

Könyvvizsgálók kötelező szakmai továbbképzése, 2024

Anga – Deme – Huzsvai – Nagy – Farkas – Madarasiné – Sárándi – Agócs –
Kőműves - Tolnai

**FENNTARTHATÓSÁGI MEGBÍZÁSOK ÉS
JELENTÉSTÉTEL**

**KORRUPCIÓ – KÜLFÖLDI VESZTEGETÉS ELLENI
FELLÉPÉS**

**LCE STANDARD; E-ALÁÍRÁS ÉS E-ARCHIVÁLÁSRA VALÓ
FELKÉSZÜLÉS**

**A KAMARAI ÉS A KÖZFELÜGYELETI
MINŐSÉG-ELLENŐRZÉS TAPASZTALATAI**

**KÖNYVVIZSGÁLÓK KÖTELEZŐ
SZAKMAI TOVÁBBKÉPZÉSE**

2024

MAGYAR KÖNYVVIZSGÁLÓI KAMARA
Budapest, 2024

Szerzők:

Anga Adrienn (I. fejezet)
Deme Ágnes (I. fejezet)
Huzsvai Dóra (I. fejezet)
Nagy Julianna (I. fejezet)
dr. Farkas Ádám (II. fejezet)
Madarasiné dr. Szirmai Andrea (III.1. fejezet)
Sáránci Gábor (III.1. fejezet)
Agócs Gábor (III.2 fejezet)
Kőműves Kinga (IV. fejezet)
Tolnai Krisztián Ádám (IV. fejezet)

Lektorok:

dr. Hegedűs Mihály

Szerkesztette:

dr. Hegedűs Mihály

Kézirat lezárva: 2024. október 29.

ISBN 978-615-5832-11-6

*Kiadja a
Magyar Könyvvizsgálói Kamara
Budapest, 2024
Felelős kiadó: Dr. Pál Tibor*

ELŐSZÓ

A könyvvizsgálati tevékenység végzése egy strukturált (megtervezett) folyamat, amely magában foglalja az analitikus készségek, a szakmai ítélőképesség és a szakmai szkepticizmus rendszer-szintű alkalmazását.

A könyvvizsgálati munkát szakemberekből álló, vezetői készségekkel rendelkező egyén vagy irányított csapat végzi, akik a jelenlegi standardoknak és a digitalizációs fejlődés követelményeinek megfelelő módszertant követik, felhasználva a könyvvizsgálati munkát segítő különböző szoftve-
rek, alkalmazások, adatbázisok által biztosított technológiai lehetőségeket.

Könyvvizsgálóként képesnek kell lennünk alkalmazkodni összetett és változó környezetünkhöz, értenünk és értékelnünk kell az általunk vizsgált szervezetet és környezetét, az iparágat, amelyben működik, valamint annak szabályozását, egyéb külső tényezőket, illetve az alkalmazandó pénzügyi beszámolási keretelveket. A könyvvizsgálókkal szemben folyamatosan nő az elvárás, hogy tudá-
sukat folyamatosan bővítsék, szakmai alkalmasságukat fenntartsák. A szakmai kompetenciák fo-
lyamatos fejlesztése és szinten tartása kulcsfontosságú a szakma állandóan változó környezete mi-
att. A folyamatos továbbképzés javítja a könyvvizsgálók szakmai teljesítményét, növeli a megbíz-
hatóságukat a gazdasági szereplők szemében és igazolja az általuk végzett munka értékét. Az el-
múlt időszakban számos standard változott, illetve folyamatosan változik, ezen módosulások, il-
letve az egyes standardok értelmezésének, gyakorlati végrehajtásának készségszintű ismerete el-
engedhetetlen a könyvvizsgálati munka folyamatában.

**Fontos annak jelzése, hogy jelen oktatási anyag a szabályozásoknak a szerzők általi feldolgo-
zását, értelmezését tartalmazza, és emiatt előfordulhat a szabályozásnak az itt bemutatottól
eltérő értelmezése is.**

1. A 2024. évi kötelező továbbképzés első anyaga a **fenntartható fejlődésről, az arra vo-
natkozó vállalati jelentéstétellel és könyvvizsgálati feladatokkal kapcsolatos alapisme-
retekről** szól.

A fenntartható fejlődés olyan fejlődési folyamat, ill. szervezési elv, amely „kielégíti a jelen szük-
ségleteit anélkül, hogy csökkentené a jövőendő generációk képességét, hogy kielégítsék a saját szük-
ségleteiket. Napjaink egyik legnagyobb kihívása közé tartozik a klímavészhelyzet, a természeti
veszteség és a növekvő népesség által növekvő társadalmi egyenlőtlenség. A fenntartható fejlődés-
nek fenn kell tartani a természetes rendszerek, források összességének azon képességeit, amelye-
ken a természet és a társadalom alapszik. Az egyik legnehezebb feladat, hogy a környezet elhasz-
nálódását úgy kell megállítani, hogy közben a használók sem mondjanak le sem a gazdasági fejlő-
dés, sem a társadalmi egyenlőség és igazságosság igényeiről.

A fenntarthatóságnak és ezen belül a fenntartható fejlődésnek három aspektusa, dimenziója van,
amelyek a **gazdaság, a társadalom és a környezet (vagy környezetvédelem) mentén egymást
is alakító hatásként működnek.**

Számos akadémiai kutatás leginkább az üvegházhatású gáz kibocsátást, különösen az emberi tevé-
kenység által generált üvegházhatású kibocsátást veszik alapjául annak, hogy a globális átlaghő-
mérséklet elindult egy folyamatosan emelkedő pályán, melynek visszafordíthatatlan hatásai van-
nak a biodiverzitás csökkenésére, vagy akár a növekvő társadalmi egyenlőtlenségekre is. Külön-
böző scenáriókat dolgoztak ki az elmúlt években, hogy az egyes politikai beavatkozások, jogal-
kotások hogyan tudnák befolyásolni az üvegházhatású gázok kibocsátását. Az első scenárió, ha

nem változtatnánk jelenlegi tevékenységünkön semmit, akkor meglehetősen hamar, akár már 2080-2100-ra olyan visszafordíthatatlanul megemelkedne az átlaghőmérséklet a Földön, amely egyértelműen bizonyos földrészeknek a lakhatatlanná válását is eredményezheti. Hogyha maradnánk azoknál a politikáknál, amiket jelenleg folytatunk, akkor tudnánk körülbelül 2,5 - 2,9 °C-os átlaghőmérséklet növekedésnél megállapodni. Ugyanakkor ez már elvárná a társadalomtól azt, hogy mindenféleképpen elinduljon egyfajta alkalmazkodási képesség kialakításának irányába, tehát a meglévő gazdasági tevékenységeinket és a mindennapi életvitelünket - egy adott esetben 2,5 vagy 3 °C-os hőmérséklet emelkedés esetében - nem tudnánk ugyanolyan módon folytatni, mint jelenleg. Különböző, az Európai Unió által vezérelt egyezmények, célok és politikák betartása esetén vannak optimista scenáriók, amelyek azt mondják, hogy körülbelül 2 - 2,5°C környékére tudnánk szorítani a felmelegedést. Ez csak akkor elérhető cél, hogyha a teljes társadalom megtesz mindent annak érdekében, hogy csökkentse az üvegházhatású gázok kibocsátását.

Az oktatási anyag bemutatja fenntarthatósági fejlődés témakörében keletkezett a nemzetközi és hazai szabályozásokat, jelentéstételi keretrendszereket.

A tananyag elsajátítása segít megérteni a fenntarthatósági fejlődés könyvvizsgálata kiindulópontját, alkalmazandó standardokat, a könyvvizsgáló feladatait, és ezzel hozzájárul az új minősítés megszerzéséhez vezető tananyag és vizsga sikeres abszolválásához.

2. Az oktatási anyag második része a korrupcióval, ezen belül a **külföldi vesztegetés elleni fellépés témakörével** foglalkozik. A témakör tárgyalását a 2024–2025 közötti időszakra szóló középtávú Nemzeti Korrupcióellenes Stratégia, valamint az annak végrehajtására vonatkozó intézkedési terv elfogadásáról szóló 1025/2024. (II. 14.) Korm. határozat írta elő kamara számára.

A 1025/2024. (II. 14.) Korm. határozat 1. mellékletének 7.2 pontja szerint

„A Kormány felhívja a pénzügyminisztert, hogy gondoskodjon rendszeresen speciális képzések megtartásáról a könyvvizsgálói szakma részére, és ösztönözze azt a számviteli szakma és az adószakértők, adótanácsadók részére a külföldi vesztegetés kockázatai tárgyában.”

A kamara a fentiekben rögzített feladatnak a XXXII. Országos Könyvvizsgálói Konferencián elhangzott „A pénzmosás megelőzése, a korrupció és egyéb visszaélések felismerése a könyvvizsgálat során” című előadásokkal, a SZAKma 66. évfolyam 2024. 10. számában megjelent, „A korrupció és egyéb visszaéléssel felmérése a könyvvizsgálat során” publikációval, valamint jelen oktatási anyag elkészítésével kíván eleget tenni.

A korrupció kifejezést olyan jogellenes cselekmények leírására használják, amelyek célja tisztességtelen előny szerzése. Számos formát ölthet, beleértve a vesztegetést, a kenőpénzt, az illegális hálapénzt, a gazdasági zsarolást és az összejátszást. A korrupció általában a befolyás jogellenes felhasználását jelenti annak érdekében, hogy a cselekvő a saját maga számára vagy más személy számára előnyhöz jusson, mások kötelességével vagy jogaival ellentétben. A korrupció különböző formáit gyakran kombinálják, amely megerősíti a csalás hatékonyságát, és megnehezíti az ellenük való küzdelmet. A korrupció jelentős probléma a szervezetek számára, különösen a nemzetközi piacok növekedésre való törekvése miatt. A korrupcióellenes jogszabályok sokasága és a világszerte fokozott erőfeszítések ellenére a korrupció még mindig elterjedt. Egy szervezetben a korrupció leggyakoribb területe a beszerzés és a legtöbb korrupciós rendszer magában foglalja az alkalmazottakat, akik egyedül cselekszenek vagy összejátszanak az eladókkal vagy vállalkozókkal.

A vesztegetés korrump kifizetések felajánlása, átadása, elfogadása vagy kérése (azaz olyan értéktárgyak, amelyeket mások jogaival ellentétes előny megszerzéséért fizetnek), annak érdekében, hogy befolyásoljon egy hivatalos aktust vagy üzleti döntést.

Alapvetően a vesztegetés egy üzleti tranzakció, ami illegális vagy etikátlan. Vesztegetés legalább két fél közötti összejátszást foglal magában. Egy személy "megvásárolja" a befolyást a megvesztegetett féltől olyan előny megszerzése érdekében, amely ellentétes mások kötelességével vagy jogaival. A foglalkoztatással összefüggésben a vesztegetés olyan összeférhetetlenséget foglal magában, amelyben a munkavállaló személyes érdeke felülírja szakmai felelősségét.

A vesztegetések két típusba sorolhatók: hivatali vesztegetés és gazdasági vesztegetés.

A hivatali vesztegetés egy köztisztviselő korrupcióját jelenti egy hivatalos kormányzati aktus befolyásolása érdekében. A hivatalos aktus kifejezés a hagyományos vesztegetési törvényekből származik.

Az oktatási anyag számos jó gyakorlatot bemutat, amelyre a könyvvizsgálati munka végzése során figyelemmel kell lenni.

3. A kötelező oktatási anyag harmadik része több témát tárgyal, úgymint az **LCE standard** bevezetése, a **könyvvizsgálati dokumentáció** az ISA-k és az LCE standard vonatkozásában, valamint az **e-aláírás és e-archiválás**ra való felkészülés.

- a. Az **LCE standard** jövőbeli esetleges bevezetését és alkalmazását jelentős várakozás előzi meg. A könyvvizsgálói visszajelzések tanúsága szerint kisebb méretű társaságok könyvvizsgálata során az ISA-k nagy terjedelműek, rendkívül összetettek, széles hatókörük van és sokszor bonyolult, nehezen érthető nyelven fogalmaznak. Gyakran olyan közzétételi kötelezettséget írnak elő a könyvvizsgálói jelentésben, amely a kis- és közepes méretű vállalkozások tulajdonos-menedzsmentje számára nehezen érthető és nem ad számukra érdemi hozzáadott értéket a könyvvizsgálat lényegének, módszerének és az abszolút bizonyosságra vonatkozó korlátjának a megértéséhez.

Az LCE standard célja, hogy csökkentsék a standardokban meglévő komplexitást, növeljék azok érthetőségét és lehetővé tegyék az arányosabb megközelítést a vizsgált szervezet adottságaihoz és körülményeihez igazodva. Az új standard ugyanis a kevésbé összetett gazdálkodók sajátosságaihoz igazodva tömörebben és egyszerűbben megfogalmazott követelményekkel igyekszik biztosítani ugyanazt a szintű könyvvizsgálati bizonyosságot és minőséget, mint amit az ISA-k nyújtanak.

Az oktatási anyag kitér arra, hogy LCE standardot legkorábban a 2025. december 15-én vagy az azt követően induló üzleti évek könyvvizsgálata során van lehetőség alkalmazni. A hazai alkalmazhatóság céljából az LCE standardnak végig kell mennie a szokásos nemzeti standard bevezetési folyamaton, amelynek keretében a kamara fogja meghatározni, hogy a hazai könyvvizsgálatok során mikortól lehet ezt a standardot legkorábban alkalmazni.

Az LCE standard tehát most még nem alkalmazható a hazai könyvvizsgálatok során, egészen addig, amíg magyar nemzeti standardként azt a kamara be nem fogadja. Így a hazai alkalmazhatóságának a kezdetét a magyar nemzeti standard fogja meghatározni.

A hatáskör fejezet az egész standard egyik legsarkalatosabb része, ami arról szól, hogy az LCE standardot milyen feltételek együttes fennállása esetén alkalmazhatja a könyvvizsgáló. A könyvvizsgálónak már a **megbízás elfogadása előtt** kiemelt figyelmet kell

fordítania arra, hogy a gazdálkodó egység vonatkozásában megbízhatóan megállapítsa, hogy teljesülnek-e az LCE standard alkalmazhatósági feltételei, hiszen a megbízólevélben rögzíteni kell azt, hogy milyen standard alapján hajtja végre a könyvvizsgáló a megbízást. A feltételek azonban nem minden esetben egyértelműek és **maga a standard is leszögezi, hogy az alkalmazhatóság megállapítása szakmai megítélést igényelhet.**

Az elkövetkező időszak egyik legfontosabb feladata annak a legfontosabb kérdésnek a megválaszolása, hogy mennyiben és miben más az LCE standard, mint az eddig általánosan elfogadott és alkalmazott egyetlen könyvvizsgálati standardcsomag, az ISA-k.

Az IFAC publikációs tervei szerint, 2024. harmadik negyedév végéig várhatóak még további segédanyagok az LCE standardhoz, szintén angol nyelven: segédanyag a hatáskör értelmezéséhez, valamint az első alkalmazás útmutatója. A standard magyar nyelven már elérhető a kamara honlapján és a továbbiakban megjelenő segédanyagok közül is lesz még olyan, ami lefordításra fog kerülni.

- b. A harmadik tananyag második része a **könyvvizsgálati dokumentációt elemzi az ISA-k és az LCE standard vonatkozásában.**

A könyvvizsgálati dokumentáció témakörének a kamarai kötelező továbbképzésbe való bekerülését több tényező indokolta.

A könyvvizsgálati dokumentáció egy járulékos, mégis elengedhetetlenül szükséges része a könyvvizsgálatnak, ami nemcsak kevésbé érdekes, mint maga a könyvvizsgálat, hanem jelentős többlet időráfordítást igényel, ami ráadásul improduktív, azaz jövedelmet nem termel. Emiatt érthető a könyvvizsgálóknak az a törekvése, hogy a lehető legkevesebb időráfordítás merüljön fel kifejezetten a dokumentálásra. Ez viszont kockázatokkal jár, ami nemcsak a minőségellenőrzés kedvezőtlen következményeiben jelentkezhet (pl. „nem felelt meg” minősítés, szankciók: pénzbírság, minősítés megvonása, eltiltás a tevékenység gyakorlásától stb.), hanem a hibás könyvvizsgálói vélemény kockázata is bekövetkezhet, ami adott esetben lényegesen hátrányosabb következményekkel járhat.

A tananyag célja, hogy átismétlje az ISA-k alapján végzett könyvvizsgálat során a könyvvizsgálati dokumentációval szembeni legfontosabb elvárásokat és szempontokat.

A kevésbé összetett gazdálkodó egységek pénzügyi kimutatásainak könyvvizsgálataira vonatkozó nemzetközi könyvvizsgálati standard (a továbbiakban: LCE standard) bevezetésével összefüggésben a könyvvizsgáló szakemberek részéről felmerülhet az a **várakozás, hogy az LCE standard kevésbé szigorú és kevésbé terjedelmes könyvvizsgálati dokumentációt követel meg**, mint a Magyarországon jelenleg hatályos nemzetközi könyvvizsgálati standardok (a továbbiakban: ISA-k). Mivel a kevésbé összetett gazdálkodó egységeknél várhatóan kis számban merülnek fel jelentős könyvvizsgálati kérdések, és főleg nem összetett könyvvizsgálati kérdések a jellemzőek, ezért egyszerűbb lehet a dokumentáció.

Jelen oktatási anyagban megkíséreljük áttekinteni az LCE standard általi dokumentációs követelményeket.

Úgy véljük továbbá, hogy a jogszabályban előírt elektronikus archiválási kötelezettséggel összefüggésben hasznos lehet átismételni a legfontosabb tudnivalókat a könyvvizsgálati dokumentáció vonatkozásában.

A jelen anyag írásakor hatályos módosítások értelmében a könyvvizsgálók a 2025. üzleti évtől kezdődően kötelesek elektronikusan aláírni a könyvvizsgálói jelentésüket, valamint a könyvvizsgálati dokumentációt elektronikusan kell archiválniuk. Erre tekintettel indokolt felfrissíteni a könyvvizsgálati dokumentációval kapcsolatos ismereteket és elvárásokat, hogy ezzel is segítsük az elektronikus archiválásra való felkészülést.

Az ISA-k szerinti dokumentációs követelmények jelen anyag keretében való átismétlésével megkíséreljük azokat – legalább nagy vonalakban – összevetni az LCE standardban foglalt dokumentációs kötelezettségekkel.

Az oktatási anyag számos gyakorlati példán keresztül mutatja be a dokumentálásban meglévő hiányosságokat annak érdekében, hogy azokat a könyvvizsgálat során mi magunk ne kövessük el.

- c. **A harmadik tananyag utolsó (3. része) az e-aláírásra és e-archiválásra való felkészüléssel foglalkozik.**

Az Európai Unió célul tűzte ki, a digitális gazdaságot erősíti, figyelembe véve a digitális jogok védelmét és támogatva a digitális átállás társadalmi hatásainak mérséklését. Az Európai Unió (EU) digitális világhoz kapcsolódó céljai rendkívül sokrétűek és átfogóak, a digitális gazdaság erősítésétől a digitális jogok védelmén át a digitális átállás társadalmi hatásainak mérsékléséig terjednek.

Magyarországon 2024. július 1-től hatályossá vált a digitális személyiadat-tárca a digitális államról és a digitális szolgáltatások nyújtásának egyes szabályairól szóló 2023. évi CIII. törvény, amellyel egyidejűleg a korábbi e-ügyintézési törvény hatályát veszítette.

A digitális átállás már Magyarországon is javában zajlik, gondoljunk csak a NAV Online számla szolgáltatásra, vagy a személyi igazolványba már régóta igényelhető elektronikus funkciókra.

A 2024-es évben számos olyan változás következett be, amelyek hatással lesznek a 2025. évi audit munka folyamatára.

A Magyar Könyvvizsgálói Kamaráról, a könyvvizsgálói tevékenységről, valamint a könyvvizsgálói közfelügyeletről szóló 2007. évi LXXV. törvény (Kkt.) változása szerint a 2025-ös üzleti évtől (azon üzleti évek tekintetében, melyek 2025-ben kezdődnek). Mindez azt is jelenti, hogy évközi beszámoló, közbenső mérleg, átalakulások esetén, amikor az üzleti év nem 12 hónapos, hanem annál rövidebb, előfordulhat, hogy az új szabályokat már 2025. naptári év elején alkalmaznunk kell.

A változásokból kiemeljük, hogy a jogszabályi kötelezettségen alapuló jelentést kötelező minősített elektronikus aláírással ellátni és elektronikus okiratban kiállítani. (Kkt. új 23/A. §)

Az elektronikus aláírás lehetősége már sok éve velünk van, mint lehetőség a könyvvizsgálói jelentés kibocsátására. A digitális archiválás teljesen új szabályként jelenik meg a 2025-ös üzleti évtől, amelyre a könyvvizsgálói munkát segítő programok, vagy az elektronikus aláírást biztosító Microsec felkészült.

A Kamara a Microsec Zrt. által kínált e-szigno szolgáltatást kínálja a kamarai tagoknak immáron több, mint két éve ingyenesen (minden aktív, nem szüneteltető könyvvizsgáló egy elektronikus aláírással regisztrálhat ingyenesen).

A könyvvizsgálati dokumentáció archiválási követelménye nem új szabályozás, az újdonság abban rejlik, hogy azokat elektronikusan kell archiválni és a dokumentumokat legalább 8 évig megőrizni.

Az elektronikus aláírás egyben az első lépés is a digitális archiválás felé. A szolgáltatás 12 év hitelességet garantál, tehát a Kkt. által megkövetelt 8 éves hitelességi idő maximális mértékig biztosított. Az archiválást zárt rendszerben kell végrehajtanunk, tehát rendeltetés szerint elkülönült elektronikus információs rendszerben, amely kizárólagosan a speciális igények kielégítését, az e célra létrehozott szervezet és technika működését szolgálja.

4. A negyedik tananyag a **kamarai és a közfelügyeleti minőség-ellenőrzés tapasztalataival** foglalkozik.

A kamara, és a könyvvizsgálói közfelügyeleti feladatokat ellátó hatóság évente felülvizsgálja és elemzi a már lezárt kamarai minőségellenőrzések iratanyagát, köztük a minőségellenőrzési kérdőíveket és a kapcsolódó kamarai határozatokat.

Az oktatási anyag célkitűzése, hogy elősegítse a kamarai tag könyvvizsgálók munkáját a „jó gyakorlat”, azaz a Magyar Könyvvizsgálói Kamara minőségellenőrzési eljárásaiban felmerült megállapítások, javaslatok alapján kialakított példák, és kapcsolódó magyarázatok bemutatásával.

Az oktatási anyag felépítése követi a könyvvizsgálat egyes munkaszakaszait, melyben az egyes munkaszakaszokhoz kapcsolódó minőségellenőrzési megállapítások, és a lehetséges jó gyakorlatok kerültek bemutatásra. A minőségellenőrzés megállapításait minden esetben anonimizáltan tartalmazza a tananyag, és néhány esetben úgy került átalakításra, hogy a legjobban segítse az oktatási cél elérését.

Fontos kiemelni, hogy könyvvizsgálati eljárások jellegének, ütemezésének és terjedelmének meghatározása szakmai megítélés kérdése az ISQM1 által definiált minőségcélok betartásával és alkalmazásával.

A tananyag könyvvizsgálati munkafázisokhoz kapcsolódóan mutatja be (nem teljeskörűen) a főbb hiányosságokat, melyekre a jó gyakorlatból vett példákkal igyekezünk segíteni a könyvvizsgálók munkáját.

Fontos megjegyezés, hogy minden terület esetében a minőségellenőr csak az elkészült dokumentációt tudja értékelni, azaz a könyvvizsgálati dokumentáció összeállítása és áttekintése során fontos figyelni arra, hogy:

- a megbízás elfogadása, meghosszabbítása magában foglalja a függetlenség, összeférhetetlenség vizsgálatát, illetve ezek dokumentálását is.
- a tervezés magában foglalja a gazdálkodó tevékenységéről és a belső ellenőrzési rendszeréről szerzett ismeretek megszerzését, vagy éppenséggel aktualizálását, a rendszerelemzést, a lényegesség meghatározását, a kockázatfelmérést, a könyvvizsgálati megközelítést, az eredendő kockázatok, a releváns állítások, a SZÜK besorolások dokumentációját, a csalás kockázatának feltérképezését, külső szakértők szükségességének vizsgálatát, logisztikai és egyéb kérdések tisztázását stb.
- a stratégiai terv és a munkaprogram kidolgozása általában párhuzamosan történik. Egy-mással szorosan összefüggenek, az egyikben történt változás hatással van a másikra is.
- a munkaprogram végrehajtása fázis esetében fontos megemlíteni, hogy itt történik a bizonyítékszerzés, számlaegyenlegek ellenőrzése a kockázatok függvényében, adófizetési kötelezettség vizsgálata, kiegészítő melléklet és üzleti jelentés ellenőrzése stb.

- fontos fázis az áttekintés, illetve kommunikáció az ügyféllel, valamint a végtermék a könyvvizsgálói jelentés kiadása.

A könyvvizsgálók 2024-as kötelező oktatása tananyagának megfelelő szintű elsajátításához alapkövetelmény az írott tananyag többszöri átolvasása, a diák áttekintése. Jelen oktatási anyag átolvasása, megértése nem helyettesíti a standardok ismeretét, ezért módszertani szempontból javasoljuk az oktatási anyag és a standardok együttes tanulmányozását.

A tananyag nem ad választ minden, a témakörökkel kapcsolatban felmerülő kérdésre, de útmutatóul szolgál a könyvvizsgálati munka végzése során.

Egy jól kidolgozott szakmai továbbképzési programnak fontos eleme a mérés, ellenőrzés és értékelés. Jelen oktatási anyagban - a tavalyihoz hasonlóan - a kötelező oktatási anyag teljesítése a megértést mérő kérdések helyes megválaszolásával teljesíthető.

A könyvvizsgálati megbízások összetettsége és mérete változó, ami különböző tapasztalatot és szakértelmet igényel. Egy könyvvizsgálati munkacsoport tagja lehet a megbízásért felelős partner, más könyvvizsgálati szakemberek, más szakmai könyvvizsgálók, könyvvizsgáló asszisztensek, stb.

A megbízásért felelős partner felelős a munkacsoport többi tagja által elvégzett munka szakmai standardok szerinti megtervezéséért és végrehajtásáért, végső soron a könyvvizsgálat minőségéért. Ha a könyvvizsgáló nem társaságban, hanem egyéni vállalkozóként dolgozik, akkor őt ugyanazon jogok és kötelezettségek illetik meg vagy terhelik, mint a megbízásért felelős partnert.

Bízunk abban, hogy a bemutatott tananyag elősegíti a könyvvizsgálók folyamatos továbbképzését annak érdekében, hogy fejlesszék és fenntartsák a feladataik ellátásához szükséges szakmai kompetenciákat.

Budapest, 2024. október 29.

Dr. Hegedűs Mihály
oktatási alelnök

TARTALOMJEGYZÉK

I. FENNTARTHATÓSÁGI JELENTÉSEK KÖNYVVIZSGÁLATA.....	13
1. BEVEZETÉS	13
1.1 A legfontosabb környezeti és társadalmi kihívások.....	13
1.2 A Párizsi Klímamegállapodás.....	13
1.3 Az EU ambíciói és szabályozásai	14
1.3.1 EU Taxonómia	14
1.3.2 NFRD/CSRD	14
1.3.3 SFDR.....	14
1.4 Hazai szabályozási környezet	14
2. Önkéntes fenntarthatósági jelentéstételi keretrendsze- rek (GRI, ISSB)	15
2.1. A nem pénzügyi jelentési keretrendszerek fejlődése	15
2.2. A GRI sztenderdek és fejlődésükkel kapcsolatos főbb változások	15
2.3. Az ISSB sztenderdek bevezetése	16
3. A Fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati beszámolásról szóló uniós irányelv (CSRD).....	17
3.1. Jelentéstételi kötelezetti kör a CSRD-ban.....	17
3.2. A fenntarthatósági jelentés tartalma és felépítése	17
3.3. A fenntarthatósági jelentés és a pénzügyi kimutatások kapcsolata.....	18
3.4. A fenntarthatósági jelentés harmadik fél általi tanúsítása.....	18
3.5. Az ESRS-ek felépítése.....	19
3.6. EFRAG végrehajtási útmutatók.....	20
3.7. A kettős lényegesség.....	20
3.8. Az ESRS átjárhatósága a GRI és ISSB sztenderdekkel	21
4. A CSRD-hoz kapcsolódó EU-s jogszabályok bemutatása	21
4.1. Az EU Taxonómiarendelet és segédrendeletei	21
4.2. Digitális taxonómia – ESEF tagging.....	22
4.3. SFDR.....	23
4.4. Vállalatok fenntarthatósági átvilágításról szóló EU irányelv (CSDDD)	23
5. Hazai szabályozási gyakorlat.....	23
5.1. Bevezetés	23
5.2. Fenntarthatósági jelentés a számviteli törvényben.....	24
5.3. Fenntarthatósági jelentés a kamarai törvényben	30
II. KORRUPCIÓ – A KÜLFÖLDI VESZTEGETÉS ELLENI FELLÉPÉS	33
1. Bevezetés	33
1.1. A korrupció fogalma	33
1.2. A korrupció formái.....	33
2. Külföldi vesztegetésről általánosan	34
2.1. Külföldi vesztegetés fogalma.....	34
2.2. Külföldi vesztegetés elleni fellépés jogszabályi háttere.....	34
2.3. Külföldi vesztegetés lehetséges hatásai	35
3. OECD ajánlások a külföldi vesztegetéssel kapcsolatban.....	35
3.1. Az OECD általános ajánlásai.....	35
3.2. A bűncselekmény kriminalizálása és végrehajtása külföldi köztisztviselők vesztegetésével kapcsolatban.....	36
3.3. Szankciók és elkobzás.....	37
3.4. Nemperes eljárások.....	38
3.5. Nemzetközi kooperáció.....	39
3.6. Külföldi vesztegetés bejelentése és a bejelentő személyek védelme	40
4. Számviteli követelmények, könyvvizsgálati és egyéb követelmények, valamint ezekhez kapcsolódó jó gyakorlatok	42

4.1.	Általános ajánlás	42
4.2.	Megfelelő számviteli követelmények ¹	44
4.3.	Független könyvvizsgálat ¹	44
4.4.	Belső ellenőrzések, etika és megfelelés	48
4.5.	Megfelelés ösztönzők ¹	48
4.6.	Adólevonhatóság.....	49
4.7.	Good Practice Guidance a belső ellenőrzésre, etikai és megfelelési területre	49
4.8.	OECD ajánlások implementálása Magyarországon.....	53
III. 1.a	- Kevésbé összetett gazdálkodó egységek pénzügyi kimutatásainak könyvvizsgálataira vonatkozó nemzetközi könyvvizsgálati standard (ISA for LCE, továbbiakban: LCE standard)	56
1.	LCE standard háttere, hatásköre és célja.....	56
1.1.	Háttér.....	56
1.2.	Az LCE standard hatásköre és alkalmazhatóságának kezdete	57
1.3.	A standard célja.....	58
2.	LCE standard felépítése	58
2.1.	A standard struktúrája	58
2.2.	A részek felépítése	59
3.	Hatáskör	60
3.1.	Hatáskör jelentősége	60
3.2.	Hatáskörrel foglalkozó rész felépítése	62
3.3.	Konkrét tilalmak	63
3.4.	Minőségi jellemzők.....	63
3.5.	Mennyiségi értékhatárok.....	64
3.6.	Csoportkönyvvizsgálat.....	64
4.	Összehasonlítás	65
5.	Elérhető anyagok és forrás.....	67
5.1.	Rendelkezésre álló anyagok.....	67
5.2.	További források:.....	67
III. 1.b	- Könyvvizsgálati dokumentáció az ISA-k (ismétlés) és az LCE standard (új) vonatkozásában	72
	Jelen oktatási anyag célkitűzései.....	72
1.	A téma indokoltsága	72
1.1.	Az archiválási kötelezettségről	73
2.	Könyvvizsgálati dokumentáció az ISA-k szerint.....	73
2.1.	Könyvvizsgálati dokumentáció - alapvetések.....	73
2.2.	ISA-k dokumentációs követelményei	77
2.3.	Könyvvizsgálati dokumentáció összeállítását segítő anyagok.....	78
3.	LCE standard dokumentációs követelményei.....	79
3.1.	LCE standard könyvvizsgálati dokumentáció - várakozások	79
3.2.	LCE standard könyvvizsgálati dokumentáció - tények.....	80
4.	Könyvvizsgálati dokumentáció – követelmények, hiányosságok, előnyök.....	82
4.1.	Könyvvizsgálati dokumentáció - követelmények	82
4.2.	Könyvvizsgálati dokumentáció - hiányosságok.....	83
4.3.	Könyvvizsgálati dokumentáció - előnyök.....	84
4.4.	Gyakorlati példák.....	85
5.	Irodalomjegyzék	87
III. 2	- E-aláírás és e-archiválásra való felkészülés	88
1.	Miért fontos a digitális átállás?	88
2.	Változások az elektronikus szolgáltatások tekintetében	89
3.	A minősített elektronikus aláírás.....	90

4.	Az időbélyegzés	91
5.	E-alírás a gyakorlatban.....	92
5.1.	Regisztráció lépésről-lépésre	93
5.2.	További fontos gyakorlati megfontolások	93
6.	Cégeképviselőt.....	94
7.	Hitelesség ellenőrzése	94
8.	Digitális archiválás.....	96
8.1.	Digitális archiválás bizalmi szolgáltató által.....	96
8.2.	Digitális archiválás saját rendszerben	97
8.3.	Mit kell és mit nem kell archiválni?.....	98
9.	Másolatkészítés: papíralapú dokumentumokról elektronikus másolat készítése.....	99
9.1.	A könyvvizsgáló által készített papíralapú dokumentum digitalizálása	100
9.2.	A könyvvizsgáló által átvett papíralapú dokumentum digitalizálása.....	100
10.	Kamarai szabályzat	100
11.	Összefoglalás	101
IV. A KAMARAI ÉS A KÖZFELÜGYELETI MINŐSÉG-ELLENŐRZÉS TAPASZTALATAI		
102		
1.	A megbízás elfogadása területén feltárt hiányosságok	103
1.1.	Megbízás (ügyfél) elfogadásának, és megtartásának mérlegelése:	103
1.2.	Könyvvizsgálói megbízási szerződés megkötése:	107
2.	A kockázatfelmérés és tervezés területén tapasztalt hiányosságok.....	109
2.1.	A gazdálkodó környezetének felmérése, megismerése:.....	109
2.2.	Elemző eljárások végrehajtása:	110
2.3.	Üzleti folyamatok felmérése, megértése, kontrollok azonosítása és tesztelése:	112
2.4.	Csalási kockázat becslése:	116
2.5.	Lényegesség számítás:	117
2.6.	Kockázatfelmérés:.....	119
2.7.	Számviteli politika megfelelőségének vizsgálata:.....	123
3.	A könyvvizsgálati bizonyítékok összegyűjtése területén tapasztalt hiányosságok.....	123
3.1.	Első könyvvizsgálati megbízások könyvvizsgálata:	123
3.2.	Könyvvizsgálati munkaprogramban foglalt eljárások végrehajtása:	124
3.3.	Alapvető vizsgálati eljárások	124
3.4.	Vevők, mint egy jelentős kockázatu terület könyvvizsgálata:	126
3.5.	Árbevétel, mint jelentős kockázatu könyvvizsgálati terület:	128
4.	Az áttekintés körében tapasztalt hiányosságok	130
4.1.	Fordulónap utáni események vizsgálata:	130
4.2.	Vállalkozás folytatásának elve:.....	130
4.3.	Elemző eljárások az áttekintés keretében:.....	131
4.4.	Teljességi nyilatkozat:.....	132
5.	A jelentéskészítés körében tapasztalt hiányosságok	132
6.	Összefoglalás:	135

I. FENNTARTHATÓSÁGI JELENTÉSEK KÖNYVVIZSGÁLATA

1. BEVEZETÉS

1.1 A legfontosabb környezeti és társadalmi kihívások

Ma globálisan a legnagyobb kihívások közé tartozik a klímavész helyzet, a természeti veszteség és a növekvő népesség által növekvő társadalmi egyenlőtlenség. Az akadémiai kutatások leginkább az üvegházhatású gáz kibocsátást, különösen az emberi tevékenység által generált üvegházhatású kibocsátást veszik alapjául annak, hogy a globális átlaghőmérséklet elindult egy folyamatosan emelkedő pályán, melynek visszafordíthatatlan hatásai vannak a biodiverzitás csökkenésére, vagy akár a növekvő társadalmi egyenlőtlenségekre is. Különböző scenáriókat dolgoztak ki az elmúlt években, hogy az egyes politikai beavatkozások, jogalkotások hogyan tudnák befolyásolni az üvegházhatású gázok kibocsátását. Az első scenárió, ha nem változtatnánk jelenlegi tevékenységünkön semmit, akkor meglehetősen hamar, akár már 2080-2100-ra olyan visszafordíthatatlanul megemelkedne az átlaghőmérséklet a Földön, amely egyértelműen bizonyos földrészeknek a lakhatatlanná válását is eredményezheti. Hogyha maradnánk azoknál a politikáknál, amiket jelenleg folytatunk, akkor tudnánk körülbelül 2,5 - 2,9 °C-os átlaghőmérséklet növekedésnél megállapodni. Ugyanakkor ez már elvárná a társadalomtól azt, hogy mindenféleképpen elinduljon egyfajta alkalmazkodási képesség kialakításának irányába, tehát a meglévő gazdasági tevékenységeinket és a mindennapi életvitelünket - egy adott esetben 2,5 vagy 3 °C-os hőmérséklet emelkedés esetében - nem tudnánk ugyanolyan módon folytatni, mint jelenleg. Különböző, az Európai Unió által vezérelt egyezmények, célok és politikák betartása esetén vannak optimista scenáriók, amelyek azt mondják, hogy körülbelül 2 - 2,5°C környékére tudnánk szorítani a felmelegedést. Ez csak akkor elérhető cél, hogyha a teljes társadalom megtesz mindent annak érdekében, hogy csökkentse az üvegházhatású gázok kibocsátását.

1.2 A Párizsi Klímamegállapodás

A Párizsi Klímamegállapodást 2015-ben kötötték Párizsban, ahol az Európai Unió tagállamai külön-külön és uniós szinten is képviseltették magukat. 3 fő célt fogalmaztak meg 2015-ben, és az Európai Unió azóta is ezzel kapcsolatosan hozza rendelkezéseit.

A célok:

- a) A globális átlaghőmérséklet emelkedésének jóval 2 °C alatt tartása az iparosodás előtti szinthez képest, majd az erőfeszítések folytatásaként a hőmérséklet emelkedésének 1,5 °C alatt tartása az iparosodás előtti szinthez képest, elismerve, hogy ez jelentősen csökkenti az éghajlatváltozás kockázatait és hatásait;
- b) Az éghajlatváltozás kedvezőtlen hatásaihoz történő alkalmazkodás képességének növelése, az éghajlatváltozással szembeni ellenálló képesség, és az alacsony üvegházhatású gázkibocsátással járó fejlődés elősegítése, miközben ezek a folyamatok nem fenyegetik az élelmiszergyártást;
- c) A pénzáramlások összhangba hozása a célokkal, hogy az alacsony üvegházhatású gázkibocsátással járó és az éghajlattal szemben rugalmas fejlődési lehetőségek felé haladjanak.

1.3 Az EU ambíciói és szabályozásai

Az Európai Unió élenjáró volt a Párizsi Klímaegyezmény megalkotásában, és azóta is zászlóshajója az egyezmény céljainak elérésének. Az EU-nak célkitűzése, hogy 2050-re az első karbonsemleges kontinens legyen. Ezeket a politikai és egyben stratégiai célokat az úgynevezett Európai Zöld Megállapodásban (Green Deal) foglalta össze, és ehhez vezethető vissza az elmúlt évek során megjelenő, összes fenntarthatósággal kapcsolatos szabályozás.

Az átlátható közzététel és a környezeti szempontból fenntartható gazdasági tevékenységek meghatározása az Európai Zöld Megállapodáshoz kapcsolódó szabályozások fő szempontjai. A három fő láb az alábbi, amelyekre a tananyag további részében még visszatérünk:

1.3.1 EU Taxonómia

Az EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2020/852 RENDELETE (2020. június 18.) a fenntartható befektetések előmozdítását célzó keret létrehozásáról, valamint az (EU) 2019/2088 rendelet módosításáról

Az EU taxonómiája a "zöld" tevékenységek meghatározására szolgáló osztályozást nyújt. Ez a rendszer különösen a pénzügyi piac szereplőit támogatja a finanszírozandó zöld tevékenységek azonosításában és a fenntarthatósági kockázatok jobb integrálásában.

1.3.2 NFRD/CSRD

Az EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2022/2464 IRÁNYELVE (2022. december 14.) a 537/2014/EU rendeletnek, a 2004/109/EK irányelvnek, a 2006/43/EK irányelvnek és 2013/34/EU irányelvnek a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati beszámolás tekintetében történő módosításáról

A közérdeklődésre számot tartó nagyvállalatok számára már eddig is előírás volt a nem pénzügyi beszámolásról szóló EU-s irányelv (NFRD) alapján, hogy bizonyos nem pénzügyi adatokat gyűjtsenek és tegyenek közzé. A vállalati fenntarthatósági jelentéstételről szóló irányelv (CSRD) módosította az NFRD-t, és kiterjeszti a jelentéstételi követelményeket, illetve a jelentésre kötelezett vállalatok körét, amelyeket egy független harmadik fél által is könyvvizsgálatni szükséges. Erről bővebben szó lesz még.

1.3.3 SFDR

Az EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2019/2088 RENDELETE (2019. november 27.) a pénzügyi szolgáltatási ágazatban a fenntarthatósággal kapcsolatos közzétételekről

A fenntartható finanszírozás közzétételi rendelete (SFDR) már évek óta kötelező ESG közzétételi kötelezettségeket ír elő az eszközközvetítők és más pénzügyi piaci szereplők számára. Egyes rendelkezéseket a CSRD szintén módosított.

1.4 Hazai szabályozási környezet

Az európai uniós elvárásokat, direktívákat Magyarországon is át kell ültetni a hazai jogrendszerbe. Az EU által kiadott CSRD irányelvet a *fenntartható finanszírozás és az egységes vállalati felelősségvállalás ösztönzését szolgáló környezettudatos, társadalmi és szociális szempontokat is figyelembe vevő, vállalati társadalmi felelősségvállalás szabályairól és azzal összefüggő egyéb törvények módosításáról* szóló 2023. évi CVIII. törvény („ESG törvény”) implementálja, azáltal, hogy módosította a *számvitelről* szóló 2000. évi C. törvényt és a *Magyar Könyvvizsgálói Kamaráról, a könyvvizsgálói tevékenységről, valamint a könyvvizsgálói*

közfelügyeletről szóló 2007. évi LXXV. törvényt. Ezeket jelen tananyag későbbi (5.) pontjában tárgyaljuk. Valamint az ESG törvényben egy sajátos magyar ESG beszámolási kötelezettséget is megfigyelhetünk a CSRD szerinti jelentéstételen felül, ami azonban nem tárgya ezen tananyagának. Az ESG beszámoló kérdéskörének szabályozása a Szabályozott Tevékenységek Felügyeleti Hatósága hatáskörébe esik.

Hazánkban a Magyar Nemzeti Bank regionálisan is élen jár a fenntarthatósági témák támogatásában. A Magyar Nemzeti Bank a BÉT ajánlást 2021-ben tette közzé, amelyben a hazai tőzsdén jelenlévő vállalatok számára tett javaslatokat a belső folyamataikkal és a jelentéstételi gyakorlatukkal kapcsolatban, a fenntarthatósági témák mentén. Két éve megjelent az MNB zöld ajánlása a bankok felé, majd most 2024-ben a biztosítók felé. Ezekben olyan ajánlásokat, majd később elvárásokat fogalmaz meg a pénzügyi irányába, amelyek egy belső fenntarthatósági keretrendszert, elszámoltathatósági rendszert alkotnak. Mindezt az MNB azzal a szándékkal tette közzé, hogy az európai uniós erős szabályozásokra felkészítse a hazai szektort.

2. ÖNKÉNTES FENNTARTHATÓSÁGI JELENTÉSTÉTELI KERETRENDSZEREK (GRI, ISSB)

2.1. A nem pénzügyi jelentési keretrendszerek fejlődése

A nem pénzügyi jelentéstételi keretrendszerek számos változáson mentek keresztül. Korábban az önkéntes keretrendszerek voltak jellemzőek. Ide tartozik például a GRI (Global Reporting Initiative), a CDP (Carbon Disclosure Project), a TCFD (Task Force on Climate Related Financial Disclosures) és számos más, akár iparági fókuszú szabvány [SASB (Sustainability Accounting Standards Board)] is, amelyet előszeretettel használtak a globális nagyvállalatok, illetve számos hazai vállalat is. A használat oka, hogy a korábban említett NFRD megkövetelte a vállalatoktól, hogy a jellemzően társadalmi vagy környezeti KPI-okról (kulcsfontosságú teljesítménymutatókról) valamilyen keretrendszer mentén információt tegyenek közzé. Nem létezett egységes elvárás, így minden vállalat használhatott egy tetszőlegesen kiválasztott – akár saját – keretrendszert vagy akár több szabvány összefűzését. Azonban éppen emiatt ebben az időszakban nem volt teljesen összehasonlítható a vállalatok működése és az eredményeik. Nem mindenki használta az iparági fókuszú szabványt sem, ezáltal nehézkes volt az összehasonlíthatóság, amely nagyon hasznos lett volna az érintett érdekelt felek számára.

Idő közben megkezdődött globális és az európai uniós szinten is a harmonizációra való törekvés. A harmonizáció két irányban indult el: (1) Az Európai Unió a későbbiekben részleteiben bemutatott CSRD-val, illetve az Európai fenntarthatósági beszámolási standardokkal (ESRS) tette kötelező érvényűvé a jelentéstételt bizonyos mérethatár felett. (2) Ezzel szemben a globális piac egy olyan harmonizációt célzott meg, amely önkéntesen vezeti rá a vállalatokat a jelentéstételre. Az EU-n kívüli országok is megtehetnék, hogy bevezetik a kötelező alkalmazást, de jelenleg ennek a felhasználása legtöbb helyen még önkéntes, ám erősen javasolt, annak érdekében, hogy a globális szinten működő vállalatok minél inkább összehasonlíthatóak legyenek egymással.

2.2. A GRI sztenderdek és fejlődésükkel kapcsolatos főbb változások

Számos önkéntes keretrendszer létezett a korábbi időszakban, amelyek közül a GRI (Global Reporting Initiative) volt az egyik legfontosabb. A sztenderdek mára számos újításon estek át,

a legutóbbi 2023-tól érvényes. Az újítások nagyon fontos momentuma a jelentéstételi szint megváltozása: a korábbi „core” és „comprehensive” szintet megszünteti, és két új típusú jelentéstételi szintet hoz létre, amelyet a vállalatok alkalmazhatnak.

Az új struktúra szerint három fő részből épülnek fel a GRI sztenderdek: univerzális szabványok, szektorspecifikus szabványok és témaspecifikus szabványok.

- Az **univerzális szabványok** csoportja általános alapvető szintű kritériumokat tartalmaz. Itt található a GRI-1, amely alapvető normáknak, alappilléreknek a betartását követeli meg, míg a GRI-2 a vállalat általános működésének és profiljának bemutatásához ad struktúrát. A GRI-3 a lényegességi elemzés folyamatáról, illetve a hatáselemzés részleteiről közlendő információkat tartalmazza.
- A **szektorspecifikus szabványok** kialakítása folyamatban van. Jelenleg még csak néhány darab jelent meg, ezek főleg inkább azokra a szennyező iparágakra fókuszálnak, mint például a bányászat, az olaj-és gázipar vagy akár az agrárszektor, ahol szintén jelentős környezeti hatások merülhetnek fel.
- A **témaspecifikus szabványok** különböző KPI-ok mentén összpontosulnak. Ezek között vannak általános gazdasági, vállalatirányítási, valamint környezeti és társadalmi indikátorok is, amelyből a vállalat olyan témaspecifikus indikátorokat választ ki, amely a lényegességi elemzése eredményeképp meghatározó.

A jelentéstételnek az új sztenderd szerint létrehozott két szintje az „in accordance with”, illetve a „with reference to” szint. Fontos említeni, hogy a szintek között jelentős különbség van, eltérő hatáskört és számosságot várnak el az adatok tekintetében:

Az **„in accordance with”** („a GRI sztenderdekkel összhangban történő beszámolás”) egy teljes, átfogó képet vár el a vállalatról, annak gazdaságra, környezetre, társadalomra gyakorolt hatásairól. Különösen nagy hangsúlyt fektet arra, hogy a lényegességi elemzést milyen módon végezte el a vállalat és azoknak az eredményeit hogyan alkalmazza.

A másik szint, a **„with reference to”** („a GRI sztenderdekre hivatkozással történő beszámolás”) nagyon általános, néhány kiválasztott KPI-t és azon belül is csak egyes információkat kíván meg a vállalattól. A lényegességi elemzés itt nem kerül túlzott fókuszba. A GRI-2 általános, a szervezetről szóló fejezetének alkalmazása is csak javasolt, de nem szükséges, szemben az „in accordance with” szinttel.

A GRI nem követeli meg azt, hogy bizonyos időn belül térjenek át a „with reference to” szintet alkalmazó vállalatok az „in accordance with” szintjére, viszont az egyfajta elvárás a vállalatok felé, hogy egyre inkább haladják meg ezt a szintet és induljanak el az átfogó, teljes képet adó „in accordance with” szintű jelentés irányába.

2.3. Az ISSB sztenderdek bevezetése

A globális piacon az ISSB új sztenderdjei, az IFRS S1 és az IFRS S2 is megjelentek 2023 folyamán és 2024-től önkéntesen lehet alkalmazni azokat (egyres országok már most előírták vagy fontolgatják a kötelező alkalmazást). Ezek a sztenderdek főleg a befektetői fókuszú jelentéstételt ösztönzik, és „climate first”, azaz elsődlegesen éghajlati fókuszú megközelítéssel rendelkeznek. Olyan alapvető keretrendszeri sztenderdekre épülnek, mint a TCFD, illetve az SASB, és ezeknek a fontosabb funkcióit, illetve elvárásait próbálják egyesíteni. Az IFRS S1 és az IFRS S2 a TCFD-ből átveszi a négy kulcs komponensét: a vállalatirányítási, stratégiai, kockázatkezelési szempontokat, illetve a célok és mérőszámok struktúráját, míg az SASB-ből az iparág-specifikus sztenderdek rendszerét hozza magával.

Az ISSB új sztenderdjeinek használatával a vállalat az érintetteit, azaz a befektetőket megfelelő információval tudja ellátni a fenntarthatósági törekvéseiről és az ezzel kapcsolatos pénzügyi vonatkozásokról. Az IFRS S1 az *Általános követelmények a Fenntarthatósággal kapcsolatos Pénzügyi Információk közzétételéhez*, amely a TCFD struktúráját alapul véve várja el a témához kapcsolódó kockázatoknak és lehetőségeknek az azonosítását, illetve bizonyos mérőszámokat, célokat rendel ezek mellé, és ezekről információt kell, hogy szolgáltatassanak a vállalatok. Az IFRS S2 az *Éghajlattal kapcsolatos közzétételeket* tartalmazza. Ezek kifejezetten a klímakockázatokkal, éghajlatváltozással kapcsolatos átállási tervekkel, ÜHG kibocsátással és kapcsolódó szcenárióelemzésekkel foglalkoznak, illetve itt már megjelenik a szektor-specifikus mérőszámok elvárása is, amely tovább bővíti azon információk körét, amelyeket az ISSB sztenderdek az általános részben elvártak.

A sztenderdek bővítése folyamatosan zajlik, az egyik fő fókusz a jövőben a biodiverzitás témája lesz. Emellett még társadalmi szempontú kritériumok kidolgozása, illetve az ehhez kapcsolódó közzétételek létrehozása is folyamatban van.

3. A FENNTARTHATÓSÁGGAL KAPCSOLATOS VÁLLALATI BESZÁMOLÁS-RÓL SZÓLÓ UNIÓS IRÁNYELV (CSRD)

3.1. Jelentéstételi kötelezetti kör a CSRD-ban

A CSRD egy új jelentéstételi szintet vezet be, amely felváltja az eddigi önkéntes jelentéseket, és kötelezővé teszi a bizonyos mérethatárt meghaladó vállalatok számára a fenntarthatósági jelentéskészítést az EU-ban, illetve az EU-s érintettségű vállalatok körében. Ezáltal szélesebb körnek, szélesebb témakörben kell kötelezően jelentenie, kötelező könyvvizsgálattal kiegészülve. Maga a jelentéstételi kötelezetti kör lépcsőzetesen épül fel. A küszöbértékeket minden tagország a saját szabályozásába kell, hogy implementálja, amelyek lehetnek szigorúbbak, mint az uniós sarokszámok. A számviteli törvényben meghatározott értékek és érintetti kör az **5. pontban** olvashatók.

3.2. A fenntarthatósági jelentés tartalma és felépítése

A fenntarthatósági jelentés tartalmára és felépítésére vonatkozó elvárásokat az úgynevezett **ESRS**, European Sustainability Reporting Standards - fenntarthatósági beszámolási standardok - határozzák meg (lásd: *A BIZOTTSÁG (EU) 2023/2772 FELHATALMAZÁSON ALAPULÓ RENDELETE (2023. július 31.) a 2013/34/EU európai parlamenti és tanácsi irányelvnek a fenntarthatósági beszámolási standardok tekintetében történő kiegészítéséről*). A fenntarthatósági jelentést a jelentéstételre kötelezett vállalkozásnak az **üzleti jelentésében**, annak jól elkülönített részeként kell megjeleníteni, a ESRS-ek fenntarthatósági nyilatkozat néven említik ezt a szekciót, a számviteli törvény a „fenntarthatósági jelentés” terminológiát használja, így a továbbiakban így hivatkozunk erre. A közzétett információkat harmonizálni kell az egyéb uniós közzétételi elvárásokkal is (például a fentebb említett EU Taxonómiarendelethez kapcsolódó közzétételi információkat is be kell integrálni).

Struktúra és tartalom:

A jelentést 4 fő fejezetre szükséges tagolni; az első, az általános információkat bemutató rész, ezt követően a környezeti, társadalmi, illetve a vállalatirányítási (E, S, G) információkat

szükséges bemutatni. A vállalkozás által megjelölt lényeges témák mentén kell feltölteni az E, S, G fejezeteket, ahol is az egyes ESRS-ek által meghatározott kötelező közzétételeket, továbbá a vállalat lényegességi felmérése alapján beazonosított releváns további információkat kell megjeleníteni, követve a standardokban megadott struktúrát mind felépítésben, mind sorrendiségben. Amennyiben a vállalat más standard mentén is készít fenntarthatósági jelentést vagy bármilyen egyéb jelentésben közzétesz az ESRS-ek szerint elvárt információkat, akkor ismétlés helyett ezek hivatkozással beépíthetők a fenntarthatósági jelentésbe. A fenntarthatósági jelentésben egyértelműen jelölni kell, hogy hol érhetőek el a további háttérdokumentumok, egyéb jelentések, amelyekben megtalálhatóak a hivatkozott KPI-ok vagy narratív részek leírása.

3.3. A fenntarthatósági jelentés és a pénzügyi kimutatások kapcsolata

A CSRD szerinti fenntarthatósági jelentéstétel nem arról szól, hogy a környezeti, társadalmi, illetve vállalatirányítási információkat szeparáltan mutassuk be, hanem kapcsolatot kell teremteni a pénzügyi beszámolóval, illetve az abban bemutatott különböző információkkal, adatokkal. Ez a rendszer arra ösztönöz, hogy minél integráltabban jelenjenek meg a különböző adatok, hiszen az ESG teljesítmény is nagy mértékben hatással bír egy adott vállalat pénzügyi sikerességére. Háromféle kapcsolatot tudunk megkülönböztetni:

- (1) **Közvetlen kapcsolat:** a pénzügyi beszámolóban bemutatott konkrét pénzösszegekhez kapcsolunk hozzá egy környezeti információt (például: a környezeti kockázatokra készített céltartalék). Azt szükséges a fenntarthatósági jelentésben kiemelni, hogy hol található ez az adat a pénzügyi kimutatásban.
- (2) **Közvetett kapcsolat:** arra utal, amikor a pénzügyi kimutatásban részben vagy aggregáltan megjelenő információkat kötünk össze a fenntarthatósági jelentésben szereplő információval (például: a bevételeknek a fizikai vagy lényeges átállási kockázatok mentén történő arányosítása, vagy a meglévő ingatlanok könyv szerinti értékének besorolása energiahatékonysági osztályok szerinti bontásban). Szükséges bemutatni a referenciát, hogy a pénzügyi információk hol találhatóak, illetve hogyan kapcsolódnak össze a különböző környezeti információkkal.
- (3) **Egyéb kapcsolat:** olyan formában jelenik meg, hogy különböző becslések, háttérinformációk vagy scenárióanalízis mentén használunk fel pénzügyi információkat, amelyeket beépítünk a különböző környezeti információknak a készítése során (például a makrogazdasági vagy üzleti előrejelzések különböző teljesítménymutatók esetében). Akkor felel meg a követelményeknek, hogyha a jelentésben ezek megfelelően le vannak hivatkozva: mi került felhasználásra, milyen kvalitatív, illetve kvantitatív információk jelennek meg, illetve a megfelelő hivatkozások megjelölése megtörtént.

3.4. A fenntarthatósági jelentés harmadik fél általi tanúsítása

Az első években a fenntarthatósági jelentést korlátozott szintű bizonyosságot nyújtó véleménynek kell kísérmie. A CSRD előrevetíti a kellő bizonyosságra való áttérést 2028-tól, erről azonban még nem született döntés. Továbbá a CSRD azt is tartalmazza, hogy az EU-nak el kell fogadnia azt a standardot, ami mentén a bizonyossági megbízást nyújtani szükséges. Ennek hiányában a tagállamok maguk kell, hogy meghatározzák az irányadó standardot, ami Magyarországon és más tagállamban is az ISAE3000 nemzetközi standard (*„Múltbeli pénzügyi információk könyvvizsgálatán vagy átvilágításán kívüli, bizonyosságot nyújtó szolgáltatásokra*

szóló megbízások”). Ezt fogja felváltani az IAASB jelenlegi tervezet formájában létező szten-derdje, az ISSA 5000 (General Requirements for Sustainability Assurance), amely már kifeje-zetten beépíti a fenntarthatósági jelentés specifikus aspektusait és az ehhez kapcsolódó könyv-vizsgálati elvárásokat.

3.5. Az ESRS-ek felépítése

Az ESRS-ek különböző rétegekből állnak. A három jelentéstételi szint:

- (1) az ágazatfüggetlen szabványok, amelyek első, a nagyvállalati jelentéstételre vonatkozó csomagja részletesen ki van már dolgozva. Ezen standardokon belül 4 fő kategóriát tudunk megkülönböztetni:
 - Az általánosabb standardok az *ESRS 1*, illetve az *ESRS 2*, amelyek az általános, kötelező érvényű elvárásokat határozzák meg. Az *ESRS 1*-ben találjuk a módszertani követelményeket, az *ESRS 2*-ben pedig azokat az általános információkat, amelyeket minden vállalatnak kötelezően közzé kell tennie.
 - A másik nagy csoport a 10 darab témaspecifikus standard, amelyek 3 fő kategóriába sorolhatók: a környezeti (*ESRS EI-5*: éghajlatváltozás, szennyezés, víz és a tengeri erőforrások, biológiai sokféleség és ökoszisztémák, illetve az erőforrásfelhasználás és körforgásos gazdaság), a társadalmi (*ESRS SI-4*: saját munkaerő, azok a munka-vállalók, akik az értékláncban dolgoznak, az érintett közösségek, illetve a fogyasztók és a végfelhasználóknak), illetve a vállalatirányítási (*ESRS GI*: üzleti magatartás) témák.
- (2) az **ágazatspecifikus szabványok**, amelyek jelenleg még kidolgozás alatt vannak, várhatóan 2026-tól lesznek érvényben; illetve
- (3) a **szervezetspecifikus szabványok**, amelyeket pedig maga a vállalat tud meghatározni és alkalmazni. A szervezetspecifikus szabványok közé a vállalat olyan típusú mutatókat, vagy fenntarthatósági témákat tud felvenni, amelyeket a saját működésére szeretne testre szabni: olyan információk, amelyek nem merültek fel az ágazatfüggetlen szabványokban, de fontosak a vállalat működése, fenntarthatósági teljesítménye szempontjából. Itt tud a vállalkozás meríteni a korábban tárgyalt önkéntes keretrendszerekből.

Témaköröktől függetlenül négy fő jelentéstételi dimenzió van, ami a fentebb ismertetett TCFD logikáját követi:

- **GOV** – a vállalatirányítás: arról szól, hogy az adott téma kezelése hogyan jelenik meg a vállalat irányításában és a felügyeleti eljárások során.
- **SBM** – stratégia és üzleti modell: milyen célkitűzései, stratégiai irányai, illetve akciói vannak a vállalatnak egy adott tématerülettel összefüggésben.
- **IRO** – a hatás, kockázatok és lehetőségek: milyen hatása van egy vállalatnak és milyen pénzügyi kockázatok és lehetőségek jelennek meg az adott téma kapcsán.
- **MT** – teljesítménymutatók és célok: az egyes témákhoz rendelt teljesítménymutatóknak, kvantitatív és kvalitatív információknak a bemutatása.

A közzéteendő információkat adatpontoknak hívjuk. Több, mint 800 adatpont van az eddig publikált ESRS-ekben. Ezek főleg narratív információk, szöveges kifejezések, például a stratégiai megközelítésre, akciókra vonatkozóan. A standardok körülbelül 30%-a vár el számszerű adatot.

Már megjelent a KKV-k jelentéstételére vonatkozó két ESRS tervezete is, ezek azonban még nem véglegesek, így nem tárgyaljuk őket jelen tananyag keretében. Szintén készül majd a nem EU-s vállalatokra vonatkozó standard, azonban ez még tervezeti szinten sem jelent meg.

3.6. EFRAG végrehajtási útmutatók

A Bizottság tanácsadó testülete (EFRAG) végrehajtási útmutatókkal is segíti a fenntarthatósági jelentéstételt. Eddig három végrehajtási útmutató áll rendelkezésre, amelyek elősegítik az ESRS-ek értelmezését, ezek:

- (1) *Materiality Assessment*, ez a kettős lényegességi felméréshez ad iránymutatást.
- (2) *Value chain*, amely az értékláncok kapcsolódik. Fontos azt kiemelni, hogy a kettős lényegességi felmérés során nemcsak a vállalat saját működésére szükséges fókuszálni, hanem kiterjesztetten, az értékláncon átívelően is szükséges megnézni a hatásait, kockázatait, illetve lehetőségeit. Ebben ad segítséget ez az útmutató.
- (3) *List of ESRS datapoints*, az ESRS adatpontok összefoglalása egy táblázatos Excel formátumban: ez listázza az ESRS-ekben definiált különböző közzétételi követelményeket, adatközpontokat, feltünteti, hogy melyek kötelezőek, melyek önkéntesek, illetve összekapcsolja más uniós szabályozásokkal, például az SFDR-rel, vagy az EU Taxonomiarendelettel.

3.7. A kettős lényegesség

A kettős lényegesség határozza meg a főbb témaköröket, fenntarthatósági kérdéseket, amelyről a jelentésben szükséges közzétenni információt, illetve a vállalat stratégiájába is szükséges ezeket beépíteni, ezért kulcsfontosságú ennek az alapos és időben történő elvégzése a vállalkozás részéről. Az ESRS két irányból közelíti meg a lényegességet:

- Egyfelől egy **hatáselemzést** vár el, ami nem más, mint a vállalat által a környezetére vagy a társadalomra gyakorolt potenciális és tényleges pozitív vagy negatív hatások számba vétele és értékelése. Ezt nevezzük hatás-lényegességnek. Például: A kibocsátott üvegházhatású gázok légszennyezést okoznak a közvetlen környezetben vagy akár globálisan is, ez negatív hatásként jelenik meg. Ezzel szemben egy vidéki, fejletlenebb területen működő gyár esetében, a helyiek foglalkoztatása nagyon fontos pozitív hatásként tud megjelenni.
- Másfelől egy **pénzügyi lényegességi elemzést** is kell végezni, ami a vállalat üzleti működésére gyakorolt olyan lehetőségek és kockázatok összegyűjtését és értékelését jelenti, amelyek kihatással bírnak a pénzügyi helyzetére. Ha a cash flow mozgásokra fókuszálunk, ezek is lehetnek pozitív, illetve negatív irányúak, de ide tartozik például az új üzleti kapcsolatoknak a megszerzése vagy elvesztése új piacok kialakításának következményeképpen vagy valamilyen fejlesztés hiányának függvényében, amelyek jövőbeli pénz be- vagy kiáramlással járhatnak.

Ha egy témakör bármelyik dimenzióban lényegesnek minősül, akkor már fel kell kerülnie a vállalkozás által közzéteendő témák listájára. Lehet például egy témakör lényeges csak hatás szempontjából, míg a pénzügyi lényegessége alacsony, ám ebben az esetben is szükséges a vállalatnak foglalkoznia vele, hiszen releváns lesz a környezetre vagy a társadalomra vonatkozó hatások mentén (pl. a vállalkozás ingyen a közeli patakba tudja engedni a gyártási folyamat során keletkezett szennyezett vizet, ami negatív hatással van az élővilágra és rontja a közvetlen településen élők életminőségét is).

A felmérési folyamatba be kell vonni mind a belső érintetteket (menedzsment, vezetés, munkavállalók), mind magát az értékláncot, illetve az abban szereplő főbb érintetteket. A külső érintettekkel is szükséges foglalkozni, kikérni a véleményüket, hiszen nem feltétlenül lesz minden téma mindenki számára ugyanúgy lényeges. Amikor a témákat összegyűjtötte a vállalat, utána tudja értékelni, hogy bizonyos paraméterek (pl. valószínűségi skálák, fontossági sorrend vagy konkrét számszerű küszöbértékek) mentén melyek lesznek azok, amik elérik a vállalat által felállított lényegességi küszöböt.

3.8. Az ESRS átjárhatósága a GRI és ISSB sztenderdekkel

Az ESRS-ek kialakítása során komoly hangsúlyt fektettek a harmonizációra, mind a GRI, mind pedig más önkéntes keretrendszerekkel. Az EFRAG és a GRI közösen létrehoztak egy úgynevezett Interoperability Indexet, amelyben megjelenik, hogy pontosan melyik adatpontok azok, amelyek a GRI közzétételekben szerepelnek, és ezek melyik ESRS szerinti adatpontoknak felelnek meg. Ugyanígy az IFRS fenntarthatósági sztenderdekre vonatkozóan is van egy átjárhatósági útmutatás, amivel össze lehet hasonlítani, hogy milyen átfedések vannak, melyik közzététel hogyan feleltethető meg az ESRS-eknek. Fontos azonban figyelembe venni, hogy nem minden pont lesz teljes mértékben egyeztethető.

4. A CSRD-HOZ KAPCSOLÓDÓ EU-S JOGSZABÁLYOK BEMUTATÁSA

4.1. Az EU Taxonómiarendelet és segédrendeletei

Ahogy a tananyag bevezető részében is szerepel, az EU taxonómia a fenntartható tevékenységek zöld osztályozási keretrendszere. Célja, hogy segítse a pénzügyi szereplőket, hogy egy jól definiált rendszer mentén tudják meghatározni, hogy környezeti szempontból mi tekinthető fenntarthatónak. Tartalmaz különböző iparágakat, azon belül gazdasági tevékenységeket és kritériumokat. Előírja a vállalatok számára, hogy ennek mentén konkrét információkat tegyenek közzé kapcsolódó pénzügyi adataikról. Erről azért fontos többet tudni, mert a fenntarthatósági jelentésről kiadandó könyvvizsgálói véleménynek ki kell terjedni a Taxonómiarendelet 8. cikke szerinti közzétételekre is (lásd az 5.2.6. pontban).

Segédrendeletként kiadásra került a Climate Delegated Act (*A BIZOTTSÁG (EU) 2023/2485 FELHATALMAZÁSON ALAPULÓ RENDELETE*), ami a klímaváltozáshoz kapcsolódó tevékenységekre vonatkozó kritériumrendszert tartalmazza, majd a Disclosure Delegated Act (*A BIZOTTSÁG (EU) 2023/2486 FELHATALMAZÁSON ALAPULÓ RENDELETE*), amely körülhatárolta azt, hogy milyen teljesítménymutatókat kell közzétenniük a vállalatoknak, és ezeket hogyan szükséges módszertanilag számítaniuk. Ehhez kapcsolódóan további rendeleti kiegészítések jelentek már meg az egyes tevékenységekre vonatkozóan, tekintve, hogy ez egy folyamatosan mozgó kritériumrendszer.

A taxonómia szerinti zöld tevékenységek három kategóriába sorolhatóak:

- (1) amelyek a **saját teljesítményből** adódóan tekinthetőek zöldnek, például a megújuló energiaforrásból előállított elektromos áram („Green Activities”);
- (2) **átállási tevékenységek:** amelyek magas kibocsátásúak vagy magas környezetszennyezésűek - ezekre vonatkozóan olyan elvárásokat határoznak meg a kritériumok, amelyek megkívánják a lehető legjobb technológia használatát, ekkor tekinthető zöldnek az

adott tevékenység, például a különböző vegyipari, építőipari alapanyagok gyártása („Greening of Activities”);

- (3) **támogató tevékenységek:** amelyek elősegítik az előző két kategóriának a megvalósulását, például a napelemeknek a gyártása („Greening by Activities”).

Hogyan határozzuk meg a taxonómiának való megfelelést?

A folyamat 3 fő lépése:

- (1) A vállalat azonosítja, van-e olyan tevékenysége, amely lehetne zöld vagy környezeti szempontból fenntartható (szerepel-e a rendeletben szereplő tevékenységlistán).

A tevékenységre akkor igaz, hogy környezeti szempontból fenntartható, ha:

- hozzájárul legalább egy fenntarthatósági célkitűzéshez (ezek az ESRS környezeti standard témáival gyakorlatilag egyező témák) és
- nem jár a többi célkitűzés sérelmével, valamint
- a tevékenység végzése megfelel az úgynevezett általános minimumkövetelményeknek is (ide sorolható az alapvető társadalmi normáknak való megfelelés is).

- (2) Ezután megvizsgálja azt is, hogy a különböző kritériumoknak („*technikai vizsgálati kritériumok*”) megfelel-e az, ahogyan ő végzi az adott tevékenységet, tudja-e teljesíteni az előírásokat. Például egy ingatlanfejlesztés esetében egy kritérium lehet az, hogy legalább „A” energetikai besorolású legyen egy épület, vagy pedig a beépített vizes eszközök esetén az eszközök vízfolyására egy beépített limitáció használható.

Ha a tevékenység besorolása megtörtént, következik a pénzügyi mutatók hozzárendelése:

- A nem pénzügyi vállalatok esetében árbevétel, CapEx, illetve OpEx arányosan kell bemutatni, hogy egy adott vállalatnak a fenntartható tevékenységes milyen részarányt tettek ki a teljes tevékenységéből az üzleti év során.
- A pénzügyi vállalkozások esetében pedig egyedi, a működéshez kapcsolódó KPI-okat határoz meg a Taxonómiarendelet. A bankok oldaláról például egy ilyen KPI a zöld eszköz arány.

4.2. Digitális taxonómia – ESEF tagging

A Bizottság (EU) 2018/815 felhatalmazáson alapuló rendelete (2018. december 17.) a 2004/109/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvnek az egységes elektronikus beszámolási formátumot meghatározó szabályozástechnikai standardok tekintetében történő kiegészítéséről (rövid nevén: ESEF) tartalmazza az elektronikus beszámolás szabályait. A CSRD és a számviteli törvény is elvárja, hogy az ESEF rendelet 3. cikkében meghatározott elektronikus beszámolási formátumban kell elkészíteni az üzleti jelentést és az elektronikus beszámolási formátumnak megfelelően meg kell jelölni („tagging”) a benne közölt fenntarthatósági jelentést. Az ESEF rendelet XHTML formátumot vár el, míg a megjelölés az Inline XBRL formátum alkalmazásával történhet, ami teljes egészében biztosítja a gépi olvashatóságot. A fenntarthatósági jelentésben közzétett valamennyi információt szükséges ilyen formán megjelölni, ide értve az előbb tárgyalt EU Taxonómiarendelet szerinti közzétételeket is.

A digitális jelölési taxonómia még nem jelent meg az EU hivatalos lapjában. Az EFRAG már kidolgozott egy tervezetet, amely még egyelőre nem került hivatalosan adaptálásra. Ez 2024. év végén vagy 2025. év elején történhet meg a várakozások szerint. Ezt követően kezdhető meg az alkalmazása.

4.3. SFDR

Az SFDR kötelezettségeket határoz meg a pénzügyi intézmények számára, bizonyos fenntarthatóságra vonatkozó közzétételekre vonatkozóan. A jogszabály CSRD általi kiegészítése a pénzügyi piac szereplőire, illetve a pénzügyi tanácsadókra vonatkozik és számukra határoz meg különböző típusú közzétételi követelményeket.

Az egyik közzétételi csoport az *entitás szintű közzétételek*, amelyekben a különböző működésre vonatkozó információkat szükséges megadni, például a különböző javadalmazási politikák, átvilágítási folyamatok. A másik csoport a *termék szintű közzétételek*, amelyek azt tartalmazzák, hogy a különböző kritériumoknak megfeleltethető alapok esetén mikor lehet őket zöldnek minősíteni. A különböző cikkek részletezik ezeket az elvárásokat:

- a **8. cikk** szerinti **világos zöld** pénzügyi termék – egyéb jellemzők mellett – környezeti vagy társadalmi jellemzőket, illetve ezek kombinációját mozdítja elő;
- a **9. cikk** szerinti **sötét zöld** pénzügyi termék célkitűzése a fenntartható befektetés, és egy indexet jelöltek ki referenciamutatónak.

Az egyes cikkek részletezik a közzététel iránti elvárásokat, amelyeket a rendeletben foglalt egyéb szabályozások betartásával együtt kell végrehajtani. A CSRD előírja, hogy a releváns pontokon a fenntarthatósági jelentésben szereplő információkat össze kell kapcsolni az SFDR szerinti közzétételekkel és ez az ESRS-ekben is megjelenik, ezért fontos, hogy a könyvvizsgáló ismerje a vállalkozás vonatkozó közzétételi kötelezettségeit.

4.4. Vállalatok fenntarthatósági átvilágításról szóló EU irányelv (CSDDD)

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS TANÁCS (EU) 2024/1760 IRÁNYELVE (2024. június 13.) a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati átvilágításról, valamint az (EU) 2019/1937 irányelv és az (EU) 2023/2859 rendelet módosításáról

Az irányelv elsősorban az Európai Unión belül működő nagyvállalatokat célozza és arra ösztönzi őket, hogy átvilágítsák a saját ellátási láncukat, értékláncukat, mind a környezetvédelmi, mind az emberi jogok védelmi szempontjai szerint.

Az értéklánc azokat a tevékenységeket, erőforrásokat és kapcsolatokat foglalja magában, amelyeket a vállalkozás felhasznál, és amelyekre támaszkodik termékei vagy szolgáltatásai létrehozása során, a tervezéstől a szállításig, a fogyasztásig és az életciklus végéig. A nagyvállalatok kötelesek lesznek azonosítani a tényleges és potenciális káros környezeti és emberi jogi hatásokat, és intézkedniük kell ezek megelőzéséről, illetve megszüntetéséről, és átállási tervet kell készíteniük, amely a vállalatok üzleti modelljét kompatibilissé teszi a Párizsi Megállapodás 1,5 fokos céljával. Ez egy új szabályozás, 2024-ben került elfogadásra, ezért a későbbiekben szükséges majd a hazai, illetve tagországi szabályozásba átültetni, amire két év áll rendelkezésre (2026 nyaráig).

5. HAZAI SZABÁLYOZÁSI GYAKORLAT

5.1. Bevezetés

Az Európai Unió a CSRD irányelvvel a tagállamok számára 2024. július 6-ig adott időt arra, hogy átültessék azt a hazai rendelkezésekbe. Ez Magyarországon már 2023. december végén meg is történt, mégpedig a számviteli törvény és a kamarai törvény módosításával. A

következőkben azt fogjuk áttekinteni, hogy ezen két törvénybe hogyan került beépítésre a CSRD különböző előíráscsomagja.

5.2. Fenntarthatósági jelentés a számviteli törvényben

5.2.1. Legfontosabb fogalmak

- **Fenntarthatósági jelentés:** A fenntarthatósági kérdésekre vonatkozó információkról szóló jelentés a törvény III/A. és VI/C. Fejezetének előírásaival összhangban.
- **Fenntarthatósági kérdések:** A környezeti és a társadalmi kérdések, az emberi jogok, valamint az irányítási kérdések, ideértve az (EU) 2019/2088 rendelet 2. cikk 24. pontjában meghatározott fenntarthatósági kérdéseket is.
- **Fenntarthatósági beszámolási standardok:** European Sustainability Reporting Standards (ESRS-ek), a 2013/34/EU irányelv alapján elfogadott, az Európai Unió Hivatalos Lapjában felhatalmazáson alapuló rendeleti formában kihirdetett fenntarthatósági beszámolási standardok.
- **Bizonyossági vélemény:** Fenntarthatósági minősítéssel rendelkező kamarai tag könyvvizsgáló, könyvvizsgáló cég által a fenntarthatósági jelentésről vagy az összevont (konszolidált) fenntarthatósági jelentésről, korlátozott bizonyosságot nyújtó megbízás alapján adott vélemény.

5.2.2. A fenntarthatósági jelentéstételre kötelezett vállalkozások

A CSRD egy lépcsőzetes bevezetést írt elő az irányelvben, amit az Szt. is átvett. Előbb-utóbb minden nagyvállalat és a mikrogazdálkodónak minősülő vállalkozások kivételével minden olyan kis és középvállalkozás szintén fenntarthatósági jelentés közzétételére kötelezett lesz, amelynek értékpapírjait az EU valamelyik szabályozott piacán jegyzik. Vannak azonban bizonyos kivételek, amelyek mentesítési lehetőséget adnak a fenntarthatósági jelentéstétel alól – ezeket is tárgyaljuk röviden a tananyagban.

A mutatóértékek meghatározásánál a konszolidálás esetén az anyavállalat és leányvállalatainak, valamint közös vezetésű vállalkozásainak konszolidálás előtt összesített adatait kell figyelembe venni. A közös vezetésű vállalkozás adatait a tőkerészesedés mértékében kell figyelembe venni. Jogelőd nélkül alapított vállalkozónál a tárgyévi várható adatokat kell figyelembe venni. Egyéb fontos információ, hogy az Xbond és az Xtend piacon jegyzett papírok esetében nem vonatkozik a fenntarthatósági jelentéstételi kötelezettség az érintett vállalkozásokra, mert ezek a vállalkozások nem minősülnek közérdeklődésre számot tartó vállalkozásnak.

Mérethatárok:

Az általános hatókört mind az uniós leányvállalatokra, mind a nem uniós székhelyű anyavállalatok EU-s székhelyű leányvállalataira vonatkoztatva vizsgálni kell.

(1) Először azoknak szükséges jelenteniük, már a 2024-es üzleti évről, akik korábban is az NFRD hatálya alá tartoztak: azok a **közérdeklődésre számot tartó** vállalatok, amelyek **legalább ötszáz főt** foglalkoztatnak és a meghatározott küszöbértékek közül legalább kettőt átlépnek a megelőző két üzleti év átlagában:

- mérlegfőösszeg: legalább 10 milliárd forint
- nettó árbevétel: legalább 20 milliárd forint
- az üzleti évben átlagosan foglalkoztatottak száma: legalább 250 fő.

- (2) A következő kör: a 2025-ös üzleti évről jelentéstételre kötelezett az **összes nagyvállalat**, aki a meghatározott küszöbértékek közül legalább kettőt átlép a megelőző két üzleti év átlagában:
- mérlegfőösszeg: legalább 10 milliárd forint
 - nettó árbevétel: legalább 20 milliárd forint
 - az üzleti évben átlagosan foglalkoztatottak száma: legalább 250 fő.
- (3) A 2026-as üzleti évtől kezdve **minden EU-s tőzsdén jegyzett KKV** vállalatnak, kivéve a mikrovállalkozásoknak, is kötelezővé válik jelentést készíteni. Ezek a vállalatok azok, akik meghaladják a következő méretet:
- mérlegfőösszeg: legalább 150 millió forint
 - nettó árbevétel: legalább 300 millió forint
 - az üzleti évben átlagosan foglalkoztatottak száma: legalább 10 fő.
- (4) A 2028-as üzleti évtől kezdve **a nem EU-s országban bejegyzett** nagyobb vállalatoknak, vállalatcsoportoknak is szükséges jelenteniük, amennyiben valamely EU-s piacon jegyzik őket vagy jelentős forgalmat bonyolítanak le az EU-n belül és teljesítik a következő mindkét előírást:
- csoportszinten több, mint 150 millió EUR-nak megfelelő összegű olyan árbevétellel rendelkeznek az elmúlt egymást követő két évben, ami az EU-ból származik, és
 - van legalább egy EU-s leányvállalatuk, aki teljesítik a fenti (1)-(3) általános hatóköri követelményeket **vagy** ennek hiányában legalább egy olyan fióktelepük, aki a megelőző pénzügyi évben 40 millió EUR összeget meghaladó nettó árbevétellel rendelkezett.

Figyelem: A nem EU-s vállalatok általi jelentéstétel az általános hatóköri követelmények szerinti jelentéstételen felüli követelmény, nem váltja ki azt. Azaz amennyiben az EU-s vállalat rendelkezik egy olyan nem EU-s székhelyű anyavállalattal, akinél a fenti (4) pont szerinti feltételek nem teljesülnek, akkor a nem EU-s anya nincs jelentéstételi szférában, neki nem kell ESRS-ek szerinti fenntarthatósági jelentést készítenie. Viszont ez nem ad mentesítést az EU-s leányvállalat jelentéstételi kötelezettsége alól, amennyiben ő maga az általános hatókör alá esik. Lásd még a mentesítési lehetőségeket alább.

Leányvállalati mentesítés lehetőségei:

A leányvállalatnak különböző mentesítési lehetőségei vannak az önálló jelentéstétel alól.

Főszabály szerint akkor mentesül egy leányvállalat, ha az anyavállalat belefoglalja a saját fenntarthatósági jelentésébe, mind a leányt, mind pedig a leánynak esetleges további leányvállalatait. Három mentesítési eset van:

- (1) Abban az esetben, hogyha az anyavállalat európai uniós vállalkozás, akkor a mentesülés úgy alkalmazandó, hogy az anyavállalat leányt is tartalmazó csoportszintű vagy konszolidált fenntarthatósági jelentését az ESRS-eknek megfelelően készíti el.
- (2) Abban az esetben, hogyha a legfelső szintű anyavállalat székhelye Európai Unión kívüli országban van, a mentesítés úgy alkalmazható, hogyha az anyavállalat vagy vállalja önként, hogy az ESRS-eknek megfelelő fenntarthatósági jelentést készít, vagy pedig az úgynevezett egyenértékű sztenderdek használja. Fontos megemlíteni, hogy az EU jelenleg nem ismer el ilyen egyenértékű sztenderdet.
- (3) A harmadik lehetőség, hogy az anya az EU-n belül kiválaszt egy olyan leányvállalatot, amely a legszignifikánsabb leányvállalat, amely az egész csoport szintjére egy „ál”

konzolidált fenntarthatósági jelentés keretében a szóban forgó leányvállalat fenntarthatósági közzétételét megteszi a leányvállalat helyett. Ez alkalmazható EU-s és EU-n kívüli anyavállalat esetén egyaránt.

Abban az esetben, hogyha a leányvállalat szeretne és tud is élni a mentesítés lehetőségével, akkor:

- a saját üzleti jelentésének meghatározott szakaszában hivatkozni kell a mentesítés tényére;
- meg kell adnia a mentesítő anyavállalat nevét és székhelyét;
- el kell helyeznie az anyavállalat összevont (konzolidált) üzleti jelentésére vagy adott esetben az anyavállalat összevont (konzolidált) fenntarthatósági jelentésére, valamint a Szt. 134/L. § (1) bekezdése szerinti bizonyossági véleményre mutató internetes hivatkozásokat is;
- továbbá az anyavállalatnak a jelentését legalább az EU egy hivatalos nyelvén kell elkészítenie (abban az esetben, hogyha az anyavállalat nem az EU hivatalos nyelvén készíti a beszámolóját, akkor a közzétételt le kell fordítani).

A mentesítés nem alkalmazható a következő esetben: a mentesítendő vállalat maga is jegyzett vállalat. Tehát, hogyha az adott vállalkozás egyszerre „large” és „listed”, vagyis nagyvállalat és EU szabályozott piacán jegyzett vállalat, akkor nem lehet élni a kivételekkel, mindenképpen el kell készítenie és közzé kell tennie a saját fenntarthatósági jelentését.

5.2.3. A fenntarthatósági jelentés tartalma

A vállalkozónak a fenntarthatósági jelentést a fenntarthatósági beszámolási standardoknak (ESRS) megfelelően kell elkészítenie. Ahogy arról a 3. pontban szó volt, az ESRS-ek:

- Meghatároznak olyan közzétételi követelményeket, amelyeket a **lényegességi felméréstől függetlenül** meg kell tennie a vállalkozásoknak (ezek az ESRS 2 szerint adatpontok közzététele, illetve az E jelű standardok IRO adatpontjai). Ezen közzétételeknek a köre viszonylag szűk.
- Meghatároznak bizonyos **minimum közzétételi követelményeket** ((ESRS 2-ben található mandatory disclosure requirements – MDR), amelyeket a lényeges témák vonatkozásában mindenképp meg kell adni.
- Továbbá témánként felsorolnak **lehetséges adatpontokat** (E1-5, S1-4, G1 jelű standardok), amelyek közül az első ponton túl minden további esetben a kettős lényegességi felmérés fogja azt meghatározni, hogy az adott vállalkozásnak a saját jelentéstételi köre vonatkozásában milyen információkat kell közzétennie.

Általános előírások a tartalom vonatkozásában:

- a vállalkozó üzleti modelljének és stratégiájának rövid leírása*;
- a vállalkozó által meghatározott fenntarthatósági kérdésekkel kapcsolatos, határidőhöz kötött célok és előrehaladás, nyilatkozat, hogy a környezetvédelmi tényezőkkel kapcsolatos célok meggyőző tudományos bizonyítékokon alapulnak-e;
- az ügyviteli, ügyvezető szervek és felügyelő testületek fenntarthatósági kérdésekkel kapcsolatos szerepe, szakértelmük és készségeik, nekik kínált ösztönző rendszerek meglétére vonatkozó információk;
- a vállalkozó fenntarthatósági kérdésekkel kapcsolatos politikái*;
- az átvilágítási eljárás lefolytatásával kapcsolatos uniós követelményekkel összhangban végrehajtott átvilágítási eljárás;

- a vállalkozó saját műveleteivel és értékláncával összefüggő főbb tényleges vagy lehetséges káros hatások, az ezen hatások azonosítását és nyomon követését célzó intézkedések;
- a tényleges vagy lehetséges káros hatások megelőzése, mérséklése, orvoslása vagy megszüntetése érdekében a vállalkozó által hozott intézkedések és azok eredményei*;
- fenntarthatósági kérdéseket érintő főbb kockázatok, függések és ezek vállalkozó általi kezelésének módja*;
- az előző pontokban említett közzétételek szempontjából lényeges mutatók*.

*A kisvállalkozásoknak lehetőségük van könnyítéssel élni: szűkített tartalmú fenntarthatósági jelentés publikálására jogosultak. A szűkített tartalom a mikrogazdálkodónak nem minősülő jegyzett KKV-k, kis méretű és nem összetett intézmények, a zárt biztosítók és viszontbiztosítók esetén értelmezhető és alkalmazható.

Abban az esetben, ha csoportszintű fenntarthatósági jelentés készül, akkor mindezeket a közzétételeket csoportszinten konszolidálva kell megtenni.

További sajátosságok:

- A jelentésben mind a **rövid, mind a közép, mind pedig a hosszútávú** időhorizontra ki kell térni. A rövid horizontot mindig megegyezik a pénzügyi beszámoló időtávjával. A középtáv a jelentéstételi időszak végétől számított 5 évet jelenti. A hosszútáv pedig az 5 éven túlmutató időszak.
- Be kell számolni az üzleti jelentésben szereplő információk azonosítása érdekében végzett tevékenységről, azaz a **kettős lényegességi felmérési folyamatról**.
- A vállalkozás nemcsak a saját tevékenységére vonatkozóan, hanem **az értéklánc egészére**, vagyis az értéklánc beazonosított kulcsszereplőire vonatkozóan, összesítve készíti el a közzétételét. A kettős lényegességi felmérés eredményétől függően elképzelhető, hogy bizonyos mutatók, politikák, kockázatok vagy lehetőségek az értéklánc további szereplőinek szempontjából is lényegesnek minősülnek, a vállalat pénzügyi helyzetére vagy környezetre kifejtett hatásainak szempontjából. Ebben az esetben a fenntarthatósági jelentésnek ki kell térnie mindezen tényezőkre.
- A fenntarthatósági jelentésben **hivatkozni kell a pénzügyi beszámolóban** szereplő számszerű értékekre vagy adatokra. Ennek célja, hogy megteremtjük az összhangot a pénzügyi kimutatások és a fenntarthatósági jelentés között.

5.2.4. Az összevont (konszolidált) jelentéstétel sajátosságai

Mérethatárok:

Megegyezik az 5.2.2 pontban bemutatottakkal. A mutatóértékek meghatározásánál a konszolidálás esetén az anyavállalat és leányvállalatainak, valamint közös vezetésű vállalkozásainak konszolidálás előtt összesített adatait kell figyelembe venni.

Sajátosságok:

- Ha összevont beszámolót készít az anyavállalat, akkor nincs lehetőség arra a szűkített jelentéstételi körre, amit a KKV-kra megenged a törvény (lásd előző pont).
- Abban az esetben, amennyiben az anyavállalat azt tapasztalja, hogy a csoporton belül egyes leányvállalatok vagy egy konkrét leányvállalat esetében lényeges különbség van az elvégzett kettős lényegességi felmérés eredménye vagy az azonosított kockázatok és lehetőségek vonatkozásában, akkor további magyarázatokkal kell szolgálnia a fenntarthatósági beszámolóban ezekre az eltérésekre.

- Az anyavállalatnak be kell mutatnia a saját jelentésében azt, hogy melyek azok a leányvállalatok, amelyek az összevont jelentésben szerepelnek.

Anyavállalat mentesítési lehetőségei:

Abban az esetben, ha nem jegyzett vállalkozásról van szó, és van egy fölérendelt anyavállalat, akkor magát az anyavállalatot is lehetőség van mentesíteni. Ebben az esetben a fölérendelt anyavállalat készíti el a csoportszintű konszolidált fenntarthatósági jelentést.

Figyelem: A tőzsdei anyavállalatok a fölérendelt anyavállalati mentességet nem alkalmazhatják, mindenképp kell fenntarthatósági jelentést készíteniük.

5.2.5. Fenntarthatósági jelentés letétbe helyezése, közzététele és nyilvánosságra hozatala

A fenntarthatósági közzétételeket az üzleti jelentés egy jól elkülönített szakaszában kell megtenni. Ezt hívjuk fenntarthatósági jelentésnek, azonban ez nem egy önálló jelentés, hanem valójában az üzleti jelentés része.

A fenntarthatósági jelentést ugyanúgy letétbe kell helyezni, mint az éves beszámolót. Az európai uniós irányelv azt írja elő, hogy elektronikus formában, az ESEF rendeletben lefektetett előírásoknak megfelelően, digitálisan meg is kell jelölni ezt a jelentést, hogy számítógéppel olvasható formátumban álljon elő, és így könnyen kereshetőek legyenek a közzétételek. Lásd a tananyag 4.2 pontját a további tudnivalókért.

Abban az esetben, hogyha a vállalkozásnak van saját internetes honlapja, akkor ott is közzé kell tennie a fenntarthatósági jelentést. Ha nincs, akkor kérésre elérhetővé kell tennie ingyenesen a jelentést.

5.2.6. A bizonyossági vélemény tárgya és tartalma

A vélemény tárgya:

A könyvvizsgálónak **korlátozott bizonyosságot nyújtó megbízás** alapján véleményt kell adni arról, hogy a fenntarthatósági jelentés:

- (1) teljesíti-e a számviteli törvény fenntarthatósági jelentésről szóló III/A. fejezet fenntarthatósági jelentésre vonatkozó előírásait, beleértve
 - a fenntarthatósági jelentés fenntarthatósági beszámolási standardoknak való megfelelést (ESRS),
 - a vállalkozó által az említett fenntarthatósági beszámolási standardoknak megfelelően jelentett információk azonosítására szolgáló folyamatot (kettős lényegességi felmérés) és
 - a fenntarthatósági jelentés megjelölésére vonatkozó követelmény teljesítését a 95/I. § (1) bekezdésével összhangban (digitális taxonómia – tagging), valamint, hogy
- (2) teljesíti-e az (EU) 2020/852 rendelet 8. cikkében (EU Taxonómiarendelet) szereplő beszámolási követelményeket.

A vélemény formája:

- A fenntarthatósági jelentésre vonatkozó bizonyossági jelentést írásos formában kell elkészíteni.
- A jelentést elektronikus okiratban kell kiállítani és azt elektronikusan aláírni, valamint időbélyegzővel kell ellátni (Kkt. 23/B.§).

Alkalmazandó standard:

- az Európai Bizottság által a 2006/43/EK irányelv 26a. cikk (3) bekezdése alapján elfogadott, felhatalmazáson alapuló jogi aktusok révén elfogadott bizonyossági standardok követelményei
- azok elfogadásáig a magyar nemzeti könyvvizsgálati standardok (jelenleg ISAE 3000)

Dokumentálás:

- A fenntarthatósági bizonyossági dokumentációt a jelentés kibocsátásától számított 60 napon belül le kell zárni és archiválni. A könyvvizsgálók saját belső eljárásai ennél szigorúbb határidőket is megszabhatnak.
- A dokumentációt legalább 8 évig meg kell őrizni.

A vélemény tartalma és felépítése:

- **a jelentés címe:** a független bizonyossági jelentés
- **a jelentés címzettje:** maga a vállalkozás, aki megbízta a könyvvizsgálót a bizonyossági vélemény elkészítésével
- hivatkozás a **fenntarthatósági jelentéstétel összeállítására vonatkozó standardokra:** maguk az ESRS-ek
- hivatkozás a **fenntarthatósági jelentésről kiállított vélemény összeállítására vonatkozó standardokra:** ISAE3000, illetve abban az esetben, ha üvegházhatású gázokra vonatkozó információkról is szó van, akkor a 3410-es standard is
- a fenntarthatósági jelentésre vonatkozó **következtetés:** negatív következtetés formájában kerül kiállításra, azaz nem jutott a könyvvizsgáló tudomására a megbízás végrehajtása során olyan körülmény, amely kétséget vetne fel a tekintetben, hogy a fenntarthatósági jelentés nem felel meg az előzőekben említett kritériumoknak
- **felek felelősségei**
- annak leírása, mi volt az elvégzett munka hatóköre, **milyen eljárásokat végzett a könyvvizsgáló** - annak érdekében, hogy a jelentés szándékolt felhasználói pontos képet kapjanak arról, hogy mik azok az eljárások és vizsgálatok, amelyek elvégzésre kerültek, és ennek megfelelően olvassák a fenntarthatósági jelentésről kiállított véleményben szereplő következtetést
- keltezés, valamint az aláíró felelős könyvvizsgáló és az ő azonosítóira vonatkozó megjelölések

A vélemény kiállítása a könyvvizsgáló függvényében:

„E törvény alkalmazásában jogszabályi kötelezettségen alapuló könyvvizsgálói tevékenység [...] a fenntarthatósági jelentésre vonatkozó bizonyosság nyújtása [...]” (Kkt. 3. § (1) bekezdés c) pont)

A törvény lehetőséget ad arra, hogy a fenntarthatósági jelentés könyvvizsgálója a pénzügyi beszámoló könyvvizsgálójával megegyező vagy akár attól eltérő könyvvizsgáló is lehessen.

- a) Amennyiben a két típusú jelentés **könyvvizsgálója megegyezik**, akkor lehetőség van arra, hogy egy közös dokumentáció és egy közös vélemény készüljön. A véleményben a könyvvizsgáló következtetése szerepel, mind a pénzügyi beszámoló, mind a fenntarthatósági jelentésben szereplő közzétételek körét illetően levont következtetés vonatkozásában.
- b) Abban az esetben, **ha két külön könyvvizsgálót** bíz meg a vállalkozás, akkor mindenki csak a saját maga által végzett vizsgálatok eredményéről von le következtetést. Tehát a pénzügyi beszámoló könyvvizsgálója a pénzügyi beszámolóról, a fenntarthatósági jelentés könyvvizsgálója pedig magáról a fenntarthatósági jelentésről nyilatkozik. Ebben az

esetben az egyéb információk szekciójában a pénzügyi beszámolót vizsgáló könyvvizsgáló nyilatkozik arról, hogy a fenntarthatósági jelentés elkészült vagy sem, viszont annak tartalmáról neki nem kell következtetést levonnia.

5.3. Fenntarthatósági jelentés a kamarai törvényben

5.3.1. Legfontosabb fogalmak

- **Fő fenntarthatósági partner:**
 - a) az a kamarai tag könyvvizsgáló, akit a könyvvizsgáló cég meghatározott fenntarthatósági jelentésre vonatkozó, korlátozott bizonyosságot nyújtó megbízás tekintetében a könyvvizsgáló cég nevében készítendő, fenntarthatósági jelentésre vonatkozó bizonyosság nyújtásának elsőrendű felelőseként jelölt ki, vagy
 - b) összevont (konszolidált) fenntarthatósági jelentésre vonatkozó bizonyossági vélemény esetében legalább az a kamarai tag könyvvizsgáló, akit a könyvvizsgáló cég a csoport szintjén a fenntarthatósági jelentésre vonatkozó bizonyosság nyújtásának elsőrendű felelőseként jelölt ki, és az a kamarai tag könyvvizsgáló, akit a jelentős leányvállalatok szintjén elsőrendű felelősként jelölt ki, vagy
 - c) az a kamarai tag könyvvizsgáló, aki a fenntarthatósági jelentésre, az összevont (konszolidált) fenntarthatósági jelentésre vonatkozó bizonyossági jelentést aláírja.
- **Fenntarthatósági jelentésre vonatkozó bizonyosság nyújtása:** A fenntarthatósági jelentéssel összefüggően elegendő és megfelelő bizonyíték megszerzése annak érdekében, hogy a kamarai tag könyvvizsgáló, a könyvvizsgáló cég a fenntarthatósági jelentésről korlátozott bizonyosságon alapuló bizonyossági véleményt tartalmazó jelentést bocsásson ki.
- **Fenntarthatósági bizonyossági dokumentáció:** a fenntarthatósági jelentésre vonatkozó bizonyosság nyújtásával kapcsolatos információt és végrehajtott eljárásokat tartalmazó dokumentumok összessége.

5.3.2. A fenntarthatósági minősítés megszerzésére vonatkozó szabályok

Minősítési kérelem fenntarthatósági minősítés megszerzésre nyújtható be. Fenntarthatósági minősítést az a kamarai tag könyvvizsgáló kaphat, aki:

- a) sikeresen teljesítette a fenntarthatósági minősítéshez kapcsolódó szakmai minősítő vizsgát, vagy az okleveles könyvvizsgálói képzésben sikeresen teljesítette a fenntarthatósági jelentés könyvvizsgálata című modult, valamint
- b) a kérelmezett minősítéssel egyező minősítéssel rendelkező kamarai tag könyvvizsgáló mellett legalább egy évig vagy egy üzleti éven át közreműködött fenntarthatósági jelentésre vonatkozó bizonyosság nyújtására irányuló tevékenység ellátásában, olyan gazdálkodó vonatkozásában, melyre jogszabály fenntarthatósági jelentés összeállítását írja elő.

Ezt a b) pontban foglalt követelményt a 2024. január 1. előtt nyilvántartásba vett kamarai tag könyvvizsgálókra nem kell alkalmazni, illetve azon kamarai tag könyvvizsgálók esetében sem, akik 2024. január 1-jén a könyvvizsgálói képzésben vettek részt, vagy könyvvizsgáló jelöltek voltak, azzal, hogy a szakmai kompetencia vizsgát 2026. január 1-jéig letették.

A fenntarthatósági minősítés megszerzésének nem feltétele a Kkt. 50. § (2) szerinti, a minősítés megadása iránti kérelem benyújtását megelőző 5 éven belüli tevékenységek

folytatására vonatkozó kötelezettségek teljesítése (lásd: a „minősítést” szövegrész helyébe a „minősítést (ide nem értve a 49/A. § h) pontja szerinti minősítést)” szöveg lép). Könyvvizsgáló cég esetén minősítés érdekében rendelkeznie kell legalább egy minősített könyvvizsgálóval.

5.3.3. Csoportkönyvvizsgáló további kötelezettségei

Abban az esetben, ha csoportszintű jelentéstétel történik, akkor a csoportkönyvvizsgáló:

- felülvizsgálja és értékeli a harmadik országbeli könyvvizsgáló (vagy harmadik országbeli könyvvizsgáló gazdálkodó) által a csoport fenntarthatósági jelentésére vonatkozó bizonyosság nyújtása céljából végzett bizonyossági munkát;
- dokumentálja a könyvvizsgálók által elvégzett munka jellegét, időzítését és mértékét, ideértve a fenntarthatósági bizonyossági dokumentációja vonatkozó részeinek a csoportkönyvvizsgáló általi felülvizsgálatát;
- amennyiben az összevont (konszolidált) fenntarthatósági jelentésben szereplő valamely gazdálkodó tekintetében harmadik országbeli könyvvizsgáló látta el a fenntarthatósági jelentésre vonatkozó bizonyosság nyújtására irányuló tevékenységet, a minőségellenőrzés, kamarai minőségellenőrzés vagy más vizsgálat esetén felelős az ő általuk végzett fenntarthatósági jelentés bizonyossági munka dokumentációjának – ideértve a kapcsolódó munkaanyagokat is – a közfelügyeleti hatósághoz történő eljuttatásáért.

5.3.4. Egyéb tudnivalók

A szakmai szkepticizmus és a titoktartás:

- A kamarai tag könyvvizsgálónak, könyvvizsgáló cégnek a nemzeti könyvvizsgálati standardok és a bizonyosságot nyújtó megbízásokra vonatkozó standardok szerinti szakmai szkepticizmussal kell eljárnia. (Kkt. 65/B.§ (1))
- Köteles a tevékenysége során tudomására jutott, a megbízással összefüggő minősített adatot, hivatásbeli titkot és üzleti titkot (a továbbiakban együttesen: titok) megőrizni. A titoktartási kötelezettség a megbízás megszűnése után is terheli. (Kkt. 66.§)

Függetlenség és foglalkoztatás tilalma:

- A Kkt. 61-64. § függetlenségi paragrafusait, illetve a 65/A. § foglalkoztatási tilalomra vonatkozó rendelkezéseit a fenntarthatósági jelentésre vonatkozó bizonyosság nyújtása során is megfelelően alkalmazni kell. A kamarai tag könyvvizsgáló tevékenysége során köteles függetlenségét megőrizni és objektív, pártatlan véleményt formálni.
- A függetlenségnek azon üzleti év első napjától, amelyre a fenntarthatósági jelentés könyvvizsgálata vonatkozik, az éves fenntarthatósági jelentésre, összevont (konszolidált) éves fenntarthatósági jelentésre vonatkozó könyvvizsgálói feladatok teljesítéséig kell fennállnia.

A nem könyvvizsgálói szolgáltatások nyújtásának tilalma:

- A közérdeklődésre számot tartó gazdálkodó fenntarthatósági jelentésére vonatkozó bizonyosság nyújtása során a nem könyvvizsgálói szolgáltatások nyújtásának tilalma tekintetében az 537/2014/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet 5. cikkének (1), valamint (4) és (5) bekezdését kell alkalmazni.
- A nem tiltott nem könyvvizsgálói szolgáltatás nyújtható, amennyiben az auditbizottság, miután a 2006/43/EK irányelv 22b. cikkével összhangban megfelelően felmérte a függetlenséget fenyegető veszélyeket és az alkalmazott óvintézkedéseket, ezt jóváhagyta. A fenntarthatósági beszámolóra vonatkozó bizonyosság nyújtása esetében nem szükséges az auditbizottság jóváhagyása.

A pénzügyi beszámolóra irányuló jogszabályban előírt könyvvizsgálat és a fenntarthatósági jelentés vizsgálata egyidejűleg nyújtható tevékenységek.

Felügyelet és ellenőrzés:

- A fenntarthatósági jelentésre vonatkozó bizonyosság megfelelő ellátásának biztosítása céljából a Kamara a kamarai tag könyvvizsgálók, a könyvvizsgáló cégek könyvvizsgálói tevékenységét minőségbiztosítási rendszer keretében folyamatosan ellenőrzi. Ellenőrzésre kiválasztás: kockázatelemzés alapján, 6 évente legalább egyszer.
- A közérdeklődésre számot tartó gazdálkodók tekintetében a fenntarthatósági jelentésre vonatkozó bizonyosság nyújtását a Közfelügyeleti hatóság minőségbiztosítási rendszer keretében szintén folyamatosan ellenőrzi. Ellenőrzésre kiválasztás: kockázatelemzés alapján, 3 évente legalább egyszer. Lásd még a Kkt. 151, 152 §, 173/B § rendelkezéseit.
- A közfelügyeleti hatóság a könyvvizsgálói szolgáltatást igénybe vevők érdekét veszélyeztető helyzet észlelése esetén a 195. § (1) bekezdése szerinti eljárás alapján rendelkezésre álló tények elemzése, értékelése, mérlegelése alapján intézkedéseket alkalmazhat (pl. továbbképzésre kötelezés, figyelmeztetés, fegyelmi eljárás, pénzbírság). Lásd még a Kkt. 96 §. (1) rendelkezéseit.
- Ha a megbízás időtartama alatt visszahívják a könyvvizsgálót a fenntarthatósági jelentés vizsgálata alól, vagy lemond, azt jelentenie kell a közfelügyelet és a cégbíróság felé (Kkt. 46. §).

II. KORRUPCIÓ – A KÜLFÖLDI VESZTEGETÉS ELLENI FELLÉPÉS

1. BEVEZETÉS¹

1.1. A korrupció fogalma

A korrupció megtalálható minden vállalkozásban és szervezetben, és ez az egyik a három fő kategória, a foglalkozási csalás és visszaélés terén (a vagyoni eltulajdonítása és a pénzügyi kimutatásokkal kapcsolatos csalás mellett). Egy olyan szervezet, amely megérti a korrupciós sémákban szereplő konkrét tényezőket, lépéseket tehet azok megelőzésére, felderítésére és vizsgálatára.

A korrupció olyan kifejezés, amelyet különböző típusú jogellenes cselekmények leírására használnak, amelyek célja egy tisztességtelen előny szerzése. Számos formát ölthet, beleértve a vesztegetést, a kenőpénzt, az illegális hálapénzt, a gazdasági zsarolást és az összejátszást. A korrupció általában a befolyás jogellenes felhasználását jelenti annak érdekében, hogy a cselekvő a saját maga számára vagy más személy számára előnyhöz jusson, mások kötelességével vagy jogaival ellentétben. A korrupció különböző formáit gyakran kombinálják, amely megerősíti a csalás hatékonyságát, és megnehezíti az ellenük való küzdelmet.

A korrupció jelentős probléma a szervezetek számára, különösen a nemzetközi piacok növekedésre való törekvése miatt. A korrupcióellenes jogszabályok sokasága és a világszerte fokozott erőfeszítések ellenére a korrupció még mindig elterjedt.

Egy szervezetben a korrupció leggyakoribb területe a beszerzés és a legtöbb korrupciós rendszer magában foglalja az alkalmazottakat, akik egyedül cselekszenek vagy összejátszanak az eladókkal vagy vállalkozókkal.

1.2. A korrupció formái

Vesztegetés

A vesztegetés korrumpált kifizetések felajánlása, átadása, elfogadása vagy kérése (azaz olyan értéktárgyak, amelyeket mások jogaival ellentétes előny megszerzéséért fizetnek), annak érdekében, hogy befolyásoljon egy hivatalos aktust vagy üzleti döntést. A vesztegetés nem feltétlenül jár készpénz vagy egyéb értéktárgy közvetlen átadásával.

Alapvetően a vesztegetés egy üzleti tranzakció, ami illegális vagy etikátlan. Vesztegetés legalább két fél közötti összejátszást foglal magában. Egy személy "megvásárolja" a befolyást a megvesztegetett féltől olyan előny megszerzése érdekében, amely ellentétes mások kötelességével vagy jogaival. A foglalkoztatással összefüggésben a vesztegetés olyan összeférhetlenséget foglal magában, amelyben a munkavállaló személyes érdeke felülírja szakmai felelősségét.

Bár a vesztegetés sokkal kevésbé gyakori, mint a foglalkozási csalás más formái, mint például a vagyoni visszaélés, de általában sokkal költségesebb.

A vesztegetések két típusba sorolhatók: hivatali vesztegetés és gazdasági vesztegetés.

A hivatali vesztegetés egy köztisztviselő korrupcióját jelenti egy hivatalos kormányzati aktus befolyásolása érdekében. A hivatalos aktus kifejezés a hagyományos vesztegetési törvényekből

¹ ACFE/Fraud Examiner Manual 2024

származik, amelyek csak a kormányzati szereplők vagy alkalmazottak döntéseinek befolyásolására irányuló kifizetéseket tiltják.

Ezzel szemben a gazdasági vesztegetés egy magánszemély korrupcióját jelenti egy kereskedelmi vagy üzleti előny megszerzése érdekében. A gazdasági vesztegetésben inkább valami értéket kínálnak az üzleti döntés befolyásolására, mint hivatalos cselekedetet, ellentétben a hivatali vesztegetéssel.²

A hivatali vesztegetések közül jelen oktatási anyagban a külföldi hivatalos személyek vesztegetéséről fogunk bővebben értekezni.

2. KÜLFÖLDI VESZTEGETÉS RŐL ÁLTALÁNOSAN

2.1. Külföldi vesztegetés fogalma

A külföldi vesztegetés egy olyan korrump gyakorlat, amely során valaki értéket ajánl fel, ígér vagy ad át egy külföldi hivatali tisztviselőnek azért, hogy befolyásolja az illető hivatalos döntéseit, és ezzel előnyhöz jusson az üzleti életben. Ez a tevékenység nem csak pénzbeli juttatásokat foglal magában, hanem ajándékokat, vendéglátást és egyéb előnyöket is.

A vesztegetés célja lehet egy szerződés megkötése, egy versenytárs kizárása, vagy jogszabályi engedélyek, vámentességek és egyéb kormányzati kedvezmények elérése. A vesztegetési kísérletek gyakran rejtett formában történnek, például tanácsadói díjak, ügynöki jutalékok vagy fiktív szolgáltatások álcája mögött.

A külföldi vesztegetés nemzetközi szinten is szigorúan tiltott, és számos országban, köztük az Egyesült Államokban (Foreign Corrupt Practices Act, FCPA) és az Egyesült Királyságban (UK Bribery Act), törvényileg büntetendő cselekmény. Az OECD Vesztegetés Elleni Egyezménye (Anti-Bribery Convention) is elítéli és bünteti a külföldi hivatali tisztviselők vesztegetését.

A vesztegetési ügyek napvilágra kerülése komoly következményekkel járhat, beleértve a bírságokat, szabadságvesztést és a vállalatok hírnevének súlyos károsodását. Emellett a vesztegető vállalatok kizárhatók a közbeszerzési eljárásokból és más üzleti lehetőségekből. A nemzetközi üzleti közösségben a tisztességes verseny és az etikus üzleti magatartás előmozdítása érdekében a külföldi vesztegetés elleni harc kiemelt jelentőségű.

2.2. Külföldi vesztegetés elleni fellépés jogszabályi háttere

A külföldi vesztegetés jogszabályi története az 1970-es évekig nyúlik vissza, amikor az Egyesült Államokban a Watergate-botrány után kiderült, hogy amerikai vállalatok széles körben alkalmaztak vesztegetést külföldi tisztviselők megnyerésére. Ez vezetett az 1977-ben elfogadott Foreign Corrupt Practices Act (FCPA) megszületéséhez, amely először írta elő a külföldi vesztegetés büntetőjogi felelősségét amerikai vállalatok számára.

Az FCPA elfogadása után a nemzetközi közösség is elkezdett foglalkozni a problémával. 1997-ben lépett életbe az OECD Vesztegetés Elleni Egyezménye, amely kötelezi a tagállamokat, hogy minősítsék bűncselekménnyé a külföldi hivatali tisztviselők vesztegetését. Az egyezmény

² Hegedűs M. (2016): Korrupció és csalás a pénzügyi szektorban. Fata, Ildikó; Kissné, Budai Rita (szerk.) Határtalan érték a valós és a virtuális világban. Kalocsa, Magyarország : Tomori Pál Főiskola. 207 p. pp. 60-74. , 14 p.

jelentős előrelépést jelentett a globális vesztegetés elleni harcban, mivel a résztvevő országok közös normákat és eljárásokat fogadtak el.

Azóta számos ország hozott saját jogszabályokat a külföldi vesztegetés elleni küzdelem érdekében. Az Egyesült Királyság 2010-ben fogadta el a UK Bribery Act-et, amely szintén szigorú szabályokat állapít meg a vesztegetés minden formájával szemben, beleértve a külföldi tisztviselők vesztegetését is.

Az Európai Unió is aktívan részt vesz a külföldi vesztegetés elleni küzdelemben, és számos irányelvet és ajánlást fogadott el a tagállamok jogszabályainak harmonizálása érdekében. A nemzetközi szervezetek, mint például a Világbank és az IMF, szintén bevezettek szankciókat és eljárásokat a vesztegetés elleni harc támogatására.

A jogszabályi környezet folyamatosan fejlődik, ahogy a nemzetközi üzleti gyakorlatok változnak, és a kormányok egyre inkább elkötelezik magukat az átláthatóság és a felelős vállalati magatartás előmozdítása mellett. A külföldi vesztegetés elleni jogszabályok története így a globális üzleti etika és a jogi rendszerek fejlődésének tükröződése.

2.3. Külföldi vesztegetés lehetséges hatásai

A külföldi vesztegetésnek számos negatív hatása lehet, amelyek nemcsak a közvetlenül érintett felekre, hanem a szélesebb gazdasági és társadalmi környezetre is kiterjednek. Például, ha egy vállalat vesztegetést alkalmaz egy szerződés megnyeréséhez, ez torzíthatja a piaci versenyt és kiszoríthatja azokat a vállalkozásokat, amelyek tisztességesen versenyeznek. Ez csökkentheti az innovációt és a minőséget, valamint magasabb árakhoz vezethet a fogyasztók számára.

A vesztegetés befolyásolhatja a kormányzati döntéseket is, például amikor egy vállalat fizet a szabályozások enyhítéséért vagy bizonyos engedélyek gyorsabb kiadásáért. Ez kockára teheti a közegészséget és a környezetvédelmet, ha például egy építőipari vállalat megkerüli a környezetvédelmi előírásokat, hogy gyorsabban haladhasson a projektekkel.

A vesztegetés hosszú távon alááshatja a jogállamiságot és a demokratikus intézményeket, ha a hivatali tisztviselők a közérdek helyett saját anyagi érdekeiket helyezik előtérbe. Ez csökkentheti a lakosság bizalmát a kormányzatban, és növelheti a politikai instabilitást.

A nemzetközi szinten a vesztegetés akadályozhatja a fejlődést és a külföldi befektetéseket, ha az országokat korrupcióval összefüggésben látják. Ez különösen igaz a fejlődő országokra, ahol a vesztegetés akadályozhatja a szegénység csökkentését és a gazdasági növekedést.

Végül, a vesztegetési botrányok felfedése súlyos reputációs károkat okozhatnak a vállalatoknak, ami csökkentheti az értékesítést, az ügyfelek és befektetők bizalmát, és hosszú távú pénzügyi veszteségekhez vezethet.

3. OECD AJÁNLÁSOK A KÜLFÖLDI VESZTEGETÉSSEL KAPCSOLATBAN

3.1. Az OECD általános ajánlása³

³ OECD/LEGAL/0378/Recommendation of the Council for Further Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions/IV. ajánlás

Az OECD hivatalos ajánlást adott ki a témában (Recommendation of the Council for Further Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions), amit 2009-ben publikált, illetve 2010-ben, majd 2021-ben módosított. Az OECD ajánlása a külföldi hivatalnokok vesztegetésének megelőzésére és észlelésére irányuló intézkedéseket foglal magában. Ezek közé tartoznak a közszektorban végzett tudatosságnövelő és képzési kezdeményezések, amelyek célja a külföldi vesztegetés megelőzése és felismerése. A magánszektorban, különösen a külföldön működő vállalkozások körében, beleértve a kis- és középvállalkozásokat is, szintén fontos a tudatosság növelése a vesztegetés megelőzése és észlelése érdekében. Ezt célt, szakma- és ágazatspecifikus kezdeményezésekkel, valamint a belső ellenőrzési, etikai és megfelelőségi gyakorlatokra vonatkozó jó gyakorlati útmutatásokkal, valamint a magán- és közszektor általi kollektív cselekvésekkel és partnerségekkel lehet elősegíteni.

Az ajánlás hangsúlyozza a büntetőjogi törvények, alkalmazásuk és végrehajtásuk fontosságát az OECD Vesztegetés Elleni Egyezményével. A nemzetközi együttműködés szintén kulcsfontosságú a nyomozásokban és egyéb jogi eljárásokban.

Az ajánlás kiemeli az adótörvények, szabályozások és helyes gyakorlatok szerepét a külföldi vesztegetés közvetett támogatásának megszüntetésében, a 2009-es Tanácsi Ajánlás (Council Recommendation on Tax Measures for Further Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions) szerint. Ezen felül szabályozásokat és intézkedéseket javasol a külföldi vesztegetés bejelentésének biztosítására és a bejelentő személyek védelmére.

A vállalati könyvelés, a pénzügyi és egyéb auditok, valamint a belső ellenőrzési, etikai és megfelelőségi követelmények és gyakorlatok szintén fontos szerepet töltenek be a külföldi vesztegetés visszaszorításában. Az ajánlás kitér a bankokra és egyéb pénzügyi intézményekre vonatkozó törvényekre és szabályozásokra is, hogy biztosítsák a megfelelő nyilvántartások vezetését és azok vizsgálatra, nyomozásra való hozzáférhetőségét.

Az ajánlás felhívja a figyelmet a közszolgáltatásokra, nyilvános licenszre, közbeszerzési szerződésekre, hivatalos fejlesztési támogatásokkal finanszírozott szerződésekre, hivatalosan támogatott export-hitelekre vagy más közhasznokra is, amelyeket adott esetekben felfüggeszhetnek vagy megtagadhatnak a külföldi vesztegetés elleni intézkedésként.

Végül az ajánlás a polgári, kereskedelmi és közigazgatási törvényekre illetve szabályozásokra is kiterjed, amelyek a külföldi vesztegetés elleni küzdelemre irányulnak.

3.2. A bűncselekmény kriminalizálása és végrehajtása külföldi köztisztviselők vesztegetésével kapcsolatban⁴

Az OECD ajánlása a külföldi hivatali tisztviselők vesztegetésének büntetőjogi szankcionálására és az ilyen jellegű bűncselekmények hatékony üldözésére ösztönzi a tagállamokat. Az ajánlás különös hangsúlyt fektet arra, hogy a tagállamok teljes mértékben vegyék figyelembe az Egyezmény egyes cikkeinek végrehajtására vonatkozó Good Practice Guidance-t.

A tagállamokat arra ösztönzik, hogy rendszeresen felülvizsgálják az OECD Vesztegetés Elleni Egyezmény végrehajtására vonatkozó törvényeiket és azok érvényesítésére vonatkozó megközelítésüket, hogy hatékonyan küzdjenek a nemzetközi szinten történő külföldi hivatali tisztviselők vesztegetése ellen. A tagállamoknak intézkedéseket kell tenniük annak biztosítására,

⁴ OECD/LEGAL/0378/Recommendation of the Council for Further Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions/V-XI. ajánlás

hogy a jogérvényesítő hatóságok gyorsan és proaktívan cselekedjenek, hogy komolyan vizsgálják ki a külföldi hivatali tisztviselők vesztegetésére vonatkozó panaszokat, és hogy a hiteles vádakat megfelelő hatóságok értékeljék.

A tagállamoknak proaktív megközelítést kell alkalmazniuk a külföldi hivatali tisztviselők vesztegetésének nyomozásában és üldözésében, mind természetes, mind jogi személyek esetében, beleértve a megfelelő hatóságok számára a hatékony észlelési és nyomozási módszerekre vonatkozó megfelelő képzés és útmutatás biztosítását.

A tagállamokat arra ösztönzik, hogy biztosítsanak elegendő erőforrást a jogérvényesítő hatóságok számára, hogy lehetővé tegyék a külföldi hivatali tisztviselők vesztegetésének hatékony nyomozását és üldözését a nemzetközi üzleti tranzakciókban, figyelembe véve az OECD Vesztegetés Elleni Egyezményét.

A tagállamokat arra ösztönzik, hogy bátorítsák a jogérvényesítő hatóságokat, hogy proaktívan gyűjtsenek információkat különböző forrásokból, ezáltal növeljék a külföldi vesztegetés észlelését és javítsák a nyomozásokat, például a médiából, bejelentő személyektől, közintézményektől, külföldi nyomozó hatóságoktól és a magánszektorból.

A tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a külföldi hivatali tisztviselők vesztegetésének eseteit indokolatlan késedelem nélkül vizsgálják és üldözzék. Amennyiben késedelmek merülnek fel a nyomozásokban, vádemelésekben és bírósági vagy közigazgatási eljárásokban, ésszerű lépéseket kell tenniük annak biztosítására, hogy ezek ne akadályozzák indokolatlanul a külföldi hivatali tisztviselők vesztegetésével szembeni fellépés hatékony érvényesítését, és ne vezessenek az elévülési idő lejártához az ilyen vesztegetési esetekben.

A tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy széles körű nyomozási eszközök álljanak rendelkezésre a külföldi vesztegetési nyomozásokban és vádemelésekben, mint például a pénzügyi, banki és vállalati információkhoz való hozzáférés (ideértve a haszonélvezők tulajdonjogát, a vagyonszerzést, a kriminalisztikát) és a speciális nyomozási technikákat, ahol ez releváns.

A tagállamoknak meg kell fontolniuk azokat az intézkedéseket, amelyek ösztönzik azokat a személyeket, akik részt vettek a külföldi hivatali tisztviselők vesztegetésében, vagy kapcsolatban álltak annak elkövetésével, hogy hasznos információkat szolgáltatassanak a megfelelő hatóságok számára a külföldi vesztegetés nyomozásához és üldözéséhez, és biztosítsák, hogy megfelelő mechanizmusok álljanak rendelkezésre az ilyen intézkedések alkalmazásához a külföldi vesztegetési nyomozásokban és vádemelésekben.

Végül a tagállamoknak lehetővé kell tenniük és elő kell mozdítaniuk a hatékony és időszerű együttműködést és információcserét a nemzeti megfelelő hatóságok között a külföldi hivatali tisztviselők vesztegetésének észlelésének, nyomozásának és üldözésének javítása érdekében.

3.3. Szankciók és elkobzás⁵

Az OECD ajánlása szerint a tagállamoknak megfelelő lépéseket kell tenniük annak érdekében, hogy a külföldi hivatali tisztviselők vesztegetéséért kiszabott szankciók átláthatóak, hatékonyak, arányosak és elrettentőek legyenek a gyakorlatban, figyelembe véve a vesztegetés összességét, a származó hasznot vagy egyéb előnyöket, valamint a súlyosbító vagy enyhítő körülményeket. Az ajánlás arra ösztönzi a tagállamokat, hogy mérlegeljék az enyhítő tényezőket,

⁵ OECD/LEGAL/0378/Recommendation of the Council for Further Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions/XV-XVI. ajánlás

mint például a teljes körű, időszerű és önkéntes beismerést, a hatóságokkal való teljes együttműködést, a felelősségvállalást, vagy a vétség az időszerű és megfelelő orvoslását, beleértve egy hatékony etikai és megfelelőségi program bevezetését vagy fejlesztését.

A tagállamoknak nyilvánosságra kell hozniuk és hozzáférhetővé kell tenniük a külföldi hivatali tisztviselők vesztegetésével kapcsolatos lezárt ügyek fontos részleteit, beleértve a fő tényeket, a szankcionált természetes vagy jogi személyeket, a jóváhagyott szankciókat és azok alkalmazásának alapját, mindezt összhangban az adatvédelmi szabályokkal és a magánélethez való jogokkal.

A tagállamoknak teljes mértékben érvényesíteniük kell a nemzeti törvényeikben rendelkezésre álló eszközeiket a vesztegetés és a vesztegetésből származó haszon azonosítására, befagyasztására, lefoglalására és elkobzására, vagy olyan vagyontárgy(ak)ra, amely(ek) értéke megfelel a vesztegetésből származó haszon értékének. Proaktív megközelítést kell alkalmazniuk a vesztegetés és a vesztegetésből származó haszon azonosítására, befagyasztására, lefoglalására és elkobzására, beleértve a jogi személyeket érintő eljárásokat is.

A tagállamoknak fel kell hívniuk a jogérvényesítő és egyéb megfelelő hatóságok figyelmét a részletes pénzügyi nyomozások fontosságára a vesztegetés és a vesztegetésből származó haszon észlelésére és visszaszerzésére, valamint a vesztegetés és a vesztegetésből származó haszon elkobzására. Fontos továbbá, hogy a tagállamok dolgozzanak ki, publikáljanak és terjeszsenek a jogérvényesítő hatóságok között útmutatókat a vesztegetés és a vesztegetésből származó haszon azonosítására, meghatározására és elkobzására.

3.4. Nemperes eljárások⁶

Az OECD ajánlása szerint a tagállamoknak fontolóra kell venniük a nem peres eljárások alkalmazását a büntető-, közigazgatási és polgári ügyekben, mind jogi, mind természetes személyekkel szemben. A nem peres eljárások olyan mechanizmusokat jelentenek, amelyek teljes bírósági vagy közigazgatási eljárás nélkül, egy tárgyalásos megállapodáson alapulnak a vádlott és az ügyészség vagy más hatóság között.

A tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a nem peres eljárások, amelyeket az OECD Vesztegetés Elleni Egyezménye alá tartozó bűncselekmények esetében használnak, kövessék az igazságosság, átláthatóság és elszámoltathatóság elveit. A tagállamoknak el kell fogadni el egy világos és átlátható keretrendszert a bírósági eljáráson kívüli megegyezésekkel kapcsolatban, bevonva azokat a hatóságokat, amelyek jogosultak bírósági eljáráson kívüli megegyezések megkötésére, figyelembe véve azt, hogy ezek a megegyezések elérhető-e természetes és/vagy jogi személyek számára, valamint az elvárt követelményeket az állítólagos elkövető számára a tények és/vagy bűnösség elismerésére, ahol ez alkalmazandó.

A tagállamoknak ki kell dolgozniuk helyreállítási intézkedéseket, világos és átlátható kritériumokat a nem peres eljárások használatára, beleértve a vétség önkéntes felfedését, valamint az együttműködést a jogérvényesítő hatóságokkal. Nyilvánosan hozzáférhető információkat kell biztosítaniuk arról, hogy milyen előnyöket szerezhet a vádlott a nem peres eljárás elfogadásával.

⁶ OECD/LEGAL/0378/Recommendation of the Council for Further Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions/XVII-XVIII. ajánlás

Ahol releváns és összhangban van az adatvédelmi szabályokkal és a magánélethez való jogokkal, a tagállamoknak nyilvánosságra kell hozniuk a nem peres eljárások elemeit, beleértve a fontosabb tényeket, az érintett természetes és/vagy jogi személyeket, az ügy eljárásának megfontolásait, a kiszabott szankciók természetét és azok alkalmazásának indoklását, valamint a helyreállítási intézkedéseket, beleértve a belső ellenőrzési és korrupcióellenes megfelelőségi programok vagy intézkedések bevezetését vagy fejlesztését és a felügyeletet.

A tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a külföldi vesztegetés nem peres eljárással történő rendezése átlátható, hatékony, arányos és elrettentő szankciókkal járjon, az OECD Vesztegetés Elleni Egyezmény 3. cikkének megfelelően. Emellett gondoskodniuk kell arról, hogy a külföldi vesztegetés nem peres eljárása ne jelentsen akadályt más országok természetes vagy jogi személyeinek hatékony nyomozásához és üldözéséhez, és általában lehetővé tegye a hatékony nemzetközi együttműködést. A nem peres eljárásoknak megfelelő felügyelet alá kell esniük, például bírói, független köz- vagy más releváns hatóság (beleértve a jogérvényesítő hatóságok) által.

3.5. Nemzetközi kooperáció⁷

Az OECD ajánlása szerint a tagállamoknak össze kell hangolniuk a joghatósági és alapvető jogi elveikkel összhangban lévő erőfeszítéseiket, hogy hatékonyan küzdjenek a külföldi hivatali tisztviselők vesztegetése ellen a nemzetközi üzleti tranzakciókban, együttműködve más országok illetékes hatóságaival, valamint szükség esetén nemzetközi és regionális jogérvényesítő hálózatokkal, az információcserén, bizonyítékok nyújtásán, kiadatáson, valamint a vesztegetésből származó haszon azonosításán, befagyasztásán, lefoglalásán, elkobzásán és visszaszerzésén keresztül.

Kölcsönös jogi segítségnyújtási eljárások

A tagállamoknak hatékonyan kell érvényesíteniük a meglévő kölcsönös nemzetközi jogsegély megállapodásokat és rendszereket, és szükség esetén új egyezményeket kell kötniük a külföldi hivatali tisztviselők vesztegetésének leküzdése érdekében. Biztosítaniuk kell a kölcsönös jogsegélykérések világosan közzétett és könnyen hozzáférhető csatornáit, és nemzeti törvényeiknek megfelelő alapot kell nyújtaniuk a kölcsönös jogsegélyhez, beleértve a bizonyítékok biztosítását, kereséseket, lefoglalások és befagyasztások végrehajtását, valamint a bűncselekményből származó haszon azonosítását és nyomon követését. A tagállamoknak elő kell segíteniük a kölcsönös jogsegélyt a tagállamok és az OECD Vesztegetés Elleni Egyezményhez nem csatlakozó országok között, gyorsan és hatékonyan kell feldolgozniuk a bejövő és kimenő jogsegélykéréseket, és gondoskodniuk kell arról, hogy elégséges idő álljon rendelkezésre a jogsegély nyújtásához és kéréséhez a vesztegetési ügyekben. Egy hatékony intézményi keretet és megfelelő erőforrásokat kell biztosítani a kölcsönös jogsegély nyújtásához és kéréséhez, valamint biztosítani kell, hogy ezek az erőforrások hatékonyan kerüljenek felhasználásra. A tagállamoknak proaktív megközelítést kell alkalmazniuk a nemzetközi együttműködés keresésében, beleértve a megfelelő hatóságok tudatosságának növelését és képzését a kölcsönös jogsegélyt igénylő külföldi vesztegetési esetek azonosítására.

A nemzetközi együttműködés erősítése

⁷ OECD/LEGAL/0378/Recommendation of the Council for Further Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions/XIX. ajánlás

A tagállamoknak hatékony intézkedéseket kell tenniük a közvetlen együttműködés kialakítására más tagállamok illetékes hatóságaival, beleértve a kétoldalú jogsegély megállapodások megkötését, a meglévő egyezmények teljes körű érvényesítését, valamint az aktív részvételt a korrupcióellenes regionális és nemzetközi jogérvényesítő hálózatokban. Elő kell segíteniük a szakértők nemzetközi cseréjét, beleértve a kapcsolattartó tisztviselők más országokba vagy nemzetközi szervezetekbe történő kiküldését. A tagállamoknak meg kell fontolniuk az információk előzetes kérés nélküli átadását, ha az segítheti a másik tagállamot a nyomozásokban vagy az eljárások sikeres lezárásában, és kiegészítő információcserét kell folytatniuk más mechanizmusokon keresztül, mint például a pénzügyi hírszerzés, adóinformációk, pénzügyi szabályozó hatóságokkal való információcsere, és a megfelelő nemzetközi és regionális hálózatokon belüli együttműködés. Minél hamarabb ki kell vizsgálniuk a külföldi hivatali tisztviselők vesztegetésére vonatkozó hiteles vádak, amelyeket nemzetközi kormányzati szervezetek továbbítanak, és szükség esetén kérniük kell az ilyen szervezetektől a belső nyomozások titoktartásának feloldását.

Több joghatóságot érintő ügyek

A tagállamoknak ösztönözniük kell a közvetlen együttműködést az egyidejű vagy párhuzamos nyomozásokban és vádemelésekben, ahol ez releváns, beleértve az információk és bizonyítékok megosztását. Amennyiben több tagállam is illetékes egy adott OECD Vesztegetés Elleni Egyezményben leírt bűncselekmény esetében, meg kell fontolniuk a konzultációt a nyomozás, vádemelés és az ügy lezárása során, figyelembe véve a tagállamok különböző jogrendszerét. A tagállamoknak figyelembe kell venniük a kockázatot, hogy ugyanazt a természetes vagy jogi személyt különböző joghatóságokban ugyanazért a bűncselekményért vonják felelősségre. A tagállamoknak korai szakaszban kell megfontolniuk az együttműködést, tiszteletben tartva az egyes joghatóságok függetlenségét, és felismerve az együttműködés előnyeit a hatékony jogérvényesítésben. Ahol lehetséges, és ez nem ütközik nemzeti törvényekbe, nemzetközi egyezményekbe, a tagállamoknak meg kell fontolniuk közös vagy párhuzamos nyomozócsoportok létrehozását a külföldi hivatali tisztviselők vesztegetésének nyomozása és vádemelése során, amennyiben ez koordinált és összehangolt cselekvést igényel egy vagy több másik tagállammal.

3.6. Külföldi vesztegetés bejelentése és a bejelentő személyek védelme⁸

Az OECD ajánlása szerint a tagállamoknak létre kell hozniuk és nyilvánosságra kell hozniuk olyan világos irányelveket és eljárásokat, amelyek lehetővé teszik bárki számára, beleértve a hivatali tisztviselőket is, hogy jelentsék a külföldi hivatali tisztviselők vesztegetésére vonatkozó gyanúkat az illetékes hatóságoknak, lehetővé téve a bizalmas és szükség esetén névtelen bejelentést. Biztosítaniuk kell a gyanús cselekmények bejelentésére szolgáló könnyen hozzáférhető csatornákat, és tudatosítaniuk kell ezek fontosságát, beleértve a bejelentő személyek bátorítását és támogatását. Megfelelő intézkedéseket kell tenniük a hivatali tisztviselők számára, hogy jelenthessék a munkájuk során észlelt külföldi vesztegetési cselekményeket, különösen azoknak a hivataloknak a tisztviselői számára, akik külföldön működő vállalatokkal állnak kapcsolatban. A tagállamoknak rendszeresen felül kell vizsgálniuk a bejelentési

⁸ OECD/LEGAL/0378/Recommendation of the Council for Further Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions/XXI-XXII. ajánlás

szabályrendszert, az eljárások és a csatornák hatékonyságát, és nyilvánosságra kell hozniuk ezek eredményeit.

A bejelentő személyek védelmében a tagállamoknak erős és hatékony jogi és intézményi kereteket kell létrehozniuk, hogy megvédjék és/vagy jogorvoslatot biztosítsanak azoknak a magánvagy közszférában dolgozó személyeknek, akik ésszerű alapon jelentik a külföldi hivatali tisztviselők vesztegetésére vonatkozó gyanús cselekményeket. Biztosítaniuk kell a bejelentő személyek személyazonosságának és a bejelentés tartalmának bizalmasságát, meg kell fontolniuk az anonim bejelentések lehetőségét, és biztosítaniuk kell a megfelelő védelmet azok számára, akiket később azonosítanak és akik retorzió áldozatává válhatnak. Megfelelő jogorvoslatot kell biztosítaniuk a bejelentő személyek számára a retorzió közvetlen és közvetett következményeinek kompenzálására, beleértve a pénzügyi kártérítést és az ideiglenes felmentést a jogi eljárások lezárásáig. Hatékony, arányos és elrettentő szankciókat kell bevezetniük azok számára, akik retorziót alkalmaznak a bejelentő személyekkel szemben, valamint megfelelő képzést kell biztosítaniuk a bejelentő személyek védelmére a jogi és intézményi keretek tervezéséről és végrehajtásáról. Rendszeresen felül kell vizsgálniuk a bejelentő személyek védelmére vonatkozó jogi és intézményi keretek hatékonyságát, és nyilvánosságra kell hozniuk ezek eredményeit.

Magyarországi viszonylatban az Alaptörvény XXV. cikke szerint „Mindenkinek joga van ahhoz, hogy egyedül vagy másokkal együtt, írásban kérelemmel, panasszal vagy javaslattal forduljon bármely közhatalmat gyakorló szervhez.” Ennek megfelelően született meg a panaszokról, a közérdekű bejelentésekről, valamint a visszaélések bejelentésével összefüggő szabályokról szóló 2023. évi XXV. törvény ("Panasztörvény"), amelynek értelmében bárki fordulhat panasszal és közérdekű bejelentéssel a panasszal vagy a közérdekű bejelentéssel összefüggő tárgykörben eljárásra jogosult szervhez.

Azok a foglalkoztatók, amelyek legalább 50 főt foglalkoztatnak, kötelesek belső visszaélés-bejelentési rendszert létrehozni. Ettől a szabálytól függetlenül bizonyos speciális területeken működő vállalatoknak - mint például a pénzmosás elleni küzdelemben érintettek⁹, tengeri olaj- és gázipari tevékenységet végzők, polgári légi közlekedésben résztvevők, úszólétesítmények üzemeltetői és bizonyos EU-s rendeletek hatálya alá eső finanszírozási szolgáltatók - függetlenül a foglalkoztatottak számától, szintén kötelező belső visszaélés-bejelentési rendszert kialakítaniuk. Az 50 és 249 közötti foglalkoztatottal rendelkező vállalatoknak lehetőségük van a rendszert más, hasonló kötelezettségű vállalatokkal közösen kialakítani. Ugyanez vonatkozik a fent említett meghatározott speciális területeken működő, legfeljebb 249 főt foglalkoztató vállalatokra is. A törvény nem kötelezi, de lehetőséget biztosít arra, hogy a foglalkoztatók saját döntésük alapján hozzanak létre ilyen rendszert, még ha a létszámuk nem is éri el az előírt minimumot.

A belső visszaélés-bejelentési rendszert a foglalkoztatónál egy erre a célra kijelölt, pártatlan személy vagy szervezeti egység működtetheti, illetve annak működtetésével szerződés keretében bejelentővédelmi ügyvéd vagy más külső szervezet is megbízható. A belső visszaélés-bejelentési rendszert úgy kell kialakítani, hogy a személyazonosságát felfedő bejelentő, valamint

⁹ Hegedűs M., Zéman Z. (2023): Pénzmosás mint negatív gazdasági tényező az Európai Unióban. BELÜGYI SZEMLE / ACADEMIC JOURNAL OF INTERNAL AFFAIRS: A BELÜGYMINISZTERIUMSZAKMAI TUDOMÁNYOS FOLYÓIRATA (2010-) 71 : 5 pp. 885-904. , 20 p.

a bejelentésben érintett személy személyes adatait az erre jogosultakon kívül más ne ismerhesse meg. A bejelentést kivizsgáló személyek a vizsgálat lezárásáig vagy a vizsgálat eredményeképpen történő formális felelősségre vonás kezdeményezéséig a bejelentés tartalmára és a bejelentésben érintett személyre vonatkozó információkat – a bejelentésben érintett személy tájékoztatásán túl – a foglalkoztató más szervezeti egységével vagy munkatársával a vizsgálat lefolytatásához feltétlenül szükséges mértékben oszthatják meg.

A belső visszaélés-bejelentési rendszerben jogellenes vagy jogellenesnek feltételezett cselekményre vagy mulasztásra, illetve egyéb visszaélésre vonatkozó információt jelenthet be többek között:

- a foglalkoztató által foglalkoztatott, vagy akinek a foglalkoztatónál fennálló foglalkoztatásra irányuló jogviszonya megszűnt
- a foglalkoztató tekintetében tulajdonosi részesedéssel rendelkező személy, valamint a foglalkoztató ügyviteli, ügyvezető, illetve felügyelő testületéhez tartozó személy, ideértve a nem ügyvezető tagot is,
- a foglalkoztatóval szerződéses kapcsolat létesítésére vonatkozó eljárást megkezdett, szerződéses kapcsolatban álló vagy szerződéses kapcsolatban állt vállalkozó, alvállalkozó, beszállító, illetve megbízott felügyelete és irányítása alatt álló személy,

A Panasztörvény szerint a belső visszaélés-bejelentési rendszerben a bejelentést írásban vagy szóban lehet megtenni, de a bejelentési csatorna típusára vonatkozóan nem tartalmaz további előírást. Az Irányelv szerint „ha a bejelentő személy személyazonosságának bizalmas jellege biztosított, az egyes, a magán szektorban és a közszférában működő jogalanyok maguk dönthetik el, hogy milyen típusú bejelentési csatornát hoznak létre. Konkrétabban a bejelentési csatornáknak lehetővé kell tenniük, hogy a személyek írásban tegyenek bejelentést, és hogy a bejelentéseket postai úton, panaszdoboz(ok)on vagy online – intranetes vagy internetes – platformon keresztül nyújtsák be, vagy szóban, telefonon vagy más hangüzenetküldő rendszer útján, vagy akár mindkét úton bejelentést tegyenek. A bejelentő személy kérésére e csatornákon keresztül lehetővé kell tenni a személyes találkozók útján történő bejelentést is.

A bejelentés kivizsgálása során értékelni kell a bejelentésben foglalt körülmények helytállóságát, és meg kell hozni azokat az intézkedéseket, amelyek alkalmasak a visszaélések orvoslására. Ha a bejelentés alapján büntetőeljárás kezdeményezése indokolt, akkor intézkedni kell a feljelentés megtételéről.

4. SZÁMVITELI KÖVETELMÉNYEK, KÖNYVVIZSGÁLATI ÉS EGYÉB KÖVETELMÉNYEK, VALAMINT EZEKHEZ KAPCSOLÓDÓ JÓ GYAKORLATOK

4.1. Általános ajánlás¹⁰

Az OECD ajánlása szerint a tagállamoknak meg kell tenniük a szükséges lépéseket, figyelembe véve a vállalatok egyedi körülményeit, mint például méretüket, típusukat, jogi szerkezetüket, valamint földrajzi és ipari működési területüket, annak érdekében, hogy a számviteli követelményekre, a könyvvizsgálatra és a belső ellenőrzésre, etikára és megfelelésre vonatkozó

¹⁰ OECD/LEGAL/0378/Recommendation of the Council for Further Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions/XXIII. ajánlás

törvények, szabályok vagy gyakorlatok összhangban legyenek az alapvető elvekkel, és teljes mértékben érvényesítsék őket a külföldi hivatali tisztviselők vesztegetésének megelőzésére és észlelésére a nemzetközi üzleti életben, a joghatósági és egyéb alapvető jogi elveik szerint.

4.2. Megfelelő számviteli követelmények¹

Az OECD ajánlása alapján a tagállamoknak, az OECD Vesztegetés Elleni Egyezmény 8. cikkével összhangban, meg kell tenniük a szükséges intézkedéseket a könyvelési nyilvántartások, pénzügyi kimutatások közzététele, valamint a számviteli és könyvvizsgálati standardok terén, hogy megtiltsák a könyvviteli rendszeren kívül rögzített számlák létrehozását, a könyvelésen kívüli vagy elégtelenül azonosított tranzakciók végrehajtását, a fiktív kiadások rögzítését, a kötelezettségek tárgyának helytelen azonosításával történő rögzítését, valamint a hamis dokumentumok használatát a vállalatok által a külföldi hivatali tisztviselők vesztegetése vagy annak elrejtése céljából. A tagállamoknak hatékony, arányos és elrettentő polgári, közigazgatási vagy büntetőjogi szankciókat kell alkalmazniuk az ilyen mulasztások és hamisítások esetén a vállalatok könyveivel, nyilvántartásaival, számláival és pénzügyi kimutatásaival kapcsolatban, és biztosítaniuk kell, hogy mind természetes, mind jogi személyek felelősségre vonhatók legyenek az említett magatartások teljes skálájáért. A tagállamoknak követelményként kell előírniuk, hogy a vállalatok pénzügyi kimutatásaikban tüntessék fel az összes jelentős függő kötelezettséget, és biztosítaniuk kell, hogy az illetékes hatóságok megfelelő figyelmet fordítsanak az érintett természetes vagy jogi személyekkel szembeni eljárásra is a számviteli bűncselekmények miatt, amelyeket a külföldi hivatali tisztviselők vesztegetése vagy annak elrejtése céljából követtek el.

4.3. Független könyvvizsgálat¹

4.3.1. OECD ajánlás

Az OECD ajánlása szerint a tagállamoknak meg kell fontolniuk, hogy a vállalatok könyvvizsgálatára vonatkozó követelményei megfelelőek-e. A tagállamoknak és a szakmai szervezeteknek fenn kell tartaniuk a könyvvizsgálók függetlenségére vonatkozó megfelelő standardokat, amelyek lehetővé teszik számukra a vállalatok számláinak, pénzügyi kimutatásainak és belső ellenőrzési rendszereinek objektív értékelését. A tagállamoknak elő kell írniuk, hogy a könyvvizsgáló, aki külföldi hivatali tisztviselő vesztegetésére utaló jeleket észlel, jelentse azt a vállalat vezetésének és szükség esetén a vállalat felügyeleti vagy irányítási testületeknek. A tagállamoknak ösztönözniük kell a vállalatokat, hogy aktívan és hatékonyan reagáljanak a könyvvizsgálóktól érkező, külföldi hivatali tisztviselők vesztegetésére vonatkozó gyanús cselekményekről szóló információkra. A tagállamoknak megfontolás tárgyává kell tenniük, hogy a könyvvizsgálókat kötelezzék a gyanús vesztegetési cselekmények jelentésére a vállalattól független illetékes hatóságoknak, mint például a jogérvényesítő vagy szabályozó hatóságoknak, és azokban az országokban, ahol ez a jelentés megengedett, biztosítaniuk kell, hogy az ésszerű alapon jelentést tevő auditosokat védelmezzék a jogi eljárásoktól.

4.3.1.1. *Könyvvizsgálati eljárások a külföldi vesztegetés felderítésére*

A független könyvvizsgálat során a csalási kockázatok azonosítása és értékelése alapvető fontosságú. A csalási kockázatok között kiemelkedő helyet foglal el a management override of control, vagyis a vezetői beavatkozás kockázata, amely a vezetők által a belső ellenőrzési rendszer megkerülésével elkövetett szándékos cselekményekre utal. Ez a kockázat különösen jelentős, mivel a vezetőknek hozzáférésük van a vállalat számviteli rendszeréhez, és ismerik azokat a kontrollokat, amelyeket megkerülhetnek vagy manipulálhatnak.

A külföldi vesztegetés felderítése különösen fontos a nemzetközi üzleti tranzakciókban, ahol a korrupció és a vesztegetés gyakori lehet. A könyvvizsgálóknak ébernek kell lenniük a vesztegetési kísérletek és a korrupció jeleire, beleértve a szokatlan vagy indokolatlan kifizetéseket, a szerződések és beszerzések nem átlátható folyamatait, valamint a szabálytalan könyveléseket.

A könyvvizsgálónak fel kell mérnie az adott Társaság üzleti profilját.

Az üzleti profil elemzése során megvizsgálandó a szervezet összes fontos információja, mint például a pénzáramlási minták és a pénzügyi helyzet mutatói, továbbá a releváns dokumentumok és tranzakciók.

A profil kidolgozásához a könyvvizsgálónak információkat kell szereznie a gyanús vállalkozás szervezetéről, személyzetéről, pénzáramlási mintáiról (például a rendelkezésre álló források eredetéről, kapcsolódó kiadásokról), bankszámlák helyéről, pénzügyi állapotról és a számviteli nyilvántartási rendszerről. Ezek az információk beszerezhetők alkalmazottak, ügyfelek és versenytársak interjúin keresztül, a vállalkozás bankszámláinak és hitelnyilvántartásainak, pénzügyi kimutatásoknak, adóbevallásoknak, vállalkozás nyilvános bejegyzéseinek felhasználásával.

A profil felállításához a könyvvizsgálóknak meg kell válaszolniuk az alábbi kérdéseket:

- Hogyan szerveződik a vállalkozás jogilag és szerkezetileg?

Meg kell határozni, hogy a vállalkozás hogyan szerveződik jogilag és szerkezetileg, mert ez az ismeret segít meghatározni, milyen információk érhetők el és hol/kitől szerezhetők be.

- Kik a vállalkozás kulcsszemélyei?

Azonosítani kell a vizsgált vállalkozás kulcsszemélyeit, mert ez segít potenciális tanúk és informátorok azonosításában. A kulcsfontosságú pozíciók közé tartoznak a vállalkozás tulajdonosai; azok a személyek, akik közvetlenül részt vesznek a gyanús tranzakciókban, beleértve az adminisztrátorokat, irodai alkalmazottakat, jelenlegi és korábbi munkavállalókat; a könyvelőket, külső könyvvizsgálókat és adózási szakértőket; külső tanácsadókat, értékesítőket és független vállalkozókat (népszerű csatornák a kifizetésekhez); valamint a versenytársakat (gyakran lelkes tanúk, akik segíthetnek azonosítani az off-book forrásokat, mint például ügyfeleket és visszatérítési gyakorlatokat).

- Mi a pénzáramlási minta a gyanús tranzakciókban?

Azonosítani kell a gyanús tranzakciók pénzáramlási mintáit – honnan származik a pénz és hova folyik. A forrásokról szóló információk utalást adhatnak arra, hogy könyvvezetésen belüli vagy azon kívüli rendszert alkalmaznak-e, és hol található az off-book számlák. A gyanús tranzakciókhoz kapcsolódó kiadások fedezhetik a könyvvezetésen belüli kifizetéseket. A következő kérdések segítségével határozzuk meg az összes forrást:

- Milyen árukat vagy szolgáltatásokat nyújt a vállalkozás?
- Kik a vevői vagy ügyfelei?
- Milyen fizetési módot használnak: készpénz vagy csekk?
- Milyen egyéb források állnak rendelkezésre, mint például a beszállítóktól és szállítóktól származó visszatérítések, vagy biztosítási igényekből, felszámolási

értékesítésekből, eszközök értékesítéséből és kölcsönökből származó bevételek?

- Hol vannak a vállalat bankszámlái?

Azonosítani kell a vállalkozás összes bankszámláját. Azonosítani kell, hova helyezi a vállalkozás a bevételeit. Az összes vállalati számlát bankonként, számlaszám szerint és a hozzájuk tartozó aláírási jogosultság alapján kell azonosítani.

- Milyen a vállalkozás pénzügyi helyzete?

Meg kell állapítani a vállalkozás pénzügyi állapotát. Ez az információ bizonyítékot nyújthat a csalás indítékára vagy a csalásból származó bevételekre.

- Milyen a vállalat nyilvántartási rendszere?

Meg kell ismerni a vállalkozás nyilvántartási rendszerét, megállapítva, milyen nyilvántartásokat vezet a cég, mennyi ideig, hol, és ki(k) tartja karban ezeket.

A könyvvizsgálónak a kapott információ birtokában kell megítélnie, hogy a Társaság esetében mekkora a külföldi vesztegetés kockázata. A korrupció politikusokat, kormánytisztviselőket, menedzsmentet és beszerzési személyzetet érinthet. Kialakulhat jogosultságérzésből, hatalomvágyból vagy egyszerű pénzsükségletről. Ez egy nehezen felfedezhető csalási forma, de a red flag-ek ismerete az első lépés a korrupció elleni küzdelemben.

A legtöbb korrupciós séma becsületes és elégedetlen munkatársak vagy beszállítók által adott tippekből derül ki. Ezeket az állításokat a gyanús személyekkel vagy tranzakciókkal kapcsolatos red flag-ek elemzésével lehet értékelni. A csalásellenes vizsgálók számos vörös zászlót azonosíthatnak az alkalmazottak és harmadik felek viselkedésében, valamint a belső ellenőrzési hiányosságokban.

Az alábbiakban néhány red flag, amely korrupcióra, esetlegesen külföldi vesztegetésre utalhat.

A korrupcióra hajlamos **alkalmazottak** néhány gyakori red flag-e a következő:

- Magas teljesítmény olyan piacokon, ahol ismert, hogy a versenytársak vesztegetnek
- Rendszeres, helytelen ajándékok elfogadásával kapcsolatos hírnév
- Túlzó életstílus
- Utasítás nélkül cselekszik, vagy alárendeltjeit arra ösztönzi, hogy hagyják figyelmen kívül a szabályos működési eljárásokat a fizető fél érdekében
- Munkavállalói hajlam arra, hogy beavatkozzon olyan területeken, ahol normális esetben nem vesz részt
- Munkavállalói hajlam arra, hogy kinyilvánítsa a hatáskörét vagy döntéseket hozzon olyan területeken, amelyekért nem felelős
- Hajlandóság arra, hogy kifogásokat találjon egy harmadik fél termékeinek vagy szolgáltatásainak hiányosságaira, mint például a gyenge minőség, a késedelmes szállítások vagy a magas árak
- Olyan körülmények, amelyek extrém személyes nyomást generálnak, mint például beteg családtagok vagy drogfüggőség
- Az összeférhetlenségi nyilatkozatok tendenciózus be nem nyújtása
- Gyakori vendéglátási és utazási költségek külföldi közszolgálati tisztviselők számára
- Baráti társasági kapcsolat egy harmadik fél vállalkozójával

A korrupcióra hajlamos **harmadik fél** néhány gyakori red flag-e közé tartozik az, aki:

- Rendszeresen kínál inadekvát ajándékokat, pazar üzleti szórakoztatást nyújt, vagy más módon próbál kedvezőt pozíciót szerezni egy szervezetnél
- Állandóan szerződéseket kap versenyelőny hiányában
- Gyenge minőségű termékeket vagy szolgáltatásokat nyújt, de folyamatosan tendereket nyer
- Indokolatlanul magas árakat vagy áremeléseket számít fel általános árukért vagy szolgáltatásokért
- Készpénzben kap vagy fizet díjakat
- Olyan országban kap vagy fizet díjakat, ahol nem az alapvető üzleti tevékenység zajlik
- Látszólag nincs értéke a szervezet számára
- Magas jutalékokat számít fel
- Azt állítja, hogy különleges befolyással rendelkezik egy adott vevőnél
- A következő képzettségi hiányosságok bármelyikét mutatja:
 - Elégtelen pénzügyi források
 - Olyan régióban működik, ahol a korrupció elterjedt
 - Decentralizált működés
 - Képzettség vagy tapasztalat hiánya
 - Gyenge teljesítményi előzmények
 - Becstelenségre utaló hírnév
 - Korábbi panaszok vagy a harmadik fél elleni büntető- vagy polgári jogi eljárások
 - Csalárd magatartás előzményei
 - Egy alkalmazott által tulajdonolt cégben vagy vállalkozásban nem nyilvános érdekeltségek
 - Családi kapcsolatok egy alkalmazotthoz
- Nem jön ki jól a versenytársakkal
- Olyan cím vagy telefonszám, amely megegyezik egy alkalmazott címével, az alkalmazott külső vállalkozásának címével vagy egy alkalmazott rokonának címével
- Hiányos címet ad meg (pl. postafiók, nincs telefonszám vagy nincs utca cím)
- Több címet ad meg
- Korrupciós hírnévvel rendelkezik, vagy olyan iparágban vagy országban dolgozik, amely ismert a korrupcióról
- Független értékesítési képviselőként, tanácsadóként vagy más közvetítőként dolgozik, akik nem rendelkeznek nagyobb, tőzsdén jegyzett versenytársak jelentési és belső ellenőrzési követelményeivel.

A szervezet **belső ellenőrzési rendszerében** előforduló korrupcióra utaló gyakori red flag-ek közé tartozik:

- Gyenge belső ellenőrzés a kulcsfontosságú területeken, mint például a beszerzés, a készletezés és raktározás
- Nem megfelelő nyilvántartásvezetés
- Nem megfelelően meghatározott szerepek és felelőségek

- Nem elegendő kapacitás a magas kockázatú alkalmazottak vagy egységek monitorozására
- Hiányos korrupcióellenes ellenőrzési terv
- Nem megfelelő feladatmegosztás a beszerzési folyamatban
- Átláthatóság hiánya a költségekben és a könyvviteli nyilvántartásokban
- A meglévő szabályzatok (mint például az összeférhetetlenségi szabályzat vagy az ajándók elfogadásának szabályzat) gyenge érvényesítése
- Szerződések vagy alvállalkozói szerződések odaítélését alátámasztó dokumentáció hiánya
- Elégtelen ellenőrzési eljárások

4.4. Belső ellenőrzések, etika és megfelelés¹¹

Az OECD ajánlása szerint a tagállamoknak ösztönözniük kell a vállalatokat, beleértve az állami tulajdonú vállalatokat is, hogy fejlesszenek ki és alkalmazzanak megfelelő belső ellenőrzési, etikai és megfelelési programokat vagy intézkedéseket a külföldi vesztegetés megelőzésére és észlelésére, figyelembe véve az OECD belső ellenőrzési, etikai és megfeleléssel kapcsolatos Good Practice Guidance-t. A tagállamoknak ösztönözniük kell az üzleti szervezeteket és szakmai szövetségeket, hogy segítsék a vállalatokat, különösen a kis- és középvállalkozásokat, a belső ellenőrzési, etikai és megfelelési programok vagy intézkedések kialakításában. A vállalatvezetést arra kell ösztönözni, hogy nyilatkozatokat tegyenek éves jelentéseikben vagy más módon nyilvánosan ismertessék belső ellenőrzési, etikai és megfelelési programjaikat vagy intézkedéseiket, beleértve azokat, amelyek a vesztegetés megelőzéséhez és észleléséhez járulnak hozzá. Támogatni kell a vezetéstől független ellenőrző testületek, például az igazgatótanácsok vagy felügyelőbizottságok audit bizottságainak létrehozását. A vállalatoknak keretrendszerket kell kialakítaniuk a törvényt megsértéseket bejelentő személyek védelmére, valamint bejelentési csatornákat kell létrehozniuk, beleértve a külföldi hivatali tisztviselők vesztegetésének megelőzésére és észlelésére irányuló belső ellenőrzési, etikai és megfelelési programok vagy intézkedések részeként, és megfelelő intézkedéseket kell tenniük az ilyen jelentések alapján.

4.5. Megfelelés ösztönzők¹

Az OECD ajánlása szerint a tagállamoknak ösztönözniük kell kormányzati intézményeket, hogy a nemzetközi üzleti tranzakciók során megfelelően vegyék figyelembe a belső ellenőrzési, etikai és megfelelési programokat vagy intézkedéseket a külföldi vesztegetés megelőzésére és észlelésére, amikor nyilvános előnyöket, beleértve a közszolgáltatásokat, nyilvános licensteket, közbeszerzési szerződéseket, hivatalos fejlesztési támogatásokkal finanszírozott szerződéseket és hivatalosan támogatott export-hiteleket biztosítanak. Amennyiben a tagállamok olyan intézkedéseket hajtanak végre, amelyek ösztönzik a vállalatokat ilyen megfelelési programok vagy intézkedések implementálására, biztosítaniuk kell képzést és útmutatást a releváns kormányzati intézmények számára arról, hogy a belső ellenőrzési, etikai és megfelelési programok vagy intézkedések hogyan kerülnek figyelembe a döntéshozatali folyamatokban, és gondoskodniuk kell arról, hogy ez az útmutatás nyilvánosságra hozatalra kerüljön

¹¹ OECD/LEGAL/0378/Recommendation of the Council for Further Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions/XXIII. ajánlás

és könnyen hozzáférhető legyen a vállalatok számára. A tagállamoknak ösztönözniük kell a jogérvényesítő hatóságokat, hogy a külföldi vesztegetés és kapcsolódó bűncselekmények érvényesítése során fontolják meg azokat az intézkedéseket, amelyek ösztönzik a vállalatokat hatékony belső ellenőrzési, etikai és megfelelőségi programok vagy intézkedések kifejlesztésére, mint potenciális enyhítő tényezőkre. A tagállamoknak ugyanakkor egyértelművé kell tenniük, hogy a belső ellenőrzési, etikai és megfelelőségi programok vagy intézkedések pusztán létezése önmagában nem mentesíti teljes mértékben a jogi személyt a felelősség alól, és hogy az ilyen programok vagy intézkedések végső megfontolása kizárólag a bíróságok, a jogérvényesítő vagy más közhatóságok felelőssége maradjon, és biztosítaniuk kell, hogy a szankciók továbbra is hatékonyak, arányosak és elrettentőek maradjanak az OECD Vesztegetés Elleni Egyezménye szerint. Amennyiben a tagállamok olyan intézkedéseket hajtanak végre, amelyek ösztönzik a vállalatokat ilyen megfelelőségi programok vagy intézkedések kifejlesztésére, biztosítaniuk kell, hogy az illetékes hatóságok fontolják meg a képzés és útmutatás nyújtását a belső ellenőrzési, etikai és megfelelőségi programok vagy intézkedések megfelelőségének és hatékonyságának értékelésére a külföldi vesztegetés megelőzésére és észlelésére, valamint arra, hogy ezeket a programokat vagy intézkedéseket hogyan veszik figyelembe a külföldi vesztegetés érvényesítésének kontextusában, és gondoskodniuk kell arról, hogy ez az információ vagy útmutatás nyilvánosságra hozatalra kerüljön és könnyen hozzáférhető legyen a vállalatok számára, ahol ez releváns.

4.6. Adólevonhatóság¹²

Az OECD ajánlása szerint a tagállamoknak teljes mértékben és haladéktalanul végre kell hajtaniuk a Tanács 2009. évi ajánlását a külföldi tisztviselők nemzetközi üzleti ügyletekben történő megvesztegetése elleni további küzdelem érdekében hozott adóintézkedésekről [OECD/LEGAL/0371], amely különösen azt javasolja, hogy a tagállamok és az OECD Vesztegetés Elleni Egyezményének más résztvevői egyértelműen zárják ki a külföldi hivatali tisztviselőknek adott vesztegetési pénzek adólevonhatóságát minden adózási célra hatékony módon, és hogy „jogi rendszerüknek megfelelően” hozzanak létre egy hatékony jogi és adminisztratív keretrendszert, valamint nyújtsanak útmutatást az adóhatóságoknak a külföldi vesztegetés gyanújának megfelelő belföldi jogérvényesítő hatóságoknak történő jelentésének megkönnyítésére.

4.7. Good Practice Guidance a belső ellenőrzésre, etikai és megfelelőségi területre¹³

4.7.1. Cégekre vonatkozó Good Practice Guidance

A vállalatoknak hatékony belső ellenőrzési, etikai és megfelelőségi programokat vagy intézkedéseket kell kifejlesztíteniük a külföldi vesztegetés megelőzésére és észlelésére, amelyek a vállalat egyedi körülményein és kockázatain alapulnak, különös tekintettel a vállalatot érintő külföldi vesztegetési kockázatokra, mint például a működésük földrajzi és ipari szegmensére, szabályozási környezete, lehetséges ügyfelei és üzleti partnerei, külföldi kormányokkal folytatott tranzakciói és harmadik felek használata. Ezeket a körülményeket és kockázatokat rendszeresen fel kell mérni, újra kell értékelni és szükség szerint figyelembe kell venni a megfelelőségi

¹² OECD/LEGAL/0378/Recommendation of the Council for Further Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions/XX. ajánlás

¹³ OECD/LEGAL/0378/Recommendation of the Council for Further Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions/Annex II

erőforrások elosztásának és a vállalat belső ellenőrzési, etikai és megfelelőségi programjának vagy intézkedéseinek hatékonyságának fenntartásához.

Szükséges az igazgatótanács vagy ezzel egyenértékű irányító testület és a felsővezetés erős, egyértelmű és világos támogatása és elkötelezettsége a vállalat belső ellenőrzési, etikai és megfelelőségi programjaihoz vagy intézkedéseikhez a külföldi vesztegetés megelőzésére és észlelésére, az etikai és megfelelőségi kultúra kialakítása érdekében.

Szükség van egy világosan megfogalmazott vállalati politikára, amely tiltja a külföldi vesztegetést, könnyen hozzáférhető minden alkalmazott és releváns harmadik fél számára, beleértve a külföldi leányvállalatokat is, ahol alkalmazható, és szükség szerint több nyelven elérhető.

Az ilyen tilalom és a kapcsolódó belső ellenőrzési, etikai és megfelelőségi programok vagy intézkedések betartása a vállalat minden szintjén dolgozó egyének kötelessége.

Szükséges a külföldi vesztegetésre vonatkozó etikai és megfelelőségi programok vagy intézkedések felügyelete, beleértve a független ellenőrző szervezetek, a felsővezetésnek, az igazgatótanácsnak vagy egyenértékű irányító testületnek, a felügyelőbizottságnak vagy azok releváns bizottságainak történő közvetlen jelentéstételt, egy vagy több magas rangú vállalati tisztviselő, például egy felső szintű megfelelőségi tisztviselő feladata, aki rendelkezik elegendő autonómiával a menedzsmenttől és más operatív funkcióktól, erőforrásokkal, a releváns adatforrásokhoz való hozzáféréssel, tapasztalattal, képesítéssel és hatáskörrel.

Az etikai és megfelelőségi programok vagy intézkedések, amelyek célja a külföldi vesztegetés megelőzése és észlelése, alkalmazandók minden igazgatóra, tisztségviselőre és alkalmazottra, valamint minden olyan entitásra, amely felett a vállalat hatékony ellenőrzéssel rendelkezik, beleértve a leányvállalatokat is, többek között a következő területeken:

- ajándékok;
- vendéglátás, szórakozás és egyéb költségek;
- utazás, beleértve az ügyfélutazást;
- politikai hozzájárulások;
- jótékonysági adományok és támogatások;
- kenőpénz elfogadása;
- kenőpénz kérése és zsarolás;
- összeférhetetlenség
- munkaerő felvételi folyamatok;
- a közvetítők használatával kapcsolatos kockázatok, különösen azok, akik külföldi hivatali tisztviselőkkel lépnek kapcsolatba;
- a közbeszerzési felhívásokra adott válaszok folyamatai, ahol releváns.

Az etikai és megfelelőségi programok vagy intézkedések, amelyek célja a külföldi vesztegetés megelőzése és észlelése, alkalmazandók, ahol releváns, szerződéses megállapodások alapján, olyan harmadik felekre, mint az ügynökök és egyéb közvetítők, tanácsadók, képviselők, forgalmazók, vállalkozók és beszállítók, konzorciumok és közös vállalkozási partnerek (a továbbiakban "üzleti partnerek"), beleértve többek között a következő alapvető elemeket:

- megfelelően dokumentált kockázatalapú megfelelőségi vizsgálat az üzleti partnerek felvételével kapcsolatban, valamint a megfelelő és rendszeres folyamatos felügyelet az üzleti kapcsolatok során;
- az üzleti partnerek tájékoztatása a vállalat elkötelezettségéről a külföldi vesztegetés elleni törvények betartása mellett, és a vállalat etikai és megfelelőségi programjáról vagy intézkedéseiről a vesztegetés megelőzésére és észlelésére;
- kölcsönös elkötelezettség keresése az üzleti partnerekkel;
- mechanizmusok bevezetése annak biztosítására, hogy a szerződési feltételek, ahol releváns, pontosan leírják az elvégzendő szolgáltatásokat, valamint, hogy a fizetési feltételek megfelelőek legyenek, továbbá, hogy a leírt szerződéses munka el legyen végezve, és hogy a díjazás arányos legyen a nyújtott szolgáltatásokkal;
- ahol releváns, a vállalat auditálási jogainak biztosítása az üzleti partnerek könyveinek és nyilvántartásainak elemzésére, és ezek jogainak megfelelő gyakorlása;
- megfelelő mechanizmusok biztosítása az üzleti partnerek által elkövetett külföldi vesztegetési események kezelésére, beleértve például a szerződéses felmondási jogokat.

Szükséges olyan pénzügyi és számviteli eljárások rendszere, beleértve a belső ellenőrzési rendszert is, amely ésszerűen megtervezett annak biztosítására, hogy a könyvek, nyilvántartások és számlák hitelesek és pontosak legyenek, és ne lehessenek használni külföldi vesztegetés céljára vagy annak elrejtésére.

Szükséges belső ellenőrzési rendszerek használata a külföldi vesztegetésre utaló minták azonosítására, szükség szerint innovatív technológiák alkalmazásával.

Intézkedések szükségesek a hatékony, rendszeres kommunikáció és dokumentált képzés biztosítására a vállalat minden szintjén, a vállalat etikai és megfelelőségi programjáról vagy intézkedéseiről a külföldi vesztegetéssel kapcsolatban, szükség szerint az üzleti partnerek számára is.

Létfontosságúak a megfelelő intézkedések az etikai és megfelelőségi programok vagy intézkedések betartásának ösztönzésére és pozitív támogatására a külföldi vesztegetés ellen a vállalat minden szintjén, beleértve az etika és megfelelőség beépítését a humán erőforrás folyamatokba, a megfelelőségi kultúra kialakítása érdekében.

Elengedhetetlenek az intézkedések a feltételezett külföldi vesztegetési esetek kezelésére, amelyek magukban foglalhatják:

- a helytelen magatartás azonosítására, kivizsgálására és jelentésére irányuló folyamatokat, valamint a jogérvényesítő hatóságokkal való őszinte és proaktív együttműködést;
- az ügy megoldását, beleértve többek között a helytelen magatartás gyökér okainak elemzését és a vállalat megfelelőségi programjában vagy intézkedéseiben azonosított hiányosságok kezelését;

- megfelelő és következetes fegyelmi intézkedéseket és eljárásokat a külföldi vesztegetés elleni törvények és a vállalat etikai és megfelelőségi programjának vagy intézkedéseinek megsértésére, minden szinten a vállalaton belül; és
- megfelelő kommunikációt a vállalaton belül ezekről az intézkedésekről és a fegyelmi eljárások következetes alkalmazásáról.

Szükségesek a hatékony intézkedések a vállalat etikai és megfelelőségi programjának vagy intézkedéseinek betartásával kapcsolatos útmutatás és tanácsadás biztosítására az igazgatóknak, tisztségviselőknek, alkalmazottaknak és szükség szerint az üzleti partnereknek, valamint intézkedések annak biztosítására, hogy ne legyen retorzió a vállalaton belül azokkal szemben, akiket utasítanak vagy nyomás alá helyeznek a külföldi vesztegetésre és nem hajlandóak ezt megtenni.

Elengedhetetlen egy erős és hatékony, védett bejelentési rendszer, amely:

- biztosítja a belső, bizalmas és szükség szerint anonim jelentéstételt, valamint védelmet mindenféle retorzióval szemben az igazgatóknak, tisztségviselőknek, alkalmazottaknak és szükség szerint az üzleti partnereknek, akik nem hajlandóak megsérteni a szakmai elvárásokat vagy az etikát a feletteseik utasításai vagy nyomása alatt, valamint azoknak a bejelentő személyeknek, akik hajlandóak jelenteni a vállalaton belül a törvény vagy a szakmai előírások vagy etika megsértését ésszerű alapon; és
- tartalmazza a világosan meghatározott eljárásokat, valamint jól látható, hozzáférhető különféle csatornákat minden bejelentő személy számára a vállalaton belül a törvény vagy a szakmai előírások vagy etikai kihágások bejelentésére.

Szükséges a belső ellenőrzési, etikai és megfelelőségi programok vagy intézkedések (beleértve a képzést is) rendszeres felülvizsgálata és tesztelése, amelynek célja a hatékonyságuk értékelése és javítása a külföldi vesztegetés megelőzésében és észlelésében, rendszeresen és egyedi esetekben is, figyelembe véve a vállalat változó kockázati profilját, mint például:

- a vállalat tevékenységének, szerkezetének és működési modelljének változásai,
- a monitorozás és az auditálás eredményei,
- a területen bekövetkező releváns fejlemények,
- az evolúciós nemzetközi és iparági szabványok, és
- a vállalat esetleges helytelen magatartásából és más hasonló kockázatokkal szembesülő vállalatok esetéből levont tanulságok a releváns dokumentáció és adatok alapján.

Elengedhetetlen az egyesülések és felvásárlások esetén átfogó kockázatalapú megfelelőségi vizsgálat a felvásárlás tárgyát képező entitásokra; a felvásárolt vállalkozás hatékony beillesztése a belső ellenőrzési és etikai és megfelelőségi programba; és az új alkalmazottak képzése és a felvásárlás utáni audit.

Végül szükséges a vállalat hatékony belső ellenőrzési és etikai és megfelelőségi programok iránti elkötelezettségének külső kommunikációja.

4.7.2. Ajánlott intézkedések egyéb üzleti szerveződések és szakmai szervezetek számára¹⁴

Az üzleti szerveződések és szakmai szervezetek alapvető szerepet játszhatnak a vállalatok, különösen a kis- és középvállalkozások (KKV-k) támogatásában a hatékony belső ellenőrzési, etikai és megfelelőségi programok vagy intézkedések kifejlesztésében a külföldi vesztegetés megelőzése és észlelése céljából. Ez a támogatás többek között a következőket foglalhatja magában:

- Információk megosztása a külföldi vesztegetés kérdéseiről, beleértve a nemzetközi és regionális fórumokban bekövetkező releváns fejleményeket és a releváns adatbázisokhoz való hozzáférést;
- Képzések, megelőzési, megfelelőségi vizsgálati és egyéb megfelelőségi eszközök elérhetővé tétele;
- Általános tanácsadás a megfelelőségi vizsgálatok elvégzéséhez; és
- Általános tanácsadás és támogatás, a zsarolás és felbujtás elleni ellenállásban, szükség esetén kollektív cselekvés előmozdításával.

Azok a szakmai szövetségek, amelyek bizonyos szakmák felett szabályozói hatalommal rendelkeznek, szintén jelentős szerepet játszhatnak erős etikai szabványok elfogadásában és végrehajtásában tagjaik számára, beleértve a tagok által a vesztegetés megelőzése érdekében vagy a gyanított külföldi vesztegetési és kapcsolódó bűncselekményekkel szembesülve megtett lépések kereteinek meghatározását ügyfelekkel vagy munkáltatókkal kapcsolatban.

4.8. OECD ajánlások implementálása Magyarországon

Magyarország 1996 óta tagja az OECD-nek. A csatlakozásunk elismerése volt a politikai rendszerváltozást követő sikeres piacgazdasági átmenetnek. OECD-tagságunknak köszönhetően részesei vagyunk annak a globális szakmai tudáshálózatnak, amely révén a legjobb nemzetközi szakpolitikai gyakorlatokat lehet megismerni, és ezzel párhuzamosan Magyarország is bemutathatja törekvéseit és eredményeit a különböző szakpolitikai területeken. Az OECD az EU-n kívüli, fejlett világ gazdasági szereplőkkel való gazdaságpolitikai párbeszédünk és együttműködésünk egyik legfontosabb színtere.¹⁵

A külföldi vesztegetéssel kapcsolatban az első ajánlás az OECD részéről 1997. május 23-án jelent meg (C(97)123/FINAL - Revised Recommendation on Combating Bribery in International Business Transactions), amelynek végrehajtási kötelezettségét Magyarország 1999. március 1-én fogadta el.¹⁶

Az OECD Vesztegetés Elleni Egyezményének az országok általi végrehajtását és betartását az OECD Korrupcióellenes Munkacsoportja felügyeli egy szigorú, kölcsönös (peer-review) felülvizsgálati rendszeren keresztül. Az Egyezmény Felei a többi állam általi felülvizsgálat alá esnek, a Korrupcióellenes Munkacsoport különböző országaiból származó szakértőkkel, akik az

¹⁴ OECD/LEGAL/0378/Recommendation of the Council for Further Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions/Annex II

¹⁵ <https://oecd-parizs.mfa.gov.hu/page/az-oecd-es-magyarorszag>

¹⁶ <https://www.oecd.org/en/topics/sub-issues/fighting-foreign-bribery/hungary-country-monitoring.html>

értékelt országok vizsgálóiként szolgálnak. A Transparency International szervezet ezt a felügyeleti mechanizmust a felügyelet "arany standardjának" nevezte.¹⁷

Az OECD ajánlások implementálásának 4 fázisa van:

- Az 1. fázis azt értékeli, hogy a résztvevők által az Egyezmény végrehajtására alkalmazott jogi szövegek megfelelnek-e az Egyezmény által meghatározott szabványnak.
- A 2. fázis azokat a struktúrákat vizsgálja, amelyek a törvények érvényesítését szolgálják, értékeli az országok Egyezmény és kapcsolódó eszközök alkalmazását és végrehajtását, és konkrét javaslatokat tesz a fejlesztésre.
- A 3. fázis az Egyezményhez csatlakozó felek által a 2. fázisban azonosított gyengeségek terén elért előrehaladásra, a résztvevők belföldi jogszabályi vagy intézményi keretében bekövetkezett változások által felvetett kérdésekre, az érvényesítési erőfeszítésekre és eredményekre, valamint egyéb kulcsfontosságú, csoporton belüli átfogó kérdésekre összpontosít.
- A 4. fázis a törvényi érvényesítési erőfeszítésekre és eredményekre, a 3. fázisból nem végrehajtott ajánlásokra, átfogó kérdésekre összpontosít, miközben egyedi megközelítést alkalmaz, figyelembe véve minden ország egyedi helyzetét és kihívásait, és tükrözi a pozitív eredményeket.

Az OECD Recommendation of the Council for Further Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions ajánlása Magyarországon a 4. fázisban van, amellyel kapcsolatban az utolsó follow-up report 2023. júniusában született meg.¹⁸

A followup reportban az OECD a következőket szükséges lépéseket fogalmazta meg:

1. Növeljék a tudatosságot a köz- és magánszektorban, beleértve a kis- és középvállalkozásokat (KKV-kat) is, arról, hogy egy hatékony bejelentői rendszer segít a bűncselekmények, többek között a külföldi vesztegetés felderítésében, és növeli az integritást a köz- és magánszféra irányításában. [2009-es ajánlás IX, iii)]
2. Végezzenek felmérést a külföldi vesztegetés kockázatának kiterjedéséről a következő területeken: i) magyar vállalatok, beleértve a KKV-kat, ii) többnemzetiségű vállalatok (MNE-k), amelyek Magyarországot gyártási bázisként használják, majd újraexportálják az árukat más piacokra, iii) az MNE-k növekvő jelenléte új technológián alapuló ipari termelés fejlesztésére és exportálására, beleértve a közlekedési, egészségügyi és gyógyszeripari ágazatokat, iv) állami tulajdonú vállalatok (SOE-k), beleértve az elektromosság, gáz, közlekedés és pénzügyi szektorokat.
3. Dolgozzanak ki és hajtsanak végre egy stratégiát a külföldi vesztegetési esetek proaktív felderítésére és kivizsgálására, beleértve az összes rendelkezésre álló felderítési forrás használatát a jogérvényesítő közösségen belül és kívül, valamint a külföldi vesztegetésre speciálisan irányuló képzéseket. [Egyezmény, 5. cikk; 2009-es ajánlás, I. pont, D) bekezdés]
4. Sürgősen hajtsák végre a 3. fázis ajánlását, hogy a külföldi vesztegetési bűncselekmények kivizsgálására rendelkezésre álló kétéves időkorlátot olyan módon terjesszék ki,

¹⁷ https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/topics/policy-sub-issues/fighting-foreign-bribery/oecd-anti-bribery-convention-country-monitoring-process.pdf/_jcr_content/renditions/original./oecd-anti-bribery-convention-country-monitoring-process.pdf

¹⁸ [https://one.oecd.org/document/DAF/WGB\(2023\)35/FINAL/en/pdf?sessionId=1700663306729](https://one.oecd.org/document/DAF/WGB(2023)35/FINAL/en/pdf?sessionId=1700663306729)

hogy elegendő idő álljon rendelkezésre a nyomozási intézkedések alkalmazására természetes személy gyanúsítottak esetében is, különösen a rendkívül összetett többjurisdikciós esetekben. [Egyezmény, 6. cikk]

5. Vizsgálják felül a 2001. évi CIV. törvényt a jogi személyek felelősségéről, konzultálva az üzleti szférával, a civil szervezetekkel és a jogi szakmával, hogy azonosítsák a lehetséges lehetőségeket a jogi személyek külföldi vesztegetési bűncselekményekkel kapcsolatos felelősségének törvényi szabályozásának világosságának és hatékonyságának javítására. [Egyezmény, 1. és 2. cikk; 2009-es ajánlás, Melléklet I, B) bekezdés]

A fenti megállapításokat a Magyar Állam a 2023-2025-ös középtávú Nemzeti Korrupcióellenes Stratégia programban kívánja rendezni.

III. 1.A - KEVÉSBÉ ÖSSZETETT GAZDÁLKODÓ EGYSÉGEK PÉNZ- ÜGYI KIMUTATÁSAINAK KÖNYVVIZSGÁLATAIRA VONAT- KOZÓ NEMZETKÖZI KÖNYVVIZSGÁLATI STANDARD (ISA FOR LCE, TOVÁBBIKBAN: LCE STANDARD)

Jelen oktatási anyag célkitűzései

1. Elősegítse az IAASB által kiadott új LCE könyvvizsgálati standard értelmezését és egy átfogó áttekintést adjon erről az új standardról a lehetséges jövőbeni bevezetését megelőzően.
2. Tömören és lényegre törően kiemelve azokat a legfontosabb szempontokat, amelyeket – az LCE standard jövőbeni kamarai bevezetése esetén – minden könyvvizsgálónak át kell majd gondolnia, mielőtt az LCE standardot elkezdene alkalmazni.
3. Magyarázatokkal szolgáljon és példákkal szemléltesse az LCE standard által megfogalmazott elvárásokat.
4. Tekintettel arra, hogy az LCE standard nemzetközi szinten 2025. december 15-én vagy azt követően kezdődő időszakokra vonatkozó pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatára lesz alkalmazható, illetve a hazai bevezetéssel kapcsolatos kérdések még előkészítési fázisban vannak, ezért **az oktatóanyag csak az IAASB által közzétett LCE standard keletkezésének és alkalmazásának a hátterét és környezetét foglalja össze.**
5. Ugyanakkor nem célja, és nem is lehet célja az LCE standardról szóló oktatási anyagnak az, hogy LCE standard alkalmazásával konkrét könyvvizsgálatot mutasson be egy könyvvizsgáló társaságnál.

1. LCE STANDARD HÁTTERE, HATÁSKÖRE ÉS CÉLJA

1.1. Háttér

A Magyarországon eddig és jelenleg is alkalmazott, és MNKS-ként ismert magyar nemzeti standarddal befogadott Nemzetközi Könyvvizsgálati Standardok (az ISA-k) a könyvvizsgálatra kötelezett vállalkozások teljes spektrumát átfogják, és meghatározzák a könyvvizsgálattal szembeni részletes követelményeket a vizsgált gazdálkodó méretétől és összetettségétől függetlenül. A Nemzetközi Könyvvizsgálati és Bizonyosságot Nyújtó Szolgáltatási Standardok Testülete, azaz az IAASB 2010-es évek óta folyamatos visszajelzést kér a könyvvizsgálóktól az ISA-k gyakorlati alkalmazhatósága vonatkozásában. A visszajelzések és kerekasztal beszélgetések során a könyvvizsgálók egy része számos nehézségre felhívta az IAASB figyelmét a kisebb méretű és kevésbé komplex társaságok könyvvizsgálatával összefüggésben.

A visszajelzések tanúsága szerint kisebb méretű társaságok könyvvizsgálata során az ISA-k nagy terjedelműek, rendkívül összetettek, széles hatókörük van és sokszor bonyolult, nehezen érthető nyelven fogalmaznak és gyakran olyan közzétételi kötelezettséget írnak elő a könyvvizsgálói jelentésben, amely a kis- és közepes méretű vállalkozások tulajdonos-menedzsmentje számára nehezen érthető és nem ad számukra érdemi hozzáadott értéket a könyvvizsgálat lényegének, módszerének és az abszolút bizonyosságra vonatkozó korlátjának a megértéséhez. Ugyanakkor az ISA-k alkalmazása nem ritkán jelentős többletmunkát igényelt a könyvvizsgálótól és akár annak ügyfelétől is, különösen egy kisebb és egyszerűbben működő vállalkozás

könyvvizsgálata esetében. Az utóbbi csaknem egy évtized tendenciái pedig megmutatták, hogy az ISA-k felülvizsgálatai a közérdeklődésnek kitett multinacionális nagyvállalatok és vállalatcsoportok mögött álló érdekelt felektől érkező bővülő és erősödő igények kielégítésére koncentrálnak, egyre nagyobb meg nem felelési kockázatot teremtve ez által a kisebb és egyszerűbb gazdálkodó egységek könyvvizsgálatait végzők számára. Kisebbségi társaságok könyvvizsgálatahoz kapcsolódóan az ISA-k vonatkozásában felmerülő fejlesztési igényt jól mutatja, hogy néhány ország nemzeti kamarája létrehozott olyan nemzeti, csak a saját országában alkalmazható könyvvizsgálati standardot, amelyet csak a kevésbé komplex társaságok könyvvizsgálata során lehet alkalmazni.

Az IAASB a visszajelzések nyomán 2017-től elkezdett dolgozni egy olyan nemzetközi könyvvizsgálati standardon, amelyet csak a kevésbé összetett társaságok könyvvizsgálata során lehet alkalmazni. A standardalkotók 2023. decemberében tették közzé az IAASB honlapján a végleges standardot, amelyet ISA for LCE standardnak neveztek el (LCE = Less Complex Entities, azaz Kevésbé Összetett Gazdálkodó Egységek).

1.2. Az LCE standard hatásköre és alkalmazhatóságának kezdete

Az LCE standardot az IAASB által meghatározottak szerint legkorábban a 2025. december 15-én vagy az azt követően induló üzleti évek könyvvizsgálata során van lehetőség alkalmazni. A hazai alkalmazhatóság céljából azonban az LCE standardnak végig kell mennie a szokásos nemzeti standard bevezetési folyamaton és ennek keretében a kamara fogja meghatározni, hogy a hazai könyvvizsgálatok során mikortól lehet ezt a standardot legkorábban alkalmazni. A kamara elnöksége 2024. márciusában az elvi döntést már meghozta az LCE standard bevezetéséről. Ez alapján a bevezetésről való végső döntés (beleértve az adaptációs nemzeti standard megalkotását) előkészítési munkálatai jelenleg még folynak.

Az LCE standard tehát most még nem alkalmazható a hazai könyvvizsgálatok során, egészen addig, amíg magyar nemzeti standardként azt a kamara be nem fogadja. Így a hazai alkalmazhatóságának a kezdetét a magyar nemzeti standard fogja meghatározni.

Az IAASB honlapján 2023. december elején eredetileg angol nyelven közzétett LCE standardot a kamara szakértői bizottsága lefordította és a magyar fordítás 2024. augusztus óta elérhető a kamara honlapján¹⁹. A lefordított standard azonban kizárólag tájékoztatásul szolgál mindaddig, amíg a vonatkozó magyar nemzeti standard a kamara által adaptálásra, bevezetésre nem kerül.

Az LCE standardot kizárólag a kevésbé összetett gazdálkodók könyvvizsgálata során lehet alkalmazni, amennyiben a vizsgált gazdálkodó szervezet megfelel az LCE standard (és majd a vonatkozó nemzeti standard) által meghatározott feltételeknek. Az LCE standardot ugyanakkor nem lesz kötelező alkalmazni a kevésbé összetett gazdálkodók könyvvizgálatára. Nem lesz tehát kötelező, hanem egy választható lehetőségként lehet ezzel élni. Az LCE standard formailag egy teljesen különálló standard, melyben nincsenek hivatkozások az ISA-kra, így nincsen lehetőség arra, hogy egy adott könyvvizsgálati megbízás végrehajtása során az ISA-kat és az

¹⁹Kamara honlapján elérhető magyar nyelvre fordított LCE standard: [MKVK - Elérhető a Kevésbé összetett gazdálkodó egységek pénzügyi kimutatásainak könyvvizsgálataira vonatkozó nemzetközi könyvvizsgálati standard \(ISA for LCE\) magyar nyelvű fordítása](#)

LCE standardot egyszerre, illetve együttesen alkalmazza (vagy így hivatkozzon rájuk) a könyvvizsgáló.

A minőségirányítási standardok (ISQM 1 és ISQM 2) a jellegükből fakadóan nem csak a könyvvizsgálati megbízásokra, hanem a pénzügyi kimutatások átvilágításához, vagy egyéb bizonyosságot nyújtó szolgáltatásokhoz kapcsolódó megbízásokra is vonatkoznak. Így nem volt szükség külön minőségirányítási követelményeket beépíteni az LCE standardba, mivel az ISQM-ek ugyanúgy érvényesek és követendők az LCE standard alkalmazása esetén is. Hasonlóképpen, az LCE standard alkalmazásával végzett könyvvizsgálatok során a könyvvizsgálók ugyanúgy kötelesek követni a kamara etikai szabályzata,²⁰ az IESBA etikai kódex²¹ és egyéb szabályozások által előírtakat. A standard a „*kevésbé összetett gazdálkodó egység*” kifejezést **nem csak egy társaságra használja, hanem a csoportra is utal** (amikor a könyvvizsgálat egy csoportra vonatkozó pénzügyi kimutatások könyvvizsgálata).

1.3. A standard célja

Az LCE standard célja, hogy csökkentsék a standardokban meglévő komplexitást, növeljék azok érthetőségét és lehetővé tegyék az arányosabb megközelítést a vizsgált szervezet adottságaihoz és körülményeihez igazodva. Az új standard ugyanis a kevésbé összetett gazdálkodók sajátosságaihoz igazodva tömörebben és egyszerűbben megfogalmazott követelményekkel igyekszik biztosítani ugyanazt a szintű könyvvizsgálati bizonyosságot és minőséget, mint amit az ISA-k nyújtanak.

Az LCE standard úgy lett kialakítva, hogy „*a kevésbé összetett gazdálkodó egységek pénzügyi kimutatásainak könyvvizsgálatai esetében **kellő bizonyosságot** érjenek el arra vonatkozóan, hogy a pénzügyi kimutatások egésze nem tartalmaz-e akár csalásból, akár hibából eredő lényeges hibás állítást.*” Az LCE standard alkalmazásával könyvvizsgált beszámolóknak megbízhatósága tehát ilyen módon biztosított a felhasználók számára.

A standard hozzáteszi, hogy „*úgy lett kidolgozva, hogy **tükrözze egy kevésbé összetett gazdálkodó egység pénzügyi kimutatásai könyvvizsgálatának jellegét és körülményeit és minőségi könyvvizsgálati megbízás következetes végrehajtását eredményezze.***”

2. LCE STANDARD FELÉPÍTÉSE

2.1. A standard struktúrája

A közel 190 oldalnyi standard előszóval kezdődik, amely az LCE standard alkalmazhatósága szempontjából nélkülözhetetlen hatáskört részletező fejezettel folytatódik. Ez, a standardban A) Rész-nek nevezett fejezet határozza meg a hatáskört, vagyis azokat a kereteket, amelyekre a kevésbé összetett gazdálkodó egységekre vonatkozó nemzetközi könyvvizsgálati standard helyénvaló alkalmazásának a megállapításánál figyelemmel kell lenni. Ez a rész hangsúlyozza, hogy a standard előírt vagy megengedett használatával kapcsolatos döntések meghozatala, beleértve a gazdálkodó egységek azon típusainak leírását, amelyek esetében a jelen standarddal

²⁰ Magyar Könyvvizsgálói Kamara szabályzata a könyvvizsgálói hivatás magatartási (etikai) szabályairól és a fegyelmi eljárásról, forrás: MKVK - Könyvvizsgálói hivatás magatartási (etikai) szabályairól és a fegyelmi eljárásról szóló szabályzat

²¹ Nemzetközi etikai kódex kamarai tag könyvvizsgálóknak (a nemzetközi függetlenségi standardokkal egybefoglalva), forrás: MKVK - IESBA Etikai Kódex

összhangban végezhető könyvvizsgálat, a jogalkotói és szabályozói hatóságok vagy a standardalkotói hatáskörrel rendelkező releváns helyi testületek felelőssége.

Az A) Rész-t követi a standard magját alkotó 10 fő fejezet (a hivatalos magyar fordítás szerint: rész), és végül függelékkel zárul a dokumentum. A 10 fő fejezet az LCE standard szerinti könyvvizsgálattal szembeni általános és részletes követelményeket, valamint speciális szempontokat taglalja. A függelékek pedig a standardban használt kifejezések glosszáriumát, állításokat, egy szemléltető megbízólevelet és egy szemléltető teljességi nyilatkozatot, továbbá a standardban lévő követelmények bevezetésére vonatkozó más releváns alátámasztó anyagokat tartalmazzák.

Az előszóval kapcsolatban érdemes megemlíteni, hogy abban bemutatásra kerül a standard célja, valamint kitér a könyvvizsgáló és a megbízó társaság vezetésével megbízott személyek felelősségére a standard alkalmazásával összefüggésben.

A standard felépítését az alábbi táblázat mutatja be.

<ul style="list-style-type: none">➤ Előszó➤ A) Rész: Hatáskör➤ A könyvvizsgálattal szembeni követelményekkel foglalkozó részek (10 fő fejezet)<ul style="list-style-type: none">Koncepció és keretelvek<ul style="list-style-type: none">1. Alapvető koncepciók, általános elvek és általános kihatású követelmények2. Könyvvizsgálati bizonyíték és dokumentáció3. Megbízás minőségének irányításaKönyvvizsgálati követelmények<ul style="list-style-type: none">4. Könyvvizsgálati megbízások elfogadása és megtartása, és első könyvvizsgálati megbízások5. Tervezés6. Kockázatazonosítás és –felmérés7. A lényeges hibás állítás felmért kockázataira való válaszadás8. Következtetés levonásaJelentés<ul style="list-style-type: none">9. Vélemény kialakítása és jelentéskészítésCsoport könyvvizsgálat<ul style="list-style-type: none">10. Csoportra vonatkozó pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatai➤ Függelékek
--

2.2. A részek felépítése

A hatáskört leíró fejezetet 10 önálló rész követi, amelyek a könyvvizsgálati munka esszenciáját tartalmazzák. Az egyes részek a könyvvizsgálati megbízás előrehaladásával összhangban követik egymást, kezdve az alapelvekkel, folytatva a tervezéssel és végül a jelentéskészítéssel zárulva. Az egyes részekben az **LCE standard helyenként teljes egészében átvette az ISA-k néhány elemét** és abban is hasonlít rájuk, hogy **ugyanazokon az alapelveken alapuló**

megközelítést alkalmaz, változatlan koncepcióval. Az ISA-k alapelveit és követelményeit alkalmazó hazai könyvvizsgáló szakembereknek ez mindenképpen kedvező hír, hiszen az LCE standard ismereteinek a megszerzése nem igényli fundamentálisan eltérő alapelvek és könyvvizsgálati eljárások elsajátítását.

Az egyes részek felépítése egységesen a következő:

- a) Bevezető anyag
- b) Cél(ok)
- c) Követelmények, előírások
- d) Alapvető magyarázó anyag

A bevezető anyagban megfogalmazásra kerül az adott rész tartalma és hatóköre, a célok pedig összekapcsolják az adott rész céljait és követelményeit a könyvvizsgálat átfogó céljával. Az alapvető magyarázó anyagok pedig, amelyek kék színű szövegdobozokban szerepelnek, a követelményekhez igyekeznek értelmezési és gyakorlati segítséget nyújtani. Az egyes részek dokumentációs követelményekkel zárulnak, amelyről a jelen oktatási anyag későbbi fejezetében fogunk értekezni.

3. HATÁSKÖR

3.1. Hatáskör jelentősége

A hatáskör fejezet az egész standard egyik legsarkalatosabb része, hiszen a standard itt részletezi, hogy az LCE standardot milyen feltételek együttes fennállása esetén alkalmazhatja a könyvvizsgáló. A könyvvizsgálónak már a **megbízás elfogadása előtt** kiemelt figyelmet kell fordítania arra, hogy a gazdálkodó egység vonatkozásában megbízhatóan megállapítsa, hogy teljesülnek-e az LCE standard alkalmazhatósági feltételei, hiszen a megbízólevélben rögzíteni kell azt, hogy milyen standard alapján hajtja végre a könyvvizsgáló a megbízást. A feltételek azonban nem minden esetben egyértelműek és **maga a standard is leszögezi, hogy az alkalmazhatóság megállapítása szakmai megítélést igényelhet.**

Kiemelt jelentősége van a hatáskör megfelelő értelmezésének, hiszen amennyiben a könyvvizsgáló tévesen jutott arra a megállapításra, hogy alkalmazhatja az LCE standardot, akkor az LCE standard alkalmazásával elvégzett könyvvizsgálata során lehet, hogy nem fog olyan mértékű elegendő és/vagy megfelelő könyvvizsgálati eljárásokat elvégezni, amelyek a könyvvizsgálói következtetését kellőképpen alátámasztanák az ISA-k alkalmazásának a keretei között. Itt tehát egy olyan kockázat állhat a háttérben, hogy amennyiben nem lehetett volna az LCE standardot alkalmazni az adott megbízásra, akkor az LCE standard alkalmazásával összegyűjtött bizonyítékok és kiadott könyvvizsgálói jelentés nem feltétlenül lenne helytálló az ISA-k szerint elvégzendő könyvvizsgálat keretei között egy olyan esetben, amikor a könyvvizsgálatot valójában az ISA-k szerint kellett volna elvégezni.

Ezt a könyvvizsgálati kockázatot azzal lehet csökkenteni és megelőzni, ha az LCE standard alkalmazhatósági hatáskörének a szakmai megítélése során minden esetben kellő körültekintéssel és óvatossággal jár el a könyvvizsgáló.

Az alkalmazhatósági feltételek teljesüléséről azonban nem elégséges csak a megbízás kezdetén meggyőződni, hiszen elképzelhető, hogy a megbízás egy későbbi fázisában a

könyvvizsgálónak olyan információ jut a tudomására, amelynek következtében a standard alkalmazásának a feltételei már nem állnak fenn. Ebben az esetben **a könyvvizsgálónak át kell térnie az ISA-k alapján elvégzendő könyvvizsgálatra**, valamint az addig már elvégzett eljárásokat és a későbbre (még az LCE standard figyelembevételével) tervezett könyvvizsgálati eljárásokat felül kell vizsgálnia annak érdekében, hogy megfeleljen az ISA-k követelményeinek. Ahogyan az LCE standard alkalmazhatósága feltételeinek a teljesülése szakmai megítélést igényel, úgy annak a megállapítása is, hogyha már nem teljesülnek a feltételek. Annak érdekében, hogy a könyvvizsgálók segítséget kapjanak a feltételek teljesülésének vagy a teljesülés hiányának a minél pontosabb megállapításához az IAASB további segédanyagot adott ki 2024 szeptember végén, Ez a segédanyag azonban nem mentesíti a könyvvizsgálót a szakmai megítélés gyakorlásának a felelőssége alól hiszen ez a felelősség minden esetben a megbízásért felelős könyvvizsgálót terheli. A standard hozzáteszi, hogy *„amennyiben bizonytalanság áll fenn azzal kapcsolatban, hogy egy könyvvizsgálat teljesíti-e a jelen Hatáskörben meghatározottak szerinti kritériumokat, a kevésbé összetett gazdálkodó egységekre vonatkozó nemzetközi könyvvizsgálati standard használata nem helyénvaló.”* (A.3)

Példa

A könyvvizsgáló a megbízás elfogadása előtt elvégezte az előzetes kockázatfelmérést és ennek keretében tudomására jutott, hogy az ügyfél becslése szerint a megbízás tárgyául szolgáló üzleti évben elképzelhető, hogy a gazdálkodó egység túllépi az LCE standardnak a mennyiségi (számszaki) értékhatárok között rögzített valamely határértékét. A könyvvizsgáló nem tudja megbízhatóan megbecsülni, hogy az LCE standard alkalmazhatósági feltételeinek mindegyike teljesülni fog-e a tárgyév vonatkozásában, ezért ebben az esetben nem alkalmazhatja az LCE standardot a gazdálkodó egység könyvvizsgálata során.

Az LCE standardról az ISA-kra való visszatérés esetenként **jelentős többletmunkával és többletdokumentációval járhat**, melynek elkerülése alapos felkészülést, megítélést és körültekintést igényel a könyvvizsgáló részéről, továbbá folyamatosan figyelemmel kell kísérnie az alkalmazhatósági feltételek teljesülését.

Példa

A könyvvizsgáló a megbízás kezdetén megállapítja, hogy a gazdálkodó egység vonatkozásában az LCE standard alkalmazási feltételei teljesülnek és úgy dönt, hogy LCE standard alkalmazásával tervezi meg és hajtja végre a könyvvizsgálatot. Azonban az évközi könyvvizsgálat során nem végez célzott eljárásokat annak érdekében, hogy megállapítsa, hogy a feltételek várhatóan teljesülnek-e a tárgyév vonatkozásában a könyvvizsgálat lezárásáig mindvégig. Az éves beszámoló év végi könyvvizsgálata során szembesül vele a könyvvizsgáló, hogy az ügyfél derivatív ügyletekkel és munkavállalói részvényprogrammal (MRP) rendelkezik, továbbá felmerült olyan tranzakció, amihez a szerződés elszámolási egysége elszámolásának módszerét választotta. A könyvvizsgáló könyvvizsgálati eljárásokat végzett a tranzakciók felmérése és megismerése vonatkozásában és megállapította, hogy számos számlaegyenleg vagy közzététel teszi szükségessé a vezetés jelentős megítélésének alkalmazását, továbbá a számviteli becslések összetett módszerek, feltételezések vagy adatok használatával járnak együtt. Következésképpen nem alkalmazható az LCE standard a könyvvizsgálat végrehajtása során, így – szakmai megítélése alapján – a könyvvizsgáló arra a megállapításra jut, hogy át kell térnie az ISA-kra és felül kell vizsgálnia, hogy a már elvégzett eljárások, illetve a tervezett további eljárások megfelelnek-e az ISA-k követelményeinek. Ez a felülvizsgálat jelentős többletmunkát eredményez, amelyet a könyvvizsgáló nem biztos, hogy tud érvényesíteni a könyvvizsgálati díjban, valamint a további (akár visszamenőleges) eljárások az ügyfélkapcsolatnak sem kedveznek. Amennyiben az évközi könyvvizsgálat során a könyvvizsgáló kellő részletességgel tájékozódott volna az ügyfél vezetésénél, az irányítással megbízott személyeknél vagy kulcsfontosságú más munkatársainál, akkor megfelelő időben fény derülhetett volna az újonnan felmerülő szokatlan tranzakciókkal és az azokból eredő jelentős számlaegyenlegekkel, illetve számviteli politikákkal kapcsolatos könyvvizsgálati aspektusokra, így a könyvvizsgáló már a megbízás kezdetekor az ISA-k alapján tervezhette volna meg a könyvvizsgálatot és elkerülhette volna az áttéréssel járó esetleges többletmunkát.

3.2. Hatáskörrel foglalkozó rész felépítése

A nemzetközi standardalkotó testület a standard hatásköri részében olyan kizáró feltételeket állapított meg, amelyekkel biztosítható, hogy egy tipikus kevésbé összetett gazdálkodó egység könyvvizsgálata során lehet alkalmazni a standardot, azonban egy összetett gazdálkodó egység esetén nem. A standard ugyanakkor néhány esetben a kizáró feltételeket nem állapítja meg, hanem annak a meghatározását az egyes országok könyvvizsgálói standardalkotói hatáskörrel rendelkező szervezeteire bízta. Következésképpen, **a Magyar Könyvvizsgálói Kamara** az LCE standardnak a magyar nemzeti könyvvizsgálati standardként való kidolgozása során **az LCE standard eredeti tartalmán** – és így a jelen oktatóanyag tartalmán is – **túlmenően további módosításokat, korlátokat és küszöbértékeket határozhat meg.**

A standard három csoportba sorolja az alkalmazhatósági feltételeket:

- a) Konkrét tilalmak
- b) Minőségi jellemzők
- c) Mennyiségi értékhatárok

A három csoportba sorolt kritériumok mindegyikének teljesülnie kell ahhoz, hogy az adott gazdálkodó egység könyvvizsgálatát (vagy gazdálkodó egységekből álló csoport könyvvizsgálatát) az LCE standard szerint lehessen elvégezni. A standard hatáskör fejezetét – az alapvető magyarázó anyagok nélkül – kivonatolva idézzük az előadás anyagának mellékletei között.

3.3. Konkrét tilalmak

A standard bizonyos gazdálkodó egységek könyvvizsgálata során nem engedélyezi az LCE standard alkalmazását, elsősorban az ezen gazdálkodók beszámolóí iránt fennálló jelentős (köz)érdeklődés miatt. Az LCE standard nem alkalmazható:

- a) tőzsdén jegyzett gazdálkodó egység könyvvizsgálata során (A.1.b),
- b) olyan gazdálkodó egységek könyvvizsgálata esetén, amelyek fő funkciója a betétek gyűjtése a nyilvánosságtól (A.1.c.i.) vagy
- c) biztosítás nyújtása a nyilvánosság részére (A.1.c.ii.).

Ezeken túlmenően a standard lehetőséget biztosít a helyi standardalkotó hatáskörrel rendelkező testületnek, hogy más konkrétan megnevezett gazdálkodó társaságok könyvvizsgálata esetén szintén megtiltsa az LCE standard alkalmazását (A.1.c.iii.). Továbbá, amennyiben valamilyen szabályozás vagy jogszabály kifejezetten tiltja, akkor az LCE standard nem alkalmazható az adott gazdálkodó egység könyvvizsgálata során (A.1.a). Végezetül, a standardalkotók csak limitált esetben engedélyezik az LCE standard alkalmazását csoportkönyvvizsgálatok során (A.1.d), a konkrét feltételeket lentebb a 3.6 fejezetben foglaljuk össze.

3.4. Minőségi jellemzők

Annak érdekében, hogy az LCE standardot kizárólag kevésbé összetett gazdálkodók esetén alkalmazhassák a könyvvizsgálók, a standardalkotóknak figyelembe kellett venniük olyan minőségi ismérveket is, amelyek tipikusan a kevésbé összetett gazdálkodó egységekre jellemzőek. A standard egy hét pontból álló listában részletezte az ilyen minőségi jellemzőket, és **amennyiben a listában felsorolt minőségi jellemzők valamelyike nem teljesül a vizsgált gazdálkodó egység vonatkozásában, akkor nem alkalmazható az LCE standard** a könyvvizsgálata során. Mindazonáltal, a standard világosan leszögezte, hogy **a lista nem teljes körű és nem kizárólagos**, így más kérdéseket is figyelembe lehet venni. Továbbá *„az egyes minőségi jellemzők önmagukban lehet, hogy nem elegendők annak megállapításához, hogy a kevésbé összetett gazdálkodó egységekre vonatkozó nemzetközi könyvvizsgálati standard helyénvaló-e vagy sem az adott körülmények között. (A.3)”*

A minőségi jellemzőket tartalmazó lista a kevésbé összetett gazdálkodó egységekre jellemző **üzleti tevékenységgel és üzleti modellel** kezdődik. A standard szerint a kevésbé összetett gazdálkodó egységek **üzleti modellje**, illetve az ágazat, amelyben működnek, **nem tartalmaz jelentős átfogó kockázatokat**, valamint **nincsen szigorú és összetett szabályozásnak kitéve** és jellemző, hogy a gazdálkodó egység ügyletei **kevés üzletágból** vagy árbevétel forrásból származnak.

A standard leírja, hogy egy tipikus kevésbé összetett gazdálkodó egység **egyszerű szervezeti felépítéssel rendelkezik**, kis létszámú kulcsfontosságú vezetői csapattal (például 5 vagy annál kevesebb személy), valamint egyszerű és **világosan áttekinthető tulajdonosi struktúrával** és ellenőrzési viszonyokkal.

A standard részletezi, hogy egy kevésbé összetett gazdálkodó egységnek jellemzően egy **központosított pénzügyi funkciója van, ahol mindössze néhány munkavállaló vesz részt** a pénzügyi beszámolási feladatkörökben (például 5 vagy kevesebb személy).

A kevésbé összetett gazdálkodó egységekre jellemző informatikai környezet vonatkozásában a standard rögzíti, hogy az ilyen társaságok **informatikai környezete és IT alkalmazásai egyszerűek**, kereskedelmi szoftvert használnak, amelyet csak néhány személy tud konfigurálni, de nem tudnak programváltoztatásokat végrehajtani, és kevés informatikai kontrollra van szükség a gazdálkodó egység körülményei között.

A minőségi ismérvek listájában talán a legfontosabb minőségi jellemző a **pénzügyi beszámolási keretelvekhez és a számviteli becslésekhez** kapcsolódik. A standard szerint a kevésbé összetett gazdálkodó egységek pénzügyi kimutatásaiban kevés számla vagy közzététel teszi szükségessé a vezetés jelentős megítélésének használatát, valamint rendszerint nem tartalmaz komplex számviteli becsléseket. Következésképpen, **amennyiben a gazdálkodó egység pénzügyi kimutatásai olyan számviteli becsléseket tartalmaznak, amelyek összetett módszerek, modellek, feltételezések vagy adatok használatával járnak együtt, akkor az LCE standard nem alkalmazható a gazdálkodó egység könyvvizsgálata során.**

3.5. Mennyiségi értékhatárok

A standard a mennyiségi értékhatárok meghatározásán keresztül megteremti annak a lehetőségét, hogy a meghatározott értékhatár(ok)at meghaladó gazdálkodó egységek – minőségi jellemzőikre tekintet nélkül – kizárásra kerüljenek az LCE standard alkalmazhatósága alól. **Az értékhatárokat azonban nem határozták meg az LCE standardban, hanem az egyes országok standardalkotó testületeire bízta ezek megalkotását, ahogyan azt is, hogy meghatároznak-e egyáltalán mennyiségi értékhatárokat.** Az értékhatárok alapján történő kizárás célja – ahogyan a konkrét tilalmak és a minőségi jellemzők alapján történő korlátozásoknak is –, hogy az LCE standardot kizárólag kevésbé összetett gazdálkodók könyvvizsgálata során alkalmazzák. A standard is megjegyzi ugyanakkor, hogy *„az összetettség nem mindig áll közvetlen arányban egy gazdálkodó egység vagy annak tevékenységei méretével.”* (A.4.)

A helyi standardalkotók feladata lesz tehát olyan kizárási paraméterek meghatározása, amelyekkel biztosítják, hogy az LCE standardot ne alkalmazzák összetett gazdálkodók könyvvizsgálatára.

3.6. Csoportkönyvvizsgálat

A standard **csak limitált esetben engedélyezi az LCE standard alkalmazását csoportkönyvvizsgálatok esetén.** A standard először a konkrét tilalmak között foglal állást csoportkönyvvizsgálatok vonatkozásában, ahol két kizárási indokot határoz meg. Nem alkalmazható az LCE standard csoportkönyvvizsgálat során, amennyiben **a csoport bármely tagja a konkrét tilalmak között meghatározott kizárási indokok hatálya alá esik, vagy a csoportkönyvvizsgáló bevon komponens-könyvvizsgálót (kivéve, ha csak korlátozott eljárásokat végez a komponens-könyvvizsgáló).** A standardban a komponens-könyvvizsgáló fogalma lényegében

megegyezik a 600. témaszámú nemzetközi könyvvizsgáló standardban rögzített definícióval: „egy könyvvizsgáló, aki egy komponensre vonatkozó könyvvizsgálati munkát hajt végre a csoportkönyvvizsgálat céljára” és a komponens könyvvizsgáló személye nem egyezik meg a csoportkönyvvizsgáló személyével. A standard abban az esetben engedélyezi az LCE standard alkalmazását csoportkönyvvizsgálatok során komponens-könyvvizsgáló bevonásával, amennyiben „**a komponens-könyvvizsgáló részvétele olyan körülményekre korlátozódik, amikor fizikai jelenlét szükséges egy konkrét könyvvizsgálati eljárásnál a csoportkönyvvizsgálathoz.**” Ilyen lehet például eszközök vagy dokumentumok fizikai szemrevételezése vagy a leltárfelvétel való jelenlét.

A standard azonban itt nem áll meg az LCE standard alkalmazását korlátozó tényezők listázásával, ugyanis a minőségi tényezők között további ismérveket határoz meg. A standard szerint a kevésbé összetett gazdálkodó egység, mint csoport, **kevés gazdálkodó egységből vagy üzletágból áll** (például 5 vagy annál kevesebb), a tagok **hasonló jellemzőkkel bírnak** és hasonló jogszabályokkal vagy szabályozásokkal és üzleti gyakorlatokkal rendelkező joghatóságban működnek. Továbbá a csoport vezetése **korlátlan hozzáférést tud nyújtani a tagok nyilvántartásaihoz csoportkönyvvizsgáló részére** és a csoportnak **egyszerű konszolidációs folyamata** van, nem összetett konszolidációs módosításokkal, azonos beszámolási időszakokkal.

Példa

Könyvvizsgáló évek óta nyújt jogszabályi kötelezettségen alapuló könyvvizsgálói tevékenységnek minősülő szolgáltatást egy olyan gazdálkodó egység számára, amely megfelel az LCE standard alkalmazási feltételeinek, azaz kevésbé összetett gazdálkodónak minősül a könyvvizsgáló megítélése alapján. A gazdálkodó egység anyavállalata szeretné megbízni a könyvvizsgálót csoportkönyvvizsgálati szolgáltatással. A könyvvizsgáló a megbízás elfogadása előtt felméri a csoportot és megállapítja, hogy a csoportnak van egy komponense, amely a csoport többi komponenséhez képest eltérő országban működik, eltérő beszámolási időpontra, eltérő beszámolási keretelveket alkalmaz, továbbá összetett modelleken alapuló becslést alkalmaz. Amennyiben a könyvvizsgáló elfogadja a csoportkönyvvizsgálati megbízást, akkor a felmérés során szerzett információkra tekintettel nem alkalmazhatja az LCE standardot a csoportkönyvvizsgálat céljára.

4. ÖSSZEHASONLÍTÁS

A könyvvizsgálókat érdeklő egyik legfontosabb kérdés az lehet, hogy mennyiben és miben más az LCE standard, mint az eddig általánosan elfogadott és alkalmazott egyetlen könyvvizsgálati standardcsomag, az ISA-k. Ezért az alábbi táblázatban erről adunk egy nagyvonalú, de könnyen áttekinthető összehasonlítást néhány általunk kiemelt, fontosnak tartott szakmai szempont alapján.

Szempont	LCE standard	ISA-k
Könyvvizsgálói jelentés bizonyossági szintje	Kellő bizonyosság	Kellő bizonyosság
Hatókör	Kevésbé összetett gazdálkodó egységek könyvvizsgálata	Pénzügyi kimutatások jog szerinti könyvvizsgálata
Alkalmazhatóság	Választható	Alapértelmezett
Hatókör nyomon követése	Folyamatosan vizsgálni kell a feltételek teljesülését	Nem releváns
Struktúra	1 db standard, 10 rész	Közel 40 db standard
Hivatkozás a könyvvizsgálói jelentésben	LCE standardra	ISA-kra (illetve MNKS-re)
Könyvvizsgálatra vonatkozó egyéb szabályozások (pl. minőségirányítási standard, etikai szabályzat, stb)	Igen	Igen

Az LCE standard alkalmazása magával hordozhat bizonyos előnyöket, de akár hátrányokat is az ISA-kkal összehasonlítva.

Az előnyök között említhető, hogy

- az LCE standard az ISA-kkal azonos szintű, azaz kellő könyvvizsgálati bizonyosságot nyújt a beszámoló felhasználói számára,
- választható, így az a tény, hogy nem kötelező az alkalmazása, hozzásegítheti a könyvvizsgálót a megbízás jellegéhez és sajátosságaihoz a legjobban igazodó könyvvizsgálati standard(ok) alkalmazásához,
- az ISA-kban lehetőségként megjelenített arányos alkalmazás gyakorlati nehézségeivel szemben, egy egységes és könnyebben átlátható keretrendszer követelményeit lehet követni a kisebb és egyszerűbb gazdálkodók könyvvizsgálata és a megbízás dokumentálása során,
- egyetlen, sokkal könnyebben áttekinthető dokumentumban vannak összefoglalva a standard hatókörébe besorolható kevésbé összetett gazdálkodók könyvvizgálatára és a követendő könyvvizsgálati eljárásokra vonatkozó követelmények.

A hátrányok között említhető, hogy

- az alkalmazhatóság feltételeinek a teljesülésére vonatkozó szakmai megítélést nehezíti, hogy ez a megítélés nem ritkán jelentős szubjektivitást foglalhat magában, ami bizonytalanságot okozhat a standard alkalmazhatósága tekintetében,
- a megbízás végrehajtása során is folyamatosan figyelemmel kell kísérni az LCE standard alkalmazhatósági feltételeinek a fennállását. Így előfordulhat, hogy a könyvvizgálatot mégsem lehet lefolytatni az LCE standard alapján, hanem menet közben át kell térni (vagy vissza kell térni) az ISA-k szerinti könyvvizgálatra.

Ugyanakkor számos tényező tekintetében nem találunk jelentős eltérést az ISA-k, illetve az LCE standard között. Néhány könyvvizsgálati eljárás pedig teljesen megegyezik, és a

könyvvizsgálói dokumentációval kapcsolatos általános követelményekben sincsenek jelentős eltérések.

5. ELÉRHETŐ ANYAGOK ÉS FORRÁS

5.1. Rendelkezésre álló anyagok

Az IAASB honlapján számos angol nyelvű anyag elérhető az LCE standard vonatkozásában. Az anyagok között megtalálható maga a standard, gyakran ismételt kérdések, következtetés megalapozása (ez a standard véglegesítését megelőzően a könyvvizsgálókkal és számviteli szakemberekkel tartott konzultáció nyilvános összefoglalása), egy összefoglaló prezentáció, kiegészítő útmutató a jelentéskészítéshez és egy videóanyag. Az IFAC nyilvános publikációs tervei szerint, 2024. harmadik negyedév végéig várhatóak még további segédanyagok az LCE standardhoz, szintén angol nyelven: segédanyag a hatáskör értelmezéséhez, valamint az első alkalmazás útmutatója. A standard magyar nyelven már elérhető a kamara honlapján és a továbbiakban megjelenő segédanyagok közül is lesz még olyan, ami lefordításra fog kerülni.

5.2. További források:

- a) IAASB honlapján angol nyelven elérhető anyagok (link a honlaphoz: ISA for LCE: A Standard for Audits of Less Complex Entities | IAASB)
 1. The International Standard on Auditing for Audits of Financial Statements of Less Complex Entities, (Kevésbé összetett gazdálkodó egységekre vonatkozó nemzetközi könyvvizsgálói standard, 2023)
Ez a dokumentum tartalmazza az LCE standardot angol nyelven.
 2. Frequently asked questions on the ISA for LCE (Gyakran Ismételt kérdések az LCE standard vonatkozásában, 2023)
Ez a segédanyag az LCE standarddal összefüggésben felmerülő gyakran ismételt kérdésekre ad választ.
 3. Basis for Conclusions (Következtetések alapja, 2023)
Ez az anyag összefoglalja, hogy az LCE standard nyilvános tervezetének közzétele után milyen észrevételek érkeztek a szakemberek részéről a standard tartalma kapcsán és a standardalkotók kifejtik, hogy a visszajelzéseket hogyan használták fel a standard véglegesítése során.
 4. Fact Sheet (Adatlap, 2023)
Ez a dokumentum röviden bemutatja az LCE standard hátterét, felépítését, hatókörét és a bevezetésével kapcsolatos legfontosabb információkat.
 5. Overview presentation (Áttekintő prezentáció, 2023)
Ez a prezentáció összefoglalja az LCE standard célját, felépítését és hatókörét, valamint néhány szempont szerint összehasonlítja az LCE standardot az ISA-kkal.
 6. An introduction to the ISA for LCE (Bevezetés az LCE standardba, 2024)
Az IAASB képviselői ebben a másfél órás videóanyagban részletesen mutatják az LCE standard kapcsán a legfontosabb információkat.
 7. Auditor Reporting Supplemental Guidance (Kiegészítő útmutató a jelentéskészítéshez, 2024)

Az útmutató segítséget nyújt annak meghatározásához, hogy a könyvvizsgálónak milyen esetekben szükséges minősítenie a könyvvizsgálói jelentést, továbbá szemléltető példával segíti a könyvvizsgálót minősített jelentés elkészítésében

b) LCE standard magyar nyelvű fordítása:

Kevésbé összetett gazdálkodó egységekre vonatkozó nemzetközi könyvvizsgálati standard és egyéb nemzetközi standardoknak a kevésbé összetett gazdálkodó egységekre vonatkozó nemzetközi könyvvizsgálati standardból eredő kapcsolódó módosításai (2024)

Ez a dokumentum megtalálható a kamara honlapján a következő elérhetőségen: MKVK - Elérhető a Kevésbé összetett gazdálkodó egységek pénzügyi kimutatásainak könyvvizsgálataira vonatkozó nemzetközi könyvvizsgálati standard (ISA for LCE) magyar nyelvű fordítása

c) Szalai-Sárándi (2024), Megérkezett az új könyvvizsgálati standard, az LCE standard, Szak-ma folyóirat, 2024. 4. szám, 35-37. oldal

I. Melléklet

Hatáskör követelményei (kivonat az LCE standardból)

„Konkrét tilalmak

A.1. *Nem szabad a kevésbé összetett gazdálkodó egységekre vonatkozó nemzetközi könyvvizsgálati standardot használni, ha:*

(a) *Jogsabály vagy szabályozás megtiltja a kevésbé összetett gazdálkodó egységekre vonatkozó nemzetközi könyvvizsgálati standard használatát, vagy a kevésbé összetett gazdálkodó egységekre vonatkozó nemzetközi könyvvizsgálati standardtól eltérő könyvvizsgálati standardok használatát határozza meg a pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatához az adott joghatóságban.*

(b) *A gazdálkodó egység tőzsdén jegyzett gazdálkodó egység.*

(c) *A gazdálkodó egység az alábbi kategóriák valamelyikébe esik:*

(i) *Olyan gazdálkodó egység, amelynek egyik fő funkciója betétek gyűjtése a nyilvánosságtól;*

(ii) *Olyan gazdálkodó egység, amelynek egyik fő funkciója biztosítás nyújtása a nyilvánosság részére; vagy*

(iii) *Gazdálkodó egységek olyan kategóriája, ahol a kevésbé összetett gazdálkodó egységekre vonatkozó nemzetközi könyvvizsgálati standard használatát a gazdálkodó egységnek arra a konkrét kategóriájára vonatkozóan jogalkotó vagy szabályozó hatóság, vagy standardalkotói hatáskörrel rendelkező releváns helyi testület tiltja a joghatóságban.*

(d) *A könyvvizsgálat csoportra vonatkozó pénzügyi kimutatások könyvvizsgálata (csoportkönyvvizsgálat) és:*

(i) *a csoport bármelyik egyedi gazdálkodó egysége megfelel az A.1. bekezdés (b) pontban vagy az A.1. bekezdés (c) pontban leírt kritériumoknak; vagy*

(ii) *bevonnak komponens-könyvvizsgálókat, kivéve, amikor a komponens-könyvvizsgáló részvétele olyan körülményekre korlátozódik, amikor fizikai jelenlét szükséges egy konkrét könyvvizsgálati eljárásnál a csoportkönyvvizsgálathoz (például fizikai leltárfelvételnél való jelenlét, vagy eszközök vagy dokumentumok fizikai szemrevételezése).*

A.2. *Az A.1. bekezdés (a), (b) és (d) pontjaiban lévő kategóriák nyílt tilalmak és nem módosíthatók. Jogalkotó vagy szabályozó hatóságok, vagy standardalkotó hatáskörrel rendelkező releváns helyi testületek módosíthatják az A.1. bekezdés (c) pontban leírt egyes kategóriákat, de nem lehet kategóriát elhagyni.*

Minőségi jellemzők

A.3. *A következő lista leírja egy kevésbé összetett gazdálkodó egység jellemzőit a kevésbé összetett gazdálkodó egységekre vonatkozó nemzetközi könyvvizsgálati standard helyénvaló használatának megállapítása céljából. A lista nem teljes körű és az sem szándéka, hogy kizárólagos legyen (beleértve a számjelzéseket), és más releváns kérdéseket is szükséges lehet figyelembe venni. Az egyes minőségi jellemzők önmagukban lehet, hogy nem elegendők annak*

megállapításához, hogy a kevésbé összetett gazdálkodó egységekre vonatkozó nemzetközi könyvvizsgálati standard helyénvaló-e vagy sem az adott körülmények között. Ezért a listában leírt kérdések szándék szerint mind önmagukban, mind együttesen mérlegelendők. Csoportkönyvvizsgálatok céljára ezeknek a szempontoknak vonatkozniuk kell a csoportra, valamint annak minden egyes különálló gazdálkodó egységére és üzletágára.

<p><i>Üzleti tevékenységek, üzleti modell és ágazat</i></p>	<p><i>A gazdálkodó egység üzleti tevékenységei, üzleti modellje vagy az az ágazat, amelyben a gazdálkodó egység működik, nem idéznek elő jelentős átfogó üzleti kockázatokat.</i></p> <p><i>Nincsenek az üzleti tevékenységek szempontjából irányadó olyan konkrét jogszabályok vagy szabályozások, amelyek összetettséget okoznak (például prudenciális követelmények).</i></p> <p><i>A gazdálkodó egység ügyletei kevés üzletágból vagy árbevétel-forrásból származnak.</i></p>
<p><i>Szervezeti felépítés és méret</i></p>	<p><i>A szervezeti felépítés viszonylag egyszerű, néhány jelentési körrel vagy szinttel és egy kis kulcsfontosságú vezetői csapattal (például 5 vagy annál kevesebb személy).</i></p>
<p><i>Tulajdonosi szerkezet</i></p>	<p><i>A gazdálkodó egység tulajdonosi szerkezete egyszerű, és világosan áttekinthetők a tulajdoni és ellenőrzési viszonyok úgy, hogy minden különálló tulajdonos és tényleges tulajdonos ismert.</i></p>
<p><i>A pénzügyi funkció jellege</i></p>	<p><i>A gazdálkodó egységnek központosított pénzügyi funkciója van, beleértve a pénzügyi beszámolóval kapcsolatos központosított tevékenységeket.</i></p> <p><i>Néhány munkavállaló vesz részt a pénzügyi beszámolási feladatkörökben (például 5 vagy annál kevesebb személy).</i></p>
<p><i>Informatika (IT)</i></p>	<p><i>A gazdálkodó egység IT-környezete egyszerű, beleértve annak IT-alkalmazásait és IT-folyamatait.</i></p> <p><i>A gazdálkodó egység kereskedelmi szoftvert használ, és nem rendelkezik képességgel programváltoztatások végrehajtására a szoftver konfigurálásán (például a számlatükör, beszámolási paraméterek vagy értékhatárok) kívül.</i></p> <p><i>A szoftverhez való hozzáférés általában egy-két kijelölt személyre korlátozódik a konfigurációk elvégzése céljából.</i></p> <p><i>Kevés formalizált általános IT-kontrollra van szükség a gazdálkodó egység körülményei között.</i></p>
<p><i>A pénzügyi beszámolási keretelvek alkalmazása és számviteli becslések</i></p>	<p><i>A gazdálkodó egység pénzügyi kimutatásaiban kevés számla vagy közvetétel teszi szükségessé a vezetés jelentős megítélésének használatát a pénzügyi beszámolási keretelvek követelményeinek alkalmazása során.</i></p> <p><i>A gazdálkodó egység pénzügyi kimutatásai rendszerint nem tartalmaznak olyan számviteli becsléseket, amelyek összetett módszerek, modellek, feltételezések vagy adatok használatával járnak együtt.</i></p>

<p><i>Csoportkönyvvizsgálatok esetében releváns további jellemzők</i></p> <p><i>Csoportkönyvvizsgálatok esetében a fentieken túl az alábbi minőségi jellemzők mérlegelendők:</i></p>	
<p><i>A csoport felépítése és tevékenységei</i></p>	<p><i>A csoport kevés gazdálkodó egységből vagy üzletágból áll (például 5 vagy annál kevesebb).</i></p> <p><i>A csoporton belüli gazdálkodó egységek vagy üzletágak hasonló jellemzőkkel, például jogszabályokkal vagy szabályozásokkal és üzleti gyakorlatokkal rendelkező joghatóságokban működnek.</i></p>
<p><i>Információkhoz vagy személyekhez való hozzáférés</i></p>	<p><i>A csoport vezetése tud majd a megbízásért felelős munkacsoportnak hozzáférést adni az információkhoz és korlátlan hozzáférést a csoporton belüli személyekhez, ahogyan azt a csoportkönyvvizsgáló szükségesnek tartja.</i></p>
<p><i>Konzolidációs folyamat</i></p>	<p><i>A csoportnak egyszerű konszolidációs folyamata van. Például:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>A csoporton belüli vagy egyéb konszolidációs módosítások nem összetettek;</i> • <i>Minden gazdálkodó egység vagy üzletág pénzügyi információit a csoportra vonatkozó pénzügyi kimutatásokhoz alkalmazott számviteli politikákhoz hasonló politikákkal összhangban készítették; és</i> • <i>Minden gazdálkodó egység és üzletág esetében ugyanaz a pénzügyi beszámolási időszak vége, mint amelyet a csoport pénzügyi beszámolásához használnak.</i>

Mennyiségi értékhatárok

A.4. *Mennyiségi értékhatárok meghatározása segít a kevésbé összetett gazdálkodó egységekre vonatkozó nemzetközi könyvvizsgálati standard egy joghatóságban való következetes és helyénvaló használatában. Ez a pont előrevetíti, hogy jogalkotó vagy szabályozó hatóságok, vagy standardalkotói hatáskörrel rendelkező releváns helyi testületek meg fogják határozni mennyiségi értékhatár(ok)at a kevésbé összetett gazdálkodó egységekre vonatkozó nemzetközi könyvvizsgálati standard joghatóságukban való használatára vonatkozóan.” (LCE standard, A) rész)*

III. 1.B - KÖNYVVIZSGÁLATI DOKUMENTÁCIÓ AZ ISA-K (ISMÉTLÉS) ÉS AZ LCE STANDARD (ÚJ) VONATKOZÁSÁBAN

Jelen oktatási anyag célkitűzései

1. Átismételje az ISA-k alapján végzett könyvvizsgálat során a könyvvizsgálati dokumentációval szembeni legfontosabb elvárásokat és szempontokat.
2. Bemutassa a nálunk még bevezetés előtt álló LCE standardnak a könyvvizsgálati dokumentációval kapcsolatos követelményeit a kevésbé összetett gazdálkodó egységek könyvvizsgálatai vonatkozásában.
3. Néhány gyakorlati szemléltető példán keresztül bemutasson a könyvvizsgálati megbízás dokumentálása során jellemzően előforduló hiányosságokat és azok jó gyakorlat szerinti megoldásait.
4. A jelen oktatási anyag ugyanakkor a könyvvizsgálati dokumentációval összefüggésben nem tér ki az elektronikus aláírás és az elektronikus archiválás technikai és gyakorlati megvalósításának a kérdéseire.

1. A TÉMA INDOKOLTSÁGA

A könyvvizsgálati dokumentáció témakörének a kamarai kötelező továbbképzésbe való bekezdését több tényező indokolta.

Egyrészt, a Kevésbé összetett gazdálkodó egységek pénzügyi kimutatásainak könyvvizsgálataira vonatkozó nemzetközi könyvvizsgálati standard (a továbbiakban: LCE standard) bevezetésével összefüggésben a könyvvizsgáló szakemberek részéről felmerülhet az a **várakozás, hogy az LCE standard kevésbé szigorú és kevésbé terjedelmes könyvvizsgálati dokumentációt követel meg**, mint a Magyarországon jelenleg hatályos nemzetközi könyvvizsgálati standardok (a továbbiakban: ISA-k). Mivel a kevésbé összetett gazdálkodó egységeknél várhatóan kis számban merülnek fel jelentős könyvvizsgálati kérdések, és főleg nem összetett könyvvizsgálati kérdések a jellemzőek, ezért egyszerűbb lehet a dokumentáció. Jelen oktatási anyagban megkíséreljük áttekinteni az LCE standard általi dokumentációs követelményeket.

Másrészt, a nemrég jogszabályban előírt elektronikus archiválási kötelezettséggel összefüggésben hasznos lehet átismételni a legfontosabb tudnivalókat a könyvvizsgálati dokumentáció vonatkozásában. A légitársaságok hozzájárulásáról és egyes adótörvények módosításáról szóló 2023. évi LIX. törvény értelmében ugyanis módosult a 2007. évi LXXV. törvény (a Magyar Könyvvizsgálói Kamaráról, a könyvvizsgálói tevékenységről, valamint a könyvvizsgálói közfelügyeletről – a továbbiakban: Kkt.). **A jelen anyag írásakor hatályos módosítások értelmében a könyvvizsgálók a 2025. üzleti évtől kezdődően kötelesek elektronikusan aláírni a könyvvizsgálói jelentésüket, valamint a könyvvizsgálati dokumentációt elektronikusan kell archiválniuk.** Erre tekintettel indokolt felfrissíteni a könyvvizsgálati dokumentációval kapcsolatos ismereteket és elvárásokat, hogy ezzel is segítsük az elektronikus archiválásra való felkészülést.

Harmadrészt, az ISA-k szerinti dokumentációs követelmények jelen anyag keretében való átisméltésével azokat megkíséreljük – legalább nagy vonalakban – összevetni az LCE standardban foglalt dokumentációs kötelezettségekkel.

1.1. Az archiválási kötelezettségről

Fontos kiemelni, hogy a **könyvvizsgálati dokumentációra és annak archiválására vonatkozó követelmények a magyar nemzeti könyvvizsgálati standardokban az eddigiekhez képest tartalmilag nem változtak.** A 2025. üzleti évtől kezdve – a Kkt. előzőleg említett módosítása miatt – az archiválás tekintetében **annyi technikai jellegű változás lesz, hogy az egyedi megbízások könyvvizsgálati dokumentációját teljes egészében elektronikus adattárolón kell majd archiválni.** Az elektronikus archiválás a tőzsdén jegyzett társaságok tekintetében eddig is előírás volt, de a 2025. üzleti évtől kezdődően minden megbízás dokumentációját kötelező lesz elektronikusan archiválni.

A jelenlegi szabályozás szerint **a könyvvizsgálói jelentés dátumát követően a könyvvizsgáló csak adminisztratív jellegű módosítást hajthat végre** a könyvvizsgálati dokumentációban, új könyvvizsgálati eljárást nem végezhet, és nem vonhat le új könyvvizsgálói következtetést (ISA 230 A22). A könyvvizsgálónak a jelentés dátumát követően **legfeljebb 60 napon belül archiválnia szükséges** a könyvvizsgálati dokumentációt (MNKS 31, ISA 230 A21) és azt **legalább 8 évig meg kell őriznie** (Kkt. 48/E. § (2)). Az elektronikus archiválás előírása tehát kikényszeríti a dokumentáció előírt határidőn belüli lezárását, így gyakorlati szempontból célszerű lesz alaposabban megtervezni a könyvvizsgálati dokumentáció összeállítására vonatkozó belső eljárásokat. **Az elektronikus archiválás során keletkező időbélyegző adatait és a könyvvizsgálati dokumentációt ugyanis az archiválás időpontját követően már nem lesz lehetőség módosítani.**

2. KÖNYVVIZSGÁLATI DOKUMENTÁCIÓ AZ ISA-K SZERINT

2.1. Könyvvizsgálati dokumentáció - alapvetések

A könyvvizsgálati dokumentáció megkerülhetetlen jelentőséggel bír a könyvvizsgálati megbízás során, hiszen **az igazolja, hogy a könyvvizsgáló megfelelő és elegendő**

- **könyvvizsgálati eljárást végzett el és**
- **könyvvizsgálati bizonyítékot gyűjtött össze**

a könyvvizsgáló átfogó céljainak elérésére vonatkozó könyvvizsgálói következtetés megalapozásához.

A 230-as témaszámú könyvvizsgálati standard így fogalmazza meg a könyvvizsgálati dokumentáció definícióját: *„a végrehajtott könyvvizsgálati eljárások, megszerzett releváns könyvvizsgálati bizonyítékok és a könyvvizsgáló által levont következtetések nyilvántartása.”* (ISA 230.6a) Azaz leegyszerűsítve, **amely könyvvizsgálati eljárás nincs ledokumentálva, az nincs elvégezve (mivel nincs arra bizonyíték, hogy elvégezték).** Hiányos könyvvizsgálati dokumentáció esetén a könyvvizsgáló nem fogja tudni bizonyítani, hogy megfelelő és elegendő bizonyítékot szerzett a könyvvizsgálói következtetése levonásához. Egy esetleges minőségellenőrzés során ennek kedvezőtlen következményei lehetnek.

Az ISA-kban leszögezik továbbá, hogy a *„könyvvizsgáló dokumentációjának demonstrálnia kell, hogy a pénzügyi kimutatásokban lévő információk egyeznek a mögöttes számviteli nyilvántartásokkal vagy levezethetők azokból”* (ISA 330, 30).

Ennek a követelménynek azzal lehet eleget tenni, ha a dokumentációból a vizsgált egyenlegnek a beszámolóhoz, főkönyvi kivonathoz, analitikához stb. való egyeztetésén túl az is kiténik, hogy a megszerzett különféle bizonyítékok (kimutatások, nyilvántartások, egyéb dokumentumok stb.) tekintetében a könyvvizsgáló milyen további munkát, milyen eljárásokat végzett el és azok milyen eredménnyel jártak, hogyan alapozták meg a következtetéseit.

Példa

Nem elégséges pusztán a banki egyenlegközlőt megőrizni, szükséges ledokumentálni az egyenlegközlőben szereplő információknak a számviteli nyilvántartáshoz való egyeztetését és az ezzel összefüggésben levont könyvvizsgálói következtetést.

A könyvvizsgálati dokumentációval kapcsolatos elvárások vonatkozásában egy további alapvetést rögzít a 230-as témaszámú könyvvizsgálati standard alábbi megfogalmazása.

*„A könyvvizsgálónak olyan könyvvizsgálati dokumentációt kell készítenie, amely **ellegendő ahhoz, hogy az adott könyvvizsgálattal korábban kapcsolatban nem álló tapasztalt könyvvizsgáló megértse:***

- a) *a nemzetközi könyvvizsgálati standardoknak és a vonatkozó jogi és szabályozási követelményeknek való megfelelés érdekében végrehajtott könyvvizsgálati eljárások jellegét, ütemezését és,*
- b) *a végrehajtott könyvvizsgálati eljárások eredményeit és a megszerzett könyvvizsgálati bizonyítékokat, valamint*
- c) *a könyvvizsgálat során felmerült jelentős kérdéseket, az azokkal kapcsolatban levont következtetéseket, valamint a következtetések levonása során alkalmazott jelentős szakmai megítéléseket.” (ISA 230, 8)*

Következésképpen, a könyvvizsgálónak úgy kell összeállítania minden megbízás könyvvizsgálati dokumentációját, hogy az lehetővé tegye egy másik könyvvizsgáló számára a levont könyvvizsgálói következtetés megalapozottságára vonatkozó értékelést és megállapítást, kizárólag a könyvvizsgálati dokumentáció áttekintése alapján (azaz szóbeli kiegészítések és magyarázatok nélkül).

Javasolt módszer

Gondoljon a könyvvizsgáló arra, hogy ha ő lenne az adott megbízás vonatkozásában a minőségellenőr, vajon pusztán az elkészített könyvvizsgálati dokumentáció áttekintése alapján megértené-e az elvégzett munkát olyan mértékben, ami ahhoz lenne szükséges, hogy ugyanarra a következtetésre jusson, mint amelyre a megbízásért felelős könyvvizsgáló jutott? Ameddig erre a kérdésre a könyvvizsgáló nem tud határozott igennel válaszolni, addig minden bizonnyal szükség lehet még a könyvvizsgálati dokumentáció továbbfejlesztésére.

A könyvvizsgálati dokumentációs kötelezettségek (a dokumentáció jellege és volumene) megbízásonként eltérőek lehetnek, hiszen a könyvvizsgálati dokumentáció tartalmát és terjedelmét a vonatkozó standard értelmében a következők befolyásolják:

- *„a gazdálkodó egység mérete és összetettsége*
- *a végrehajtandó könyvvizsgálati eljárások jellege*
- *a lényeges hibás állítás azonosított kockázatai*
- *a megszerzett könyvvizsgálati bizonyíték jelentősége*
- *az azonosított kivételek jellege és terjedelme*
- *annak szükségessége, hogy a végrehajtott munka vagy a megszerzett könyvvizsgálati bizonyítékok dokumentációjából közvetlenül nem meghatározható következtetést vagy az ilyen következtetés alapját dokumentálják*
- *az alkalmazott könyvvizsgálati módszerek és eszközök.” (ISA 230 A2)*

Ebből következően a könyvvizsgálati dokumentáció vonatkozásában **az ISA-k nem adnak a dokumentáció teljességének az ellenőrzésére egységesen használható tételes listát, amit minden megbízás tekintetében egyformán és kizárólagosan lehetne alkalmazni.** Annak meghatározása ugyanis, hogy mit foglaljanak bele a könyvvizsgálati dokumentációba, gyakran a könyvvizsgáló **szakmai megítélését igényli a megbízás egyedi körülményeinek a figyelembevételével.** A 230-as témaszámú könyvvizsgálati standard ugyanakkor kijelenti, hogy *„Se nem szükséges, se nem kivitelezhető azonban, hogy a könyvvizsgáló minden egyes, a könyvvizsgálat során mérlegelt kérdést vagy meghozott szakmai megítélést dokumentáljon. Szükségtelen továbbá, hogy a könyvvizsgáló elkülönítetten (mint egy ellenőrzőlistán például) dokumentálja az olyan kérdéseknek való megfelelést, amelyekre vonatkozóan a megfelelést a könyvvizsgálati dossziében szereplő dokumentumok bizonyítják.”*

Példa

A következő esetek lehetnek példák arra vonatkozóan, amikor a könyvvizsgáló a könyvvizsgálat során mérlegel egy kérdést vagy meghoz egy szakmai megítélést, azonban úgy dönt, hogy azokat nem dokumentálja le:

- a szakmai szkepticizmus gyakorlását előírja az ISA 200. témaszámú standard, azonban nem szükséges ezt külön ledokumentálnia a könyvvizsgálónak, hogy hogyan gyakorolta a szakmai szkepticizmust a könyvvizsgálat során, ha egyébként maga a könyvvizsgálói dokumentáció igazolja, hogy szakmai szkepticizmust alkalmazott jelentős kérdések vonatkozásában („*Számviteli becslésekkel kapcsolatban például, ha a megszerzett könyvvizsgálói bizonyíték olyan bizonyítékot foglal magában, amely egyszerre megerősíti és cáfolja a vezetés állításait, annak dokumentálása, hogy a könyvvizsgáló hogyan értékelte azt a bizonyítékot, beleértve a megszerzett könyvvizsgálói bizonyíték elegendőségére és megfelelőségére vonatkozó következtetés kialakítása során alkalmazott szakmai megítéléseket.*” ISA 230, A7)
- lényeges, de nem jelentős ügyletszabványok, számlaegegenyek és közzétételek vonatkozásában az ISA 315. témaszámú standard értelmében a könyvvizsgálónak legalább egy könyvvizsgálói eljárást végre kell hajtania, azonban több könyvvizsgálói eljárás közül is választhat a könyvvizsgáló. Ebben az esetben a könyvvizsgálónak nem szükséges ledokumentálnia azt külön, hogy a lehetséges eljárások közül melyik könyvvizsgálói eljárást választotta ki, ha a végrehajtott eljárás a megítélése szerint elégséges arra vonatkozóan, hogy megbízható következtetést tudjon levonni
- tárgyi eszközök számlaegegenyek a létezés állítása vonatkozásában a könyvvizsgáló dönthet úgy, hogy nem vesz részt az ügyfél által megtervezett tárgyi eszköz leltáron, ha megítélése szerint az ügyfél tárgyi eszköz leltározási folyamata megfelelő és a leltárt követően a leltárt alátámasztó dokumentumokat a könyvvizsgáló a számviteli nyilvántartásokhoz egyezteti. Ebben az esetben a könyvvizsgálónak nem szükséges ledokumentálnia, hogy miért döntött úgy, hogy nem vesz részt a tárgyi eszköz leltáron.

Előzőekkel összefüggésben megállapítható, hogy az ISA-k adta keretek között adott esetben a könyvvizsgáló dönthet úgy, hogy valamely könyvvizsgálói eljárást (arról való döntést) vagy valamely könyvvizsgálói bizonyítékot nem foglal bele a könyvvizsgálói dokumentációba, azonban mindenkor figyelemmel kell lennie az ISA-k fentebb már idézett egyik fő alapvetésére: „*a könyvvizsgálónak olyan könyvvizsgálói dokumentációt kell készítenie, amely elegendő ahhoz, hogy az adott könyvvizsgálóval korábban kapcsolatban nem álló tapasztalt könyvvizsgáló megértse...*”

A szakmai megítélésre történő hivatkozás hiányos dokumentáció esetén tehát nem menti fel a könyvvizsgálót a fenti, alapvető dokumentálási követelménynek való megfelelés alól. Amennyiben egy másik könyvvizsgáló számára a dokumentáció nem nyújtana minden téren kellő alátámasztást ugyanazon következtetés levonásához, akkor a dokumentáció kiegészítésre szorul a még meglévő hiányosság vonatkozásában. Ennek a megítélése mindenkor a megbízásért felelős könyvvizsgáló felelőssége, beleértve azt, hogy ő felel azért is, hogy a dokumentáció megfeleljen a standardok alapján összeállított belső szabályzatban rögzített dokumentációs követelményeknek.

2.2. ISA-k dokumentációs követelményei

A 230-as témaszámú könyvvizsgálati standardon túlmenően az ISA-kban alapvetően kétféleképpen írják elő a dokumentációs kötelezettségeket. A dokumentációs elvárások megfogalmazásának egyik módja az, amikor valamely standard egyértelműen és explicit módon kimondja, hogy valamely könyvvizsgálati eljárást vagy könyvvizsgálati bizonyítékot bele kell foglalni a könyvvizsgálati dokumentációba.

Példa (explicit dokumentációs követelményre)

300-as témaszámú, „A pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatának tervezése” című standard
„12. A könyvvizsgálónak bele kell foglalnia a könyvvizsgálati dokumentációba:

(a) az átfogó könyvvizsgálati stratégiát;

(b) a könyvvizsgálati tervet; továbbá

(c) az átfogó könyvvizsgálati stratégiának és a könyvvizsgálati tervnek a könyvvizsgálati megbízás során végrehajtott bármely jelentős módosítását, valamint az ilyen módosítások okait.”

Az ISA 300.12 szakaszában előírt dokumentálási követelmény tekintetében tehát nincs helye a szakmai megítélés alkalmazásának, mivel egyértelműen kimondja a standard, hogy a könyvvizsgálati dokumentációba bele kell foglalni az átfogó könyvvizsgálati stratégiát és a könyvvizsgálati tervet, valamint ezek későbbi jelentős módosítását és annak okait (ha volt későbbi módosítás az eredeti stratégiához vagy könyvvizsgálati tervhez képest).

A dokumentációs kötelezettségek megfogalmazásának másik formája az, amikor nem a dokumentációs kötelezettséget írja elő közvetlenül a standard, hanem pl. valamely kötelezően elvégzendő könyvvizsgálati eljárást határoz meg, mellyel kapcsolatban nem mondja ki egyértelműen, hogy mit szükséges ebből a könyvvizsgálati dokumentációba belefoglalni. Ez azonban **nem mentesíti a könyvvizsgálót a dokumentációs kötelezettség alól**, hiszen a dokumentáció elmaradása esetén egy a megbízással kapcsolatban nem álló könyvvizsgáló pusztán a könyvvizsgálati dokumentáció alapján nem tudná megítélni, hogy az adott kérdés vonatkozásában a levont következtetés kellően megalapozott-e (vagy akár azt, hogy elvégezték-e a kötelezően előírt eljárást és az milyen eredménnyel járt).

Példa (nem explicit dokumentációs követelményre)

620-as témaszámú, „A könyvvizsgáló által igénybe vett szakértő munkájának felhasználása” című standard:

„9. A könyvvizsgálónak értékelnie kell, hogy a könyvvizsgáló által igénybe vett szakértő rendelkezik-e a könyvvizsgáló céljainak eléréséhez szükséges kompetenciával, képességekkel és tárgyilagossággal. A könyvvizsgáló által igénybe vett külső szakértő esetén a tárgyilagosság értékelésének magában kell foglalnia az olyan érdekeltségekre és kapcsolatokra vonatkozó interjút, amelyek veszélyeztethetik ezen szakértő tárgyilagosságát.”

A fentebb idézett standard tehát a könyvvizsgáló által igénybe vett szakértő megfelelősége vonatkozásában előír kötelezően végrehajtandó könyvvizsgálati eljárást, ha azonban ezt nem dokumentálja le a könyvvizsgáló, akkor a könyvvizsgálati dokumentáció nem tudja igazolni, hogy az eljárás végre lett hajtva. Így azt sem lehet megállapítani a dokumentációból, hogy az igénybe vett szakértő rendelkezett-e „a könyvvizsgáló céljainak eléréséhez szükséges kompetenciával, képességekkel és tárgyilagossággal”.

2.3. Könyvvizsgálati dokumentáció összeállítását segítő anyagok

A könyvvizsgálati dokumentációt számos standard és rendelkezés szabályozza, amelyek közül kiemelkedő jelentőséggel bír **a 230. témaszámú „Könyvvizsgálati dokumentáció” című nemzetközi könyvvizsgálati standard**, amely a könyvvizsgálati dokumentációval kapcsolatos általános alapelveket és legfontosabb tudnivalókat tartalmazza. Javasoljuk áttekinteni ennek a standardnak a függelékét is, amely a dokumentálási kötelezettséggel összefüggésben tartalmaz hivatkozásokat más standardokra is.

Az egyedül, asszisztens nélkül dolgozó könyvvizsgálók dokumentációs kötelezettségeihez további támpontot nyújt a kamara honlapján közzétett, a könyvvizsgálók belső minőségirányítási rendszerének kidolgozását segítő kézikönyv és kapcsolódó mellékletei.²² Előzőek mellett számos más szakmai segédanyag és dokumentum elérhető a könyvvizsgálók számára, amelyeknek a segítségével gondoskodhatnak arról, hogy a könyvvizsgálati dokumentáció megfelelő és teljeskörű legyen.

Ilyenek például a kamarai minőségellenőrzési kérdőívek²³, illetve a közfelügyeleti minőségellenőrzési kérdőívek²⁴. A minőségellenőrzési kérdőívek a könyvvizsgálati standardokban előírt

²² Forrás: [MKVK - MEGJELENT AZ ASSZISZTENS NÉLKÜL, EGYEDÜL DOLGOZÓ KÖNYVVIZSGÁLÓK BELSŐ MINŐSÉGIRÁNYÍTÁSI RENDSZERÉNEK KIDOLGOZÁSÁT SEGÍTŐ KÉZIKÖNYV](#)

²³ A kamarai minőségellenőrzési kérdőívek elérhetőek a kamara honlapján a Minőség-ellenőrzési Bizottság menüpontjában található Minőség-ellenőrzési módszertani kézikönyv menüpont alatt. Forrás: [MKVK - Minőségellenőrzési Módszertani Kézikönyv \(jogtar.hu\)](#)

²⁴ A közfelügyeleti minőségellenőrzési kérdőívek a 28/2013. (VI. 29.) NGM rendelet a könyvvizsgálói közfelügyeleti feladatokkal összefüggő tevékenységek szabályozásáról című rendeletben található. Link a rendelethez: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1300028.ngm>

követelményeken túlmenően a Kkt.²⁵, a kamara etikai szabályzata²⁶, az IESBA Kódex²⁷ és a Ptk.²⁸ megfelelő rendelkezéseire történő hivatkozásokat is tartalmazzák, így biztosítva a legfontosabb dokumentálási követelményeknek az egyes jogforrásokkal való összekapcsolását. Hangsúlyozzuk ugyanakkor, hogy a minőségellenőrzési kérdőívek önmagukban nem feltétlenül elegendők a dokumentáció teljes körűségének a megítéléséhez, mivel azok nem dokumentációs ellenőrző lista céljára készültek, de mindenképpen irányt mutatnak az alapvető dokumentálási követelményekről és a kulcsfontosságú dokumentumok köréről. **A minőségellenőrzési kérdőívek tehát nagyon jó hivatkozási alapot nyújtanak ahhoz, hogy melyek azok az alapvető és legfontosabb dokumentálandó kérdések, amelyekkel biztosítani lehet, hogy egy másik független könyvvizsgáló ugyanarra a következtetésre jusson az adott megbízás tekintetében kiadott könyvvizsgálói véleménnyel kapcsolatban.**

Végezetül, áttekintésre javasoljuk a kamara honlapján közzétett, „*A könyvvizsgálati megbízások dokumentálásáról*” című szakértői bizottsági iránymutatást, amely röviden összefoglalja a legfontosabb általános tudnivalókat a könyvvizsgálati dokumentációval összefüggésben, továbbá elméleti és gyakorlati összefoglalót és néhány hasznos gyakorlati példát is tartalmaz. Az iránymutatáshoz kapcsolódóan – további segítségnyújtásként – a szakértői bizottság összeállított és közreadott egy mellékletet, amely kivonatolt formában felsorolja az egyes könyvvizsgálati standardokban megtalálható legfontosabb dokumentálási követelményeket. Ennek a mellékletnek a tanulmányozása szintén jelentős segítséget nyújthat annak eldöntéséhez, hogy hogyan alakítsák ki a könyvvizsgálati dokumentációra vonatkozó saját belső szabályzatukat a könyvvizsgálók, könyvvizsgáló cégek.

3. LCE STANDARD DOKUMENTÁCIÓS KÖVETELMÉNYEI

3.1. LCE standard könyvvizsgálati dokumentáció - várakozások

A Nemzetközi Könyvvizsgálati és Bizonyosságot Nyújtó Szolgáltatási Standardok Testület (a továbbiakban: IAASB) számos felmérést készített és kerekasztal-beszélgetést folytatott a nemzetközi számviteli szakemberekkel és szervezetekkel az ISA-k vonatkozásában. A visszajelzések során a könyvvizsgálók egy része számos nehézségre felhívta az IAASB figyelmét a kisebb méretű és kevésbé komplex társaságok könyvvizsgálataival összefüggésben és végül ezek a visszajelzések eredményezték az LCE standard megalkotását beleértve a szükséges tartalmi igényeket.

Az IAASB által közzétett egyik kerekasztal-beszélgetést tartalmazó összefoglalója²⁹ a következő kérdést és kapcsolódó válaszokat tartalmazta (az egyes válaszok előtt a válaszadók arányát is bemutatva):

²⁵ 2007. évi LXXV. törvény a Magyar Könyvvizsgálói Kamaráról, a könyvvizsgálói tevékenységről, valamint a könyvvizsgálói közfelügyeletről

²⁶ Magyar Könyvvizsgálói Kamara szabályzata a könyvvizsgálói hivatás magatartási (etikai) szabályairól és a fegyelmi eljárásról. Forrás: [MKVK - Könyvvizsgálói hivatás magatartási \(etikai\) szabályairól és a fegyelmi eljárásról szóló szabályzat](#)

²⁷ Nemzetközi etikai kódex kamarai tag könyvvizsgálóknak (a nemzetközi függetlenségi standardokkal egybefoglalva). Forrás: [MKVK - IESBA Etikai Kódex](#)

²⁸ 2013. évi V. törvény, a Polgári törvénykönyvről

²⁹ <https://www.ifac.org/flysystem/azure-private/publications/files/IAASB-LCE-Feedback-Statement-final.pdf>

„Mit tartanak a legnagyobb kihívásnak az ISA-k vonatkozásában a kevésbé összetett gazdálkodók könyvvizsgálata során?”

46% ISA-k túl hosszúak és túl nagy számú fejezetből állnak

24% **Dokumentációs követelmények túl nagy terjedelműek és körülményesek**

24% ISA-k nyelvezete túl összetett és nehezen értelmezhető

6% Egyéb”

A hivatkozott felmérés alapján a válaszadóknak közel a negyede azt nyilatkozta, hogy kevésbé összetett gazdálkodók könyvvizsgálata során a túl terjedelmes dokumentációs követelményeket tekintik a legnagyobb kihívásnak. Mivel a standardalkotó testület a felmérések eredményeinek figyelembevételével döntött az LCE standard megalkotása mellett, így jogos várakozás lehetett a könyvvizsgálók részéről, hogy az IAASB által jóváhagyott és véglegesként publikált „ISA for LCE” standard dokumentációs követelményei kevésbé lesznek terjedelmesek.

3.2. LCE standard könyvvizsgálati dokumentáció - tények

A standardalkotási folyamat lezárulását követően az IAASB számos dokumentumot, cikket és videóanyagot publikált az LCE standardról, azonban ezek **egyikében sem jelentik ki egyértelműen azt, hogy a dokumentációs követelmények kevésbé terjedelmesek lennének, mint az ISA-kban.** Ennek vélhetően az lehet a magyarázata, amit az IAASB a holnapján elérhető „Frequently asked questions on the ISA for LCE” (Gyakran Ismételt kérdések az LCE standard vonatkozásában, 2023) dokumentumban található egyik válaszában is megerősített a könyvvizsgálat minősége és a könyvvizsgálati munka terjedelme vonatkozásában: „*az LCE standard segítségével végzett könyvvizsgálat nem csökkenti a könyvvizsgálat minőségét és nem jelenti feltétlenül azt, hogy kevesebb munkát igényelne. Más típusú audit, de nem kevesebb.*”³⁰

Az IAASB ezen kinyilatkoztatása tehát az LCE standard alapján végzett könyvvizsgálat más-ságát hangsúlyozza elsősorban, de óvakodik attól, hogy az elvégzendő munka és az arról készített dokumentáció mennyiségére, terjedelmére vonatkozó minősítést, összehasonlítást tegyen az ISA-kkal szemben.

Az LCE standard tartalmát vizsgálva megállapítható azonban, hogy a **dokumentációs követelmények áttekinthetőbbek**, mint az ISA dokumentációs elvárásai, annak köszönhetően, hogy egyetlen dokumentumban és jól követhető, egyszerűbb struktúrában vannak összefoglalva.

³⁰ <https://www.iaasb.org/publications/international-standard-auditing-audits-financial-statements-less-complex-entities>

Példa

Ha a könyvvizsgáló minősített jelentést szeretne kibocsájtani, akkor az ezt alátámasztó dokumentációja elkészítéséhez az ISA-ban legalább négy különböző standardot kell figyelembe vennie: a könyvvizsgálati dokumentációs standardot (ISA 230), az elvégzett könyvvizsgálati eljáráshoz konkrétan kapcsolódó standardot, a jelentéskészítési standardokat (ISA 700, ISA 701, ISA 720, ISA 810) és a könyvvizsgálói jelentés minősítésével foglalkozó standardot (ISA 705). Míg az LCE standardban egyetlen standardban található valamennyi releváns dokumentációs követelmény, ami egyszerűbbé és gyorsabbá teszi azok áttekinthetőségét, s így közvetve az azoknak való megfelelés elérését is.

Az LCE standard 2. része – az ISA 230-as témaszámú, „*Könyvvizsgálati dokumentáció*” című standardban leírtakhoz hasonlóan – **a könyvvizsgálati dokumentációval kapcsolatos általános alapvető elvárásokat tartalmazza, amelyek jelentős egyezőséget mutatnak az ISA-k elvárásaival.** Tovább növeli az áttekinthetőséget, hogy minden rész végén található egy összefoglaló a dokumentációs követelményekről, amely egyrészt visszahivatkozik az LCE standard 2. részére³¹, másrészt egyértelműen, explicit módon meghatározza, hogy mit kell az adott rész vonatkozásában konkrétan ledokumentálnia a könyvvizsgálónak. A visszahivatkozás emlékezteti az olvasót, hogy nem elégséges csak az explicit dokumentációs követelményeket figyelembe vennie, azaz, az – ISA-khoz hasonlóan – **az LCE standard alkalmazása során is van olyan dokumentációs kötelezettsége a könyvvizsgálónak, amely nincsen egyértelműen leírva a standardban az explicit dokumentációs kötelezettségek között.** Ezzel összhangban, **a szakmai megítélés gyakorlására** az LCE standard alkalmazása esetén is szükség lesz a könyvvizsgálati dokumentáció vonatkozásában, azaz, a megbízás adott körülményei figyelembe vételével a könyvvizsgálónak kell mérlegelnie, hogy mi mindent foglaljon bele még a könyvvizsgálati dokumentációba.

Az LCE standard, illetve az ISA explicit (tételes) dokumentációs követelményeinek nagyvonalú összevetése során megállapítható, hogy **az LCE standardban nem található meg** a belső auditor munkájának felhasználására (ISA 610) és a kulcsfontosságú könyvvizsgálati kérdések kommunikálására (ISA 701) vonatkozóan az ISA-kban található dokumentációs követelmények. Az LCE standard ismeretében belátható, hogy ezek nagy valószínűséggel azért hiányoznak az LCE standardból, mert az e két ISA-ban található könyvvizsgálati eljárásokat jellemzően olyan gazdálkodó egységek könyvvizsgálata során szükséges alkalmazni, amelyekre nézve nem lehetne alkalmazni az LCE standardot, mivel vélhetően nem felelnének meg a kevésbé összetett gazdálkodó egységre vonatkozó feltételeknek. Így az LCE standard szűkebb hatásköréből adódóan természetesen az LCE standard dokumentációs követelményei is szűkebbek lehetnek az ISA-kkal való összehasonlításban.

A könyvvizsgálónak az LCE standard alkalmazhatóságának a teljesülési feltételeit a megbízás során mindvégig folyamatosan figyelemmel kell követnie, és az erre vonatkozó következtetését

³¹ „Az alábbiak leírják a 2.4. Részben foglalt, a könyvvizsgálati megbízás során mindvégig alkalmazandó általános dokumentációs követelményeken felüli, a jelen Rész szempontjából releváns konkrét dokumentálandó kérdéseket.” (LCE standard, mind egyik rész záró bekezdése)

a jelentése kiadását megelőzően szintén dokumentálnia szükséges. Ehhez hasonló dokumentációs követelmény értelemszerűen nem jelentkezik az ISA-k alkalmazása során.

A fentiek alapján **az ISA-k és az LCE standard alapvető dokumentációs követelményei között nem állapítható meg jelentős eltérés.**

4. KÖNYVVIZSGÁLATI DOKUMENTÁCIÓ – KÖVETELMÉNYEK, HIÁNYOSSÁGOK, ELŐNYÖK

4.1. Könyvvizsgálati dokumentáció - követelmények

A 230-as témaszámú „*Könyvvizsgálati dokumentáció*”-ról szóló standard meghatározza az általános dokumentációs követelményeket a könyvvizsgálati dokumentáció időben történő elkészítése, formája, tartalma, terjedelme, valamint befejezése (lezárása) tekintetében. A tartalmi követelményekkel összhangban a könyvvizsgálati megbízási dokumentációból ki kell derülnie, hogy

- a könyvvizsgáló milyen könyvvizsgálati eljárást végzett el (ISA 230, 8b),
- mi a célja az elvégzett könyvvizsgálati eljárásnak és milyen jelentős kérdések merültek fel (ISA 230, 8c), valamint
- milyen következtetésre jutott a könyvvizsgáló az eljárások eredményeképpen (ISA 230, 8c), és ahhoz milyen bizonyítékokat használt fel (ISA 230, 8b).

Ugyanígy le kell dokumentálnia a könyvvizsgálónak azt is, ha olyan információt azonosított, amely nincsen összhangban a könyvvizsgáló végső következtetésével valamely jelentős kérdés vonatkozásában (ISA 230, 11). Jelentős kérdésnek minősülhet, amikor valamely könyvvizsgálati eljárás végrehajtásával összefüggésben a vonatkozó standardok előírják, hogy a könyvvizsgálónak „mérlegelnie kell” bizonyos információkat, illetve amennyiben szubjektív megítélések körébe tartozó területek észszerűségére vonatkozóan von le következtetéseket (ISA 230.A10).

Bele kell foglalni a könyvvizsgálati dokumentációba azt is, hogy ki végezte el az adott eljárást, ki és mikor tekintette át (felügyelte) az elvégzett munkát (ISA 230, 9b, 9c), valamint a jelentős kérdéseknek a vezetéssel és az irányítással megbízott személyekkel történt megbeszéléseit (ISA 230, 10).

Amennyiben pedig a könyvvizsgáló az alapvető vizsgálati eljárások keretében tesztelésre választott ki tételeket (tesztelendő mintát), akkor szükséges ledokumentálnia a minta kiválasztására alkalmazott módszert, valamint a tesztelt konkrét tételek vagy kérdések azonosító jellemzőit (ISA 230, 9a).

Fentebb már megállapítottuk, hogy a könyvvizsgálati dokumentációnak elegendőnek kell lennie ahhoz, hogy egy a könyvvizsgálattal kapcsolatban nem álló tapasztalt könyvvizsgáló megértse azt és annak alapján a könyvvizsgálói vélemény tekintetében ugyanarra a következtetésre jusson (ISA 230, 8). Annak érdekében tehát, hogy ennek a követelménynek megfeleljen a könyvvizsgáló, alapvető érdeke hogy a könyvvizsgálati dokumentációba belefoglalt és a végső következtetésének a levonása szempontjából érdemi jelentőséggel bíró könyvvizsgálati bizonyítékokkal összefüggésben a következőket mindenkor dokumentálja:

- az egyes könyvvizsgálati bizonyítékok forrását és azt, hogy milyen vizsgálati eljárást végzett el a könyvvizsgáló az egyes bizonyítékokon (például kitörölt sorokat egy

ügyféltől kapott kimutatásból, vagy a kapott adatbázisból különféle paraméterek szerinti szűréseket alkalmazott, stb.); továbbá

- azt, hogy a megszerzett könyvvizsgálati bizonyíték hogyan kapcsolódik az ügyfél valamely számviteli nyilvántartásához (ISA 330, 30); illetve
- szóbeli megbeszélés, interjú során megszerzett érdemi vagy jelentős könyvvizsgálati bizonyíték esetében a megbeszélésről készített feljegyzést, memorandumot.

Továbbá, a dokumentáció áttekinthetősége érdekében javasolt

- a dokumentációt strukturált formába rendezni (könyvvizsgálati dosszié az áttekintést segítő tartalmi vázzal és ennek megfelelő alábontásokkal, al-dossziékkal), valamint
- **kereszthivatkozásokat alkalmazni a dokumentáció egyes alrészei, a begyűjtött nyilvántartások és egyéb dokumentumok, valamint a könyvvizsgáló által készített saját munkalapok között**, ami a nem egyedül dolgozó könyvvizsgálók számára különösen hasznos lehet.

Amennyiben valamely jelentős fontosságú könyvvizsgálati bizonyíték mérete (pl. elektronikus tárhely igénye) túl nagy lenne a dokumentálás vagy archiválás végrehajtásához, akkor gondoskodni kell a technikai tárhely bővítéséről. **A bizonyíték mérete nem lehet olyan hivatkozási alap, amellyel megvédhető lenne egy hiányos dokumentáció, amely végső soron nem támasztja alá kellőképpen a könyvvizsgáló által a következtetése levonásához végrehajtott könyvvizsgálati eljárások és azok eredményeinek a megismerhetőségét.**

4.2. Könyvvizsgálati dokumentáció - hiányosságok

A könyvvizsgálati dokumentáció elegendősége (teljeskörűsége) és megfelelősége kritikus jelentőséggel bír, mivel a megbízási dokumentáció támasztja alá a könyvvizsgáló által elvégzett munkát és a könyvvizsgálói jelentésben megfogalmazott vélemény céljára levont következtetést. A kamara által végzett minőség-ellenőrzések eredménye mégis rendre azt mutatja, hogy sok könyvvizsgáló nem fordít kellő figyelmet vagy időt a könyvvizsgálati dokumentáció összeállítására.

- A 2023-ban lefolytatott kamarai minőségellenőrzések során **az ellenőrzött megbízások 25,1%-a kapcsán került megállapításra, hogy a könyvvizsgálati dokumentáció áttekinthetetlen és hiányos volt, vagy dokumentáció egyáltalán nem is létezett** a minőségellenőr által vizsgált területekkel összefüggésben.
- A hiányosságok kapcsán gyakori észrevétel volt, hogy a könyvvizsgáló emlékszik ugyan az elvégzett eljárásra és a következtetésre is, csak éppen elfelejtette ledokumentálni. Ilyen például az az eset, amikor a könyvvizsgáló szóban egyeztetett valamilyen jelentős kérdést az ügyféllel, de a megbeszélés tényét, eredményét és egyéb részleteit nem foglalta bele a könyvvizsgálati dokumentációba.
- Az az eset sem volt egyedi, hogy a könyvvizsgálati dokumentációból egyértelműen meg lehetett állapítani, hogy azt közvetlenül a minőség-ellenőrzés előtt készítették el.
- Szintén a könyvvizsgálati dokumentáció hiányosságaival kapcsolatos gyakori észrevételek közé tartozik, hogy nem volt megállapítható, hogy valamely könyvvizsgálati bizonyítékot egyeztettek-e az ügyfél számviteli nyilvántartásaihoz vagy sem. Más esetben nem derült ki a könyvvizsgálati dokumentációból, hogy milyen könyvvizsgálati eljárást hajtott végre a könyvvizsgáló és mi lett az eljárás

eredményeképpen levont következtetése, valamint az eljárások során szerzett információk forrása nagyon gyakran szintén nem volt megjelölve.

4.3. Könyvvizsgálati dokumentáció - előnyök

Kétségtelen, hogy a könyvvizsgálati dokumentáció egy járulékos, mégis elengedhetetlenül szükséges része a könyvvizsgálatnak, ami nemcsak kevésbé érdekes, mint maga a könyvvizsgálat, hanem jelentős többlet időráfordítást igényel, ami ráadásul improduktív, azaz jövedelmet nem termel. Emiatt érthető a könyvvizsgálóknak az a törekvése, hogy a lehető legkevesebb időráfordítás merüljön fel kifejezetten a dokumentálásra. Ez viszont kockázatokkal jár, ami nemcsak a minőségellenőrzés kedvezőtlen következményeiben jelentkezhethet (pl. „nem felelt meg” minősítés, szankciók: pénzbírság, minősítés megvonása, eltiltás a tevékenység gyakorlásától stb.), hanem a hibás könyvvizsgálói vélemény kockázata is bekövetkezhethet, ami adott esetben lényegesen hátrányosabb következményekkel járhat.

Arra is érdemes itt a figyelmet felhívni, hogy a könyvvizsgálati dokumentáció elkészítését megkönnyíti a standardok követelményeire alapozott, jól felépített dokumentációs rendszer, ami ideális esetben egy sok automatizmust magában foglaló könyvvizsgálati program, de excel táblázatok összefüggő rendszere is megfelelő lehet erre a célra. Egy ilyen rendszer használata lényegében vezeti a könyvvizsgálót és a könyvvizsgálatot az elvégzendő feladatok és egyúttal azok ledokumentálása tekintetében, azaz megfelelő alapot ad és jelentős segítséget nyújt a könyvvizsgálónak ahhoz, hogy a könyvvizsgálati dokumentáció nagy része a megbízás végrehajtása során, menetközben elkészüljön. Ha a könyvvizsgálati célok eléréséhez tervezett eljárásait ilyen rendszerben dokumentált formában hajtja végre a könyvvizsgáló, az nagymértékben elősegíti a dokumentáció kellő időben való elkészítését, valamint hozzájárulhat a könyvvizsgálat minőségének a javításához. Az azonnali dokumentálás előhozhat újonnan felmerülő kérdéseket, ellentmondásokat, illetve azonnal láttatja az addig elvégzett könyvvizsgálói munka eredményét vagy éppen eredménytelenségét, segíthet felismerni a szakmai szkepticizmus gyakorlását igénylő kérdéseket vagy éppenséggel a kezdeti kockázatfelmérés és értékelés korrekciójának a szükségességét, továbbá segíti a megszerzett bizonyítékok elegendőségének és megfelelőségének a menet közbeni értékelését.

A jelentés kiadása előtti végső és teljes áttekintése a munkának – mely a standardok szerint is követelmény – szintén gyorsan és jól dokumentálható pl. egy kellően részletesen megszerkesztett ellenőrző listával. Mindezek alapján – a könyvvizsgálói véleményre vonatkozó végső következtetés levonásának a dokumentálását is beleértve – lényegében már el is készülhetett (legalább 90-95%-ban) a könyvvizsgálati dokumentáció. Egy ilyen, már majdnem kész állapotban lévő dokumentáció véglegesítése és lezárása pedig – a még szükséges kisebb kiegészítésekkel – kivitelezhető az előírt 60 napos határidőn belül (a jelentés kiadásának időpontjától számítva), Az egyszerűsítésre és a jelentős többlet időráfordítás elkerülésére való törekvés a dokumentálással kapcsolatban tehát úgy is megvalósítható, hogy mindez ne veszélyeztesse a könyvvizsgálat elvárt minőségét. A könyvvizsgálóknak tudomásul kell venniük, hogy ez a szakma a közérdeket szolgáló funkciójára tekintettel a közfigyelemnek jelentősen kitett tevékenység, ezért komoly és részletes szabályozás alá esik a felvállalt szakmai felelősség mértékével összhangban. A szabályozás alappilléreit képezik a magas minőség biztosítása és annak (hatósági) ellenőrzése, melyhez a dokumentálás eszközrendszerén keresztül vezet az út. A dokumentálás

tehát szükségszerű, így minden tiltakozás ellenére érdemes meglátni benne a könyvvizsgálói kockázat csökkentése irányába ható előnyeit is.

4.4. Gyakorlati példák

Gyakorlati példa 1

Tényállás

Könyvvizsgáló a könyvvizsgálatot összefoglaló memorandumban rögzíti, hogy meggyőződött arról, hogy a vevőkövetelés állománya vonatkozásában nincsen szükség értékvesztés elszámolására. Azonban a könyvvizsgáló csak egy vevőkövetelésállományt tartalmazó analitikát foglal a könyvvizsgálati dokumentációba, valamint egy korosított vevőköveteléseket tartalmazó táblázatot, ahol nincs megjelölve annak forrása és az sem, hogy az egyeztetésre került-e a vevőállománnyal (analitikához, főkönyvhöz hogyan kapcsolódik).

Mi hiányzik?

Jelen esetben a könyvvizsgálati dokumentációban nem található információ az elvégzett munkáról és a következtetésről. Továbbá nincsen dokumentálva a számviteli nyilvántartásokhoz való egyeztetés (jelen esetben a vevőanalitikához és a főkönyvhöz). Ezeken túlmenően arról sincsen információ, hogy a könyvvizsgáló meggyőződött-e arról, hogy az ügyfél a számviteli politikájában meghatározott értékvesztési eljárást alkalmazta az értékvesztés megállapításához.

Továbbá a dokumentációból nem derül ki, hogy

- a korosított vevőköveteléseket tartalmazó összefoglaló táblát egyeztette-e a könyvvizsgáló a főkönyvvel és/vagy analitikával,
- mi a forrása ennek a táblázatnak (azaz ki készítette a táblázatot, az ügyfél vagy a könyvvizsgáló) és, hogy
- ellenőrizte-e a könyvvizsgáló, hogy megfelelően lettek-e kiszámolva az egyes korossági csoportok, valamint
- az egyes korossági csoportok kapcsán mi lett a könyvvizsgáló következtetése, valamint
- amennyiben a könyvvizsgálati eljárásokat a könyvvizsgáló asszisztense végezte el, akkor nincsen információ arról, hogy a könyvvizsgáló ellenőrizte-e az asszisztens munkáját.

Gyakorlati példa 2

Tényállás

Könyvvizsgáló a könyvvizsgálatot összefoglaló memorandumban rögzíti, hogy vevőkövetelés egyenlegeket visszaigazolóval támasztott alá és nem talált lényeges hibát. Könyvvizsgáló a vevői egyenlegközlőkön kívül semmi mást nem foglalt a könyvvizsgálati dokumentációba az eljárás vonatkozásában.

Mi hiányzik?

Jelen példa szerint a könyvvizsgálati dokumentációban nem található információ arról, hogy hogyan történt a vevői visszaigazolásra (tételes adattesztelésre) történő minta kiválasztása, így nem világos, hogy ennek során milyen vevőanalitikát használtak, ezt az analitikát előzetesen egyeztették-e az ügyfél számviteli nyilvántartásaihoz. A könyvvizsgálati dokumentációból továbbá nem derül ki, hogy milyen mennyiségi (pl. határérték) vagy minőségi ismérvek alapján történt a minta kiválasztása, illetve reprezentatív minta került-e kiválasztásra. Hasonlóképpen hiányzik a dokumentációból a könyvvizsgáló következtetése és nem állapítható meg, hogy a könyvvizsgáló milyen munkát végzett a vevői visszaigazolók megbízhatósága vonatkozásában. Ezen túlmenően a visszaérkezett visszaigazoló levelek a dokumentációban nincsenek hozzáegyeztetve az ügyfél számviteli nyilvántartásához.

Gyakorlati példa 3

Tényállás

Könyvvizsgáló a könyvvizsgálatot összefoglaló memorandumban rögzíti, hogy megvizsgálta az ügyfél által alkalmazott független vagyonértékelő jelentését az ingatlanok piaci értékeléséről, mely egyezik a könyvvizsgáló várakozásaival és az értékelésben nem talált lényeges hibát. Könyvvizsgáló azonban a vagyonértékelő jelentésén kívül mást nem foglalt bele a könyvvizsgálati dokumentációba.

Mi hiányzik?

A könyvvizsgáló azt rögzítette ugyan az összefoglaló memorandumban, hogy megvizsgálta a vagyonértékelő által végzett munkát és nem talált benne lényeges hibát, az azonban nem derül ki a könyvvizsgálati dokumentációból, hogy pontosan milyen munkát végzett a könyvvizsgáló a vagyonértékelő jelentése kapcsán, és mire alapozza azt a következtetését, hogy a vagyonértékelő jelentésében megállapított piaci érték elfogadható. (Vagy adott esetben, ha a vagyonértékelésben többféle módszerrel meghatározott több érték szerepelt, akkor azok közül milyen megfontolások alapján melyik értéket fogadta el megfelelőnek, és az egyezik-e a beszámolóban kimutatott értékkel.) A fentiekén túlmenően a dokumentációban nem szerepel, hogy a könyvvizsgáló hogyan győződött meg arról, hogy az ingatlan-értékbecslő rendelkezik a szükséges kompetenciával, tárgyilagossággal és függetlenséggel. Végezetül, az sem derül ki a dokumentációból, hogy a piaci értékelés végeredményét vajon összevetette-e a könyvvizsgáló az ügyfél számviteli nyilvántartásaival, és ez alapján milyen következtetést vont le.

5. IRODALOMJEGYZÉK

1. 2007. évi LXXV. törvény, a Magyar Könyvvizsgálói Kamaráról, a könyvvizsgálói tevékenységről, valamint a könyvvizsgálói közfelügyeletről (Kkt.)
2. Magyar Nemzeti Könyvvizsgálati Standardok (MNKS)
3. Nemzetközi Könyvvizsgálati Standardok (ISA-k)
4. 1. témaszámú Nemzetközi Minőségirányítási Standard (ISQM1)
5. The International Standard on Auditing for Audits of Financial Statements of Less Complex Entities, The ISA for LCE and Conforming Amendments to Other International Standards Arising from the ISA for LCE (Kevésbé összetett gazdálkodó egységekre vonatkozó nemzetközi könyvvizsgálati standard és egyéb nemzetközi standardoknak a kevésbé összetett gazdálkodó egységekre vonatkozó nemzetközi könyvvizsgálati standardból eredő kapcsolódó módosításai, 2023)
6. Zsoldos-Horváth Andrea (2023), Amit hasznos tudni a könyvvizsgálati dokumentációról, SZAKma folyóirat, 2023. 7-8. szám, 57-59. o.
7. Zsoldos-Horváth Andrea (2022), Amit hasznos tudni a könyvvizsgálati dokumentációról, SZAKma folyóirat, 2022. 9. szám, 39-40. o.
8. „A könyvvizsgálati megbízások dokumentálásáról” című szakértői bizottsági iránymutatás, amely a kamara honlapján elérhető

III. 2 - E-ALÁÍRÁS ÉS E-ARCHIVÁLÁSRA VALÓ FELKÉSZÜLÉS

1. MIÉRT FONTOS A DIGITÁLIS ÁTÁLLÁS?

Az Európai Unió célul tűzte ki, a digitális gazdaságot erősíti, figyelembe véve a digitális jogok védelmét és támogatva a digitális átállás társadalmi hatásainak mérséklését.

Az Európai Unió (EU) digitális világhoz kapcsolódó céljai rendkívül sokrétűek és átfogóak, a digitális gazdaság erősítésétől a digitális jogok védelmén át a digitális átállás társadalmi hatásainak mérsékléséig terjednek.

Az EU legfontosabb digitális céljai között szerepelnek:

- **Egy egységes digitális piac létrehozása:** Az EU célja, hogy megszüntesse a digitális szolgáltatások és termékek szabad mozgását akadályozó akadályokat, és így egy valóban egységes digitális piacot hozzon létre.
- **A digitális átalakulás felgyorsítása:** Az EU támogatja a tagállamokat a digitális technológiák bevezetésében, hogy növeljék a versenyképességüket és javítsák az állampolgárok életminőségét.
- **A digitális készségek fejlesztése:** Az EU kiemelt figyelmet fordít arra, hogy a polgárok és a munkaerő rendelkezzenek a szükséges digitális készségekkel, hogy ki tudják használni a digitális világ nyújtotta lehetőségeket.
- **A digitális infrastruktúra fejlesztése:** Az EU célja, hogy fejlessze a nagysebességű internet-hozzáférést és más digitális infrastruktúrákat, hogy mindenki számára biztosítsa a digitális szolgáltatásokhoz való hozzáférést.
- **A digitális jogok védelme:** Az EU fontosnak tartja a személyes adatok védelmét, a kiberbiztonságot és az online platformok tisztességes működését.
- **A mesterséges intelligencia fejlesztése és szabályozása:** Az EU támogatja a mesterséges intelligencia fejlesztését, de ugyanakkor fontosnak tartja, hogy az etikus és megbízható legyen.
- **A fenntartható digitális átállás:** Az EU célja, hogy a digitális átállás környezetbarát legyen, és hozzájáruljon a klímavédelemhez.

Mindezek mentén Európai Digitális Stratégia készült és számos rendelet jelent meg, ideértve a következőket:

- 910/2014/EU rendelet a belső piacon történő elektronikus tranzakciókhoz kapcsolódó elektronikus azonosításról és bizalmi szolgáltatásokról
- EU elfogadta a digitális személyazonosságról szóló rendeletet 2024. februárjában

Magyarországon pedig hatályossá vált a digitális személyiadat-tárca a digitális államról és a digitális szolgáltatások nyújtásának egyes szabályairól szóló 2023. évi CIII. törvény, mely hatályos 2024. július 1-től.

Ezzel egyidejűleg a korábbi e-ügyintézési törvény hatályát veszítette. A digitális átállás már Magyarországon is javában zajlik, gondoljunk csak a NAV Online számla szolgáltatásra, vagy a személyi igazolványba már régóta igényelhető elektronikus funkciókra.

A 2024-es évben a legfontosabb változások, melyek mindenki életét érinteni fogják:

- **Az AVDH (Azonosításra Vissavezetett Dokumentum Hitelesítés) szolgáltatás 2024. december 31-én megszűnik**

- Többek között új szolgáltatásként jelenik meg:
 - Digitális személyiadat-tárca szolgáltatás
 - **eAláírás szolgáltatás (kizárólag magáncélra)**
 - eAzonosítás szolgáltatás

Megjelent a Digitális Állampolgár („DÁP”) alkalmazás, mely már mobiltelefonra letölthető a App Storeból vagy a Google Play áruházból.

A jól megszokott ügyfélkapuba történő belépés kétfaktorossá (a jelenlegi azonosító és jelző páros mellé még egy biztonsági tényező belép, például mobil push üzenet a DÁP alkalmazásban, vagy Microsoft/Google Authenticator (hitelesítő) app alkalmazása) válik, és létrejön az ügyfélkapu+. **Figyelem! Az mkvk.hu oldalra történő belépés is változni fog mindezek alapján.**

2. VÁLTOZÁSOK AZ ELEKTRONIKUS SZOLGÁLTATÁSOK TEKINTETÉBEN

A Magyar Könyvvizsgálói Kamaráról, a könyvvizsgálói tevékenységről, valamint a könyvvizsgálói közfelügyeletről szóló 2007. évi LXXV. törvény (Kkt.) is változik a 2025-ös üzleti évtől (azon üzleti évek tekintetében, melyek 2025-ben kezdődnek). Mindez azt is jelenti, hogy évközi beszámoló, közbenső mérleg, átalakulások esetén, amikor az üzleti év nem 12 hónapos, hanem annál rövidebb előfordulhat, hogy az új szabályokat már 2025. naptári év elején alkalmaznunk kell.

Ezekre a főbb változásokra kell felkészülnünk:

- **Jogszabályi kötelezettségen alapuló jelentést kötelező minősített elektronikus aláírással ellátni és elektronikus okiratban kiállítani (Kkt. új 23/A. §)**
- A kamara a tagok e-aláírásáról nyilvántartást vezet (a 2024. évi kötelező kamarai adatszolgáltatásnak így már része is volt a könyvvizsgálók által használt elektronikus aláírás(ok) azonosítójának bekérése)
- A kamara által regisztrált e-aláírás csak a könyvvizsgálói tevékenység során használható (jelenleg nincs ilyen korlátozás)
- **A könyvvizsgálati dokumentációt elektronikusan kell archiválni és a dokumentumokat legalább 8 évig megőrizni (Kkt. új 48/A. §)**
- A vonatkozó részlet szabályokat kamarai szabályzat határozza majd meg (a jelenleg hatályos kamarai szabályzatot módosítani szükséges)

Míg az elektronikus aláírás lehetősége már sok éve velünk van, mint lehetőség a könyvvizsgálói jelentés kibocsátására, a digitális archiválás teljesen új szabályként jelenik meg a 2025-ös üzleti évtől.

A digitális archiválás részleteit meghatározó jogszabályok, melyekre a Kkt. hivatkozik a következők:

- a digitális archiválás szabályairól szóló jogszabály (1/2018. (VI. 29.) ITM rendelet)
- a papíralapú dokumentumokról elektronikus úton történő másolat készítésének szabályairól szóló jogszabály (451/2016. (XII. 19.) Korm. Rendelet III. fejezete).

Ezekről a későbbiekben részletesen szót ejtünk.

3. A MINŐSÍTETT ELEKTRONIKUS ALÁÍRÁS

A 2025-ös üzleti évtől könyvvizsgálói jelentés kibocsátásra nem lesz lehetőség papír alapon, kizárólag elektronikusan, hiteles minősített elektronikus aláírással ellátva. Az így kibocsátott jelentés alkalmas lesz majd az e-beszámoló oldalon történő feltöltésre, így nem lesz szükség külön aláírás nélküli pdf dokumentum készítésére. Mindezek által jelentősen csökkenthető a könyvvizsgálók nevével történő visszaélés, a könyvvizsgálói jelentések hamisítása. Nézzük mi is az a hiteles minősített elektronikus aláírás, mellyel minden aktív (nem szüneteltető) státusszal rendelkező és jelentést kibocsátó könyvvizsgálónak rendelkezni kell!

A minősített elektronikus aláírás definíciója EU rendeletben meghatározott:

- kizárólag az aláíróhoz köthető;
- alkalmas az aláíró azonosítására;
- olyan, elektronikus aláírás létrehozásához használt adatok felhasználásával hozzák létre, amelyeket az aláíró nagy megbízhatósággal kizárólag saját maga használhat;
- olyan módon kapcsolódik azokhoz az adatokhoz, amelyeket aláírtak vele, hogy az adatok minden későbbi változása nyomon követhető minősített elektronikus aláírást létrehozó eszközzel állítottak elő, és
- amely elektronikus aláírás minősített tanúsítványán alapul.

A magyar jogszabályok szerint a minősített elektronikus aláírás egy szigorúan szabályozott szolgáltatás, így csak a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (NMHH) által felügyelt szolgáltató nyújthatja a szolgáltatást. Jelenleg Magyarországon négy ilyen szolgáltató tevékenykedik. Bármelyik szolgáltató által kínált szolgáltatást használhatjuk, ha előfizetünk a szolgáltatónál a használatára.

Bizalmi szolgáltatásokkal kapcsolatos nyilvántartások

Minősített szolgáltatások

Szolgáltatás típus: Elektronikus aláírás

Érvényesség: Összes

Szolgáltató neve	Székhely
FaceKom Services Zrt.	1052 BUDAPEST Deák Ferenc tér 3.
MICROSEC zrt.	1033 BUDAPEST Ángel Sanz Briz út 13.
NetLock Kft.	1101 BUDAPEST Expo tér 5-7.
NISZ Zrt.	1149 BUDAPEST Róna utca 52-80.

A Kamara a Microsec Zrt. által kínált e-szigno szolgáltatást kínálja a kamarai tagoknak immáron több, mint két éve ingyenesen (minden aktív, nem szüneteltető könyvvizsgáló egy elektronikus aláírásra regisztrálhat ingyenesen).

Mindez azt is jelenti, hogy Magyarországon regisztrált elektronikus aláírás átjárhatóságot jelent az Európai Unióban, tehát egy Magyarországon generált e-aláírást az Unió bármely tagállamában el kell fogadni!

Jelenleg a kamarai regisztrált elektronikus aláírás tágabb körben alkalmazható, azonban **a 2025-ös évtől a kamara által regisztrált elektronikus aláírás csak az aktív (nem szüneteltető) kamarai tagok által kizárólag jogszabályi kötelezettségen alapuló könyvvizsgálói tevékenység, vagy az azon kívüli egyéb szakmai szolgáltatások nyújtása során lesz használható!**

Természetesen az elektronikus aláírásnak egyéb felhasználási lehetőségei is vannak. A nem kamarai rendszerben regisztrált elektronikus aláírás használható cégjegyzés, cégképviselő, teljesítési igazolás hitelesítésére, de akár fizetési meghagyásos eljárás is kezdeményezhető általa, és természetesen elvégezhetjük az általunk kibocsátott e-számlák hitelesítését is.

4. AZ IDŐBÉLYEGZÉS

Ahogy a minősített elektronikus aláírásnál is megtapasztaltuk, a definíció EU rendeletben meghatározott:

- olyan elektronikus adatok, amelyek más elektronikus adatokat egy adott időponthoz kötnék,
- amivel igazolják, hogy utóbbi adatok léteztek az adott időpontban.

Tehát: az időbélyegzés igazolja, hogy a dokumentum egy adott időpontban létezett. Mindez azt is jelenti, hogy nem a számítógép órája számít hiteles időbélyegzés esetében, hanem egy internet kapcsolattal rendelkező számítógép, vagy mobil eszköz egy központi szerverről olvassa be a hiteles időpontot és rögzíti azt az aláírt dokumentumon/egyéb fileon.

Az időbélyegzés a vonatkozó törvény szerint egy szigorúan szabályozott szolgáltatás, csak a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (NMHH) által felügyelt szolgáltató nyújthatja a szolgáltatást. Jelenleg Magyarországon négy ilyen szolgáltató tevékenykedik. Bármelyik szolgáltató által kínált szolgáltatást használhatjuk, a Kamara a Microsec Zrt. által kínált időbélyegzési szolgáltatást kínálja a kamarai tagoknak (hasonlóan az elektronikus aláíráshoz).

Bizalmi szolgáltatásokkal kapcsolatos nyilvántartások

Minősített szolgáltatások

Szolgáltatás típus: Elektronikus időbélyegzés
Érvényesség: Összes

Szolgáltató neve	Székhely
Magyar Telekom Nyrt.	1097 BUDAPEST Könyves Kálmán körút 36.
MICROSEC zrt.	1033 BUDAPEST Ángel Sanz Briz út 13.
NetLock Kft.	1101 BUDAPEST Expo tér 5-7.
NISZ Zrt.	1149 BUDAPEST Róna utca 52-80.

Az elektronikus aláírás és az időbélyegzési szolgáltatás egymást egészíti ki, a kettő együttesen teszik az „aláírt” dokumentumot (vagy fület) hitelessé! A kamara a két szolgáltatást Microsec Zrt. segítségével csomagban kínálja az aktív (nem szüneteltető) tagsággal rendelkező könyvvizsgálóknak ingyenesen.

5. E-ALÁÍRÁS A GYAKORLATBAN

A kamara 2022-es évtől átvállalja egy elektronikus aláírás esetében a szolgáltatás (minősített e-aláírás és időbélyegzés, pontosan: „e-Szignó minősített bronz aláíró csomag - minősített távoli kulcsmenedzsment szolgáltatással”) díját az aktív tagoknál (Microsec Zrt. e-szignó szolgáltatása). A jelenleg hozzávetőlegesen 1900 aktív (nem szüneteltető) tagunkból, 900 kolléga csatlakozott már a szolgáltatáshoz, ami hozzávetőlegesen 50%-os arányt jelent. **Figyelembe véve, hogy a 2025-ös üzleti évtől kötelező válik az elektronikus aláírás, ez rendkívül alacsony lefedettséget jelent, így minden kollegát arra bátorítunk, hogy minél korábban végezze el a csatlakozással kapcsolatos teendőket, mely a <https://e-szigno.hu/mkvk> oldalon indítható.**

A regisztráció nem bonyolult, de, tekintve, hogy szükséges hozzá a Microsec Zrt., a kamara és a könyvvizsgáló aktív közreműködése, így több napos folyamat, mely magában foglalja a személyes (vagy videóazonosításos) megjelenést is az azonosítási folyamatban.

5.1. Regisztráció lépésről-lépésre

Nézzük a regisztráció folyamatát lépésről lépésre (**a kiemelt pontok a könyvvizsgáló aktív közreműködését igénylik**):

1. **Igénylés indítása és a könyvvizsgáló alapadatainak kitöltése, mely itt indítható:**
<https://e-szigno.hu/mkvk>
2. Microsec felhasználói fiók létrehozása
3. **Az e-szigno alkalmazás letöltése, belépés**
4. A Microsec a könyvvizsgáló által megadott adatokat egyezteteti a kamarával
5. A Microsec értesíti a könyvvizsgálót a regisztrációs folyamat folytatásáról
6. **A könyvvizsgáló személyének (személyi igazolvány, lakcímkártya) megerősítése:**
 - a. személyes azonosítás (helyi szervezetek akciónapjain vagy a Microsec székelyén), vagy
 - b. videóazonosítás (mobiltelefonról, videokamarával rendelkező számítógépről), esetleg
 - c. közjegyző előtti hitelesítéssel
7. A Microsec értesíti a könyvvizsgálót a regisztrációs folyamat lezárásáról
8. **Szoftverek letöltése (MET, e-szigno), és beállítása (például pdf olvasó)**

A kamara által kínált elektronikus aláírás szolgáltatás tartalmazza a kamarai azonosítónkat (tagszám, „könyvvizsgáló”), ez által az aláírásból közvetlenül kiderül, hogy azt egy regisztrált könyvvizsgáló tette.

5.2. További fontos gyakorlati megfontolások

Jelenleg folyamatban van a kamarai adatbázis és az e-szigno nyilvántartásának informatikai összekapcsolása, mely által biztosítható lesz, hogy minden egyes kamarai e-aláírás megtétele előtt ellenőrzésre kerüljön a könyvvizsgáló aláírásának jogossága (tehát, hogy az aláírás pillanatában a könyvvizsgáló a kamara aktív tagja).

Az elektronikus aláírás egyben az első lépés is a digitális archiválás felé! A szolgáltatás 12 év hitelességet garantál, tehát a Kkt. által megkövetelt 8 éves hitelességi idő maximális mértékig biztosított.

A kamarai e-aláírás használható céges aláírásként is (ha könyvvizsgáló céggént regisztrálunk), működik számítógépen (a szolgáltatást biztosító Microsec e-szigno Tanúsítvány kezelő (MET), és e-szigno szoftvereket telepítenünk kell a számítógépünkre).

A szolgáltatás szintén működik webes felületen (<https://web-szigno.com>) és mobilon (e-szigno alkalmazás szükséges telepíteni hozzá az App Storeból vagy a Google Play marketről).

Természetesen nem szükséges a kamara által kínált e-szigno szolgáltatást használni, lehetséges saját előfizetéssel is megrendelni a szolgáltatást. Akik ebben az irányban gondolkodnak, érdemes a rendelkezésre álló (korlátozott számú) szolgáltató csomagajánlatai között böngésznie. Fontos, hogy előfizetésünk természetes személyek estén „minősített tanúsítvány”-ra szóljon, mivel ezzel biztosítható a teljes bizonyító erejű magánokirat előállítás, melyre nem szükséges tanú – így például az elfogadó nyilatkozatot is könnyedén elő tudjuk állítani általa. A nem minősített, például „fokozott biztonságú” tanúsítvány számunkra nem megfelelő, mert nem teljesíti a Kkt. előírásait!

Érdemes még megemlíteni, hogy az elektronikus aláírások fentebb említett két fajtáján kívül létezik még az „egyszerű elektronikus aláírás”, mely lényegileg bármilyen elektronikus jelet magában foglal (például egy e-mail végére írt név, egy scannelt szignó, egy egérrel vagy újjal rajzolt név az érintőképernyőn, vagy kattintás az „elfogadom” gombra). Szinte magától értetődő, hogy az „egyszerű elektronikus aláírás” nem bír jogerővel, így legfeljebb a belső levelezésben, munkalapokon javasolt a használata.

Jogi személyeknek „szervezeti tanúsítvány”-t lehet igényelni, mely tanúsítványban feltüntetésre kerül a szervezet neve (például „Auditáló Kft.”) és az aláíró jogosultsága (például „bejegyzett könyvvizsgáló” és/vagy „ügyvezető”). Fontos, hogy nem csak az ügyvezető kaphat e-aláírási jogosultságot (tehát szervezeti tanúsítványt), lehet meghatalmazottként (az adott cég nevében eljáró aláíró könyvvizsgálóként) is e-aláírást igényelni.

Az e-aláírás (és vele együtt az időbélyegző) elhelyezhető többféle file formátum esetén: például pdf, es3, scs. Ezekről később lesz szó.

6. CÉGKÉPVISELET

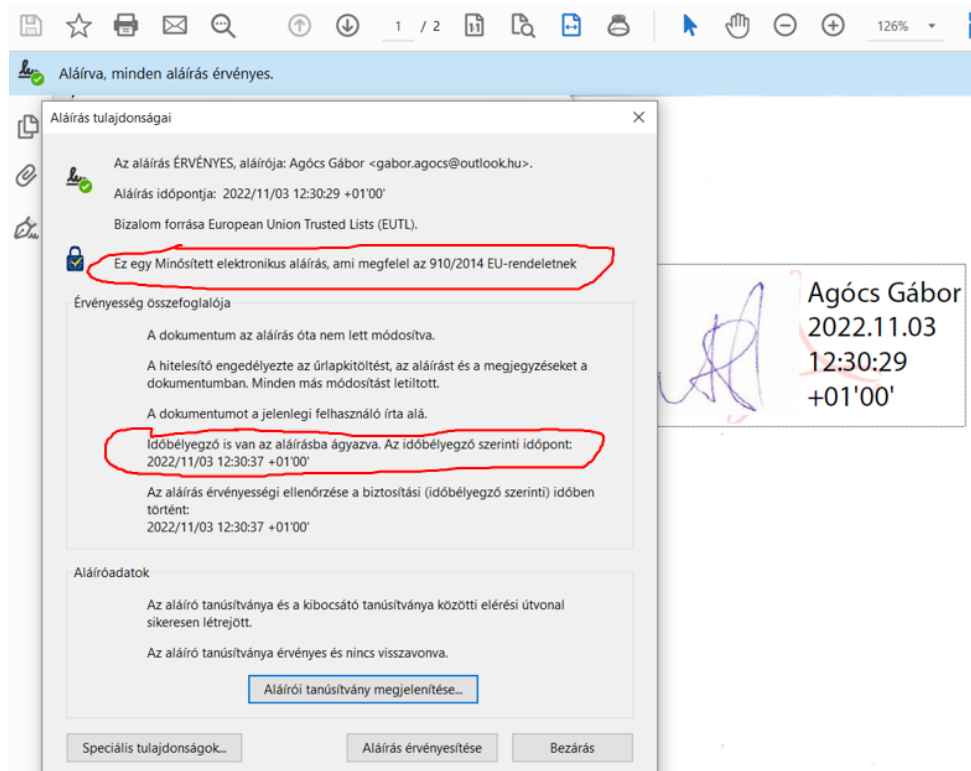
A 2006. évi V. törvény („Cégtörvény”) alapján a következő lehetőségeink vannak egy céget képviselni:

- (1) Hagyományosan papíron az aláírási címpéldány szerint aláírva (ha készül ilyen, ugyanis ennek készítését a cégtörvény nem teszi már kötelezővé). Ebben az esetben az jelenti a bizonyosságot a befogadó számára, hogy a cégszemélyek között nyilvánosan fellelhető aláírási címpéldány (melyben a személyi igazolvány adatai is szerepelnek) vethető össze az aláírt dokumentumon szereplő aláírási képpel.
- (2) A cégjegyzékbe bejegyzett e-aláírással (ha készül ilyen). Erre a Cégtörvény 9. § (4) bekezdése ad lehetőséget, és ilyenkor a cégjegyzék tartalmazza az elektronikus tanúsítványt, tehát az elektronikusan aláírt dokumentumon szereplő e-aláírás hitelesítő adatai vethetőek össze a cégjegyzék adataival.
- (3) Az elektronikus szervezeti tanúsítvánnyal. Ebben az esetben az e-aláírás maga tartalmazza a cég nevét, azonosítóit (ahogy fentebb is részleteztük).
- (4) Magánszemélyes minősített tanúsítvánnyal. Ilyenkor elegendő az, ha az aláírt elektronikus okirat szövegéből (keltezés, aláírás, stb.) egyértelműen kiderül, hogy a cég nevében történt az aláírás. Ebben az esetben nem szükséges az aláírási címpéldányt kiegészíteni vagy szervezeti tanúsítványt igényelni.

7. HITELESSÉG ELLENŐRZÉSE

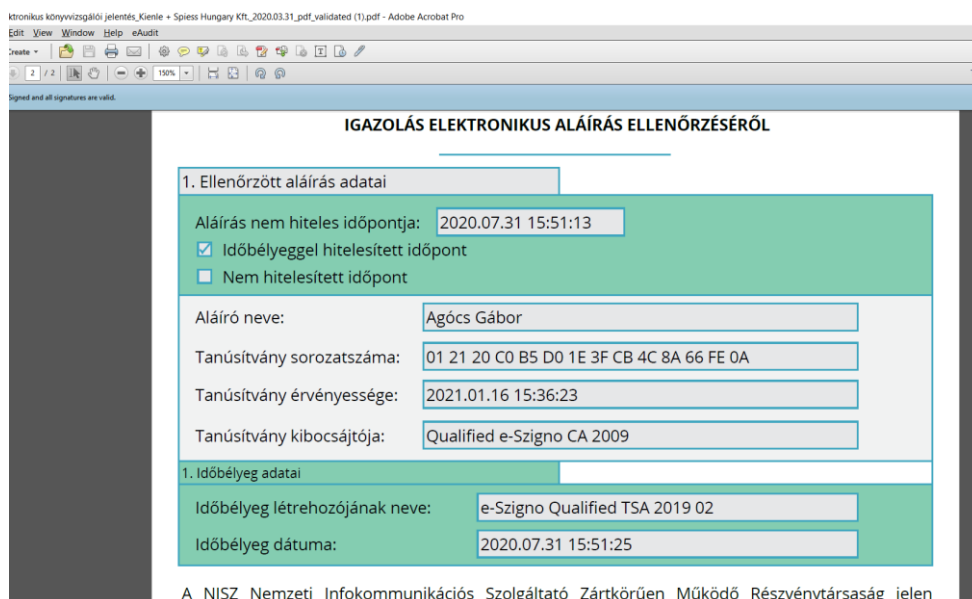
Egy elektronikus aláírás hitelességének (és az időbélyegzés valóságának, pontos és hiteles időpontjának) ellenőrzésekor nem az aláírás képe számít, hiszen az aláírás képét (az, hogy mit látunk a dokumentumon) szabadon alakíthatjuk! Lehet, hogy ránézésre nem látszik, hogy a dokumentum (pdf) elektronikusan hitelesített, de az is lehet, hogy ránézésre az látszik, hogy a dokumentum e-hiteles, de mégsem az!

Hitelesség ellenőrzésekor, minden esetben a dokumentum meta adatait kell vizsgálni, mely az aláírás képére kattintva (vagy esetleg a file típusától függően a menüben) érhető el. Erre példát az alábbi képernyőképen láthatunk:

A képernyőképről, ahogy a színes kiemelésen is látható, leolvasható, hogy ez egy hiteles, minősített elektronikus aláírás, mely megfelel az EU vonatkozó rendeletének, és hogy tartalmaz egy hiteles időbélyegzőt, melynek dátuma 2022. november 3. 12 óra 30 perc.

További lehetőségünk az elektronikusan aláírt dokumentum hitelességének ellenőrzésére, hogy igénybe veszünk egy erre szakosodott szolgáltatót. Ilyen lehetőséget az állami szolgáltató is kínál a <https://keasz.gov.hu/keasz/validate.html> internetes címen. Az elektronikusan aláírt dokumentumunk feltöltése után a következő válaszüzenet kapjuk vissza:

A visszakapott igazolásból kiderül, hogy hiteles (Qualified) e-szignóval aláírt dokumentumról van szó (tehát ez nem ugyanaz a dokumentum, ami az előző példában szerepelt), és érdekesség, hogy visszaigazolás nem csak a hiteles időbélyeg időpontját (ami ebben az esetben 2020. január 16. 15 óra 51 perc 25 másodperc), hanem az aláíráskori számítógép időpontot is megadja, ami pár másodperccel korábbi.

Figyelem! Ha könyvvizsgálói jelentést (vagy más olyan dokumentumot írunk alá, melyre „rá van gépelve” a keltezés dátuma) figyeljünk rá, hogy az megegyezzen az időbélyegzőn szereplő dátummal. Ellenkező esetben a felhasználóban zavart kelthet, hogy pontosan mikor is készült a dokumentum és ráadásul ez ellentétes is a kamara elektronikus aláírási szabályzatában foglaltakkal.

8. DIGITÁLIS ARCHIVÁLÁS

A digitális archiválás részletszabályait: a digitális archiválás szabályairól szóló 1/2018. (VI. 29.) ITM rendelet határozza meg. A Kkt. 2025-ös üzleti évtől életbe lépő változása erre a rendeletre hivatkozik vissza.

A digitális archiválás a rendelet szerint „irat, okirat megőrzése elektronikus úton (nem közfeladatot ellátó szerv által)”. **A rendelet szerint, aki digitálisan archivál, annak biztosítania kell, hogy az elektronikus dokumentum:**

- értelmezhetősége,
- olvashatósága a megőrzési kötelezettség időtartama alatt megmaradjon, továbbá
- törlése,
- megsemmisítése,
- véletlen megsemmisülése,
- utólagos módosítása, és
- sérülése, valamint
- **jogosulatlan hozzáférés ne történhessen.**

A rendelet szerint két lehetőségünk van az elektronikus dokumentumaink megőrzésére:

- igénybe vehetünk úgynevezett bizalmi szolgáltatót, vagy
- saját rendszert fejlesztünk és ebben őrizzük meg az e-dokumentumainkat.

Nézzük ezeket külön-külön!

8.1. Digitális archiválás bizalmi szolgáltató által

A digitális archiválás a vonatkozó törvény szerint egy szigorúan szabályozott szolgáltatás, csak a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (NMHH) által felügyelt szolgáltató nyújthatja a szolgáltatást. Jelenleg Magyarországon három ilyen szolgáltató tevékenykedik, melyek a Microsec Zrt, a NetLock Kft. és a közjegyzői kamara által működtetett NOTARchiv Kft.

Bizalmi szolgáltatásokkal kapcsolatos nyilvántartások

Minősített szolgáltatások

Szolgáltatás típus: Archiválási szolgáltatás
Érvényesség: Összes

Szolgáltató neve	Székhely
MICROSEC zrt.	1033 BUDAPEST Ángel Sanz Briz út 13.
NetLock Kft.	1101 BUDAPEST Expo tér 5-7.
NOTARchiv Kft.	1087 BUDAPEST Stróbl Alajos utca 3/B.

Mivel az archiválendő könyvvizsgálati dokumentáció nagy valószínűséggel jelentős méretet tesz ki (több száz GB is lehet), a szolgáltatók ezen archiválási szolgáltatást meglehetősen drágán nyújtják, így csak azok számára ajánlott ennek igénybevétele, akik kisebb cégek, kisebb méretű dokumentumait kívánják archiválni.

A kamara jelenleg nem kínál ingyenes digitális archiválási szolgáltatást.

Aki egy ilyen szolgáltató szolgáltatásait veszi igénybe, figyelembe kell vennie, hogy a megőrzésre szánt dokumentumot legalább fokozott biztonságú elektronikus aláírással kell ellátni mielőtt a tárolás a szolgáltató archiválási rendszerében megtörténik.

8.2. Digitális archiválás saját rendszerben

Ha archiválást saját rendszerben kívánjuk elvégezni több feltételnek is meg kell felelnünk. Egyrészt, ha az elektronikus aláírással ellátott dokumentumot archiválunk biztosítani kell az elektronikus aláírás sértetlenségét, másrészt az érvényesség fenntartását az elévülési idő (8 év) végéig. Amennyiben több dokumentumot egyben kezelünk, akkor elegendő lehet egy elektronikus aláírás az összeállított portfolióra.

Az archiválást zárt rendszerben kell végrehajtanunk, tehát rendeltetése szerint elkülönült elektronikus információs rendszerben, amely kizárólagosan a speciális igények ki-elégítését, az e célra létrehozott szervezet és technika működését szolgálja. Mindez azt is jelenti, hogy nem elegendő az archív állományt elmenteni a számítógépünk 'c:' meghajtójára!

Amennyiben az archiválási zárt rendszert külső fejlesztő hozza létre számunkra, akkor tőle nyilatkozatot szükséges beszerezni, hogy a rendszer megfelel a rendeletben foglalt követelményeknek.

A zárt rendszernek dokumentációval kell rendelkeznie, mely minimum tartalmazza:

- a szoftver vagy informatikai megoldás működésére vonatkozó áttekintő folyamatok leírását,
- az alkalmazott technológiákat, alkalmazott szabványokat,
- a zárt rendszerű archiválást garantáló megoldásokat,
- a folyamatba épített és utólagos informatikai és belső ellenőrzési tevékenységeket.

A zárt rendszer működésének dokumentációját mindenkinek a saját rendszerére specifikusan kell elkészítenie!

A zárt rendszer működésének biztosítania kell (és ez rögzíthető a vonatkozó dokumentációban), hogy az elektronikus dokumentum:

- értelmezhetősége,
- olvashatósága, a megőrzési kötelezettség időtartama alatt megmaradjon.

Speciális formátumban elmentett, titkosított (jelszóval) védett dokumentum esetén az olvashatóságot lehetővé tevő szoftver (például audit szoftver, ASiC konténer) működőképességéről is gondoskodni kell a megőrzési idő alatt (ami 8 év).

Ha az archív filokat jelszóval védjük, a jelszókat biztonságosan tárolni szükséges, hogy ahhoz illetéktelenek ne férhessenek hozzá, de szükség esetén még több év után is fellelhető legyen.

Az egyik közkedvelt és népszerű, nemzetközi formátumon alapuló, több file együttes tárolását lehetővé tevő megoldás az úgynevezett ASiC (Associated Signature Containers) konténer. Ez egy korszerű, nemzetközi szabványon alapuló hordozó formátum, amely biztosítja az elektronikus aláírás és az aláírt dokumentumok együtt-tartását. Az ASiC a közismert és elterjedt ZIP formátumon alapul, így az aláírt dokumentum tartalmának megismeréséhez nem szükséges speciális alkalmazás. A kiterjesztett konténer tartalmazó fájl a kiterjesztéséről könnyen felismerhetjük, mely lehet ".asice" vagy ".sce".

Több könyvvizsgálói szoftver már eleve beépítve kínálja az archiválási lehetőséget, általában az ASiC formátum alkalmazásával. Ilyen szoftver például Digit Audit, a Metrum Referencia, vagy a „felhőben működő könyvvizsgálói workflow”, melyről a kamara honlapján lesz elérhető bővebb tájékoztatás.

A zárt rendszer működésének továbbá biztosítani kell (és ez is rögzíthető a vonatkozó dokumentációban), hogy az elektronikus dokumentum:

- törlése,
- megsemmisítése,
- véletlen megsemmisülése,
- utólagos módosítása, és
- sérülése, valamint
- jogosulatlan hozzáférés ne történhessen.

Mindezek figyelembevételével célszerű külön tároló környezetet kialakítani, adott esetben másod- (harmad)példányt őrizni, és biztonságos helyen (vagy helyeken, felhőben, CD-n, DVD-n) tárolni, ahol idegenek nem férnek hozzá.

Továbbá szükséges még az archivált állományt időbélyegzővel ellátni (vagy az utólagos módosítás lehetőségét egyéb módon kizárni).

8.3. Mit kell és mit nem kell archiválni?

Figyelembe véve Kkt. és a könyvvizsgálói dokumentációról szóló 230-as témaszámú nemzetközi könyvvizsgálói sztenderd (ISA 230) előírásait könyvvizsgálat során keletkezett könyvvizsgálói dokumentációt szükséges archiválni. Az a könyvvizsgálói dokumentáció, ami alátámasztja a kibocsájtott könyvvizsgálói jelentést és abból egy könyvvizsgálóval hasonló képzettségű, gyakorlatú és tapasztalatú másik könyvvizsgáló ugyanazt a következtetést vonná le.

A könyvvizsgálói dokumentáció fogalmáról az ISA 230 sztenderd 8. és 9. bekezdései rendelkeznek. A teljesség igénye nélkül a sztenderd néhány gyakorlati példát is ad arra, hogy mi minden lehet a dokumentáció része: „könyvvizsgálói programok elemzések kérdések feljegyzései jelentős kérdések összefoglalói megerősítő levelek és teljességi nyilatkozatok ellenőrzőlisták a jelentős kérdésekre vonatkozó levelezés (beleértve az e-mailt)”.

Figyelem! A Kamara Szakértői Bizottsága részletes (több, mint 40 oldal terjedelmű) segédletet állított össze, mely részletes iránymutatást ad az archiválandó könyvvizsgálói dokumentációhoz! A segédlet elérhető a kamara honlapján.

Az ISA 230-as sztenderd arra is ad példát, hogy mit nem szükséges archiválni: „A könyvvizsgálónak nem szükséges belefoglalnia a könyvvizsgálói dokumentációba a munkapapírok és pénzügyi kimutatások meghaladott tervezeteit, nem teljes körű vagy előzetes vélekedéseket

tükröző megjegyzéseket, nyomdai vagy más hibák miatt javított dokumentumok korábbi példányait és dokumentumok másodpéldányait”.

A (digitális) archiválásra kerülő konkrét megbízási dokumentációt minden könyvvizsgálónak a saját ügyfél specifikációihoz igazodva kell (ügylenként) meghatározni, figyelemmel a belső minőségirányítási (MIR) szabályzatában lefektetett vonatkozó politikákra és eljárásokra. Valószínű azonban, hogy nem kell (digitálisan) archiválni az ügyféltől átvett hatalmas adatbázisokat (pl. tranzakciós listákat), az előzetes anyagokat, tervezeteket. A (digitálisan) archivált állományon kívüli helyen viszont ezek szabadon megőrizhetőek, amennyiben a könyvvizsgáló ennek szükségét érzi!

9. MÁSOLATKÉSZÍTÉS: PAPIRALAPÚ DOKUMENTUMOKRÓL ELEKTRONIKUS MÁSOLAT KÉSZÍTÉSE

Az elektronikus ügyintézés részletszabályairól szóló 451/2016. (XII. 19.) Korm. rendelet III. fejezet állapítja meg a szabályokat, melyek mentén papíralapú dokumentumról hiteles elektronikus másolatot készíthetünk.

Nézzük ezeket a lépéseket időrendben:

- (1) a másolat készítője elkészíti az elektronikus másolatot,
- (2) megállapítja a papíralapú dokumentum és az elektronikus másolat képi vagy tartalmi megfelelését, majd
- (3) ellátja az elektronikus másolatot hitelesítési záradékkal – **„Az eredeti papíralapú dokumentummal egyező”** – és
- (4) elektronikus aláírással, és,
- (5) ha az időpont feltüntetése szükséges, elektronikus időbélyegzővel látja el.

Több dokumentumon is elhelyezhető egy elektronikus aláírás, időbélyegző – ez esetben a dokumentumok a továbbiakban csak együtt kezelhetőek (például a már korábban említett ASiC konténer).

A másolatkészítéssel megbízott vagy arra feljogosított személyek körét belső szabályzatban kell meghatározni.

Mindezekon túl a másolatkészítőnek rendelkeznie kell a másolatkészítő rendszer olyan részletességű dokumentációjával, amelyből a rendszerrel szemben megállapított követelmények teljesülése megállapítható, vagy a rendszer gyártója/forgalmazója által kiállított, a megfelelésre vonatkozó igazolással a másolatkészítés eljárási és műszaki feltételeit, valamint a kapcsolódó felelősségi kérdéseket tartalmazó másolatkészítési szabályzattal, melyet nyilvánosan, elektronikus úton közzé kell tenni.

A manuális másolatkészítés mellett lehetőség van gépi másolatkészítésre is, melynél az elektronikus aláírást és az időbélyegzőt a másológép (scanner) automatikusan helyezi el állományon. Amennyiben ezt kívánjuk alkalmazni, értelemszerűen a belső szabályzatunknak erre (is) ki kell terjednie.

A rendelet szabályozza még az elektronikusan hiteles dokumentumokról történő papíralapú hiteles másolat készítését is, de ezt jelen esetben nem tárgyaljuk, mert erre a digitális archiválás folyamatában nem lesz szükség.

9.1. A könyvvizsgáló által készített papíralapú dokumentum digitalizálása

Ha a papíralapú teljes bizonyító erejű magánokiratot vagy egyéb magánokiratot **gazdálkodó szervezet állította ki**, akkor az erről az okiratról készített elektronikus másolat esetén e gazdálkodó szervezetnek, mint másolatkészítőnek a papíralapú okiratnak való képi vagy tartalmi megfelelést kell biztosítania.

Erre jó példa lehet a könyvvizsgáló által készített papír alapú dokumentum.

Ebben az esetben a másolatkészítő az elektronikus másolatot minősített elektronikus aláírással látja el, és arra elektronikus időbélyegzőt helyez el.

9.2. A könyvvizsgáló által átvett papíralapú dokumentum digitalizálása

Ha a papíralapú közokiratot, vagy a más által kiállított papíralapú teljes bizonyító erejű magánokiratot vagy egyéb magánokiratot **a gazdálkodó szervezet őrzi**, akkor az erről az okiratról készített elektronikus másolat esetén a gazdálkodó szervezetnek, mint másolatkészítőnek a papíralapú okiratnak való képi megfelelést kell biztosítania.

Erre jó példa lehet a könyvvizsgálat keretében kapott papír alapú dokumentum.

A másolatkészítő az elektronikus másolatot minősített elektronikus aláírással látja el, és arra elektronikus időbélyegzőt helyez el.

10. KAMARAI SZABÁLYZAT

A kamara által kibocsátott szabályzat pontos neve: „A Magyar Könyvvizsgálói Kamara független könyvvizsgálói jelentés elektronikus okiratban történő kiállításáról és az ahhoz szükséges elektronikus aláírás alkalmazásáról szóló szabályzata”, mely elérhető a kamara honlapján: https://mkvk.hu/szabalyozas/szabalyzatok/e-alairas_szabalyzat

Ez a szabályzat még a COVID idején került kibocsátásra (hatályos 2020. április 20-tól, és a kibocsátás óta nem került módosításra), így mára már elavulttá vált. A módosítása a novemberi vagy decemberi elnökségi ülésen várható.

A szabályzat szerint:

- az aláírás történhet:
 - (1) minősített elektronikus aláírással
 - (2) AVDH szolgáltatással
 - (3) fokozott biztonságú elektronikus bélyegzővel
 - **2025-ös üzleti évtől már csak az első lehetőség (minősített elektronikus aláírás) lesz alkalmazható**
- Jelentést vagy papíron vagy elektronikus aláírással ellátva lehet kibocsátani- **2025-ös üzleti évtől már csak minősített elektronikus aláírás a lehetőség**
- Keltezni kell, mely keltezésnek egyeznie kell az időbélyegzővel
- Céggként is aláírható
- Védett adathordozón kell tárolni – **a tárolásra a 2025-ös üzleti évtől már csak a digitális archiválás a lehetőség**
- Lehet használni: egyéb könyvvizsgálói iratok, előzetes jelentés, és egyéb szakmai szolgáltatások iratai esetén

A szabályzatot 2024-ben módosítani szükséges! **Kérjük a kollegákat, hogy figyeljék a szabályzat változásait a kamara honlapján!**

11. ÖSSZEFOGLALÁS

Röviden foglaljuk össze a jelen fejezet legfontosabb részeit, melyet nem árt folyamatosan fejben tartani!

A kibocsájtott könyvvizsgálói jelentés (vagy más könyvvizsgálói dokumentum) hitelességének feltétele az elektronikus aláírás és az időbélyegző együttesen.

Az e-aláírás szolgáltatást a Kamara az aktív (a nem szünettető) tagok számára ingyen nyújtja, de lehet saját szolgáltató előfizetését is használni.

A digitális archiválás előfeltétele az elektronikus aláírás és az időbélyegzés. A digitális archiválás belső szabályozás alapján saját rendszerben is végezhető (a legtöbb könyvvizsgáló szoftver eleve kínál erre lehetőséget), nem szükséges harmadik félnél előfizetni.

A Kkt. a 2025-ös üzleti évtől változik:

- a jogszabályi kötelezettségen alapuló könyvvizsgálói jelentést (ami magában foglalja többek között az éves beszámoló, a közbenső mérleg, az átalakulások, a fenntarthatósági beszámoló, tevékenység szétválasztás könyvvizsgálati munkái során kibocsátott jelentéseket) kötelező minősített elektronikus aláírással ellátott elektronikus okiratban kiállítani,
- egyéb szakmai szolgáltatások nyújtása során az elektronikus aláírás a könyvvizsgáló döntése alapján választható,
- a könyvvizsgálati dokumentációt elektronikusan kell archiválni (a digitális archiválás szabályai szerint) és a dokumentumokat legalább 8 évig megőrizni

Az AVDH szolgáltatás 2024. december 31-én megszűnik, tehát nem fogunk tudni ezzel az egyszerű és sokak által használt módszerrel hitelesíteni.

A másolatkészítésre külön szabályok érvényesek: van lehetőség mind az ügyféltől kapott, mind pedig a könyvvizsgáló által kiállított papír alapú dokumentumok digitalizálására.

IV. A KAMARAI ÉS A KÖZFELÜGYELETI MINŐSÉG-ELLENŐRZÉS TAPASZTALATAI

Jelen oktatási anyag célkitűzése, hogy elősegítse a kamarai tag könyvvizsgálók munkáját a „jó gyakorlat”, azaz a Magyar Könyvvizsgálói Kamara (a továbbiakban: kamara) minőségellenőrzési eljárásaiban felmerült megállapítások, javaslatok alapján kialakított példák, és kapcsolódó magyarázatok bemutatásával.

Az oktatási anyag felépítése követi a könyvvizsgálat egyes munkaszakaszait, melyben az egyes munkaszakaszokhoz kapcsolódó minőségellenőrzési megállapítások, és a lehetséges jó gyakorlatok kerültek bemutatásra. A minőségellenőrzés megállapításait minden esetben anonimizáltan tartalmazza a tananyag, és néhány esetben úgy került átalakításra, hogy a legjobban segítse az oktatási cél elérését.

Fontos kiemelni, hogy könyvvizsgálati eljárások jellegének, ütemezésének és terjedelmének meghatározása szakmai megítélés kérdése az ISQM1 által definiált minőségcélok betartásával és alkalmazásával.

A kamara, és a könyvvizsgálói közfelügyeleti feladatokat ellátó hatóság (a továbbiakban: közfelügyeleti hatóság) évente felülvizsgálja és elemzi a már lezárt kamarai minőségellenőrzések iratanyagát, köztük a minőségellenőrzési kérdőíveket és a kapcsolódó kamarai határozatokat. Az elmúlt 3 évben a kamarai minőségellenőrzések esetében az egyedi könyvvizsgálati megbízások, illetve a könyvvizsgáló cégek minőségbiztosítási rendszerének minőségellenőrzési eredményei azt mutatják, hogy nőtt a „nem felelt meg” eredményű minőségellenőrzések aránya az összes ellenőrzéshez viszonyítva. (Az egyedi megbízások ellenőrzése esetében a „nem felelt meg” eredménnyel zárult ellenőrzések aránya: 2021-ben 16%, 2022-ben 28%, 2023-ban pedig 27%, a cégszintű ellenőrzések esetében 2021-ben 4%, 2022-ben 16%, 2023-ban pedig 20% volt).

A továbbiakban tehát a könyvvizsgálat munkaszakaszai szerinti bontásban összegyűjtöttük azokat a súlyos, és nem súlyos megállapításokat, melyek a minőségellenőrök által leggyakrabban kerültek megállapításra az egyedi könyvvizsgálati megbízások minőségellenőrzése során:

1. A megbízás elfogadása területén feltárt hiányosságok
2. A kockáztfelmérés és tervezés területén tapasztalt hiányosságok
3. A könyvvizsgálati bizonyítékok összegyűjtése területén tapasztalt hiányosságok
4. Az áttekintés körében tapasztalt hiányosságok
5. A jelentéskészítés körében tapasztalt hiányosságok

A könyvvizsgálóktól kapott visszajelzésekre és a közfelügyeleti hatóság saját tapasztalataira tekintettel a fenti munkaszakaszok szerinti bontásban szemléltetésre kerülnek a legjellemzőbb hiányosságok („rossz gyakorlat”), melyekre egy-egy a „jó gyakorlat”-ból vett példa kerül bemutatásra.

Az oktatási anyag készítése során felhasználásra került az MKVK honlapján elérhető (az ISA 315 R standard szerint aktualizált) *Módszertani segédlet a kisebb gazdálkodó egységek (kevesbé összetett gazdálkodó egységek) könyvvizsgálatához* című szakanyag, továbbá a 2022. és a 2023. évi Könyvvizsgálók kötelező szakmai továbbképzése keretében készült oktatási tananyagok.

1. A MEGBÍZÁS ELFOGADÁSA TERÜLETÉN FELTÁRT HIÁNYOSSÁGOK

A könyvvizsgálati megbízás elfogadása területén a kamarai kérdőívben (Általános kérdőív ki-választott megbízások könyvvizsgálatának minőségellenőrzéséhez – MMK 9. számú mellék-let) a:

- függetlenségre, és összeférhetetlenségre irányuló,
- a megbízás végrehajtásához szükséges elegendő és megfelelő erőforrások meglétéhez, valamint
- a megbízási szerződésekben azonosított hiányosságokhoz

kapcsolódó kérdések esetében rögzített leggyakrabban „nem” választ a minőségellenőr. A köz-érdeklődésre számot tartó gazdálkodók könyvvizsgálatára vonatkozó kérdőívvel (NGM rende-let_6. melléklet) történő minőségellenőrzések során a közfelügyeleti hatóság azt tapasztalta, hogy több esetben a könyvvizsgáló a könyvvizsgálati megbízás elfogadása során nem tartotta be a releváns jogszabályokat a könyvvizsgálói szerződéskötésre vonatkozóan.

A minőségellenőrzések iratanyagai alapján „rossz gyakorlat”-ként itt felhasznált konkrét pél-dákat, eseteket a jelen oktatási anyagban dőlt betűvel, külön keretben kiemelve jelöljük a to-vábbiakban.

1.1. Megbízás (ügyfél) elfogadásának, és megtartásának mérlegelése:

Jellemző megállapítások az elmúlt évekből és egy alkalmazható „jó gyakorlat” bemuta-tása:

Konkrét eset a „rossz” gyakorlat szemléltetésére:

„A könyvvizsgáló nem mérlegelte a könyvvizsgálati megbízás (ügyfél) elfogadása előtt a füg-getlenségi, etikai, összeférhetlenségi és egyéb megbízás elfogadási kritériumokat”.

Alkalmazott „jó gyakorlat” bemutatása:

- Alapinformációk összegyűjtése és dokumentálása megtörtént (cégnév, székhely, tevé-kenységi kör, vezető(ség), irányítással megbízott személyek, közvetlen tulajdonos, végső hasznhúzó dokumentálásra került).
- Cégtörténet letöltése megtörtént.
- A tulajdonosok-ügyvezetők azonosítása (a pénzmosás elleni törvénynek megfelelő el-járások végrehajtása és azok végeredményének dokumentálása) megtörtént.
- Meghatározásra került a megbízás tárgya, és tartalma az alkalmazandó jogszabályokkal és könyvvizsgálati standardokkal együtt.
- Ellenőrzésre és dokumentálásra került, hogy a személyében felelős könyvvizsgáló ren-delkezik-e a megbízáshoz szükséges minősítés(ek)sel.
- Megtörtént a megbízás minőségének áttekintését (ellenőrzését) végző személy szüksé-gességének felmérése és kijelölése (melynek során dokumentálták az ilyen személy számára szükséges minősítés(ek) meglétét is, amennyiben a minősítésre vonatkozó kö-vetelmény az adott megbízás tekintetében releváns volt).
- Felmérésre kerültek a megbízás végrehajtásához szükséges erőforrások – mennyiség-ben, minőségben és időbeliségben (ideértve a szellemi-, technológiai és emberi erőfor-rásokat).

- Felmérésre került a külső szolgáltató igénybevételének szükségessége (ideértve külső- vagy belső szakértő(k) [úm. adó-, IT vagy ingatlanszakértő, konzultációban résztvevő más szakértő stb.] bevonásának szükségességét és a szakértő(k) kellő időben való rendelkezésre állásának a felmérését). – Megjegyzés: A külső szakértők szakértelme, kompetenciája stb. tekintetében hasonló felméréseket kell elvégezni, mint a saját erőforrás esetében!
- Elkészült a szükséges erőforrások azonosítását követően a költségbecslés, és a könyvvizsgálói díj meghatározása.
- Megtörtént – a MIR szabályzatnak megfelelően – a személyi összeférhetlenségi esetek és a függetlenségi veszélyek (valamint más jelentős etikai kérdések) azonosítására szolgáló ügyféllista aktualizálása a 2024. évre vonatkozólag, mely az ügyfél és a megbízás elfogadására vonatkozó felmérés és mérlegelés időpontjában a megbízásért felelős könyvvizsgáló számára ismert volt.
- Megtörtént a megbízás elfogadásáról szóló döntést megalapozó kockázatértékelés, és a könyvvizsgáló ezzel kapcsolatos következtetéseinek a dokumentálása (például új ügyfél esetén a könyvvizsgáló váltás okának és körülményeinek megértése, iparág azonosítása, iparági ismeretek meglétének felmérése stb.)
- Vizsgálatra került a társaság és vezetőségének jó hírneve, tisztessége, becsületessége publikus információk alapján. A Társaság építőipari specialitása miatt a törvények áttekintése konkrét feladat lesz, figyelni kell a kereskedelmi tevékenységre vonatkozó törvényváltozásokra is.

Az ISQM 1 (az új 1. témaszámú minőségirányítási standard) olyan minőségcélok megfogalmazását írja elő a könyvvizsgáló (társaságok) számára, amely biztosítja a megfelelő ügyfél-elfogadási és -megtartási folyamatot, ami a minőségi könyvvizsgálat egyik legfontosabb alapja. (Az ISQM 1 standard szerinti belső minőségirányítási rendszer 4. komponense az *Ügyfélkapcsolatok és konkrét megbízások elfogadása és megtartása*).

A könyvvizsgálónak az ISQM 1 alapján minden egyes alkalommal, amikor ügyfél megbízás elfogadását, vagy megtartását mérlegeli, figyelembe kell vennie a következőket:

- rendelkezik-e a szükséges speciális minősítésekkel (például költségvetési- vagy IFRS minősítéssel, illetve közérdeklődésre számot tartó vagy tőzsdén jegyzett gazdálkodó megbízásának elfogadása előtt megszerzett kibocsátói- és IFRS minősítéssel),
- rendelkezésre áll-e elegendő erőforrás a megbízás teljesítéséhez (egyedül dolgozó könyvvizsgáló esetén itt a saját kapacitásunkat és terhelhetőségünket szükséges felmérni a könyvvizsgálat tervezett időpontjaiban),
- szükséges-e külső szolgáltatót, szakértőt bevonni,
- szüksége van-e a megbízás minőségének független áttekintését végző személy bevonására, (amennyiben „igen” a válasz, úgy az áttekintést végző személy rendelkezik-e megfelelő szakértelemmel és iparági tapasztalattal, az előírt speciális minősítés(ek)kel, illetve megfelel-e a függetlenség és objektivitás követelményeinek, aláírta-e a függetlenségi nyilatkozatot).

Konkrét esetek a „rossz” gyakorlat szemléltetésére:

„A könyvvizsgáló felesége könyvelési szolgáltatást végzett a könyvvizsgáló által elfogadott könyvvizsgálati megbízással összefüggésben”.

Egy másik példa arra, hogy a megbízás elfogadását követő időpontban is bekövetkezhet, hogy a könyvvizsgáló objektivitása sérül (függetlenségi veszélyhelyzet állhat elő):

„A könyvvizsgáló tagja volt a vizsgált társaság leltározási bizottságának, és a dokumentumok alapján megállapítható, hogy aktívan közreműködött a leltárfelvételben.”

Abban az esetben, ha jelentősen sérülnek a függetlenség vagy az objektivitás követelményére vonatkozó kritériumok a felkérés szerinti könyvvizsgálati megbízást nem szabad elfogadni, vagy folytatni. Ennek okán a megbízás végrehajtása során is figyelni kell arra, hogy a függetlenséget és objektivitást veszélyeztető körülményeket kellő időben feltárják és azok elhárítására megfelelő intézkedéseket tegyenek az IESBA Etikai kódex iránymutatásait követve.

A függetlenséget és az objektivitást csorbító veszélyek felmérésének számos meghatározó kérdésre ki kell terjednie, így többek között:

- a könyvvizsgáló vagy annak közeli hozzátartozója, és a leendő ügyfél közötti kapcsolatokra vonatkozó információkra,
- a könyvvizsgáló által (korábban) nyújtott szolgáltatások (pl. átalakulási vagyonmérleg könyvvizsgálata, apport értékelés felülvizsgálata) jellegére vonatkozó információkra,
- volt-e korábban üzleti vagy érdekeltségi kapcsolata a könyvvizsgálónak a leendő ügyféllel,
- azonosított-e a könyvvizsgáló az ügyféllel szemben fennálló nyitott követelést, esetleg peres ügyeket,
- kapott-e a könyvvizsgáló, vagy bármely alkalmazottja vagy közeli hozzátartozója bármilyen jelentős értékű ajándékot vagy juttatást az ügyféltől?

Az elfogadási eljárás végén (kitöltött ellenőrző lista alapján) szükséges minősíteni a könyvvizsgálati megbízás végrehajtásának kockázatát is. Az ügyfelet például be lehet sorolni alacsony, közepes, és magas kockázati kategóriába. Magas kockázatú lehet az az ügyfél, mely nagyvállalatnak minősül, és komplex tranzakciói vannak, ezért szakértőt is be kell vonni. Alacsony kockázatú lehet az az ügyfél, melyhez nem szükséges szakértői bevonás, nincsenek komplex számviteli becslések, a társaság méretéből, és a beszámolót felhasználók számából adódóan nincs magas kockázata a könyvvizgálatnak.

Konkrét esetek a „rossz” gyakorlat szemléltetésére:

„Az ügyfél elfogadását tartalmazó vizsgálati dokumentumok (ellenőrző listák) készítésének dátuma későbbi, mint az elfogadó nyilatkozat kibocsátásának dátuma”.

„A könyvvizsgáló nem mérte fel az elfogadás során a rendelkezésére álló erőforrásokat megfelelően, és nem készített költség becslést, esetleg időráfordítás nyilvántartást. A könyvvizsgálónak több, mint 100 megbízása van, ugyanakkor egyedül dolgozó könyvvizsgálóként nem volt elegendő kapacitása a könyvvizsgálati megbízás elfogadáshoz. A könyvvizsgálati dokumentáció (ezen okokból kifolyólag) számos bizonyítékot, és a következtetés alapjául szolgáló könyvvizsgálati eljárást nem tartalmazott”.

„A könyvvizsgáló az elfogadó nyilatkozat kibocsátása előtt már megkötötte a megbízási szerződést az új ügyfélével. (első elfogadás)”.

A könyvvizsgálati megbízás elfogadásához kapcsolódó könyvvizsgálati eljárásokat még a megbízás elfogadását megelőzően (az elfogadó nyilatkozat kibocsátása előtt) szükséges végrehajtani és dokumentálni!

Alkalmazott „jó gyakorlat” bemutatása:

A könyvvizsgáló ügyelt az ügyfél elfogadás során az időbeliségre, azaz a könyvvizsgálat előfeltételeit (ügyfél elfogadási eljárásait) még az elfogadó nyilatkozat kibocsátása előtt megvizsgálta és dokumentálta, majd a könyvvizsgáló megválasztását követő 90 napon belül megbízási szerződést kötött. A könyvvizsgáló az elfogadás során megfelelően mérlegelte (többek között) a függetlenségi, összeférhetlenségi és etikai kérdéseket, valamint a megbízás végrehajtásához szükséges erőforrásokat is számba vette, elvégezte az ügyfél minősítést.

Figyelem, 2024.01.01-jétől már a könyvvizsgáló cég MIR szabályzatának megfelelően szükséges végrehajtani, és dokumentálni az ügyfél megbízás elfogadását, vagy megtartását. Erre vonatkozóan az I. számú mellékletben kerül bemutatásra a Kamara honlapján is megtalálható javasolt ellenőrző lista ([Ellenőrző lista az ügyfél és megbízás elfogadásához/megtartásához](#)).

Konkrét eset a „rossz” gyakorlat szemléltetésére:

„A könyvvizsgáló a megbízást elfogadó nyilatkozatot kibocsátotta, ugyanakkor az ügyfél nem kezdeményezi a könyvvizsgáló bejegyzését a cégbíróságon. A könyvvizsgáló bejegyzése így nem történt meg a cégkivonatban.”

A könyvvizsgálónak a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény 1. számú mellékletének I. 8. pontja értelmében ki kell bocsátania az ügyfél részére a megbízást elfogadó nyilatkozatát. A cégbírónak –többek között- erre a nyilatkozatra van szüksége a könyvvizsgáló cégjegyzékben történő bejegyzéséhez. A könyvvizsgáló megbízási jogviszonya ugyanakkor nem a cégbírósági bejegyzéssel jön létre, hanem a legfőbb szerv általi megválasztással, majd az ügyféllel kötött megbízási szerződéssel kerül írásba foglalásra. A könyvvizsgáló e körbeli felelőssége addig terjed tehát, hogy fel kell hívnia az ügyfélnek a figyelmét arra, hogy a cégbírósági bejegyzést neki kell végrehajtania, és, hogy az törvényi kötelezettsége.

Az ügyfél elfogadás, megtartás kapcsán így elegendő könyvvizsgálati dokumentáció lehet a megfelelően dokumentált elfogadást, megtartást igazoló munkalap (kitöltött ellenőrző lista, és

a kapcsolódó megfontolások) az elfogadó nyilatkozat, az ügyfél legfőbb szervének határozata, valamint az aláírt könyvvizsgálati megbízási szerződés. Emellett a cégbírósági bejegyzésről elegendő bizonyíték lehet az aktuális cégkivonat letöltése és elmentése, mely tartalmazza a könyvvizsgáló bejegyzésének az időpontját.

1.2. Könyvvizsgálói megbízási szerződés megkötése:

Konkrét eset a „rossz” gyakorlat szemléltetésére:

„A könyvvizgálatra vonatkozó megbízási szerződésből hiányzott az adatkezeléssel kapcsolatos megállapodás”.

Először is fontos felhívni arra a figyelmet, hogy a Magyar Könyvvizsgálói Kamaráról, a könyvvizsgálói tevékenységről, valamint a könyvvizsgálói közfelügyeletről szóló 2007. évi LXXV. törvény (a továbbiakban: Kkt.) 45. § (1) bekezdése alapján a kamarai tag könyvvizsgáló, a könyvvizsgáló cég jogszabályi kötelezettségen alapuló könyvvizsgálói tevékenység ellátására szerződést csak **írásban** köthet.

A szerződés formai és tartalmi követelményeinek minimum az alábbi információkat szükséges tartalmaznia (Hiv.: ISA 210):

- pénzügyi kimutatások könyvvizgálatának célja és hatóköre;
- a könyvvizsgáló felelőssége;
- a vezetés felelőssége;
- a pénzügyi kimutatások elkészítésére vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek azonosítása;
- a könyvvizsgáló által kibocsátandó bármely jelentés várható formájára és tartalmára történő hivatkozás és arra vonatkozó nyilatkozat, hogy adódhatnak olyan körülmények, amelyek között valamely jelentés a várható formájától és tartalmától eltérhet;
- a megbízási díja.

A szerződés további – esetlegesen szükségesnek ítélt – tartalmi elemeiről az ISA 210. témaszámú standard ad további iránymutatást.

Alkalmazott „jó gyakorlat” bemutatása:

A könyvvizsgáló a szerződéskötés során letöltötte a Kamara honlapjáról (https://mkvk.hu/hu/szervezet/bizottsagok/szakertoi/kozlemlenyek/Megbizasi_szerzodes_GDPR_kozlemleny_20180806) az elérhető szerződés mintát.

További jó gyakorlat lehet egyedi könyvvizsgálati megbízások esetében, ha a könyvvizsgáló a szerződéskötés során konzultál egy jogással, akinek a segítségével elkészíti, kiegészíti a megbízási szerződést, kiemelten, amikor valamilyen különös körülmény (pl.: speciális tulajdonosi szerkezet) áll fenn, és emiatt a szerződésmintához képest egyedi megfontolásra van szükség.

A vezetőséggel egyeztetette a szerződésben foglaltakat, melyet a megbízási elfogadását követő 90 napon belül mindkét fél aláírt.

Közérdeklődésre számot tartó gazdálkodók könyvvizsgálata esetében a könyvvizsgálati megbízási szerződésnek tartalmaznia kell a számvitelről szóló 2000. évi C. törvény (továbbiakban: Szt.) 156. § (5) bekezdés o) pontjában foglalt vélemény adásról szóló írásbeli megállapodásokat.

Az Szt. 156. § (5) bekezdés o) pontjában írja elő a könyvvizsgálók számára, hogy a független könyvvizsgálói jelentésnek tartalmaznia kell a könyvvizsgáló véleményét arról, hogy azon vállalkozó pénzügyi kimutatásai, amelynek értékpapírjait az Európai Gazdasági Térség bármely államának szabályozott piacán forgalmazzák, megfelelnek a 2004/109/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvnek az egységes elektronikus beszámolási formátumot meghatározó szabályozástechnikai standardok tekintetében történő kiegészítéséről szóló 2018. december 17-i 2019/815 bizottsági felhatalmazáson alapuló rendeletében foglalt előírásoknak (a továbbiakban: ESEF-rendelet).

A könyvvizsgálónak az ESEF rendeletnek megfelelő formátumban (xbrl) elkészített éves beszámolóról, illetve annak megfelelően elkészített (xbrl) és megjelölt összevont (konszolidált) éves beszámolóról a könyvvizsgálói jelentés „Jelentés egyéb jogi és szabályozói követelményekről” elnevezésű szakaszában a 3000. témaszámú, „Múltbeli pénzügyi információk könyvvizsgálatán vagy átvilágításán kívüli, bizonyosságot nyújtó szolgáltatásokra szóló megbízások” című (felülvizsgált) bizonyosságot nyújtó szolgáltatásokra szóló megbízásokra vonatkozó magyar nemzeti standard (ISAE 3000) alapján kellő bizonyosságot nyújtó véleményt kell adnia.

A megbízási szerződésbe, vagy annak kiegészítésébe tehát a könyvvizsgáló további véleményadási kötelezettsége miatt bele kell foglalni a könyvvizsgáló ESEF rendeletnek történő megfelelésre irányuló véleményadási kötelezettségét is tartalmazó megállapodás részleteit.

Az alábbiakban összefoglaljuk a legfontosabb dokumentumokat, melyekkel a könyvvizsgálónak rendelkeznie szükséges a megbízás elfogadása munkaszakasz kapcsán, illetve melyeket meg kell őrizni az előírások szerint:

- 1) MIR. szabályzat 1/2024 sz. melléklet „ELLENŐRZŐ LISTA A MEGBÍZÁS ELFOGADÁSÁRÓL”. → **MÉRLEGELÉS ÉS AZ ELLENŐRZŐ LISTA KITÖLTÉSE A MEGBÍZÁS ELFOGADÁSA ELŐTT DOKUMENTÁLTAN MEGTÖRTÉNT.**

Fontos információk:

Külső szakértőkre van szükség? Igen/Nem

(Igen válasz esetén a szakértőre vonatkozó függetlenségi nyilatkozat kitöltése is szükséges).

Eldöntendő kérdés: Közérdeklődésre kitétt gazdálkodó? Igen/Nem

(Igen válasz esetén - a megbízás minőségének áttekintését végző személy kijelölése (minősítés vizsgálata)

Eldöntendő kérdés: Saját döntés alapján szükség van-e a megbízás minőségének áttekintését végző személy bevonására? Igen/Nem

(Igen válasz esetén – a megbízás minőségének áttekintését végző személy kijelölése (minősítés vizsgálata, függetlenségi nyilatkozat kitöltése is szükséges).

- 2) 2024. évi összeférhetlenségi és függetlenségi nyilatkozatok A KAMARAI TAG KÖNYVVIZSGÁLÓRA, vizsgálatvezetőkre, asszisztensekre vonatkozólag → **ALÁÍRÁSUK A MIR-BEN RÖGZÍTETT ELŐÍRÁSOK ALAPJÁN MEGTÖRTÉNT. A DOKUMENTUMOK LEFŰZÉSRE KERÜLTEK.**

- 3) Taggyűlési/közgyűlési határozat a könyvvizsgáló megválasztásáról, Elfogadó nyilatkozat → ***A DOKUMENTUMOKKAL A KÖNYVVIZSGÁLÓ RENDELKEZIK, MELLYET MEGŐRIZ AZ ELŐÍRÁSOK SZERINT.***
- 4) Könyvvizsgálói megbízási szerződés (elfogadástól számított 90 napon belül) → ***A SZERZŐDÉS MEGKÖTÉSE MEGTÖRTÉNT, MELLYEL A KÖNYVVIZSGÁLÓ RENDELKEZIK, MELLYET MEGŐRIZ AZ ELŐÍRÁSOK SZERINT.***

2. A KOCKÁZATFELMÉRÉS ÉS TERVEZÉS TERÜLETÉN TAPASZTALT HIÁNYOSSÁGOK

2.1. A gazdálkodó környezetének felmérése, megismerése:

Konkrét eset a „rossz” gyakorlat szemléltetésére:

„A könyvvizsgáló 5 éve az ügyfél állandó könyvvizsgálója. Az ügyfél ez idő alatt több új tevékenységet is elkezdett, valamint a növekedés miatt a belső (éves beszámoló összeállításához kapcsolódó) folyamataiban is volt változás. Ennek ellenére a könyvvizsgáló nem aktualizálta az ügyfél tevékenységének megismeréséről készült dokumentációját”.

Alkalmazott „jó gyakorlat” bemutatása:

A II. számú mellékletben bemutatásra került egy kitalált vállalat („JÓ GYAKORLAT Kft.”) 2024. évi beszámolója, a III. számú mellékletben pedig ezen ügyfél tevékenységének megismerése során szerzett legfontosabb információk. A könyvvizsgáló a tervezési munkaszakasz részeként interjút folytatott a társaság vezetésével, valamint az egyes üzletágak vezetőivel, mely alapján kialakította (vagy aktualizálta a korábbi évben kitöltött munkalapot) a társaság és környezetének megismeréséről.

A könyvvizsgálati megbízás elfogadásának során, majd azt követően az egyik legfontosabb „első” lépés a gazdálkodó és környezetének megismerése. Ennek egyik leghatékonyabb módja, ha megbeszélést szervezünk a Társaság tevékenységét irányító személyekkel (ügyvezető, kereskedelmi vezető, operációs vezető, pénzügyi vezető, stb.) melynek során olyan kérdéseket érdemes feltenni, melyek az alábbi tényezőkre adnak választ:

Ágazati tényezők:

- gazdálkodó egység szervezeti felépítése, tulajdonosi köre, és irányítása
- gazdálkodó üzleti modelljének, tevékenységi körének felmérése, az esetleges nyereség, és veszteség okainak feltárása
- gazdálkodó által alkalmazott erőforrások, azok esetleges szűkösségének kockázatai (humán, technológiai, alapanyag stb.)
- piaci versenyhelyzet felmérése (az esetleges főbb versenytársak számbavétele)
- gazdálkodó szállítói, vevői kapcsolatainak feltérképezése, megértése
- technológiai fejlesztések, folyó vagy várható beruházások megismerése
- társaság finanszírozási forrásainak feltérképezése, likviditási kockázat meghatározása
- gazdálkodó tevékenységének ciklikussága vagy szezonaritása, hatása az éves beszámolóra

Szabályozási környezet:

- alkalmazandó pénzügyi beszámolási keretelvek meghatározása
- jogi és politikai környezet (adózás, kormánypolitika) figyelembe vétele, és hatásának elemzése
- környezetvédelmi előírások hatásának elemzése
- egyéb speciális jogszabályok figyelembe vétele a könyvvizsgálat során

Egyéb külső tényezők:

- kül- és belgazdasági környezet általános állapota, és hatása a gazdálkodó tevékenységére
- finanszírozás lehetőségei rendelkezésre állása (elérhető finanszírozási lehetőségek)
- makrogazdasági mutatók hatása a gazdálkodóra (infláció, munkanélküliség, deviza árfolyamok)

Az ügyfél tevékenységének és az azzal összefüggő külső tényezőknek (ágazati, szabályozási és egyéb) az évente ismétlődő felmérését el kell végeznie a könyvvizsgálónak, beleértve a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek esetleges változásának megismerését, és hatását is. A gyakorlati tapasztalat azt mutatja, hogy a gazdálkodó környezetének felmérését interjúk keretében a leghatékonyabb végrehajtani, ugyanakkor az is elképzelhető, hogy a könyvvizsgáló egy kérdőívet küld ki a vezetés részére. Az ügyfél megismerését (interjú, kérdőív, vagy a kettő kombinációja alapján) egy összefoglaló munkalapon érdemes dokumentálni, melyet **évente dokumentált formában** szükséges felülvizsgálni, szükség esetén kiegészíteni.

Gyakori megállapítás, hogy a könyvvizsgálati dokumentáció tartalmazza az interjú kérdéseket a gazdálkodó környezetének felméréséről, ugyanakkor a vezetés által adott válaszok, illetve a könyvvizsgáló következtetése már nem szerepel a munkalapon. Önmagában a kérdőív szerepeltetése a könyvvizsgálati dokumentációban nem igazolja, hogy a könyvvizsgáló megismerte a gazdálkodó környezetét.

2.2. Elemző eljárások végrehajtása:

Konkrét eset a „rossz” gyakorlat szemléltetésére:

„A könyvvizsgálati dokumentáció nem tartalmazta a gazdálkodó mérleg és eredménykimutatásával összefüggésben végrehajtott elemző eljárást”.

A gazdálkodó teljesítményének, mérlegének és eredménykimutatásának áttekintését, illetve elemzését, az ISA 520. témaszámú standard írja elő:

„A könyvvizsgálónak a könyvvizsgálat végéhez közeli időpontban olyan elemző eljárásokat kell megterveznie és végrehajtania, amelyek segítséget nyújtanak a könyvvizsgálónak az arra vonatkozó átfogó következtetés kialakítása során, hogy a pénzügyi kimutatások összhangban vannak-e a könyvvizsgáló gazdálkodó egységről szerzett ismereteivel”.

Leggyakrabban előforduló megállapítás, hogy a könyvvizsgálati dokumentáció ugyan tartalmazza a mérleg, és az eredménykimutatás elemzését, ugyanakkor az elemzés mindössze egy változás oszlopot mutat (összegben, és %-ban), és a változás okát már nem tartalmazza a munkalap.

Az elemzés kiterjedhet az előző időszakokra vonatkozó összehasonlítható információval való összehasonlítására, és a változások indoklására. A könyvvizsgáló összehasonlítást végezhet a

gazdálkodó egység előre látható eredményeivel, mint például költségtervekkel vagy előrejelzésekkel, vagy a könyvvizsgáló várakozásaival, mint például az értékcsökkenésre vonatkozó becsléssel. Adott esetben kiterjedhet az összehasonlítása a hasonló ágazatban működő társaságok könyvvizsgálata során megszerzett információval, mint például a gazdálkodó egység követelésekhez viszonyított értékesítés arányának ágazati átlagokkal vagy ugyanazon ágazatban működő, összehasonlítható méretű gazdálkodó egységekkel.

Az ISA 520 könyvvizsgálati standard szerinti elemző eljárásokat legalább a könyvvizsgálat végéhez közeli időpontban el kell végezni. Ugyanakkor az ISA 315R(2019) standard alapján a könyvvizsgáló általi kockázatfelmérési eljárások részeként (tehát a tervezési, elővizsgálati időszakban) szintén szükséges elemző eljárásokat végezni. A tervezés során az évközi adatokat (eredménykimutatás esetében arányosítani szükséges, a mérleg adatok változatlanok maradnak), vagy az éves beszámoló előzetes (terv) adatait lehet figyelembe venni, míg a könyvvizsgálati munka áttekintése során már a vezetőség által véglegesnek tekintett adatokra szükséges az elemzést elkészíteni. Abban az esetben, ha nem volt évközi könyvvizsgálat (pl. a méretarányosság figyelembe vétele miatt) és a tervezés, a kockázatfelmérés az éves zárás után elkészült beszámoló alapján történik és annak formája megegyezik a végleges beszámolóval, akkor ezeket az egyébként két különböző célra szolgáló elemző eljárásokat lehet egyetlen munkalapon – a könyvvizsgálói jelentés kibocsátását megelőzően, de ahhoz eléggé közel eső időpontban – dokumentálni. Ez abból adódik, hogy a tervezés/kockázatfelmérés elvégzése, illetve a könyvvizsgálat befejezése között ilyenkor viszonylag rövid idő telik el. Az ISA 520 standard szerint elkészített elemzés a tervezés felülvizsgálata során (áttekintés szakasz) is segítségére lehet a könyvvizsgálónak abban, hogy biztosan minden kockázatot megfelelően azonosított, és elegendő és megfelelő választ kapott rá a könyvvizsgálati eljárások végrehajtása során.

Emlékeztető az elemző eljárások fajtáiról és a könyvvizsgálat során való alkalmazásukról:

Az elemző eljárásokat a könyvvizsgálat minden szakaszában alkalmazzuk:

1. A könyvvizsgálat tervezési szakaszában az elemző eljárásokat kockázatfelmérési eljárás-ként használjuk.

Az ISA 315R(2019) standard szerint az elemző eljárások segítenek azonosítani következtetlenségeket, szokatlan ügyleteket vagy eseményeket, valamint olyan kérdéseket jelző összegeket, arányszámokat és tendenciákat, amelyeknek könyvvizsgálati kihatásaik lehetnek. Ezáltal segíthetnek a lényeges hibás állítás kockázatainak azonosításában és felmérésében (ISA 315R(2019) A27-28 bekezdések).

Amikor az ISA 315R(2019) szerinti elemző eljárásokat végzünk, ezt nevezzük előzetes analitikus elemzésnek, melyet minden könyvvizsgálati megbízás esetében el kell végezni és dokumentálni kell. Fontos látni, hogy míg az ISA 315R(2019) standard az elemző eljárásoknak a könyvvizsgáló által kockázatfelmérési eljárásokként való használatával, addig az ISA 520-as standard az elemző eljárásoknak a könyvvizsgáló által alapvető vizsgálati eljárásokként való használatával foglalkozik. Ennek megfelelően – ahogy azt az ISA 315 R(2019) standard kimondja - nem előírás, hogy a kockázatfelmérési eljárás-ként végrehajtott elemző eljárásokat a könyvvizsgáló az ISA 520-as standard követelményeivel összhangban hajtsa végre (A 30. bekezdés).

2. A könyvvizsgálat során elemző eljárásokat hajtunk végre az adatok eltéréseinek elemzésére és bizonyos üzleti folyamatok és számlaegyenlegek alátámasztására.
3. A könyvvizsgálat befejezése (könyvvizsgálói jelentés kibocsátását megelőző időpontban) során az elemző eljárásokat azzal a céllal hajtjuk végre, hogy megállapítsuk, megfelelnek-e a pénzügyi kimutatások a könyvvizsgáló gazdálkodó egységgel kapcsolatos ismereteinek, illetve, hogy jelezzük a lényeges hibás állítás csalás miatti, korábban nem feltárt kockázatát (ISA 520.6 és A17-19 bekezdések).

Alkalmazott „jó gyakorlat” bemutatása:

A könyvvizsgáló a mérleg és eredménykimutatás bázis és tárgy év közötti változásaihoz szöveges magyarázatot fűzött mind a könyvvizsgálat tervezése, mind pedig a végrehajtási szakasz során. A könyvvizsgálat tervezési szakaszában azonosított szokatlan vagy a várakozásaival ellentétes változásokra adott magyarázatok igazolására a könyvvizsgálói munkaprogramjában megfelelő eljárásokat határozott meg és hajtott végre. A könyvvizsgálat befejezésekor elvégzett elemző eljárások során a könyvvizsgáló következtetése az volt, hogy nem azonosított új kockázatot, következtetései nem ellentétesek a könyvvizsgálat során összegyűjtött információkkal, és az általa tervezett és elvégzett könyvvizsgálói eljárások elegendőek és megfelelőek a könyvvizsgálói véleménye kialakításához.

2.3. Üzleti folyamatok felmérése, megértése, kontrollok azonosítása és tesztelése:

Konkrét eset a „rossz” gyakorlat szemléltetésére:

„A könyvvizsgáló az ellenőrzési kockázatot alacsonynak minősítette. A gazdálkodó beszerzési folyamatának felmérése során áttekintette a kapcsolódó üzleti tevékenység folyamatait (a folyamat általános leírását tartalmazta a könyvvizsgálói dokumentáció), ugyanakkor a könyvvizsgálói dokumentáció már arra nem tért ki, hogy a folyamatot hogyan működteti a gyakorlatban a gazdálkodó (egy példán való végigkísérése a folyamatban), és a folyamat tartalmaz-e azonosítható kontrollokat. A kontrollok hatékonyságát nem vizsgálta. A könyvvizsgáló a beszerzési folyamat hatékonyságáról tehát szubjektív módon, a korábbi vizsgálati tapasztalatai alapján mondott véleményt, és minősítette hatékornak a gazdálkodó kontroll környezetének működését”.

Gyakran előforduló hiányosság a könyvvizsgálatok során, hogy nem megfelelően értelmezik az üzleti folyamatokban azonosított „kontroll” fogalmát. Ezért az ellenőrzési kockázatot alacsonynak tekintik a könyvvizsgálat során. Azonban, ha a könyvvizsgáló nem tervezi a kontrollok működési hatékonyságának tesztelését (tehát nem támaszkodik a kontrollok hatékony működésére a könyvvizsgálat végrehajtásának szakaszában), az ellenőrzési kockázat könyvvizsgáló általi felméréseinek az eredménye az kell legyen, hogy:

az ellenőrzési kockázat magas, és ebből következően a lényeges hibás állítás kockázata megegyezik az eredendő kockázat mértékével.

Az ellenőrzési kockázat akkor lehet tehát alacsony, ha megtörtént a kontrollok működési hatékonyságának tesztelése, és azt a következtetést vonta le belőle a könyvvizsgáló, hogy azok hatékonyan működnek.

A kulcsfontosságú üzleti folyamatok felmérésekor azonosítani kell a kontrollokat és értékelni szükséges azok kialakítását és bevezetését. Ezt a gyakorlatban a fent már megemlített egy példán történő végigkíséréssel lehet dokumentáltan végrehajtani. Számos gazdálkodó esetében

elképzhető, hogy nincsenek formalizáltan működtetett kontrollok, ez esetben a könyvvizsgálónak azt a következtetést kell levonnia, hogy nem támaszkodik a kontrollok működésére, **azaz ebben az esetben az ellenőrzési kockázat magas lesz.**

Amennyiben a könyvvizsgáló úgy dönt, hogy támaszkodik a könyvvizsgálata során a kontrollok működésére, úgy a kontrollok működési hatékonyságának tesztelésére vonatkozó tervei azon a várakozáson alapulnak, hogy a kontrollok hatékonyan működnek, és ez képezi majd az alapját az ellenőrzési kockázat felmérésének, tehát elég precízek ahhoz, hogy kezeljék a lényeges hibás állítás állítások szintjén fennálló kockázatot.

A folyamatokba épített konkrét kontroll tevékenységek például a következők lehetnek:

- Engedélyezés és jóváhagyások (úgynevezett 4 szem elv, készítő és az ellenőrző személye elkülönül egymástól)
- Egyeztetések (különböző nyilvántartások időszakos egyeztetése)
- Igazolások (vevő megrendelésének vissza igazolása)
- Teljesítmény ellenőrzése (ténylegesen ledolgozott munkaóra időszakos ellenőrzése)
- Fizikai kontrollok (leltárellenőrzés)
- Feladatok és jogkörök szétválasztása (árubeszerzés csak a logisztikai és az értékesítési vezető jóváhagyásával lehetséges)

A kontrollok tesztelésekor arról akarunk meggyőződni, hogy mennyire hatékonyak a kontrollok a releváns állítások szintjén fennálló lényeges hibás állítások megelőzésében vagy feltárásában és helyesbítésében.

A könyvvizsgáló megítélése, hogy milyen eljárást alkalmaz a folyamatba épített kontrollok tesztelésére. Ezeknek az eljárásoknak magukban kell foglalniuk annak megértését és dokumentálását, hogy a kontrollokat hogyan alkalmazták a vizsgált időszak releváns időpontjában, milyen következetességgel, és kik vagy milyen eszközökkel alkalmazták azokat.

Az eljárások a vizsgált kontroll természetéből adódóan lehetnek:

Megfigyelés: például a könyvvizsgáló részt vesz a fizikai leltáron, hogy megbizonyosodjon arról, hogy a fizikai leltárfelvétel valóban megtörtént, a készleteket megszámlolták és a leltárfelvétel során alkalmazott eljárások megfelelőek.

Ellenőrzés: A kontrollal kapcsolatos dokumentumok vizsgálata. Például a számla és a bevételi bizonylat egyezősége feletti kontroll ellenőrzése.

A kontrolltevékenység újra elvégzése (**re-performance**): Az ügyfél által elvégzett kontrolltevékenység ismételt végrehajtása. Az ismételt ellenőrzés egy magasabb komplexitású kontrolltesztelési módszer, amelyet arra használ a könyvvizsgáló, hogy nagyobb szintű bizonyosságot kapjon a kontrollok hatékonyságáról. Például egy gazdálkodó egységnek lehet egy olyan kontrollja, amely a szállítói számlán megjelenő árat és mennyiséget a kapcsolódó beszerzési rendelésen szereplő megfelelő összegekkel egyezteti, mielőtt a szállítói számlát kifizetésre feldolgozná. Az egyeztetést a pénzügyi munkatárs pipával, és aláírásával igazolja a számlán. Az ellenőrzés (a kontrolltevékenység) tesztelése során az ügyfél aláírásának vizsgálata mellett, amely az ellenőrzési eljárás végrehajtásának bizonyítékául szolgál, az egyeztetési folyamatot is újra elvégezhetjük. Például a főkönyvelő havonta ellenőrzi, hogy a könyvelő elvégezte-e a főkönyv és a készlet analitika egyeztetést. (Az ellenőrzés az összegszerű egyeztetés pipálásával, és aláírással dokumentált). A könyvvizsgáló újra megvizsgálja, hogy a kontroll ténylegesen

megtörtént úgy, hogy például egy hónapot kiválasztva újra elvégzi a főkönyv és a készlet analitika egyeztetését.

Fontos, hogy a kontrollok hatékonyságának tesztelése során mindig az adott kontroll dokumentáltságát ellenőrizzük (ténylegesen működteti a kontrollt a gazdálkodó). Amennyiben a kontroll nem dokumentált, arra nem lehet támaszkodni a könyvvizsgálat során, továbbá például közérdeklődésre számot tartó gazdálkodó esetében kulcsfontosságú területnél azonosított belső kontroll hiányosságot jelezni is szükséges az irányítással megbízott szerv felé.

A 2022. évi könyvvizsgálók kötelező továbbképzési anyag részletesen foglalkozik ezzel a témakörrel, külön kiemelve az IT kontrollokat és azok tesztelésével kapcsolatos információkat.

Alkalmazott „jó gyakorlat” bemutatása:

A Társaság belső kontrollrendszerének a megismerése után az a várakozásunk, hogy az értékesítési folyamat releváns kontrolljaira tudunk támaszkodni az árbevétel, és a vevők számla-egyenlegek vizsgálata során. Tekintettel a nagyszámú tranzakciókra úgy ítéltük meg, hogy az értékesítés nettó árbevételének ellenőrzése során alapvető vizsgálati eljárásokkal (szubsztantív tesztekkel) nem tudunk elegendő és megfelelő bizonyítékot szerezni az egyenleg alátámasztására.

Az értékesítési folyamatfelmérést elkészítette a könyvvizsgáló, és azonosította a releváns állításokhoz kapcsolódó kontrollokat (lásd lent, ahol a kontroll X.Y. felirat szerepel, ott a kontroll működését igazoló bizonyítékot (képernyőfotó, bizonylat, stb) szerepeltet a könyvvizsgáló a dokumentáció részeként). Ezt követően meggyőződött arról a könyvvizsgáló, hogy a kontrollokat ténylegesen bevezette a társaság (1 példán keresztül részletesen bemutatta a folyamat működését), majd ezt követően tesztelte az azonosított kontrollok hatékonyságát is és nem azonosított kontroll hiányosságokat.

1. Értékesítési részfolyamat: Rendelés visszaigazolás

A megrendelést az ügyféltől a kiadott ajánlat alapján minden esetben csak írásban fogadják el (e-mail, levél, fax). A megrendeléseket egy erre a célra elkülönített e-mail címre továbbítják a kereskedelmi asszisztens részére, aki feldolgozza a belső integrált rendszerben. Az asszisztens a megrendelésekről megrendeléstkartont (elektronikus adatlap) készít, amit az ajánlattal is egyeztet. **(kontroll 1.1.)** Ezt követően értesítés készül a vevő felé arról, hogy a megrendelés feldolgozásra került. A vevői értesítés a megrendelés visszaigazolásáról automatikusan történik.

Ha nincs dokumentálva a kontroll működése és ez által nem tudunk rá támaszkodni, a kontroll bevezetését nem tekinthetjük megvalósítottnak (bevezetettnek)!

2. Értékesítési részfolyamat: áru kivételezése a raktárból

A raktári asszisztens a megrendeléstkartonon lefoglalt árut a rendszerből előállított szállítólevélven rögzíti, ami egyúttal az eladható raktárkészletről is lekerül. A rögzítés helyességének az ellenőrzése automatikus, a szállítólevél és a megrendelés adatainak eltérése esetén a rendszer jelez. **(kontroll 2.1.)** A raktárosok a kinyomtatott szállítólevél alapján kommissiózzák, csomagolják, küldik az árut. A raktárvezető egyezteti a szállítólevelet, és a kommissiózott árut. **(kontroll 2.2.)**

A szállítólevél alapján a raktáros kivételezi az árut a raktárból, külön kivételezési bizonylat nem készül. A társaság által használt integrált vállalat irányítási rendszer (Factory) a cikkszám alapján ismeri az egységárat, így a főkönyvbe a készletcsökkenés automatikusan történik. **(kontroll 2.3.)**

A kiszállítás az esetek döntő többségében futárszolgálat segítségével történik. A raktári dolgozók kinyomtatják a szállítólevelet, majd rögzítik a csomagot a futárszolgálat interneten elérhető rendszerében. Erről visszaigazolás érkezik a társasághoz. **(kontroll 2.4.)**

Futárszolgálatos visszaküldi az aláírt szállítólevelet, és teljesítés igazolást. **(kontroll 2.5.)**

Ha nincs dokumentálva a kontroll működése és ez által nem tudunk rá támaszkodni, a kontroll bevezetését nem tekinthetjük megvalósítottnak (bevezetettnek)!

3. Értékesítési részfolyamat: számlázás

A szállítólevél és/vagy a futárszolgálat teljesítésigazolása (riport) eljut a pénzügyre, ahol az alapján állítják ki a számlát. A számla az integrált pénzügyi rendszerben készül a szállítólevél, vagy a futárszolgálat teljesítésigazolása alapján, amely tartalmazza a szállítólevél számát. A megrendelés, szállítólevél, számla adatainak egyezőségét a rendszer biztosítja, nincs manuális beavatkozás. **(kontroll 3.1.)** A számla a szállítólevél alapján készül, a rendszer nem engedi, hogy ugyanarra a szállítólevél számra több számla készüljön. A rendszer szintén nem engedi számla kiállítását szállítólevél nélkül. **(kontroll 3.2.)** A pénzügyi asszisztens hetente lekérdezi a kiszállított, de nem számlázott szállítások listáját és összeveti a futárszolgálat által megküldött teljesített kiszállításokkal. **(kontroll 3.3.)** A futárszolgálattal havonta történik egyeztetés, eltérés esetén az ok kivizsgálásra kerül. **(kontroll 3.4.)**

Ha nincs dokumentálva a kontroll működése és ez által nem tudunk rá támaszkodni, a kontroll bevezetését nem tekinthetjük megvalósítottnak (bevezetettnek)!

4. Értékesítési részfolyamat: számviteli elszámolás, és pénzügyi kiegyenlítés

Az árbevétel, a vevőkövetelés és a kapcsolódó ÁFA könyvelése automatikusan történik a szállítólevél alapján a számla kiállításakor. Az előlegszámla könyvelése is automatikusan történik a kiállításakor. **(kontroll 4.1.)** A társaság folyamatos mennyiségi és értékbeli nyilvántartást vezet a készletről. **(kontroll 4.2.)** A banki és készpénzes mozgást a pénzügyes kolléganő rögzíti a pénzügyi modulban a bizonylatok alapján. A pénzügyi munkatárs a bankkivonat záró egyenlegét hetente egyezteteti a banki modulban lévő bankszámla egyenleggel, melyet pipálással és aláírásával jelez. **(kontroll 4.3.)** Devizás számlák esetén a kapcsolódó árfolyamkülönbözet elszámolása automatikusan történik. A választott árfolyamot a rendszer naponta automatikusan rögzíti, de manuálisan is ellenőrzésre kerülnek. **(kontroll 4.4.)** A pénzügyi munkatárs figyeli a kintlévőségeket. Havi szinten egyeztetésre kerül, kik a késedelmesen fizető partnerek. **(kontroll 4.5.)** Részükre a pénzügyi munkatárs e- mailos értesítőt küld, vagy telefonhívást kezdeményez. **(kontroll 4.6.)** Ha 90 napon túli a kintlévőség, vagy problémás a behajtás, akkor küld felszólító levelet. Ha 6 hónapon belül nem kerül kifizetésre a számla, akkor ügyvédi felszólítás kerül kiküldésre. **(kontroll 4.7.)**

Ha nincs dokumentálva a kontroll működése, és ez által nem tudunk rá támaszkodni, a kontroll bevezetését nem tekinthetjük megvalósítottnak (bevezetettnek)!

A fent azonosított kontrollokból a **releváns kontrollokat** (tehát a kontroll kialakítása és bevezetése is megtörtént, valamint a kontroll dokumentált) kiválasztott mintán teszteli a

könyvvizsgáló. A mintaméret függ a kontroll által kezelt lényeges hibás állítás kockázatának mértékétől, hogy automatikusan, vagy manuálisan működik, valamint a kontroll alkalmazásának gyakoriságától. (lehet: napi, heti, havi, negyedéves gyakoriságú kontroll). A tesztelni kívánt minta kialakítás során figyelni kell arra, hogy a tesztelése kiválasztott tételek a teljes vizsgált időszakot lefedjék.

2.4. Csalási kockázat becslése:

Konkrét eset a „rossz” gyakorlat szemléltetésére:

„A könyvvizsgáló a csalás, hamisítás kockázatát nem mérte fel, nem azonosított csalási kockázatot sem a beszámoló szintjén, sem az egyes ügyletek, számlaegyenlegek szintjén. A könyvvizsgáló nem alkalmazta a szakmai szkepticizmus követelményét, mert nem azonosított csalással érintett területeket, ugyanakkor voltak arra utaló jelek: magas készpénz állomány, készlet és vevő értékvesztés elszámolásának hiánya, sztornó számlák az árbevételben, vezetőség KPI mutatói (vezetői bónuszok) az éves beszámoló főbb soraihoz volt kötve, valamint hitel megfelelőségi mutatók (kovenánsok) vannak”.

Alkalmazott „jó gyakorlat” bemutatása:

A könyvvizsgáló a IV. számú mellékletben bemutatott minta kérdőívet töltötte ki a megbízására vonatkozóan.

A könyvvizsgáló felmérte a csalási kockázatokat a társaságnál, melyek például az alábbiak lehetnek:

- kontrollok vezetés általi felülírása (adatok szándékos manipulálása)
- bevételek megjelenítése (prémium célok elérése)
- feladatkörök elkülönülésének hiánya a pénzügy-számvitel területén
- prémium célok elérése
- készlet eltulajdonítás lehetősége

Az árbevétel csalás kockázatát magasnak/jelentősnek tekintjük az alábbiak miatt (minden ügyletsoport esetében):

Előfordulás / Létezés:

Fiktív értékesítések könyvelésének kockázata áll fenn olyan ügyletek számlázásával, amelyek mögött nem áll tényleges teljesítés. Emiatt a létezés állítást releváns állításnak tekintjük.

Elhatárolás:

A bevételek esetében a csalás az év végi zárás manipulálásával történhet. Fennáll annak a kockázata, hogy a bevételt nem a megfelelő időszakra könyvelik, ezért az elhatárolás állítást releváns állításnak tekintjük.

Teljesség:

A bevételek jelentősen nőttek az elmúlt évben. A Társaság elérte az árbevétel-célt (ebben méri a társaságot), így nyomás lehet a bevételek manipulálására azáltal, hogy a bevételeket a tárgy időszak helyett a következő évben számolják el, emiatt a teljesség állítást releváns állításnak tekintjük.

Ezt követően a könyvvizsgáló az azonosított csalási kockázatra reagáló eljárásokat tervezett végrehajtani.

A bevételek megjelenítése, és a kontrollok vezetés általi felülírásának lehetősége mindig csalási kockázatot rejt magában. A csalásból eredő lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítása és felmérése során a könyvvizsgálónak - azon feltételezés alapján, hogy csalási kockázatok állnak fenn a bevételek megjelenítésében - értékelnie kell, hogy milyen típusú bevételekből, bevételi ügyletekből vagy állításokból származnak ilyen kockázatok. Az adott konkrét válaszok az azonosított csalási kockázati tényezők vagy körülmények típusaitól vagy kombinációtól, valamint azoktól az ügyletsoportoktól, számlaegyenlegektől, közzétételektől és állításoktól függően fognak változni, amelyeket ezek érinthetnek.

Az angol terminológia szerint JET-nek (Journal Entity Test, azaz naplótételek tesztelése) nevezett könyvvizsgálati eljárást kell alkalmazni a csalási kockázat mérséklésére:

- a kontrollok vezetés általi felülírásával kapcsolatos kockázatokra adott válaszként,
- a pénzügyi kimutatások elkészítése során, a zárási folyamat során elszámolt lényeges naplótételek és egyéb helyesbítések vizsgálatakor. Az egyéb helyesbítések olyan tételek, amelyekkel közvetlenül a pénzügyi kimutatásokat módosítják anélkül, hogy azok rögzítésre kerülnének az analitikus vagy főkönyvi nyilvántartásokban.

A naplótételek és egyéb helyesbítések tesztjét attól függetlenül el kell végezni, hogy a könyvvizsgáló hogyan értékelte a kontrollok vezetés általi felülírásának kockázatát. A könyvvizsgálónak az alábbi eljárásokat kell elvégeznie:

- a főkönyvben rögzített naplótételek és egyéb helyesbítések megfelelőségének vizsgálata (interjú a vezetéssel, a beszámolási időszak végén rögzített tételek kiválasztása),
- a számviteli becslések áttekintése az esetleges elfogultság feltárása,
- szokatlan, az üzletmeneten kívül eső tranzakciók vizsgálata.

A fentiekből adódóan kizárólag a csalási kérdőív kitöltése önmagában nem elegendő a csalás kockázattal kapcsolatos következtetés levonására. A csalás kockázatát becsülni kell, és arra megfelelő választ kell adni a fentiek szerint.

2.5. Lényegesség számítás:

Konkrét eset a „rossz” gyakorlat szemléltetésére:

„A könyvvizsgáló a lényegesség számításánál az árbevétel, mérlegfőösszeg, saját tőke, adózás előtti eredmény, összes költség átlagolásával állapította meg a végleges lényegesség mértékét, továbbá a döntését és a számítás módszerét nem indokolta”.

A könyvvizsgáló véleményének alapjaként az ISA-k megkövetelik, hogy a könyvvizsgálók észszerű bizonyosságot szerezzenek arról, hogy a pénzügyi kimutatások egészében nem tartalmaznak-e lényeges hibás állításokat. A lényegesség fogalma ezért alapvető fontosságú a könyvvizsgálat során. A lényegességet alkalmazzuk a tervezési szakaszban, a könyvvizsgálat végrehajtása során, és az azonosított hibás állításoknak a könyvvizsgálatra gyakorolt hatásának megítélésekor, valamint a nem korrigált hibás állításoknak (ha van ilyen) a pénzügyi kimutatásokra gyakorolt hatásának értékelésekor.

Az átfogó lényegesség a pénzügyi kimutatásban szereplő hibás állítások azon teljes összege - beleértve az abban nem szereplő tételeket is -, amelynek túllépése észszerű várakozások alapján befolyásolhatja a felhasználók gazdasági döntéseit. Ha a beszámoló összességében ilyen mértékű hibás állításokat tartalmaz, akkor a könyvvizsgáló minősített véleményt ad.

Az átfogó lényegesség (a pénzügyi kimutatások egészére vonatkozó lényegesség) meghatározásához három kulcsfontosságú lépést kell végrehajtanunk:

1. Referenciaérték kiválasztása (vetítési alap)
2. Ezen referenciaérték mértékének meghatározása
3. A választás indoklása

A végleges beszámolóban szereplő adatok alapján az év végi vizsgálatkor újra kell számolni a lényegességet és össze kell hasonlítani az évközi vizsgálat során használt lényegességgel. Erre azért van szükség, hogy megállapítsuk, használhatjuk-e az év végi könyvvizsgálati eljárásunk során az évközi vizsgálat során számolt lényegességet vagy nem. Nem szabad azonban várni a megbízás utolsó napjáig annak ellenőrzésével, hogy a pénzügyi kimutatások végleges értékei alapján számított egyes lényegességi szintek továbbra is relevánsak-e, mert további könyvvizsgálati eljárások elvégzéséhez vezethet, ha a hibás állítások kijavítását követően, a pénzügyi kimutatások legfrissebb verziója alapján újraszámított lényegesség csökken.

Alkalmazott „jó gyakorlat bemutatása:

Átfogó lényegesség:

Megfontolandó kérdések lehetnek a lényegesség meghatározását megelőzően:

- Mi a Társaság tevékenysége, és hogyan hat a beszámolóra?
- Mi alapján mérik a társaságot az érdekeltek?
- Összehasonlítási adatok más releváns mutatószámokkal
- Kik használják a beszámolót?
- Rendelkezik-e külső forrással a társaság?

Az átfogó lényegesség meghatározása során figyelembe kell venni a társaság tevékenységét. Tőzsdén jegyzett társaságok esetében a gyakorlatban az adózás előtti eredményt tekintik a könyvvizsgálók a legmegfelelőbb vetítési alapnak (amennyiben az nem ingadozik, vagy nincs más arra utaló jel, hogy az nem lenne megfelelő), ugyanakkor egy kereskedelmi cégnél lehet ez a mutató az árbevétel is, mert például a forgalom nagyságában mérik a piaci részesedését a társaságnak. A könyvvizsgáló az ügyfél megismerése, a vezetőséggel folytatott interjúk során információt szerezhet arról, hogy az érdekeltek mi alapján mérik a társaságot, melyik az a mutatószám, vagy mutatószámok, számlaegyenlegek, amelyek a beszámoló felhasználóit a leginkább érdeklik. Fontos ismerv lehet, hogy kik a beszámoló felhasználói, milyen a jogszabályi környezet, rendelkezik-e külső hitellel a társaság. A lényegesség vetítési alapjának megválasztásánál az az információ jelentős szerepet játszhat, amennyiben a társaság vezetősége abban érdekelt, hogy az értékesítés nettó árbevételét növelje, mert a bónusza ettől a mutatószámtól függ, valamint a beszámoló felhasználóit az értékesítés nettó árbevétele érdekli. A könyvvizsgáló által megszerzett információkat a lényegesség meghatározása során dokumentálni szükséges.

Azoknál a cégeknél, ahol az összes eszközérték jelentős, mint például ingatlankezelő cégeknél, holding cégek, vagy ahol a tevékenység felfutóban van, célszerűbb az adózás előtti eredmény helyett más referenciaértéket választani, például az összes eszközt venni vetítési alapnak. Befektetési vállalkozásoknál, ahol az eredménykimutatás számai nem annyira jelentősek, de jelentős aktívákkal, passzívákkal rendelkezik, a saját tőke mutatószám is megfelelő lehet.

Egy non-profit gazdálkodó egység esetében, ahol inkább az összes költség vagy az összes bevétel lehet alkalmasabb viszonyítási alapnak, tekintettel annak tevékenységére. Azon társaságok esetében is megfelelő lehet az összes költség, vagy az összes bevétel ahol a nyereség nagymértékben hullámzó (volatilis) vagy a nyereség nulla közeli. Ez utóbbi esetben a felhasználók szempontjait figyelembe véve megfelelőbb lehet pl. az EBITDA, vagy az összes bevétel, összes eszköz stb., mint referencia érték. A start-up vállalkozóknál a kezdeti veszteség nem lehet reprezentatív. Itt megfelelőbb lehet az összes bevételt, összes költséget, vagy a saját tőkét alapul venni az adózás előtti eredmény helyett.

Végrehajtási lényegesség:

Megfontolandó szempontok a végrehajtási lényegesség meghatározása során:

- Azonosított-e hibát a könyvvizsgáló az előző évi könyvvizsgálat során?
- A gazdálkodó egységnek és környezetének, valamint a gazdálkodó egység belső kontroll rendszerének megismerése során levont következtetések
- Kockázatfelmérési eljárásaink során azonosított kockázatok
- A könyvvizsgáló várakozása a tárgyidőszakban előforduló hibás állításokkal kapcsolatban

Első éves könyvvizsgálat során alacsonyabb végrehajtási lényegesség alkalmazását meg kell fontolni, például lehet az átfogó lényegesség 50%-a.

A végrehajtási lényegességi szint megválasztása során alkalmazott %-os mértékét nagyban befolyásolják a fent említett szempontok. Első éves könyvvizsgálat során érdemes lehet egy óvatosabb 50%-os csökkentéssel kalkulálni, ugyanakkor amennyiben a belső kontroll környezet megfelelő, a könyvvizsgáló nem azonosított jelentős kontroll hiányosságot, hibákat, úgy a második évtől akár az átfogó lényegesség 75%-a is alkalmazható végrehajtási lényegességeként.

Egyértelműen elhanyagolható hiba:

Megfontolandó szempontok:

- Azonosított-e hibát a könyvvizsgáló az előző évi könyvvizsgálat során?

Fontos, hogy az egyértelműen elhanyagolható hiba az átfogó lényegességből számolandó és nem a végrehajtási lényegességből. Amennyiben a könyvvizsgáló azonosított az előző években hibát, az jelentős mértékben befolyásolja az alkalmazott %-ék mértékét.

A könyvvizsgáló a fenti szempontokat mérlegelte és ennek megfelelően választotta ki vetítési alapnak az árbevételt, és dokumentálta, hogy ez az a mérőszám, ami a felhasználókat a leginkább érdekli, valamint az árbevétel növelése áll érdekében a vezetőségnek, miután ez a mérőszám befolyásolja a vezetőség bónuszát.

2.6. Kockázatfelmérés:

Konkrét esetek a „rossz” gyakorlat szemléltetésére:

„A könyvvizsgálati dokumentációból nem derül ki egyértelműen, hogy a könyvvizsgáló mely területek esetében azonosított lényeges hibás állítást magas kockázatúnak”.

„A jelentős számlaegyenlegek, ügyletcsoportok, közzétételek (SZÜK) meghatározásra kerültek, de a kockázatfelmérést nem történt meg állítások szintjén”.

Már 2023-ban is, és ennek megfelelően tehát 2024-ben is ISA 315R standard előírásai alapján kellett elkészíteni a kockázatfelmérést és a tervezést. Az MKVK honlapján elérhető Módszertani segédlet a kisebb gazdálkodó egységek (kevésbé összetett gazdálkodó egységek a ISA 315 R standard szerint) könyvvizsgálatához, továbbá a 2022. és a 2023. évi Könyvvizsgálók kötelező szakmai továbbképzése anyagok esettanulmányokon keresztül mutatják be a legfontosabb változásokat.

Fontos kiemelni, hogy a fenti megállapítás az ISA 315R alkalmazását megelőzően sem felelt meg a korábbi standard előírásnak, mert a korábbi ISA 315 standard alapján is meg kellett határozni a lényeges hibás állítás kockázatával érintett területeket, valamint a jelentős számlaegyenlegek, ügyletcsoportok, közzétételek esetében az állítások szintjén kellett a kockázatfelmérést elvégezni.

Éppen ezért jelen oktatási anyagban külön nem kerül bemutatásra ez a rész, melyet a könyvvizsgálónak a MIR szabályzatában rögzíteni és következetesen alkalmazni szükséges, ugyanakkor azokat a logikai lépéseket végig vesszük, melyek szükségesek az elmélet gyakorlatba történő átültetéséhez.

Alkalmazott „jó gyakorlat” bemutatása:

A könyvvizsgáló az alábbi lépéseket gondolta végig a kockázatfelmérés elkészítése során:

1. A lényeges hibás állítás kockázatait először a pénzügyi kimutatások szintjén kell azonosítani. (Üzleti kockázatok: vállalkozás folytatásának elve, pénzügyi kockázatok, IT környezet és IT rendszer gyengesége, Csalási kockázatok: Kontrollok vezetés általi felülírásának kockázata, feladatkörök elkülönülésének hiánya).

A lényeges hibás állítás kockázatait az állítások szintjén is azonosítani kell!

2. Ügyletcsoportok, számlaegyenlegek vagy közzétételek meghatározása és minősítése, a releváns állítások meghatározása (Végrehajtási lényegesség felett van az egyenleg? Azonosítottunk csalási kockázatot az egyes ügyletcsoportokra, számlaegyenlegekre vagy közzétételekre vonatkozóan?)
3. A lényeges hibás állítás kockázatainak felmérése
 - a. Eredendő kockázat felmérése minden releváns állításra (valószínűség, nagyságrend meghatározása, becslési bizonytalanság, összetettség, szubjektivitás, egyéb eredendő kockázati tényezők meghatározásával)
 - b. Jelentős kockázat meghatározása + kockázatok, amelyre az alapvető könyvvizsgálati eljárások önmagukban nem elégségesek (standard/alacsony, fokozott/közepes, jelentős/magas)
 - c. Ellenőrzési kockázat felmérése minden releváns állításra (alacsony, közepes, magas)
(Amennyiben nem támaszkodunk kontrollokra, akkor az ellenőrzési kockázat csak magas lehet! Továbbá ezen esetben a lényeges hibás állítás kockázata meg fog egyezni az eredendő kockázat mértékével!)
 - d. Lényeges hibás állítás kockázatának felmérése (standard/alacsony, fokozott/közepes, jelentős/magas)
4. Visszamérés, azaz a kockázatfelmérés megfelelőségéről történő meggyőződés egy lényeges, de nem jelentős ügyletcsoporton, számlaegyenlegen vagy közzétételen

A következő lépéseket kell megtennünk:

- Meg kell fontolni, hogy a lényeges, de nem jelentős besorolásunk továbbra is megfelelő-e, tehát valóban nincs releváns állításunk. Ha mégis van, akkor át kell sorolnunk a lényeges, de nem jelentős kategóriából a jelentős kategóriába pl. az adott számlaegyenleget.
- Alapvető eljárásokat kell végezni annak értékelésére, hogy a könyvvizsgálónak a vonatkozó pl. számlaegyenlegre tett lényeges, de nem jelentős megállapítása továbbra is megfelelő-e.

Konkrét esetek a „rossz” gyakorlat szemléltetésére:

„A könyvvizsgálati dokumentáció nem tartalmazta a könyvvizsgálati tervet.”

A részletes könyvvizsgálati terv kidolgozásakor a könyvvizsgáló szakmai megítélését használja a lehetséges könyvvizsgálati eljárások megfelelő típusának kiválasztásához. A hatékony könyvvizsgálati program az eljárások megfelelő kombinációján alapul, amelyek együttesen elfogadhatóan alacsony szintre csökkentik a könyvvizsgálati kockázatot.

A könyvvizsgálat részletes tervezése a konkrét kockázat-felmérési eljárások tervezésekor kezdődik akkor, amikor már elegendő információ áll rendelkezésre a becsült kockázatokról a megfelelő könyvvizsgálati eljárások kidolgozásához. Fontos, hogy a könyvvizsgálat folyamán szükség szerint aktualizálni és módosítani kell az átfogó könyvvizsgálati stratégiát és a könyvvizsgálati tervet.

Kisebb gazdálkodó egységek esetében a könyvvizsgálatot maga a bejegyzett könyvvizsgáló (megbízásért felelős partner), vagy kis létszámú könyvvizsgálati munkacsoport végzi el. Ebben az esetben a könyvvizsgálati tervhez felhasználhatók a kevés releváns kontrolltevékenység feltételezésével kidolgozott standard könyvvizsgálati munkaprogramok feltéve, hogy a programok hozzáigazításra kerülnek a megbízás körülményeihez, beleértve a könyvvizsgáló kockázatfelmérését is. Kisebb gazdálkodó egységek esetében célszerű az átfogó könyvvizsgálati stratégiát és könyvvizsgálati tervet egy dokumentumban összefoglalni.

Konkrét eset a „rossz” gyakorlat szemléltetésére:

„A könyvvizsgálati dokumentáció az árbevétel (mint lényeges hibás állítás kockázatával érintett terület) esetében nem tartalmazott a könyvvizsgáló által megtervezett munkaprogramot”.

„A könyvvizsgáló nem hajtott végre minden eljárást, melyet a munkaprogramban tervezett az árbevétel-vevők ügyletcsoporttal összefüggésben.”

A könyvvizsgálónak az alábbi lépéseket kell megtennie a munkaprogram kidolgozásakor:

- válaszolnia kell a pénzügyi kimutatások szintjén becsült kockázatokra (átfogó válasz),
- azonosítania kell azokat a konkrét eljárásokat, amelyekre a pénzügyi kimutatások lényeges területeivel kapcsolatban szükség van; és
- meg kell határoznia, milyen könyvvizsgálati eljárások és milyen terjedelmű tesztelés szükséges.

Alkalmazott „jó gyakorlat” bemutatása:

A könyvvizsgáló támaszkodott a kontrollok hatékony működésére az értékesítés terület esetében, és emellett alapvető könyvvizsgálati eljárásokat alkalmazott.

Árbevétel – vevők ügyletsoporra vonatkozó munkaprogram (a végrehajtást dokumentált formában szükséges rögzíteni!)

1. Főkönyv és analitika egyeztetése
2. Vevőktől 3. feles visszaigazolók begyűjtése
 - minden egyedileg lényeges partnert kiválasztunk - például: végrehajtási lényegesség feletti tételek
 - maradék sokaságból a MIR szabályzatban rögzített mintavételezési eljárással választás - elemszám meghatározás módszertannal ügyelve a magas kockázati faktorra, majd kiválasztás mintavételezési program segítségével
 - nem csak az év végi nyitott vevő egyenleg, hanem a teljes éves forgalom visszaigazolását is kérjük
3. Vevői visszaigazolók kiértékelése, eltérések tisztázása - ha szükséges módosító tétel feladása
4.
 - a. Projektszerződések áttekintése - várakozásunk szerint minden projekt egyedileg lényeges lesz
 - b. Készültségi fog ellenőrzése - számviteli politikához és mögöttes számítások ellenőrzése
 - c. Vonatkozó elhatárolások ellenőrzése
 - a már kiszámlázott tételek alapbizonylathoz egyeztetése
 - ha van alvállalkozói - bejövő - számla, akkor azokra is ki kell terjedjen az ellenőrzés
 - aktív-passzív időbeli elhatárolásként kimutatandó összegek ellenőrzése
5. A fennmaradó nem ellenőrzött sokaságból véletlenszerű tesztelés
 - elemszám meghatározása és kiválasztás – módszertannal
 - tesztelés elvégzése és dokumentálása - szerződés, számla, szállítólevél, teljesítés-igazolások egyeztetése (tesztelt tétel azonosítóinak feltüntetése!)
 - devizás tételek esetén az árfolyamok ellenőrzése is!
6. Év végén és 2025 év elején kibocsátott számlák tesztelése, mivel december- januárban sem volt leállás (sem az értékesítés sem a kiszállítás nem állt le)
 - kockázatos intervallum meghatározása az érvényes szerződések és/vagy üzleti folyamatok tükrében
 - kockázatos intervallum alatt kibocsátott összes számla áttekintése és kiválasztás tesztelésre – módszertannal
 - tesztelés elvégzése és dokumentálása - szerződés, megrendelés, számla, szállítólevél (különösen ügyelve a teljesítés valós időpontjára)
7. 2024-ben kibocsátott storno számlák áttekintése - teljes könyvelési állomány (mennyire szokványos, gyakori a storno tétel?)

8. 2025-ben kibocsátott storno számlák áttekintése - teljes könyvelési állomány alapján (materiális a storno számlák száma és értéke?)
- - amennyiben jelentős, akkor tesztelendő. Cél annak meghatározása, hogy melyik időszak teljesítését stornozta le.

A könyvvizsgáló a munkalapokon elvégezte az általa tervezett könyvvizsgálati eljárásokat.

2.7. Számviteli politika megfelelőségének vizsgálata:

Konkrét eset a „rossz” gyakorlat szemléltetésére:

„A könyvvizsgáló rendelkezik az elfogadott számviteli politikával és mellékleteivel, de nincs bizonyíték arra, hogy azt áttekintette volna, értelmezte és használta volna, így például ellenőrző lista nem készült a számviteli politika áttekintéséről és értékeléséről, illetve nincs levont következtetés, az összehasonlíthatóságot az előző évek gyakorlatával dokumentáltan nem vizsgálta”.

Alkalmazott „jó gyakorlat” bemutatása:

A könyvvizsgáló beszerezte az elfogadott számviteli politikát és mellékleteit. Ellenőrző lista keretében vizsgálta annak tartalmát és az összehasonlíthatóságot az előző évek gyakorlatával. Vezetői levelet bocsátott ki a számviteli politika frissítésére vonatkozóan az üzleti környezetben, illetve az alkalmazott keretelvekben (számviteli törvény, IFRS) bekövetkezett változások miatt.

3. A KÖNYVVIZSGÁLATI BIZONYÍTÉKOK ÖSSZEGYÚJTÁSE TERÜLETÉN TAPASZTALT HIÁNYOSSÁGOK

3.1. Első könyvvizsgálati megbízások könyvvizsgálata:

Konkrét eset a „rossz” gyakorlat szemléltetésére:

„A könyvvizsgáló a nyitó adatokra vonatkozó eljárásait nem dokumentálta, így nem állapítható meg, hogy elegendő és megfelelő bizonyítékot szerzett a nyitó adatokról”.

Alkalmazott „jó gyakorlat” bemutatása:

A könyvvizsgáló a nyitó adatokra vonatkozóan áttekintette az előző könyvvizsgáló által összeállított könyvvizsgálati dokumentációt, majd a vonatkozó kérdőív kitöltése mellett külön munkalapot készített, ahol vizsgálta az általa alkalmazandó és a korábbi könyvvizsgáló által alkalmazott lényegességet, és azt, hogy annak lehet-e hatása az általa végrehajtandó eljárásokra. Miután a könyvvizsgáló megállapította, hogy a korábbi könyvvizsgáló magasabb lényegességet állapított meg, így kockázatfelmérés alapján a könyvvizsgáló az általa jelentősnek tekintett egyenlegek esetében külön könyvvizsgálati eljárásokat tervezett és hajtott végre annak érdekében, hogy a nyitó adatok esetében meg tudjon győződni arról, hogy azok nem tartalmazhatnak lényeges hibás állításokat.

A nyitóegyenlegek vizsgálatának elsősorban az a célja, hogy lehetnek-e azokban olyan lényeges hibás állítások, amelyek hatással vannak a tárgyévi egyenlegekre, vagyis arra a beszámolóra, amit már az új könyvvizsgáló vizsgál. Előfordulhatnak olyan előző évi hibák, amik az előző évben még igen, de tárgyévben már nem relevánsak, vagy éppenséggel (lényeges hiba miatt) kizárólag háromszlopos tárgyévi beszámolóval lehet kijavítani őket.

3.2. Könyvvizsgálati munkaprogramban foglalt eljárások végrehajtása:

A könyvvizsgáló kockázatelemzésben azonosított lényeges hibás állítás kockázatára adott válaszait a munkaprogram tartalmazza. Ennek kidolgozása szakmai megítélést és alapos megfontolást igényel.

A részletes könyvvizsgálati munkaprogram kidolgozásakor a könyvvizsgáló szakmai megítélését használja a lehetséges könyvvizsgálati eljárások megfelelő típusának kiválasztásához. A hatékony könyvvizsgálati program az eljárások megfelelő kombinációján alapul, amelyek együttesen elfogadhatóan alacsony szintre csökkentik a könyvvizsgálati kockázatot.

3.3. Alapvető vizsgálati eljárások

Az alapvető vizsgálati eljárás olyan könyvvizsgálati eljárás, amelyet az állítások szintjén fennálló lényeges hibás állítások feltárása céljából alakítottak ki. Az alapvető könyvvizsgálati eljárások a következők:

- az adatok tesztelése ügyletcsoporthoz, számlaegyenlegekre, és közzétételekre
- alapvető elemző eljárások

A 330. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standard 18. bekezdése előírja, „A lényeges hibás állítás becsült kockázataitól függetlenül a könyvvizsgálónak alapvető vizsgálati eljárásokat kell terveznie és végrehajtania minden egyes lényeges ügyletcsoporthoz, számlaegyenleg és közzététel tekintetében.” Emellett a könyvvizsgálónak mérlegelnie kell azt is, hogy szükséges-e a külső megerősítési eljárások elvégzése, mint alapvető könyvvizsgálati eljárás.

Alapvető elemző eljárások:

Az alapvető elemző eljárások a pénzügyi és nem pénzügyi adatok közötti észszerű kapcsolatok elemzésén keresztül nyert információt foglalják magukban. Ehhez bizonyos összegekkel (például az árbevétellel) kapcsolatos pontos várakozások kidolgozása szükséges, amelyek a ténylegesen rögzített összegekkel összehasonlítva elegendőek lehetnek a hibás állítás azonosításához.

Az elemző eljárásokat a következőképpen osztályozhatjuk:

- adatok egyszerű összehasonlítása: önmagukban nem szolgáltatnának elegendő könyvvizsgálati bizonyítékot.
- előrejelző modellek (adatok számítása): Például ha egy gazdálkodó egységnek adott időszakban hat, fix fizetéssel rendelkező munkavállalója van, nagyfokú pontossággal meg lehet becsülni az időszak teljes bérköltségét. Ilyenkor nem szükséges további alapvető (alap vagy kiterjesztett) vizsgálati eljárásokat végrehajtani.

Adatok tesztelése

Ha a könyvvizsgáló megállapította, hogy az állítások szintjén fennálló lényeges hibás állítások valamely becsült kockázata jelentős kockázat, olyan alapvető vizsgálati eljárásokat kell végrehajtania, amelyek konkrétan erre a kockázatra reagálnak. Ha a jelentős kockázatra vonatkozó megközelítés csupán alapvető vizsgálati eljárásokból áll, akkor ezeknek az eljárásoknak tartalmazniuk kell adatok teszteléseit.

Releváns (lényeges hibás) állítás azonosítása esetén a könyvvizsgálónak az adatok tesztelését kell elvégeznie, azaz **nem elegendő csak elemző eljárásokat végezni. Az adatok tesztelésének terjedelmét befolyásolja, hogy a könyvvizsgáló támaszkodhat, vagy saját döntése**

alapján nem támaszkodik a gazdálkodó kontrolljainak hatékony működésére. Vagyis ha lényeges hibás állítás kockázatát azonosította a könyvvizsgáló, ugyanakkor támaszkodhat a kontrollok hatékony működésére (mert tesztelte azokat) az adatok tesztelése során már egy alacsonyabb fokú bizonyosság megszerzése is elegendő lehet. Például a vizsgálandó sokaságból alacsonyabb mintaméret kialakítása.

Kettős célú tesztek

Mérlegelni kell a kettős célú tesztek lehetőségét is: Ez azt jelenti, hogy a kontrollok hatékonyságának tesztelését és az adatok tesztelését ugyanarra az ügyletre vonatkozóan egyszerre is végre lehet hajtani. Például egy vevő számlát, szerződést, és teljesítési igazolást meg lehet vizsgálni abból a szempontból, hogy időben, és megfelelően (az arra szabályzatban kijelölt jóváhagyó által) lett-e jóváhagyva (kontrollok tesztelése), és hogy az ügyletet megfelelően, azaz a bizonylatokkal egyezően rögzítették-e a számviteli nyilvántartásokban (adatok tesztelése). Ilyen esetben javasolt a kettős célú tesztekét úgy dokumentálni a munkalapon, hogy abból kiderüljön, hogy mely könyvvizsgálati terület kontroll hatékonyságát, és adat tesztelését végezte el a könyvvizsgáló.

Az alábbiakban ismertetünk néhány minőségellenőri megállapítást, melyek a kamarai, és közfelügyeleti minőségellenőrzés során kerültek megállapításra az árbevétel és vevők ügyletcsoport könyvvizsgálati területtel összefüggésben.

Konkrét esetek a „rossz” gyakorlat szemléltetésére (vevő, árbevétel):

„Árbevétel-vevők: nem volt egyenlegközlő, korosított vevő listát nem tudott felmutatni, nem készültek.”

„Külső vevő megerősítések dokumentálása nem megfelelő. Az értékelésre és létezésre így ezzel az eljárással nem szerzett elegendő könyvvizsgálati bizonyítékot a könyvvizsgáló. 410 Mft teljes követelés állományból 250 Mft lett köröztetve, kiválasztás nem statisztikai mintavétel alapján történt. Összesen 2 db megerősítő érkezett vissza, a meg nem erősített egyenlegekre a könyvvizsgáló alternatív eljárást nem végzett (Fordulónap utáni pénzbefolyásokat nem vizsgálta). Ráadásul a dokumentációban minden egyenleg úgy van feltüntetve, mint visszaigazolt összeg.”

„A vevők esetében elkészültek az egyenlegközlő levelek, azonban egyik sem érkezett vissza. A könyvvizsgáló végzett alternatív vizsgálatot bankkivonatok bekérésével, azonban nincsen dokumentálva, hogy a nyitott egyenlegekből mekkora összeg lett kiegyenlítve. A kifizetések bankkivonattal történő egyeztetése nincsen dokumentálva.”

„A könyvvizsgáló a dokumentumjegyzékben is csatolt 3 munkalapon dokumentálta le az árbevétellel kapcsolatos könyvvizsgálati munkáját. A számlázó rendszerből (üggyfél belső rendszere) lekért listát egyeztette az árbevétel főkönyvi egyenlegéhez. Elemezte az árbevétel/vevők alakulását főkönyvi számla szinten. Nem található dokumentált munka az árbevétel valódiságával, értékelésével, időszakok közötti megfelelő kimutatásával kapcsolatban. A könyvvizsgáló az árbevétellel kapcsolatos csalási kockázatot (az árbevétel valódisága) az árbevétel pénzbefolyásával tervezte lefedni, azonban nem került dokumentálásra ezen teszt elvégzése, csak a nyitott vevőegyenlegek esetében történt pénzbefolyás ellenőrzés.”

Alkalmazott „jó gyakorlat” bemutatása:

3.4. Vevők, mint egy jelentős kockázatú terület könyvvizsgálata:

Az 500. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standard tartalmazza, hogy a könyvvizsgálati bizonyíték megbízhatóságát befolyásolja annak forrása és jellege, és hogy a megbízhatóság a megszerzés sajátos körülményeitől függ. Ebből következően megállapítja a standard, hogy:

- A könyvvizsgálati bizonyíték megbízhatóbb, ha azt a gazdálkodó egységen kívüli független forrásokból szerezték be.
- A közvetlenül a könyvvizsgáló által megszerzett könyvvizsgálati bizonyíték megbízhatóbb, mint a közvetetten vagy következtetés levonása által megszerzett bizonyíték.
- A könyvvizsgálati bizonyíték megbízhatóbb, ha dokumentumok formájában létezik, legyen az papíron, elektronikus vagy más adathordozón.
- Ennek megfelelően, a könyvvizsgálat körülményeitől függően, a könyvvizsgálóhoz közvetlenül a megerősítő felektől külső megerősítések formájában beérkezett könyvvizsgálati bizonyíték megbízhatóbb lehet, mint a gazdálkodó egységen belül előállított bizonyíték.

A vevő és egyéb követelések tipikus kockázatai (releváns állításai) lehetnek:

- Létezés
- Teljesség
- Pontosság és értékelés
- Jogok és kötelmek

A vevői egyenlegközlő levelek alapvetően a létezés, és a pontosság könyvvizsgálati állításra adnak megfelelő következtetési alapot, az értékelés állításra további könyvvizsgálati eljárásokat szükséges végrehajtani. A vevői egyenlegközlő levelekkel kapcsolatos fontos elvárások:

- A könyvvizsgáló jelöli ki a vevői analitikából azokat a partnereket (vevőket), akikkel szemben egyenlegközlést szeretne végrehajtani.
- Az egyenlegközlő levélmintát a könyvvizsgáló alakítja ki, azonban azt a könyvvizsgálati ügyfél küldi ki a partnernek. (adott esetben könyvvizsgáló is kiküldheti)
- A könyvvizsgáló címére (postai, email) érkezik vissza a partnertől az egyenlegközlő levél.
- A könyvvizsgáló igazoltan (dokumentált módon) feldolgozza az egyenlegközlő levélben található információkat. Az esetleges eltérések magyarázatát tartalmazza a könyvvizsgálati dokumentáció.
- Amennyiben nem érkezett vissza az egyenlegközlő levél a könyvvizsgáló alternatív eljárásaként vizsgálhatja a mérlegfordulónap utáni vevői befizetéseket a bankszámlán, és a házipénztárban.

A fentiekén túlmenően el kell végezni az alábbi vizsgálati lépéseket is:

- Ellenkező előjelű (vevők esetében követel, szállítók esetében tartozik) tranzakciók/partnerek vizsgálata,
- Devizás tételek ártértékelésének ellenőrzése,
- Nyitott vevők korosságának vizsgálata,
- Cut-off teszt, tehát a megfelelő időszakra történő könyvelés helyességének ellenőrzése.

A vevő követelések értékelés állításával összefüggésben további eljárásokat kell végeznie a könyvvizsgálónak, és nem támaszkodhat kizárólag az egyenlegközlő levelek tartalmára. A könyvvizsgáló ez esetben megvizsgálja, hogy a vevő korosítást végző informatikai rendszer pontosan számolt-e, vagy sem. Ehhez egy meghatározott mintán matematikai pontosság vizsgálatot végezhet a könyvvizsgáló, annak érdekében, hogy meggyőződjön arról, hogy a könyvvizsgáló által számított késedelmes napok száma megegyezik a rendszer által számított késedelmes napok számával. Ezt követően lehet vizsgálni, hogy az egyes koros tételek értékvesztés számítása egyezik a társaság számviteli politikájában foglaltakkal, valamint a számviteli törvény előírásaival. Amennyiben nem egyezik, az eltéréseket magyarázni kell, ha nincs rá magyarázat nem lehet a rendszer által számított korosító listára támaszkodni.

Ezt követően lehet megvizsgálni a vevők (adott esetben a szállítók esetében is) az olyan pénzügyileg még nem rendezett tételeket, amelyek korosnak minősülnek (általában több mint 30 napja lejárt), és megfelelő és elegendő értékvesztés van-e rájuk képezve, vagy sem. Erre legfőképpen azért van szükség, mert a számviteli törvényben megfogalmazott óvatosság elve kimondja, hogy nem lehet olyan követelést kimutatni, melynek pénzügyi befolyása bizonytalan. Mivel a számviteli törvény pontosan nem határozza meg, hogy adott korosság mellett a pénzügyileg nem teljesített ügyletekkel összefüggésben mekkora összeget kell értékvesztésként elszámolnia a vállalkozásoknak, ezért minden vállalkozás saját magának határozza meg ezt a besorolást a számviteli politikájában, figyelembe véve a számviteli törvény által előírt értékvesztésre okot adó főbb jellemzőket. Ezt a besorolást meg kell jeleníteniük a kiegészítő mellékletben, és a számviteli politikában is. A pénzügyileg nem teljesített vevő követelések esetében mindenképpen rá kell kérdezni az okokra a vezetésnél, illetve megismerni, hogy a követelés behajtása milyen fázisban tart, van-e végrehajtási, bírósági eljárás folyamatban. Meg kell fontolni a követelések végleges leírását is.

A lényeges hibás állítás előfordulásának az egyik leggyakoribb oka, hogy a fordulónaphoz közelebbi tételek könyvelése nem a megfelelő időszakra kerül rögzítésre. Azoknál az ügyfeleknél nagyobb ennek a kockázata, amelyek esetében érinti őket a paritás jellege, amely egyedileg határozza meg a tulajdonjog átruházásának időpontját. Amennyiben egyedileg, vagy partnerenként kerül meghatározásra az értékesítés paritása, úgy azt szerződésenként/partnerenként kell ellenőriznie a könyvvizsgálónak.

A könyvvizsgálónak meg kell bizonyosodnia arról, hogy a megfelelő időszakra lett elszámolva a követelés. Ehhez a könyvvizsgálónak célszerű meghatároznia a mérlegfordulónaphoz kapcsolódóan egy vizsgálati intervallumot (amely a gyakorlatban általában 10-15 nap, de lehet akár 30 nap is, a tevékenységtől és a tranzakció számtól függően) a fordulónapot megelőzően és követően. Ezen időszakban beérkezett és kiállított számlák közül kerülnek kiválasztásra azok a tranzakciók, amelyeknek a megfelelő időszakra történő könyvelése kerül vizsgálatra.

Az eljárás végrehajtása során dokumentálni szükséges a kiválasztott tételekhez kapcsolódó számlák, teljesítésigazolások, és szerződések fő azonosítóit, az egyeztetett adatokat, és a következtetést. Emellett meg kell vizsgálni, hogy a paritásnak megfelelően szállt-e át a tulajdonjog és a megfelelő időszakra került-e elszámolásra.

Devizás vevőkövetelések ellenőrzése során újrakalkulálást végezhet a könyvvizsgáló. Melynek alapja a számviteli politikában rögzített árfolyam, és a devizában fennálló követelés értéke.

A könyvvizsgáló a V. számú mellékletben található összefoglaló munkalapon rögzítette az általa elvégzett könyvvizsgálói eljárásokhoz kapcsolódó információkat a vevők esetében. (A bemutatott MINTA munkalap csak az összefoglaló lapot tartalmazza, a tényleges könyvvizsgálói eljárásokat tartalmazó munkalapok referenciával kerültek jelölésre, továbbá ez a munkalap nem elegendő az árbevétel egyenleg alátámasztására, arra külön munkalapot, munkaprogramot szükséges készíteni).

3.5. Árbevétel, mint jelentős kockázatú könyvvizsgálati terület:

Az értékesítés nettó árbevételének könyvvizsgálata az egyik legösszetettebb könyvvizsgálati feladat. A beszámoló felhasználói, a tulajdonosok, a vezetés is gyakran górcső alá veszi az árbevételt, kapcsolnak hozzá várakozást, vagy akár teljesítendő célt (KPI). Ennek okán a lényeges hibás állítás kockázata az árbevétel elszámolással kapcsolatban általában magas, mivel a csalás, szándékos visszaélés kockázata is itt a legnagyobb.

Az árbevétel elszámolással kapcsolatos releváns könyvvizsgálati állítások lehetnek:

- előfordulás (létezés)
- teljesség
- pontosság
- elhatárolás

Az értékesítés nettó árbevételének vizsgálata során kiemelt szerepe van a tevékenység, az ügylettípusok, és az üzleti folyamatok felmérésének, valamint az elemző eljárásoknak, úgy mint:

- bevétel források jellege: termékek vagy szolgáltatások és piacok
- gazdálkodás menete
- földrajzi eloszlás és ágazati szegmentáció;
- termelő berendezések, raktárak és irodák elhelyezkedése, a folyamatban betöltött szerepe
- főbb partnerek, keretszerződések azonosítása
- kapcsolt felekkel folytatott ügyletek azonosítása
- árbevétel elszámolásra alkalmazott számviteli politika.

Fontos megérteni, hogy a vizsgált társaság árbevétele milyen főbb tevékenységek (bevételi források, például termék csoport értékesítés és szolgáltatás típusonként) mentén alakul ki. Ezeket a tevékenységeket érdemes homogén csoportokban elemezni havi bontásban, ennek keretében meghatározni, hogy az árbevétel elszámolása egyezik-e a könyvvizsgáló várakozásával. A megkapott adatokat érdemes továbbá összehasonlítani az iparági gyakorlattal, e körben meg lehet vizsgálni, hogy a számviteli politika „iparág specifikusan” került kialakításra, valamint, hogy az árbevétel elszámolás módszere közelíti az iparági gyakorlatot. Az elemzés elvégzését követően érdemes a vezetést megkérdezni, főleg amennyiben eltérés tapasztalható az iparági gyakorlattól, vagy ha a könyvvizsgáló az egyes hónapok között nagy különbséget azonosított. Az elemző eljárások során fontos megismerni a főbb keretszerződéses megállapodásokat, szerződéses feltételeket, paritásokat (incoterms, például: *EXW – Ex-Works - üzemből*, *DAP – Delivered At Place- helyszínre leszállítva*, *DDP – Delivered Duty Paid - leszállítva vámfizetéssel*), az árbevétel elszámolásra vonatkozó számviteli politikát, és jogszabályi előírásokat is. Termék értékesítés esetén érdemes az értékesítések egységárainak összehasonlítása a katalógus árral, eltérés esetén magyarázat keresése.

Amennyiben a könyvvizsgáló az üzleti folyamatok megismerése során a társaság által működtetett kontrollt azonosít, és teszteli azok működési hatékonyságát (azonosított kontrollonként a kockázattól függően általában a teljes időszakot lefedő 25-50 db mintán), úgy az adatok tételes tesztelésre tervezett eljárásoknál támaszkodhat a kontroll hatékony működésére. Ilyen releváns kontrollok lehetnek például:

- IT kontrollok (automatikus), például devizás vevő követelések automatikus árfolyam különbözet számítása és könyvelése.
- IT kontrollok (manuális), például az értékesítés könyvelése kizárólag akkor történhet meg, ha a szükséges bizonylatok rendelkezésre állnak (aláírt teljesítési igazolás, és számla), és azok megfelelőségét az arra kijelölt személy ellenőrizte és jóváhagyta (különböző személy rögzítette, és ellenőrizte a tranzakciót – 4 szem elv).
- Manuális kontrollok, például vevő részére számla csak a szállítólevél alapján állítható ki, vagy a megrendelés, szállítólevél, számla adatainak egyeztetése, melyet az arra jogosult személy ellenőriz és egy másik jogosult személy engedélyez.

Az elemző eljárások és a kontrollok vizsgálatát követően kell kialakítani az adatok tesztelésével kapcsolatos eljárásokat, figyelemmel az azonosított kockázatokra:

Már az elemző eljárások során javasolt beszerezni a kimenő számla adatokat tartalmazó éves listát elektronikusan, melyet mindenekelőtt össze kell vetni az értékesítés nettó árbevétel főkönyvi egyenlegeivel. Ezt követően a kimenő számla listában a számla sorszámok folyamatosságának ellenőrzése és összevetése történhet meg az árbevétel kartonnal. A kimenő számlákat célszerű összehasonlítani a NAV számla adatbázisával, mely a teljesség állításra adhat választ. A pontosság és az előfordulás (létezés) állítások igazolására a könyvvizsgálónak célszerű azonosítani a végrehajtási lényegességet meghaladó egyedi tételeket a listából, és ezeket egyeztetni a kapcsolódó bizonylatokhoz (szerződés, teljesítési igazolás, számla), valamint a kiválasztott kimenő számlán szereplő vevők adószámának valódiságának ellenőrzése NAV adatbázisa segítségével, valamint értékesítési tranzakció pénzbefolyásának alapbizonylathoz való egyeztetése. Ezen túlmenően a végrehajtási lényegességet egyedileg el nem érő tételek esetében mintaválasztási programmal ki kell választani azokat a tételeket, melyet a fenti módon tesztel a könyvvizsgáló. Emellett fontos az értékesítés nettó árbevételének és vevő követelés főkönyvi rögzítésének ellenőrzése, valamint áruértékesítés esetén az áru kivezetés és az elábe főkönyvi rögzítésének ellenőrzése, tételek összevetése a szállítólevél tartalmával.

A pontosság és az előfordulás (létezés) állítások alátámasztására a nagyobb vevőknél forgalom visszaigazolást is kérhet a könyvvizsgáló, melynek folyamata teljesen megegyezik a vevői egyenlegközlés folyamatával. Fontos felhívni a figyelmet, hogy amennyiben a forgalom visszaigazoltatás nem jár sikerrel, a kiválasztott egyenleg tekintetében a könyvvizsgálónak alternatív vizsgálatokat szükséges elvégezni!

A fenti eljárásokat úgy kell dokumentálni, hogy a könyvvizsgálati munka befejezése után ne maradjanak függő vagy olyan pontok, amelyekre vonatkozóan következtetések nem kerültek levonásra.

4. AZ ÁTTEKINTÉS KÖRÉBEN TAPASZTALT HIÁNYOSSÁGOK

4.1. Fordulónap utáni események vizsgálata:

A „fordulónap utáni események” kifejezés a következőkre utal:

- a pénzügyi kimutatások fordulónapja és a könyvvizsgálói jelentés dátuma között bekövetkező események, valamint
- olyan tények, amelyek a könyvvizsgálói jelentés dátumát követően jutottak a könyvvizsgáló tudomására. Ez utóbbival az ISA 720 „A könyvvizsgálónak az auditált pénzügyi kimutatásokat tartalmazó dokumentumokban szereplő egyéb információkkal kapcsolatos felelőssége” standard foglalkozik. Ezzel a kérdéskörrel jelen oktatási anyag nem foglalkozik.

A standard előírja, hogy a könyvvizsgálónak végre kell hajtania olyan könyvvizsgálati eljárásokat, amelyek célja elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyíték szerzése arra vonatkozóan, hogy azonosítottak minden, a pénzügyi kimutatások fordulónapja és a könyvvizsgálói jelentés dátuma között bekövetkezett olyan eseményt, amely a pénzügyi kimutatások módosítását vagy az azokban való közzétételt igényli.

Hogyan vizsgáljuk a fordulónap utáni eseményeket?

- A fordulónap utáni igazgatósági, tulajdonosi, felügyelőbizottsági vagy egyéb döntéshozó szervek jegyzőkönyveinek átolvasása.
- A mérlegfordulónapot követő évközi főkönyvi kivonat, vagy évközi pénzügyi kimutatások elemzése abból a szempontból, hogy van-e lényeges, szokatlan változás:
 - az év végi beszámolóhoz képest,
 - a függő kötelezettségekben,
 - saját tőkében, vagy
 - történt-e szokatlan manuális könyvelési tétel a fordulónap után.
- Vezetés nyilatkoztatása a fordulónap utáni eseményekről.
- Teljességi nyilatkozat bekérése.
- Ellenőrzőlisták kitöltése (könyvvizsgálat zárásával összefüggésben).

Konkrét eset a „rossz” gyakorlat szemléltetésére

„A Társaság vezetése a fordulónap utáni események kapcsán jelezte a teljességi nyilatkozatban, hogy nincs tudomása jelentős változásról, ugyanakkor a vezetőséggel történt interjúról, a feltett kérdésekről és az azokra kapott válaszokról, valamint a könyvvizsgáló által elvégzett könyvvizsgálati eljárásokról nem készült munkalap”.

Alkalmazott „jó gyakorlat” bemutatása:

A könyvvizsgáló a VI. számú mellékletben bemutatott minta kérdőívet töltötte ki a Társaságra szabva a vezetőséggel folytatott interjú alapján. A tervezett könyvvizsgálói eljárások elvégzése (fordulónap utáni főkönyvi kivonat áttekintése, fordulónap utáni szállítói kiegyenlítések vizsgálata, jegyzőkönyvek, havi, negyedéves jelentések vizsgálata) dokumentáltan megtörtént.

4.2. Vállalkozás folytatásának elve:

Általános megközelítés, hogy a pénzügyi kimutatásokat azzal a feltételezéssel készítik, hogy a gazdálkodó egység a belátható jövőben folytatja üzletszerű tevékenységét. Az általános célú pénzügyi kimutatásokat a vállalkozás folytatásának elvén alapuló számvitel alkalmazásával

készítik tehát, kivéve, ha a vezetésnek szándékában áll megszüntetni a gazdálkodó egységet vagy beszüntetni az üzletszerű tevékenységet, vagy amikor nem áll előtte ezen kívül más reális lehetőség.

A könyvvizsgáló felelőssége, hogy elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyítékot szerezzen és következtetést vonjon le arra vonatkozóan, hogy helyénvaló a vezetés részéről a vállalkozás folytatásának elvén alapuló számvitel alkalmazása a pénzügyi kimutatások készítése során, továbbá feladata, hogy az összegyűjtött könyvvizsgálati bizonyítékok alapján következtetést vonjon le arra vonatkozóan, hogy fennáll-e lényeges bizonytalanság a gazdálkodó egység vállalkozás folytatására való képességével kapcsolatban. Ezek a felelősségek akkor is fennállnak, ha a pénzügyi kimutatások elkészítéséhez alkalmazott pénzügyi beszámolási keretelvek nem tartalmazzak kifejezett követelményt a vezetés számára arra vonatkozóan, hogy konkrétan mérje fel a gazdálkodó egységnek a vállalkozás folytatására való képességét.

Konkrét eset a „rossz” gyakorlat szemléltetésére

„A vállalkozás folytatásának elve érvényesül” megjegyzésre került a tervezési összefoglaló dokumentumban, azonban külön munkalapot a könyvvizsgáló által elvégzett eljárásokról a könyvvizsgáló nem tudott bemutatni. Nem ismerte meg a vezetés hozzáállását, üzleti terveit a vállalkozás folytatásával kapcsolatban.”

Alkalmazott „jó gyakorlat” bemutatása:

A könyvvizsgáló a VII. számú mellékletben bemutatott minta kérdőívet töltötte ki a Társaságra szabva a vezetőséggel folytatott interjú alapján. A tervezett könyvvizsgálói eljárások elvégzése (fordulónap utáni főkönyvi kivonat áttekintése, rendelkezésre álló üzleti terv vizsgálata) dokumentáltan megtörtént.

Konkrét eset a „rossz” gyakorlat szemléltetésére:

„A vállalkozás folytatása vizsgálatáról semmilyen munkapapírt nem tudott bemutatni a könyvvizsgáló”.

Alkalmazott „jó gyakorlat” bemutatása:

A könyvvizsgáló külön munkalapot készített a vállalkozás folytatása kapcsán, ahol vizsgálta a Társaságtól kapott üzleti tervben szereplő információk megbízhatóságát (a gazdálkodó egység közép- és hosszú távú finanszírozását megvitatta a vezetéssel). Felmérte, hogy mi történhet abban az esetben, ha a bankok és más hitelezők esetleg beszüntetik a gazdálkodó egység finanszírozását, valamint valamely fő szállító, egy nagyobb vevő, kulcsfontosságú munkatárs, vagy licenc, franchise vagy egyéb jogi megállapodás keretében történő működés jogának elvesztése történne. Bekérte a vezetőségtől a jövő évi szerződésállományra vonatkozó információkat. Értékelte, hogy gazdálkodó egység függ-e a tulajdonos-vezető támogatásától. Vizsgálta, hogy képes-e a tulajdonos-vezető teljesíteni a támogatási megállapodás szerinti kötelmét melyről írásbeli megerősítést is kért.

4.3. Elemző eljárások az áttekintés keretében:

Az alapvető elemző eljárások alkalmazásával a könyvvizsgáló célja, hogy releváns és megbízható könyvvizsgálati bizonyítékot szerezzen, valamint a könyvvizsgálat végéhez közeli időpontban olyan elemző eljárásokat tervezzen meg és hajtson végre, amelyek segítséget nyújtanak a könyvvizsgálónak az arra vonatkozó átfogó következtetés kialakítása során, hogy a

pénzügyi kimutatások összhangban vannak-e a könyvvizsgáló gazdálkodó egységről szerzett ismereteivel. Az elemző eljárásokat ezért célszerű a könyvvizsgálat kezdeti szakaszában, és a könyvvizsgálói jelentés kibocsátását megelőzően is elvégezni.

Konkrét eset a „rossz” gyakorlat szemléltetésére

„Áttekintés nem készült, mert nem voltak elemző eljárások dokumentálva.”

Alkalmazott „jó gyakorlat” bemutatása:

A könyvvizsgáló a tervezés során készített elemzését frissítette (szöveges magyarázatot írt) az év végi végleges egyenlegek, valamint a kapott végleges információk alapján. Nem azonosított olyan új kockázatot, mely alapján arra a következtetésre jutott volna, hogy az általa tervezett és végrehajtott könyvvizsgálati eljárások nem lennének elegendőek és megfelelőek a könyvvizsgálati véleménye alátámasztásához.

4.4. Teljességi nyilatkozat:

Írásbeli nyilatkozatnak minősül a teljességi nyilatkozat, mely egy olyan, a vezetés által írásban tett nyilatkozat, amelyet a könyvvizsgálónak ad bizonyos kérdések megerősítése vagy más könyvvizsgálati bizonyíték alátámasztása céljából. A könyvvizsgálónak a pénzügyi kimutatásokért felelős, és az érintett kérdéseket megfelelően ismerő mindenkori vezetéstől kell írásbeli nyilatkozatokat kérnie. Az írásbeli nyilatkozatok dátumának a pénzügyi kimutatásokra vonatkozó könyvvizsgálói jelentés dátumához lehető legközelebb eső, de nem azt követő időpontnak kell lennie. Az írásbeli nyilatkozatoknak a könyvvizsgálói jelentésben megjelölt valamennyi pénzügyi kimutatásra és időszakra vonatkozniuk kell.

Konkrét eset a „rossz” gyakorlat szemléltetésére

„A teljességi nyilatkozat dátuma 2 héttel megelőzi, a könyvvizsgálói jelentés dátumát, amely nem megfelelő, mert a teljességi nyilatkozat nem fedi le elegendő módon a könyvvizsgálói jelentést kibocsátásáig terjedő időszakot”.

Alkalmazott „jó gyakorlat” bemutatása:

A könyvvizsgáló a kamara honlapján megtalálható Teljességi nyilatkozat mintát kiegészítette a Társaságra vonatkozó speciális jellemzőkkel, és ügyelt arra, hogy a teljességi nyilatkozat dátuma és a könyvvizsgálói jelentés dátuma között a lehető legkevesebb eltérés legyen.

5. A JELENTÉSKÉSZÍTÉS KÖRÉBEN TAPASZTALT HIÁNYOSSÁGOK

A könyvvizsgáló a pénzügyi kimutatásokra vonatkozóan a megszerzett könyvvizsgálói bizonyítékból levont következtetések értékelése alapján véleményt alakít ki a független könyvvizsgálói jelentésben arra vonatkozóan, hogy az általa vizsgált pénzügyi kimutatásokat minden lényeges szempontból a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek szerint állították-e össze. A könyvvizsgálónak kellő bizonyosságot kell szereznie arról, hogy a pénzügyi kimutatások egésze nem tartalmaz akár csalásból, akár hibából eredő lényeges hibás állítást.

A vélemény kialakítása, a könyvvizsgálói jelentés elkészítése előtt a könyvvizsgálónak meg kell győződnie arról, hogy megvan-e az összhang

- a tervezési szakaszban megállapított kockázatok és az elvégzett könyvvizsgálói eljárások között,

- a végleges számok alapján elvégzett analitikus elemzés és az üzleti tevékenység megismerése során kialakított várakozásai között,
- az elvégzett könyvvizsgálói eljárások alapján levont következtetések és a könyvvizsgálói vélemény között.

Egy ellenőrző lista az elvégzett munka áttekintéséhez segítséget nyújthat annak megállapításához, hogy a megszerzett könyvvizsgálói bizonyítékok elegendőek és megfelelőek-e a könyvvizsgálói vélemény kialakításához.

A könyvvizsgálati munka áttekintő szakaszának egyik fontos eleme a **nem helyesbített hibás állítások hatásának értékelése**. Előtte azonban a könyvvizsgálónak felül kell vizsgálnia a tervezési szakaszban megállapított lényegességet annak megerősítése érdekében, hogy az megfelelő marad-e a gazdálkodó egység tényleges pénzügyi adatai alapján.

A hibás állítások értékelésekor a könyvvizsgálónak figyelemmel kell lennie az ISA 450-es „A könyvvizsgálat során azonosított hibás állítások értékelése” standard előírásaira is.

A standard 6. bekezdésének b) pontja előírja, hogy

„A könyvvizsgálónak meg kell határoznia, szükséges-e módosítani az átfogó könyvvizsgálati stratégiát és a könyvvizsgálati tervet, ha:

a könyvvizsgálat során összegyűjtött hibás állítások együttesen megközelítik a 320. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standarddal összhangban meghatározott lényegességet”

Magyarázat: [ISA 450.A5]

„Ha a könyvvizsgálat során összegyűjtött hibás állítások együttesen megközelítik a 320. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standarddal összhangban meghatározott lényegességet, akkor az elfogadhatóan alacsonyabb szintűnél nagyobb kockázata lehet annak, hogy a lehetséges fel nem tárt hibás állítások a könyvvizsgálat során összegyűjtött hibás állításokkal együtt számítva meghaladhatják a lényegességet. Fel nem tárt hibás állítások létezhetnek mintavételezési kockázat és nem mintavételezési kockázat jelenléte miatt.”

Ha a nem helyesbített hibás állítások egyenként és együttesen nem érik el a lényegességet, akkor azok a teljességi nyilatkozat mellékletében kerülnek bemutatásra.

Amennyiben a nem helyesbített hibás állítások egyenként, illetve együttesen elérik vagy meghaladják a lényegességet, a könyvvizsgálónak az ISA 705-ös „A független könyvvizsgálói jelentésben szereplő vélemény minősítése” standard követelményeivel összhangban, minősítenie kell a véleményét.

A könyvvizsgálói jelentésben a könyvvizsgálónak az alábbiakra kell figyelnie:

- a könyvvizsgálói jelentés tagolása, szerkezeti felépítése megfelel-e a standard előírásoknak?
- az ügyfél és a vizsgált beszámoló azonosítása megfelelően történt-e? Cégnév, illetve legalább a mérlegfőösszeg és az adózott eredmény szerepel-e?
- a könyvvizsgálói véleményét a standardelőírásoknak megfelelő szövegezéssel fogalmazta-e meg?

- amennyiben szükség volt a könyvvizsgálói jelentésben az „Egyéb információk” vagy más megfelelő címmel ellátott külön szakasz alkalmazására, annak beépítése megtörtént-e és az egyéb információk szakaszban megfogalmazottak a standard előírásoknak megfelelnek-e?
- amennyiben szükség volt a könyvvizsgálói jelentésben egyéb jelentéstételi felelősséggel foglalkozni, úgy a „Jelentés egyéb jogi és szabályozói követelményekről” cím/szakasz elhelyezése, tagolása és tartalmi megfogalmazása megfelel-e a standard előírásainak?
- a vezetés (és az irányítással megbízott személyek) felelőssége az éves beszámolóért, valamint a könyvvizsgáló éves beszámoló könyvvizsgálataért való felelőssége szakaszban a megfogalmazások a standard előírásokban elvártak szerint történtek-e?
- tartalmazza-e a jelentés a szükséges figyelemfelhívó bekezdést, vagy egyéb kérdések bekezdést és csak indokolt figyelemfelhívó/egyéb kérdések bekezdést tartalmaz-e?
- A vállalkozás folytatására vonatkozó lényeges bizonytalanság esetén tartalmazza-e a könyvvizsgálói jelentés a "A vállalkozás folytatására vonatkozó lényeges bizonytalanság" című külön szakaszt?
- A figyelemfelhívó bekezdések, vagy egyéb kérdések bekezdés elhelyezése, tagolása és tartalmi megfogalmazása megfelel-e a standard előírásoknak?
- A korlátozott vélemény, ellenvélemény vagy véleménynyilvánítás visszautasítása esetén a jelentés szövegezése megfelelő-e, a minősített vélemény megfogalmazása a standard előírásokban megfogalmazottak szerint világos és egyértelmű nyilatkozatot tartalmaz-e?

Konkrét esetek a „rossz” gyakorlat szemléltetésére:

„A könyvvizsgáló egy korábban alkalmazni javasolt könyvvizsgálói jelentés mintát használt a hatályos standardok által összeállított könyvvizsgálói jelentés minta helyett, így a vezetés felelősségére vonatkozó szakasz már nem a hatályos szöveget tartalmazza”.

„A megbízás esetében a könyvvizsgáló által vizsgált időszak volt az első könyvvizsgálat, előző év könyvvizsgálattal nem alátámasztott. A könyvvizsgáló ezt az információt nem mutatta be a könyvvizsgálói jelentésében az egyéb kérdések szakaszában”.

Alkalmazott „jó gyakorlat” bemutatása:

A könyvvizsgáló a kamara honlapján megtalálható aktuális könyvvizsgálói jelentés mintát alkalmazta a Társaságra szabva.

6. ÖSSZEFOGLALÁS:

Az előzőekben tárgyalt témák alapján áttekintettük a könyvvizsgálati munkafázisokhoz kapcsolódóan azonosított főbb hiányosságokat, melyekre a jó gyakorlatból vett példákkal igyekeztünk segíteni a könyvvizsgálók munkáját.

Felhívjuk a figyelmet, hogy minden terület esetében a minőségellenőr csak az elkészült dokumentációt tudja értékelni, azaz a könyvvizsgálati dokumentáció összeállítása és áttekintése során fontos figyelni arra, hogy:

- a megbízás elfogadása, meghosszabbítása magában foglalja a függetlenség, összeférhetetlenség vizsgálatát, illetve ezek dokumentálását is;
- a tervezés: magában foglalja a gazdálkodó tevékenységéről és a belső ellenőrzési rendszerről szerzett ismeretek megszerzését, vagy éppenséggel aktualizálását, a rendszer-elmélet, a lényegesség meghatározását, a kockázatfelmérést, a könyvvizsgálati megközelítést, az eredendő kockázatok, a releváns állítások, a SZÜK besorolások dokumentációját, a csalás kockázatának feltérképezését, külső szakértők szükségességének vizsgálatát, logisztikai és egyéb kérdések tisztázását, stb.;
- a stratégiai terv és a munkaprogram kidolgozása általában párhuzamosan történik. Egy-mással szorosan összefüggenek, az egyikben történt változás hatással van a másikra is;
- a munkaprogram végrehajtása fázis esetében fontos megemlíteni, hogy itt történik a bizonyítékszerzés, számlaegyenlegek ellenőrzése a kockázatok függvényében, adófizetési kötelezettség vizsgálata, kiegészítő melléklet és üzleti jelentés ellenőrzése, stb.;
- fontos fázis az áttekintés, illetve kommunikáció az ügyféllel, valamint a végtermék a könyvvizsgálói jelentés kiadása.

Az említett munkafázisok nem azonos hosszúságúak, és egyik sem kihagyható!

I. melléklet - Ellenőrző lista az ügyfél és megbízás elfogadásához/megtartásához

Használat előtt kérem fontolja, meg, hogy az itt felsorolt kérdések nem teljeskörűek, ezért lehet, hogy szükséges lehet azok kiegészítésére az egyes potenciális egyedi megbízások háttérének függvényében, továbbá

1. az ellenőrző kérdéseket tartalmazó ügyfél/megbízás eloadási/megtartási dokumentumot a könyvvizsgálói elfogadó nyilatkozat aláírása előtt kell kitölteni és a következtetés levonni!!
2. közérdeklődésre számotartó társaságok vagy állami szektorban tevékenykedő potenciális ügyfelek esetében további szempontok vizsgálata válik, válhat szükségessé a megbízás elfogadásához!

I. - ALAP INFORMÁCIÓK A TÁRSASÁGRÓL	Válasz	Munkalap hivatkozás, megjegyzés, magyarázat
Cég neve és működési formája:		
Cég székhelye:		
Tulajdonosok:		<i>tulajdonosok és tulajdoni részarányaik felsorolása vagy az erre vonatkozó munkalap referenciája bbbb</i>
Végső haszonhúzó (tényleges tulajdonos) beazonosítva		<i>vonatkozó dokumentum: cccc (munkalap referencia)</i>
Közérdeklődésre számotartó vagy tőzsdén jegyzett cég:		<i>amennyiben a válasz "igen", kérem fontolja meg a munkalap jobb felső részében sárgával jelölt információt!</i>
Megbízás alatt várhatóan nyilvános részvény vagy kötvénykibocsátást tervez		<i>amennyiben a válasz "igen", kérem fontolja meg a munkalap jobb felső részében sárgával jelölt információt!</i>
Pénzmosással kapcsolatos eljárások alapján elfogadható		<i>pénzmosással kapcsolatos eljárások dokumentálva: xxxxxx (munkalap referencia)</i>
Ügyfél legfőbb tevékenységi körei, iparága:		
Megbízás tárgya:		
Vizsgált periódus:		
Alkalmazandó számviteli szabályok:		
Alkalmazandó egyéb vonatkozó speciális beszámolási szabályok, egyéb releváns szabályozások (pl. hatóság, felügyeleti szerv stb. előírásai):		
Jelentéskészítés során alkalmazandó könyvvizsgálati standard (700, 800, 805, 4400, stb..)		

Könyvvizsgálók kötelező szakmai továbbképzése, 2024

II. - A MEGBÍZÁS ELFOGADHATÓSÁGÁHOZ / MEGTARTÁSÁHOZ SZÜKSÉGES JELENTŐS INFORMÁCIÓK				Igen	Nem	N/A	Megjegyzés, magyarázat, válasz
Várhatóan a megbízás kivitelezése során külső szolgáltató (külső személy vagy szervezet) bevonására lesz szükség				igen	nem		
Potenciálisan bevonandó külső szolgáltató (társaság) neve és megbízás tárgya:							
Várhatóan a megbízás kivitelezése során szakértő bevonására lesz szükség? Ha igen, akkor a potenciálisan bevonandó szakértő neve és szakterületének megnevezése:				igen	nem		Szakértő neve, szakterület megnevezése:
A potenciálisan bevonandó szakértő megfelel a függetlenség és objektivitás követelményeinek, a szakértő függetlenségi nyilatkozata rendelkezésre áll				igen	nem	N/A	vonatkozó függetlenségi nyilatkozat: <i>nnnnn</i> (dokumentum referencia)
A könyvvizsgáló társaság rendelkezik a megbízás végrehajtásához szükséges speciális könyvvizsgálói minősítésekkel, ezek felsorolása:				igen	nem	N/A	felsorolás
A személyében felelős könyvvizsgáló rendelkezik a szükséges és itt felsorolt speciális minősítések mindegyikével				igen	nem	N/A	
A megbízás végrehajtásához szükség van a megbízás minőségének független áttekintését végző személy (független minőségellenőr) bevonására:				igen	nem		
A megbízás minőségének független áttekintését végző személy (független minőségellenőr) megfelel a függetlenség és objektivitás követelményeinek, és függetlenségi nyilatkozata rendelkezésre áll				igen	nem	N/A	vonatkozó függetlenségi nyilatkozat: <i>kkkkk</i> (dokumentum referencia)
A megbízás független minőségellenőre minden szükséges, fentebb felsorolt speciális minősítéssel, megfelelő szakértelemmel és iparági tapasztalattal rendelkezik:				igen	nem	N/A	
A megbízási díj az elvégzendő munka becsült munkaidő ráfordításai alapján ésszerű és lehetővé teszi a megbízás minőségi elvégzését				igen	nem		vonatkozó kalkuláció: <i>yyyyy</i> (munkalap referencia)
Könyvvizsgálóért felelős könyvvizsgáló társaság neve:							
Könyvvizsgálóért személyében felelős könyvvizsgáló neve és beosztása:							
Személyében felelős könyvvizsgáló által tulajdonolt cégek nevei:							Az összes függetlenségi kritériumot minden társaság esetében dokumentáltan ellenőrizni szükséges (egyéni vállalkozás is beleértendő)!
1							
2	stb						
Személyében felelős könyvvizsgáló munkavállalóként vagy alvállalkozóként az alábbi cégekben tevékenykedik:							Az összes függetlenségi kritériumot minden társaság esetében dokumentáltan ellenőrizni szükséges!
1							
2	stb						
Amennyiben nem egyedül hajtja végre a megbízást, úgy a munkacsoport tagjainak neve, beosztása vagy szerepe:				igen	nem	N/A	Függetlenségi szabályok minden résztvevőre vonatkoznak, így minden munkavállaló és alvállalkozó esetében dokumentáltan ellenőrizni kell az összes függetlenségi kritériumot!
1							vonatkozó függetlenségi nyilatkozat: <i>vvvvv</i> (dokumentum referencia)
2	stb						vonatkozó függetlenségi nyilatkozat: <i>bbbbb</i> (dokumentum referencia)

III -AZ ELFOGADÁSRA/MEGTARTÁSRA VONATKOZÓ FÜGGETLENSÉGI ÉS ETIKAI KÉRDÉSEK, A KÖNYVVIZSGÁLÓ EZEKRE VONATKOZÓ KÖVETKEZTETÉSEI

Megnevezés		Igen	Nem	N/A	Megjegyzés, magyarázat, válasz
FÜGGETLENSÉG					
1	Volt-e a könyvvizsgáló vagy annak közeli hozzátartozója (társaság esetén annak tagjai, vezető tisztségviselőt vagy vezető alkalmazottjai) az ügyfél:	Igen	Nem		
	· alapítója vagy tagja	Igen	Nem		
	· vezető tisztségviselője vagy felügyelő bizottsági tagja	Igen	Nem		
	· munkavállalója	Igen	Nem		
2	A megbízó vezető tisztségviselője a könyvvizsgáló közeli hozzátartozója vagy élettársa vagy tőle anyagi függésben lévő személy?	Igen	Nem		
3	Nyújt-e a könyvvizsgálaton kívül bármilyen más szolgáltatást a könyvvizsgáló (vagy valamely közeli hozzátartozója) az ügyfélnek?	Igen	Nem		
4	Ha igen sorolja fel ezeket a szolgáltatásokat az érték járó jövedelemmel együtt:			N/A	felsorolás:
5	A 4. pont szerint az ügyfélnek nyújtott más szolgáltatás jelent-e elfogadható szintre nem mérsékelhető veszélyhelyzetet a könyvvizsgálói függetlenségre?	Igen	Nem	N/A	
6	Az ügyfélnél a könyvvizsgáló hitelesített-e átalakulási vagyონmérleget vagy apportértéket?	Igen	Nem		
8	Ha hitelesített a könyvvizsgáló az ügyfélnél átalakulási vagyónmérleg-tervezetet, fennáll-e még az összeférhetetlenség amiatt, mert a jogutód bejegyzése óta még nem telt legalább 3 üzleti év?	Igen	Nem		
	Ha a könyvvizsgáló az ügyfél részére apport hitelesítését végezte, fennáll-e az önellenőrzés objektivitást csorbító veszélye? (Mérlegelje, hogy mennyi idő telt el az apport hitelesítése óta!)	Igen	Nem		
9	Van-e a könyvvizsgálónak bármilyen üzleti vagy érdekeltségi kapcsolata az ügyféllel?	Igen	Nem		
10	Van-e az ügyfélnek a könyvvizsgáló felé jelentős tartozása?	Igen	Nem		
11	Van-e a könyvvizsgálónak, bármely alkalmazottjának, alvállalkozójának vagy közeli hozzátartozójának bármilyen hitele, garanciája vagy egyéb jelentős kötelezettsége az ügyfél felé?	Igen	Nem		
12	Van-e a könyvvizsgálónak, bármely alkalmazottjának, alvállalkozójának vagy közeli hozzátartozóinak befektetése az ügyfélben?	Igen	Nem		
13	Van-e az ügyfél vezető tisztségviselőinek vagy azok közeli hozzátartozóinak befektetése a könyvvizsgáló cégében, cégeiben?	Igen	Nem		
14	Részt vesz-e a könyvvizsgáló vagy a könyvvizsgáló társaság más könyvvizsgáló tagja, munkavállalója vagy alvállalkozója az ügyfél könyvvizsgálásában?	Igen	Nem		
16	Kapott-e a könyvvizsgáló, vagy bármely alkalmazottja vagy közeli hozzátartozója bármilyen jelentős értékű ajándékot vagy juttatást az ügyféltől?	Igen	Nem		
17	Van-e bármilyen meglévő vagy várható peres ügye a könyvvizsgáló(társaság)nak az ügyféllel?	Igen	Nem		
15	Van-e a könyvvizsgálónak tudomása bármely olyan tényről, amely a független véleményalkotást veszélyeztetné?	Igen	Nem		
20	A magyar függetlenségi szabályokon túlmenően szükséges-e további ország függetlenségi szabályait is betartani? Ha igen mely ország ez?	Igen	Nem		ország(ok):

III -AZ ELFOGADÁSRA/MEGTARTÁSRA VONATKOZÓ FÜGGETLENSÉGI ÉS ETIKAI KÉRDÉSEK, A KÖNYVVIZSGÁLÓ EZEKRE VONATKOZÓ KÖVETKEZTETÉSEI

Megnevezés		Igen	Nem	N/A	Megjegyzés, magyarázat, válasz
Következtetések a függetlenségre, objektivitásra, egyéb etikai követelményekre vonatkozóan:					
	Azonosítottam a megbízás elfogadását/megtartását kizáró bármely összeférhetetlenséget?	Igen	Nem		Munkalap referenciája: yyyy
	Azonosítottam a függetlenséget, vagy az objektív véleményalkotást veszélyeztető bármely tényezőt?	Igen	Nem		
	Ha azonosítottam a függetlenséget, vagy az objektív véleményalkotást veszélyeztető bármely tényezőt, sikerült-e az azonosított veszélyt(eket) elfogadhatóan alacsony szintre csökkenteni, vagy kiküszöbölni az IESBA etikai kódex útmutatása szerint?	Igen	Nem	N/A	Indoklás, magyarázat:

IV -AZ ELFOGADÁSRA/MEGTARTÁSRA VONATKOZÓ DÖNTÉST MEGALAPOZÓ KOCKÁZATÉRTÉKELÉS ÉS A KÖNYVVIZSGÁLÓ KÖVETKEZTETÉSEI

Megnevezés		Igen	Nem	N/A	Megjegyzés, magyarázat
ELŐZŐ KÖNYVVIZSGÁLÓ, ELŐZŐ IDŐSZAKOK MEGBÍZÁSAI					
22	Amennyiben az előző időszokról más könyvvizsgáló(társaság) adott ki jelentést, azaz könyvvizsgálóváltás történt, mi volt a könyvvizsgálóváltás oka:				ok:
24	Sikeres volt a kapcsolatfelvétel az előző könyvvizsgálóval és áttekintettük, megértettük a könyvvizsgálóváltás hátterét. (Előző könyvvizsgálónak minősül az a könyvvizsgáló, akivel az ügyfél közvetlenül előttiünk könyvvizsgálati megbízási szerződést kötött, akkor is, ha a megbízásból (pl. lemondás miatt) nem született könyvvizsgálói jelentés!)	Igen	Nem	N/A	
	Az áttekintés során nem jutott tudomásunkra olyan tény és/vagy körülmény, amely oly mértékben növelné a könyvvizsgálati megbízásunk kockázatát, amelyet már nem tudunk a standardoknak megfelelően kezelni. (Pl. csatlásra utaló jelek, korábban nem ismert speciális szakértelem, a megbízás kivitelezési idejének vagy körülményeinek jelentős hátrányos megváltozása, stb)	Igen	Nem	N/A	
	Ha a megelőző évben is a társaság / a könyvvizsgáló volt az ügyfél könyvvizsgálója, tiszta könyvvizsgálói jelentést adott-e ki?	Igen	Nem	N/A	
	Ha az előző kérdésre "nem" választ adott, röviden foglalja össze a minősített vélemény (záradék) okát és mérlegelje annak jelentőségét a tárgyévi könyvvizsgálat kockázatosságára!				Összefoglalás:
IPARÁG, IPARÁGI ISMERETEK					
	Az ügyfél a működési jellegéből fakadóan a szokásosnál (átlagosnál) magasabb kockázattal rendelkezik a könyvvizsgálat végrehajtása szempontjából ?	Igen	Nem		
27	Az ügyfél az alábbi iparágak egyikében tevékenykedik: banki szolgáltatások, biztosítás, állami szektor)	Igen	Nem		
28	Az ügyfél érintett az alábbi iparágakban: szerencsejáték, drog vagy hasonló szenzitív tevékenység	Igen	Nem		
29	Az ügyfél alkalmaz kriptovalutát (bármilyen formában, beleértve a derivatívákat is)	Igen	Nem		
30	Az iparág, amelyben az ügyfél tevékenykedik nagyon változékony piacon és/vagy szigorú szabályozói háttérrel rendelkezik	Igen	Nem		

Könyvvizsgálók kötelező szakmai továbbképzése, 2024

IV -AZ ELFOGADÁSRA/MEGTARTÁSRA VONATKOZÓ DÖNTÉST MEGALAPOZÓ KOCKÁZATÉRTÉKELÉS ÉS A KÖNYVVIZSGÁLÓ KÖVETKEZTETÉSEI

Megnevezés		Igen	Nem	N/A	Megjegyzés, magyarázat
31	Az ügyfél iparága speciális szaktudást igényel (pl. olaj és gáz, egészségügy, energetika, stb)	Igen	Nem		
ERŐFORRÁSOK MEGLÉTE - EMBERI, TECHNOLÓGIAI, SZELLEMI, SZOLGÁLTATÓK					
32	Rendelkezik-e a társaság / személyében felelős könyvvizsgáló az adott ügyfél megbízáshoz szükséges iparági ismeretekkel, szaktudással és képességekkel? - (Pl. banki, biztosítási, állami szektor, egyéb speciális szektorok) ismeretei, kriptovalutával kapcsolatos szakmai ismeretek, stb..)	Igen	Nem		
33	Rendelkezik-e a társaság / személyében felelős könyvvizsgáló az adott ügyfél megbízáshoz szükséges könyvvizsgálói tapasztalatokkal? (Pl. banki, biztosítási, állami szektor, egyéb speciális szektorok ismeretei, kriptovalutával kapcsolatos szakmai ismeretek, stb..)	Igen	Nem		
34	Amennyiben a társaság / a személyében felelős könyvvizsgáló nem rendelkezik a szükséges szaktudással és tapasztalattal, a hiányzó szaktudást és/vagy tapasztalatot alvállalkozó vagy új munkavállaló bevonásával kívánja pótolni, hogy az ügyfelet/a megbízást elfogadhassa?	Igen	Nem	N/A	
35	A megbízással vállalt jelentés kiadásának ügyfél által elvárt határideje:				
36	A könyvvizsgáló(társaság) a megbízás elvárt határidőre történő kivitelezésére elegendő emberi erőforráskapacitással rendelkezik.	Igen	Nem	N/A	vonatkozó kalkuláció: yyyy (munkalap referencia)
37	A könyvvizsgáló(társaság) a megbízás elvárt határidőre történő kivitelezésére elegendő technológiai erőforrással rendelkezik.	Igen	Nem	N/A	
38	A könyvvizsgáló(társaság) a megbízás elvárt határidőre történő kivitelezésére elegendő szellemi erőforrással rendelkezik.	Igen	Nem	N/A	
39	A megbízás során alkalmazandó könyvvizsgálati standardok a megbízásban résztvevő könyvvizsgálónak és segítőinek ismertek és az azokban foglalt elvárásokat határidőre teljesíteni tudják.	Igen	Nem	N/A	
40	A megbízás során alkalmazandó számviteli szabályok a megbízásban résztvevő könyvvizsgálónak és segítői számára ismertek. (pl. IFRS megbízás esetén a könyvvizsgálói csapatban minimum egy kolléga megfelelő szakképesítéssel bír)	Igen	Nem	N/A	
41	Szolgáltató bevonása esetén a bevonásra kerülő szolgáltató a neki allokálható feladatok elvégzéséhez megfelelő szakértelemmel és tapasztalattal bír.	Igen	Nem	N/A	bevonandó szolgáltató:
42	Szükség esetén biztosított-e a külső konzultáció lehetősége, illetve a szükséges személyi, anyagi, határidőbeli feltételek?	Igen	Nem	N/A	
43	Szükség esetén biztosítottak-e a külső (ISQM 2 standard szerinti) független minőségellenőrzéshez szükséges személyi, anyagi, határidőbeli feltételek?	Igen	Nem	N/A	
EGYÉB KÉRDÉSEK					
44	A könyvvizsgáló tudomására jutott-e az ügyfél jó hírnevét, tisztességét negatívan érintő, vagy a csalás kockázatát növelő információ?	Igen	Nem	N/A	információ forrása:
45	A könyvvizsgáló tudomására jutott-e az ügyfél vezetőségének jó hírnevét, tisztességét negatívan érintő, továbbá vélt vagy valós csalásban való érintettségükre vonatkozó, a csalás kockázatát növelő információ?	Igen	Nem	N/A	információ forrása:
46	Tapasztalt-e a vezetéssel történt megbeszélései alapján a vezetés részéről véleményvásárlási szándékot?	Igen	Nem	N/A	

IV -AZ ELFOGADÁSRA/MEGTARTÁSRA VONATKOZÓ DÖNTÉST MEGALAPOZÓ KOCKÁZATÉRTÉKELÉS ÉS A KÖNYVVIZSGÁLÓ KÖVETKEZTETÉSEI

	Megnevezés	Igen	Nem	N/A	Megjegyzés, magyarázat
18	Merültek-e fel kételyek a vezetés tisztességével kapcsolatban? (üzleti hírnév, etikus magatartás, vezetők kiléte, belső ellenőrzési célok, agresszív számviteli elszámolások, stb)	Igen	Nem	N/A	
19	Véleménye szerint nagy a kockázata annak, hogy a vezetés nem ismeri el az éves beszámoló összeállítására vonatkozó felelősségét?	Igen	Nem	N/A	
47	Az ügyfél áll-e bármely olyan szakció(k) vagy korlátozás alatt - pl. NAV, hatósági eljárás, végrehajtási eljárás -, amely az audit kockázatot jelentősen növelné vagy az átlagosnál jelentősen magasabb szintre emelné?	Igen	Nem	N/A	
48	A legfrissebb pénzügyi információk alapján merültek-e fel kételyek az ügyfél fizetőképessége, annak megalapozottsága, vagy a vállalkozás folytatása elvének a belátható jövőn belüli érvényesülése (a vállalkozás folytathatósága) tekintetében?	Igen	Nem	N/A	információ forrása:
49	Van-e a megbízás elfogadásának vagy meghosszabbításának bármely más akadálya? (Pl.: érdekellentét, rotációs szabályok, egyéb ok miatt)	Igen	Nem	N/A	

<i>(A fenti kérdésekre adott válaszoknál a zölddel színezett mezőkben lévő válaszok csökkentik vagy nem növelik a megbízás kockázatát.)</i>					
Következtetések:					
Leendő megbízás könyvvizsgálati kockázatának értékelése:		alacsony	közepes	magas	<i>Válaszát aláhúzással jelölje!</i>
A Pmt/Kit szabályzat alapján az ügyfél kockázata:		alacsony	normál	magas	<i>Válaszát aláhúzással jelölje!</i>
Az összes azonosított kockázatot figyelembe véve a megbízás elfogadása/ megtartása javasolt		Igen	Nem		<i>Munkalap referenciája: yyyyy</i>

A fenti szempontok, információk és az ügyfél / megbízás felmért kockázatának mérlegelése alapján az ügyfél és a megbízás elfogadható / meghosszabbítható	igen	nem
---	-------------	------------

Szöveges indoklás, ha szükséges (pl. magas kockázat esetén, azonosított függetlenségi/objektivitási veszélyek esetén stb.):

Készítette:

Dátum:

Ellenőrizte, engedélyezte:

Dátum:

II. melléklet – „JÓ GYAKORLAT” Kft. mérleg és eredménykimutatása - 2024

1. táblázat "JÓ GYAKORLAT" Kft. mérleg – Eszközök (aktívák) - 2024.01.01-2024.12.31.

E FT-ban

	Tétel megnevezése	Előző év	Tárgyév	Változás	Változás %
1	A. Befektetett eszközök (02.+10.+18.sor)	750 303	689 253	61 050	-8,14
2	I. IMMATERIÁLIS JAVAK (03.-09.sorok)	7 474	3 279	4 195	-56,13
3	1. Alapítás-átszervezés aktivált értéke	2 485	1 177	1 308	-52,64
4	2. Kísérleti fejlesztés aktivált értéke				,00
5	3. Vagyoni értékű jogok	4 989	2 102	2 887	-57,87
6	4. Szellemi termékek				,00
7	5. Üzleti vagy cégérték				,00
8	6. Immateriális javakra adott előlegek				,00
9	7. Immateriális javak értékhelyesbítése				,00
10	II. TÁRGYI ESZKÖZÖK (11.-17.sorok)	358 766	346 211	12 555	-3,50
11	1. Ingatlanok és a kapcsolódó vagyoni értékű jogok	139 366	136 591	2 775	-1,99
12	2. Műszaki berendezések, gépek, járművek	120 665	100 311	20 354	-16,87
13	3. Egyéb berendezések, felszerelések, járművek	70 916	67 153	3 763	-5,31
14	4. Tenyészállatok				,00
15	5. Beruházások, felújítások	27 819	42 156	-14 337	51,54
16	6. Beruházásokra adott előlegek				,00
17	7. Tárgyi eszközök értékhelyesbítése				,00
18	III. BEFEKTETETT PÉNZÜGYI ESZKÖZÖK (19.-28.sorok)	384 063	339 763	44 300	-11,53
19	1. Tartós részesedés kapcsolt vállalkozásban	170 460	170 460		,00
20	2. Tartósan adott kölcsön kapcsolt vállalkozásban				,00
21	3. Tartós jelentős tulajdoni részesedés				,00
22	4. Tartósan adott kölcsön jelentős tulajdoni részesedési viszonyban álló vállalkozásban				,00
23	5. Egyéb tartós részesedés				,00
24	6. Tartósan adott kölcsön egyéb részesedési viszonyban álló vállalkozásban				,00
25	7. Egyéb tartósan adott kölcsön	213 603	169 303	44 300	-20,74
26	8. Tartós hitelviszonyt megtestesítő értékpapír				,00
27	9. Befektetett pénzügyi eszközök értékhelyesbítése				,00
28	10. Befektetett pénzügyi eszközök értékelési különbözete				,00
29	B. Forgóeszközök (30.+37.+46.+53.sor)	1 992 081	3 138 388	-1 146 307	57,54
30	I. KÉSZLETEK (31.-36.sorok)	818 637	685 076	133 561	-16,32
31	1. Anyagok	20 873	29 392	-8 519	40,81
32	2. Befejezetlen termelés és félkész termékek	34 378	14 818	19 560	-56,90
33	3. Növendék-, hízó és egyéb állatok				,00
34	4. Késztermékek				,00
35	5. Áruk	763 350	640 751	122 599	-16,06
36	6. Készletekre adott előlegek	36	115	-79	219,44
37	II. KÖVETELÉSEK (38.-45.sorok)	443 274	1 143 061	-699 787	157,87
38	1. Követelések áruszállításból és szolgáltatásokból (vevők)	278 398	347 486	-69 088	24,82
39	2. Követelések kapcsolt vállalkozással szemben	1 416	1 395	21	-1,48
40	3. Követelések jelentős tulajdoni részesedési viszonyban lévő vállalkozással szemben				,00
41	4. Követelések egyéb részesedési viszonyban lévő vállalkozással szemben				,00
42	5. Váltókövetelések				,00
43	6. Egyéb követelések	163 460	794 180	-630 720	385,86
44	7. Követelések értékelési különbözete				,00
45	8. Származékos ügyletek pozitív értékelési különbözete				,00
46	III. ÉRTÉKPAPÍROK (47.-52.sorok)	60 000		60 000	-100,00
47	1. Részesedés kapcsolt vállalkozásban				,00
48	2. Jelentős tulajdoni részesedés				,00

Könyvvizsgálók kötelező szakmai továbbképzése, 2024

E FT-ban

	Tétel megnevezése	Előző év	Tárgyév	Változás	Változás %
49	3. Egyéb részesedés				,00
50	4. Saját részvények, saját üzletrészek	60 000		60 000	-100,00
51	5. Forgatási célú hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok				,00
52	6. Értékpapírok értékelési különbözete				,00
53	IV. PÉNZESZKÖZÖK (54.-55.sorok)	670 170	1 310 251	-640 081	95,51
54	1. Pénztár, csekkek	4 243	5 742	-1 499	35,33
55	2. Bankbetétek	665 927	1 304 509	-638 582	95,89
56	C. Aktív időbeli elhatárolások (57.-59.sorok)	10 707	135 400	-124 693	1 164,59
57	1. Bevételek aktív időbeli elhatárolása	4 601	131 619	-127 018	2 760,66
58	2. Költségek, ráfordítások aktív időbeli elhatárolása	6 106	3 781	2 325	-38,08
59	3. Halasztott ráfordítások				,00
60	ESZKÖZÖK (AKTÍVÁK) ÖSSZESEN (01.+29.+56.sor)	2 753 091	3 963 041	-1 209 950	43,95

2. táblázat "JÓ GYAKORLAT" Kft. mérleg – Források (passzívák) - 2024.01.01-2024.12.31.

E FT-ban

	Tétel megnevezése	Előző év	Tárgyév	Változás	Változás %
61	D. Saját tőke (62.+64.+65.+66.+67.+68.+71.sor)	1 657 226	2 090 935	-433 709	26,17
62	I. JEGYZETT TŐKE	10 000	8 500	1 500	-15,00
63	Ebből: visszavásárolt tulajdoni részesedés névértéken				,00
64	II. JEGYZETT, DE MÉG BE NEM FIZETETT TŐKE (-)				,00
65	III. TŐKETARTALÉK				,00
66	IV. EREDMÉNYTARTALÉK	1 287 370	1 215 987	71 383	-5,54
67	V. LEKÖTÖTT TARTALÉK	148 009	431 239	-283 230	191,36
68	VI. ÉRTÉKELESI TARTALÉK				,00
69	1. Értékhelyesbítés értékelési tartaléka				,00
70	2. Valós értékelés értékelési tartaléka				,00
71	VII. ADÓZOTT EREDMÉNY	211 847	435 209	-223 362	105,44
72	E. Céltartalékok (73.-75.sorok)	49 889	44 262	5 627	-11,28
73	1. Céltartalék a várható kötelezettségekre	49 889	44 262	5 627	-11,28
74	2. Céltartalék a jövőbeni költségekre				,00
75	3. Egyéb céltartalék				,00
76	F. Kötelezettségek (77.+82.+92.sor)	1 045 172	1 579 816	-534 644	51,15
77	I. HÁTRASOROLT KÖTELEZETTSÉGEK (78.-81.sorok)				,00
78	1. Hátrasorolt kötelezettségek kapcsolt vállalkozással szemben				,00
79	2. Hátrasorolt kötelezettségek jelentős tulajdoni részesedési viszonyban lévő vállalkozással szemben				,00
80	3. Hátrasorolt köt.egyéb részesedési viszonyban lévő vállalk.szemben				,00
81	4. Hátrasorolt kötelezettségek egyéb gazdálkodóval szemben				,00
82	II. HOSSZÚ LEJÁRATÚ KÖTELEZETTSÉGEK (83.-91.sorok)	10 954	26 807	-15 853	144,72
83	1. Hosszú lejáratra kapott kölcsönök				,00
84	2. Átváltoztatható és átváltozó kötvények				,00
85	3. Tartozások kötvénykibocsátásból				,00
86	4. Beruházási és fejlesztési hitelek	10 954	20 428	-9 474	86,49
87	5. Egyéb hosszú lejáratú hitelek				,00
88	6. Tartós kötelezettségek kapcsolt vállalkozással szemben				,00
89	7. Tartós kötelezettségek jelentős tulajdoni részesedési viszonyban lévő vállalkozásokkal szemben				,00
90	8. Tartós köt. egyéb részesedési viszonyban lévő vállalk.szemben				,00
91	9. Egyéb hosszú lejáratú kötelezettségek		6 379	-6 379	,00

Könyvvizsgálók kötelező szakmai továbbképzése, 2024

E FT-ban

	Tétel megnevezése	Előző év	Tárgyév	Változás	Változás %
92	III. RÖVID LEJÁRATÚ KÖTELEZETTSÉGEK (93.-104.sorok kiv.94.)	1 034 218	1 553 009	-518 791	50,16
93	1. Rövid lejáratú kölcsönök				,00
94	-ebből: az átváltoztatható és átváltozó kötvények				,00
95	2. Rövid lejáratú hitelek	7 384	20 000	-12 616	170,86
96	3. Vevőtől kapott előlegek	66 814	55 862	10 952	-16,39
97	4. Kötelezettségek áruszállításból és szolgáltatásból (szállítók)	839 210	726 068	113 142	-13,48
98	5. Váltótartozások				,00
99	6. Rövid lejáratú kötelezettségek kapcsolt vállalkozással szemben				,00
100	7. Rövid lejáratú kötelezettségek jelentős tulajdoni részesedési viszonyban lévő vállalkozásokkal szemben				,00
101	8. Rövid lej. köt. egyéb részesedési viszonyban lévő vállalk.szemb.				,00
102	9. Egyéb rövid lejáratú kötelezettségek	120 810	751 079	-630 269	521,70
103	10. Kötelezettségek értékelési különbözete				,00
104	11. Származékos ügyletek negatív értékelési különbözete				,00
105	G. Passzív időbeli elhatárolások (106.-108.sorok)	804	248 028	-247 224	30 749,25
106	1. Bevételek passzív időbeli elhatárolása		8	-8	,00
107	2. Költségek, ráfordítások passzív időbeli elhatárolása	779	23 554	-22 775	2 923,62
108	3. Halasztott bevételek	25	224 466	-224 441	897 764,00
109	FORRÁSOK (PASSZÍVÁK) ÖSSZESEN (61.+72.+76.+105.sor)	2 753 091	3 963 041	-1 209 950	43,95

Könyvvizsgálók kötelező szakmai továbbképzése, 2024

3. táblázat "JÓ GYAKORLAT" Kft. eredménykimutatás - 2024.01.01-2024.12.31.

E FT-ban

	Tétel megnevezése	Előző év	Tárgyév	Változás	Változás %
1	Belföldi értékesítés nettó árbevétele	3 633 846	4 251 593	-617 747	17,00
2	Exportértékesítés nettó árbevétele	20 689	21 311	-622	3,01
I	Értékesítés nettó árbevétele (01.+02.)	3 654 535	4 272 904	-618 369	16,92
3	Saját termelésű készletek állományváltozása	26 245	-19 560	45 805	-174,53
4	Saját előállítású eszközök aktivált értéke	2 079	1 896	183	-8,80
II	Aktivált saját teljesítmények értéke (03+/-04.)	28 324	-17 664	45 988	-162,36
III	Egyéb bevételek	56 751	78 486	-21 735	38,30
	Ebből: visszaírt értékvesztés				,00
5	Anyagköltség	574 047	600 703	-26 656	4,64
6	Igénybe vett szolgáltatások értéke	311 300	386 329	-75 029	24,10
7	Egyéb szolgáltatások értéke	32 470	32 354	116	-,36
8	Eladott áruk beszerzési értéke	812 929	852 388	-39 459	4,85
9	Eladott (közvetített) szolgáltatások értéke	715 930	858 332	-142 402	19,89
IV	Anyagjellegű ráfordítások (05.+06.+07.+08.+09.)	2 446 676	2 730 106	-283 430	11,58
10	Béreköltség	516 065	510 882	5 183	-1,00
11	Személyi jellegű egyéb kifizetések	22 749	16 224	6 525	-28,68
12	Bérfelrakások	78 385	85 589	-7 204	9,19
V	Személyi jellegű ráfordítások (10.+11.+12.)	617 199	712 695	-95 496	15,47
VI	Értécsökkenési leírás	71 349	65 051	6 298	-8,83
VII	Egyéb ráfordítások	377 581	403 516	-25 935	6,87
	Ebből: értékvesztés				,00
A	ÜZEMI (ÜZLETI) TEVÉKENYSÉG EREDMÉNYE (I.+/-II.+III.-IV.-V.-VI.-VII.)	226 805	422 358	-195 553	86,22
13	Kapott (járó) osztalék és részesedés				,00
	Ebből: kapcsoló vállalkozástól kapott				,00
14	Részesedésekből származó bevételek, árfolyamnyereségek				,00
	Ebből: kapcsoló vállalkozástól kapott				,00
15	Befektetett pénzügyi eszközökből (értékpapírokból, kölcsönökből) származó bevételek, árfolyamnyereségek	1 879	9 272	-7 393	393,45
	Ebből: kapcsoló vállalkozástól kapott				,00
16	Egyéb kapott (járó) kamatok és kamatjellegű bevételek	187	22 982	-22 795	12 189,84
	Ebből: kapcsoló vállalkozástól kapott		22 982	-22 982	,00
17	Pénzügyi műveletek egyéb bevételei	6 976	10 750	-3 774	54,10
	Ebből értékelési különbözet				,00
VIII	Pénzügyi műveletek bevételei (13.+14.+15.+16.+17.)	9 042	43 004	-33 962	375,60
18	Részesedésekből származó ráfordítások, árfolyamvesztések				,00
	Ebből: kapcsoló vállalkozásnak adott				,00
19	Befektetett pénzügyi eszközökből (értékpapírokból, kölcsönökből) származó ráfordítások, árfolyamvesztések				,00
	Ebből: kapcsoló vállalkozásnak adott				,00
20	Fizetendő (fizetett) kamatok és kamatjellegű ráfordítások	1 131	3 530	-2 399	212,11
	Ebből: kapcsoló vállalkozásnak adott				,00
21	Részesedések, értékpapírok, tartósan adott kölcsönök, bankbetétek értékvesztése				,00
22	Pénzügyi műveletek egyéb ráfordításai				,00
	Ebből értékelési különbözet				,00
IX	Pénzügyi műveletek ráfordításai (18.+19.+20.+21.+22.)	1 131	3 530	-2 399	212,11
B	PÉNZÜGYI MŰVELETEK EREDMÉNYE (VIII.-IX.)	7 911	39 474	-31 563	398,98
C	ADÓZÁS ELŐTTI EREDMÉNY (+/-A.+/-B.)	235 847	461 832	-227 116	95,82
X	Adófizetési kötelezettség	24 000	26 623	-2 623	10,93
D	ADÓZOTT EREDMÉNY (+/-C.-X.)	211 847	435 209	-224 493	105,44

III. melléklet – A Társaság környezetének általános bemutatása

Iparág általános bemutatása:

2024 októberében az építőipari termelés volumene a kiigazítatlan adatok szerint 7,8%-kal maradt el az egy évvel korábbtól. A szezonálisan és munkanappal kiigazított indexek alapján az építőipar termelése 7,6%-kal csökkent - derül ki a Központi Statisztikai Hivatal 2024.12.16-ai gyorstájékoztatójából.

Az építőipar általános megfogalmazás szerint ingatlanok, épületek, építmények létrehozásával foglalkozó gazdasági ág, mely előbbi feladatain túl még épületek, ingatlanok, egyéb építmények állagmegóvásával, helyreállításával is foglalkozik, továbbá az építkezésekkel kapcsolatos szerelési munkákat (szerelőipar) is elvégzik. A tevékenységet általában ott végzik, ahol az adott létesítményt fel kell építeni, vagy felújítani, karbantartani. Ezért nevezzük az építőipari tevékenységet telepített jellegű tevékenységnek.

Sajátossága még, hogy építőipari tevékenységet nem csak a tipikusan építőipari vállalkozásnál végezhetnek, hanem a gazdaság többi ágazatában is.

Így például a társaság több telephelyen már több éve végez jól jövedelmező tevékenységi körének kiegészítéseként az építőipari vállalkozások részére, kereskedelmi bolt hálózaton keresztül az építőipari áruk például villanyszerelési, fa, építőipari, berendezések, kazánok stb. bolti értékesítésével foglalkozik.

Az építőipari vállalkozásokra vonatkozó főbb eljárási szabályokat „Az épített környezet alakításáról és védelméről” szóló, többször módosított 1997. évi LXXVIII. Tv. (továbbiakban Építési törvény) határozza meg, melynek kiegészítő illetve legfőbb végrehajtási utasítása „Az országos településrendezési és építési követelményekről szóló 253/1997 (XII. 20.) számú Kormányrendelet (továbbiakban: OTÉK). Ezen a két jogszabályon kívül még számos rendelet, határozat szabályozza az egyes speciális területekre vonatkozó követelményeket.

Továbbá figyelembe kell venni a kereskedelmi tevékenységre vonatkozó szabályokat is, az árrés vizsgálatot meg kell tenni és a kereskedelmi szabályzat, program használat áttekintése indokolt.

Gazdasági egység jellege, az építési tevékenységek főbb csoportosítása

A vállalkozásokat annak megfelelően csoportosítjuk, és attól függ, hogy hová soroljuk be az adott vállalkozást, hogy milyen jellegű létesítmény kivitelezésére szakosodott, illetve melyekhez rendelkezik engedélyekkel. Ettől függ, hogy melyik konkrét előírás vonatkozik rá, pl. az engedélyezési terveknel és az engedélyezés módjáról, az alkalmazandó szabványokról, stb.

Külön kategória a nagy építőipari vállalkozások mellett a lakás- és irodaépület építő társaságok, akik lehetnek csak megrendelő státusban és ez esetben nem tekinthetők tipikus építőipari vállalkozónak. esetleg kifejezetten eladási vagy bérbeadási céllal is építhet.

Kockázati tényezőt jelent még, hogy a kereskedelmi bolti építőipari saját árukészletet az építkezésekhez felhasználják, kérdés milyen piaci áron adják át az építő részlegnek.

Iparági kockázatok összefoglalása

Összetett (többféle tevékenység, igen sok több telephellyel

Vertikalitás és horizontalitás tevékenység

Az építőipari vállalkozások területén is hasonló szerkezetek alakulnak ki, mint más iparágakban. Azonban egy-egy vállalkozáson belül inkább jellemzőek a vertikális szerkezeti felépítések.

Területi szétszórtság

Nincs még egy olyan iparág, mint az építőipar, amely területileg ennyire változó körülmények között végzi tevékenységét. Nem csak a létrehozandó épület, építmény vonatkozásában, hanem gépbérletek, szállítások stb.

Speciális számviteli szabályok, leltározás sajátosságai

Az eszközök leltározása attól függ, hogy a társaság milyen analitikus nyilvántartást alkalmaz, továbbá, hogy a leltározás munkahelyen (munkaterületen) vagy raktárban történik, valamint attól is, hogy a munkafeladatok ellátását saját vagy bérelt eszközzel végzik. Helyi létszámmal végzi a leltározási tevékenységet, vagy megbízás alapján pld. diákokkal és a leltár a lényeges készlet mennyiségi és értékbeli nyilvántartást tartalmaz-e és az adott nyilvántartás összehasonlításával történik-e a leltár felvétel.

A számviteli szabályozottság a régi kialakult rendszer alapján működik, A számviteli politika alkalmazásának vizsgálata, annak következetes alkalmazása. A befejezetlen építőipari szabályok alkalmazása, projekt elszámolás stb.

Vagyongvédelem

Az építőipari vállalkozások a legegyszerűbb kivitelezési munkák esetén is kitéttek az eltulajdonításoknak elsősorban az általuk használt anyagok eszközök keresettsége miatt. Összetettebb kivitelezések esetén, mint a generál kivitelezések. Nagy a lopás veszélye, főleg a vidéki munkák miatt. fontos, hogy a tárgyi eszköz készlet megfelelően legyen leltározva a tényleges, tételes felméréssel.

Fontos megszervezni:

- a raktárak működtetését, a raktári analitikus nyilvántartásokat, az anyagok és egyéb eszközök mozgását,
- a felhasznált eszközök havi feladásait az egyes kivitelezési munkákra,
- analitikus nyilvántartások rendszeres (havi) egyeztetését a főkönyvi nyilvántartásokkal,
- a raktárak és a külső munkahelyek őrzését,
- a selejtezések szakszerű megszervezést, a megsemmisítések precíz dokumentálását.

Az önköltségszámítás sajátosságai, a munkaszámok szerepe és alkalmazása, szabályozottság

Az építőipari vállalkozások „termékei” az egyes kivitelezési munkák, melyek nyilvántartása, pontos költség ráfordításának ismerete a vállalkozásnak több szempontból is fontos. Így pl.

- gazdaságossági mutatók számításához,
- az egységnyi költségráfordítások munka fajtánkénti és szakmánkénti megállapításához,
- a közbeszerzésekhez árajánlat benyújtásához,
- a befejezetlen termelés értékének megállapításhoz (készültségi fok), stb.

Jótállási garancia kezelése, analitikus és főkönyvi nyilvántartása, kezelése, jelentős tételt jelent minden évben a garanciális kötelezettség, melyre banki garanciát is adott esetekben fizetnek.

Építőipari kockázatok:

Az építőipari tevékenység árbevétel oldala várhatóan jelentősen csökkenni fog a piaci kereslet csökkenésével és fizetőképes megrendelők olyan partnereket keresnek, akik mobilak és az ország bármely pontján dolgoznak és igen alacsony árrésszel. A társaság nagyságrendje és működési állandó fix költségei ezt nem teszik lehetővé.

A Társaság központi telephelye, ahol nagykereskedelmi tevékenység, webáruház is működik, 1111 Seholfalva 2. szám alatt található, de kiskereskedelmi egységgel rendelkezik még 200 km-es körzetben.

Könyvvizsgálók kötelező szakmai továbbképzése, 2024

A Társaság alapvetően olyan kivitelezési munkákban, megrendelésekben vesz részt, amelyek székhelyétől 100 km-es körzetben adódnak és lakásépítéssel is foglalkozik. Megrendelői köre a folyamatba lévő támogatások csökkenése miatt csökkenő tendenciát mutat.

Versenyársak és piaci pozíciójuk

A Társaság főként nagyobb városokban és országos web-en felületen teríti épületgépészeti termékeit, azonban az egész ország területén vannak vevői.

A pénzügyi stabilitás, piaci múlt, szakképzett eladók mind hozzájárulnak a sikeres működéshez. Ezek mellett nagyobb készletállománnyal biztosítja a Társaság vevői zavartalan kiszolgálását. Azonban a szakképzett munkaerő megfizetése igen nehéz likviditási problémát okozhat.

Kapcsolt vállalkozások

Alkalmazás Kft.

Egy magánszemély alapította 1996-ban, majd a magánszemély kivált a társaságból 2021.09.20-án. ezután 100 % tulajdonosa lett a Társaság. A Kft. főtevékenysége nem változott 2012. óta (lakó- és nem lakó ingatlan építés). Egymásnak alvállalkozói, mely miatt piaci ár vizsgálat szükséges.

Vendéglátó Kft.

A Kft. ilyen jellegű társaságba 49 % üzletrészt vásárolt és jelentős kölcsönt adott a tulajdonosok kizárólag a szálloda felépítésére és üzemeltetésére e. A Kft-ben a Társaság 2009-ben szerzett többségi befolyást szerzett. (közvetlen tulajdoni hányada 49%, míg a TUTI Kft.-n keresztül közvetetten 2%-kal rendelkezik).

IV. melléklet – Csalás, hamisítás vizsgálata

Ügyfél:	JÓ GYAKORLAT Kft.	
Fordulónap:	2024. december 31.	
Dátum:	2025.	Tervezés
Dátum:	2025.	Év vége
Készítette:		
Ellenőrizte:		
Jóváhagyta:		

4. táblázat T6.a. A CSALÁS, HAMISÍTÁS KOCKÁZATÁNAK BECSLÉSE

		Igen	Nem	N/a
A vezetésből eredő családi kockázatok				
1.	Olyan feltételek, amelyek a vezetést arra ösztönzik, hogy a beszámolót meg-hamisítsa		X	Megj-1
	A vezetés jövedelmének lényeges része olyan jutalom vagy prémium, amely-nek feltételeként a tulajdonosok agresszív módon meghatározott feladatok tel-jesítését tűzték ki célul (termelés, értékesítés, eredmény, stb.)		X	
2.	A vezetés elkötelezte magát a hitelezőkkel (vagy más harmadik felekkel szemben), hogy bizonyos, agresszív módon meghatározott célkitűzést teljesít		X	
	A vezetés abban érdekelt, hogy akár szabálytalan eszközökkel is minimali-zálja a bevételt az adófizetés csökkentése érdekében.		X	
	A vezetés erőteljesen érdekelt abban, hogy agresszív számviteli elszámolási eszközökkel minden áron növelje az árbevételt és / vagy az eredményt.		X	Megj-1
	Más tényezők, amelyek a vezetést a beszámoló hamisítására készítetik.		X	
3.	Arra utaló körülmények, hogy a vezetés a belső vezetés kommunikációját, a beszámoló készítés folyamatát nem megfelelő módon kezeli.		X	
	A vezetés nem kommunikálja megfelelően és nem támogatja a társaság etikai értékeit.		X	
	A vezetés nem megfelelő értékeket és etikai magatartást kommunikál		X	
	A nem tulajdonos által vezetett társaságoknál a vezetésben egy személy do-minál, más erős ellenőrzés nélkül (mint pl.: tulajdonos, igazgatóság, audit bi-zottság, stb.)		X	
	A vezetés nem javította ki a belső ellenőrzési rendszer tudomására jutott hibáit		X	
	A vezetés nyíltan figyelmen kívül hagyja a különféle előírásokat, szabályokat		X	
	Az előző évek tapasztalata alapján a vezetés folyamatosan nem megfelelő számviteli munkatársakat alkalmaz		X	
4.	A vezetés a szakmában nem elismert, gyenge a reputációja		X	
5.	A nem pénzügyi vezetés vagy alkalmazottak túlzott módon részt vesznek a számviteli becslések kialakításában, a számviteli politika megválasztásában		X	
6.	A vezető szintű alkalmazottak többször változtak az utóbbi időben		X	
7.	Az alábbi helyzetek miatt feszülté vált a viszony a vezetés és a könyvvizsgáló között:			
	- Gyakori viták a számviteli, könyvvizsgálati és jelentési kérdéseiben		X	
	- Megalapozatlan elvárások (pl.: a könyvvizsgálat határideje) a könyvvizs-gálóval szemben		X	
	- A könyvvizsgáló tevékenységének formális vagy informális korlátozása (a szükséges információk, munkatársak nem érhetőek el)		X	
	- A vezetés domináns magatartása, különösen arra tett kísérletek, hogy befo-lyásolja a könyvvizsgálat hatókörét		X	
Az iparági feltételekhez köthető családi kockázatok				
8.	A társaságra vonatkozóan új előírásokat léptettek életbe, amelyek veszélyez-tetik a társaság jövedelmezőségét vagy pénzügyi stabilitását (számviteli elő-írások, egyéb törvényi előírások, a szabályozó hatóság előírásai)		X	
9.	A társaság piacán erősödött a verseny, csökkennek az árresek		X	Megj-2

Könyvvizsgálók kötelező szakmai továbbképzése, 2024

		Igen	Nem	N/a
10.	A társaság iparágában gyors a technológiai változás, gyors a termékek elavulása, cserélődése		X	
A társaság működési jellemzőihez, pénzügyi helyzetéhez köthető családi kockázatok				
11.	A társaság nem generál működési cashflow-t annak ellenre, hogy eredményesen gazdálkodik, és az eredmény növekszik		X	
12.	A versenyben maradás érdekében a társaságon erős a nyomás, hogy növelje a saját tőkét (kutatás és fejlesztés, beruházási kiadások)		X	
13.	A társaságnak olyan, lényeges eszközei, forrásai, bevételei illetve költségei vannak, amelyek a szokottnál is szubjektívabb számviteli becsléseken alapulnak, és amelyek a közel jövőben negatív irányban változhatnak.		X	
14.	A társaságnál a napi üzletmenetben jelentősek a kapcsolt vállalkozásokkal folytatott tranzakciók, és a kapcsolt vállalkozásokat nem vizsgálja könyvvizsgáló vagy más könyvvizsgáló vizsgálja		X	
15.	A társaságnál szokatlan, vagy különösen összetett tranzakciók fordulnak elő különösen az évvégéhez közel, amelyekre vonatkozóan nehéz a számviteli becslést elvégezni		X	
16.	A társaságnak jelentős bankszámlái (vagy leányvállalatai) vannak adóparadicsomokban, amelyeket a szokásos üzletmenet nem indokol		X	
17.	Nehéz eldönteni, hogy melyik szervezeti egység vagy ki irányítja a társaságot.		X	
18.	A társaságnál nagyon gyors volt a növekedés, szemben az iparágban tapasztalható átlaggal.		X	
19.	A társaság rendkívül érzékenyen reagál a kamatláb változásaira		X	
20.	A társaság nagyon nagy mértékben függ a hitelektől, és éppen hogy teljesíteni tudja a törlesztő részleteket		X	Megj-3
21.	A társaságot csőd vagy felszámolás fenyegeti.		X	
22.	A társaságnál egy függőben levő tranzakcióra (pl.: megkötendő hitelszerződés, átalakulás, szerződéskötés) kedvezőtlen hatással lehet, ha gyenge eredményt mutatnak ki		X	
23.	A társaság rossz pénzügyi helyzetben van, miközben a vezetés (vagy a tulajdonosok) személyesen garantálták a jelentős hiteleket.		X	
Az eszközök eltulajdonítása				
24.	A társaságnál az alábbiakban felsoroltak közül utal e valamelyik arra, hogy az eszközök, jellegük miatt fokozottabban ki vannak téve az eltulajdonításnak?		X	Megj-4
	A társaság jelentős mennyiségű készpénzt tart, vagy forgalmaz	X		
	A társaság készletei, tárgyi eszközei jellegük miatt fokozottabban ki vannak téve az eltulajdonításnak: a kis méretű, nagy értékű termékek, amelyek könnyen készpénzzé tehetők (pl.: értékpapírok, gyémánt, számítógépes chipek), tárgyi eszközöknél hordozhatóság, egyedi azonosítás hiánya, stb.		X	
	A társaság tevékenysége alkalmas arra, hogy a bérelszámoláson vagy a vevő követeléseken keresztül csalással, hamisítással a lényegességet meghaladó nagyságrendű készpénzt fizessenek ki		X	
Az eltulajdonításnak fokozottabban kitett eszközök ellenőrzése				
25.	A társaságnál az alábbiakban felsoroltak közül utal e valamelyik arra, hogy az eltulajdonításnak fokozottabban kitett eszközök felett gyakorlott ellenőrzés nem, megdelelő, a belső ellenőrzési rendszerben hibák vannak?		X	
	- A vezetői ellenőrzés hiányos (pl.: a távoli telepek nem megfelelő ellenőrzése)		X	
	- Nem megfelelő az ilyen eszközök nyilvántartási rendszere, vagy raktározása, őrzése.		X	
	- Nem megfelelő a felelősségi körök szétválasztása, és ezt nem pótolja más eszköz sem (pl.: erőteljesebb vezetői ellenőrzés).		X	
	- Nem megfelelő a tranzakció engedélyezésének, jóváhagyásának rendszere (pl.: a beszerzéseknél, vagy a bérfizetéseknél).		X	
	- Az ellenőrzést gyakorló alkalmazottak nem mennek szabadságra		X	

Könyvvizsgálók kötelező szakmai továbbképzése, 2024

- Megj-1** A Társaság érdekelt az árbevétel növelésében (ebben méri a társaságot), de a vezetés tisztessége és a megfelelő ellenőrzési rendszer miatt a kedvezőbb kép kialakítása miatti csalás kockázatát nem tartjuk jelentősnek.
- Megj-2** A verseny folyamatos az iparágban, de a Társaságnak van megfelelő konszans ügyfélköre, irracionális árversenyben nem vesznek részt.
- Megj-3** A társaságnak bankszámla hitelkeret szerződése van az XY Bankkal, minden a hitellel kapcsolatos feltételt teljesít, időben törleszt, kamatokat is tudja fizetni.
- Megj-4** A Társaság készpénz állománya a boltokban jelentős 2023.12.31-én.

KIÉRTÉKELÉS:

ÖSSZESEN	Igen	Nem	„n/a”
DARAB	1	45	0
MEGOSZLÁS	2%	98%	0%

Eredmény: A vállalkozásnál a csalás kockázata alacsony szintű

Következtetés: A vállalkozásnál a csalás kockázata alapján nincs ok a könyvvizsgálói jelentés minősítésére.

	Aláírás	Dátum
Készítette:	0	0 2025.
Ellenőrizte:	0	0 2025.
Jóváhagyta:	0	0 2025.

5. táblázat T6b - Csalás, hamisítás vizsgálatára irányuló ellenőrzés

	igen	nem	n.é	Megjegyzés
1.) A tárgyévben előfordult-e az alábbi gazdasági események valamelyike?				
Fiktív bevételi tételek		x		
Túlszámlázások		x		
Ésszerűtlen végleges pénzeszköz átvétel		x		
Ésszerűtlen tagi kölcsönök felvétele		x		
Kötelezettségről a jogosult az ügyfél javára egyoldalúan lemond		x		
Pénz átfolytatás		x		
Ésszerűen nem indokolható, szokatlan tőkeműveletek		x		
Szokatlan és indokolatlan nagy összegű készpénzbevételek		x		
Leltári többletek		x		
Eszközök jogellenes eltulajdonítása		x		
2.) Történt-e változás a Cégvezetésben és a cégvezetés módjában?		x		
3.) Folytat-e székhely nélküli tevékenységet?		x		
4.) Volt-e Tulajdonváltás?		x		
5.) Valótlan ügyletek rögzítése?		x		
6.) Számvitel politika szándékosan helytelen alkalmazása?		x		
7.) Volt-e olyan gazdasági ügylet, ami FATF listán (OECD pénzmosás megelőzésével foglalkozó szervezete) szereplő helyszínhez illetve az off-shore helyszínekhez kapcsolódik?		x		
8.) Volt-e olyan ügylet, ami terrorista tevékenységet folytatók listáján szereplő szervezet, személy számára nyújtott szolgáltatást vagy teljesített számára pénzkifizetést?		x		
9.) Tapasztalt-e olyan körülmények vagy események bármelyikét?				
A dolgozók tisztességét és alkalmasságát illetően felmerült kételyek		x		

Könyvvizsgálók kötelező szakmai továbbképzése, 2024

		igen	nem	n.é	Megjegyzés
	· adatok vagy dokumentumok manipulálását, meghamisítását vagy megváltoztatását		x		
	· A társaságon belül vagy arra nehezedő szokásostól eltérő kényszerítő hatások		x		
	· Gazdasági események hatásának eltitkolása vagy kihagyása		x		
	· Szokásostól eltérő ügyletek		x		
10.)	A társaság meghatározta-e az üzletmenet végzését alapvetően meghatározó jogszabályoknak a körét, amelyek be nem tartása lényeges hatással lehet a pénzügyi kimutatásokra?	x			
11.)	A gazdálkodó szervezet megfelel-e ezeknek a törvényeknek és jogszabályoknak?	x			
12.)	Az illetékes hatóságokkal, engedélyező és jogszabályalkotó szervezetekkel kapcsolatos tárgyévi ügyek nem voltak hatással a pénzügyi kimutatásokra? Ha bármilyen szankció történt, annak kérjük a rövid leírását		x		

A család, hamisítás kockázata szempontjából lényeges területek

		Igen	Nem	N/É	Megjegyzés
<i>Értékcsökkenés, maradványérték, értékhelyesbítés</i>					
1.	A könyvvizsgált társaság változtatott-e az értékcsökkenési politikán?		X		
2.	A könyvvizsgáló végzett-e tesztelést az értékcsökkenés és a maradványérték, mint becslések megfelelőségére vonatkozóan?	X			
3.	Amennyiben értékhelyesbítéssel élt a Társaság a könyvvizsgáló elvégezte a szükséges könyvvizsgálói eljárásokat a becslések megfelelőségére vonatkozóan?			X	
<i>Készletek, leltár</i>					
3.	Vannak-e összecsomagolt termékek?		X		Nincsenek jelentős és tipikus készletek.
4.	Voltak-e nehezen megközelíthető helyek?		X		
5.	A leltárellenőrzést végzők a leltárellenőrzés elvégzése után elhoztak-e egy másolatot a leltárfelvételi ívek leltárellenőrzés befejezés kori állapotáról?	X			
6.	Az 5. pontban szereplő másolatok adatait az évvégi könyvvizsgálat során összevetették-e a készletrendszerben/leltárkiértékelésben szereplő adattal?	X			
7.	A leltáradatokat elektronikusan rögzítették-e?	X			
8.	A könyvvizsgáló ellenőrizte, hogy az elektronikusan rögzített mennyiségek ugyanazok, mint a leltárellenőrzés időpontjában a "rendszerben" meglévő adatok?	X			
9.	A könyvvizsgált társaság több helyszínen is tárol és leltároz készleteket?		X		
10.	A könyvvizsgáló megbizonyosodott-e arról, hogy az egyes helyszíneken tárolt készleteket nem "utaztatják" a telephelyek között?			X	
11.	Volt-e olyan eset, amikor a szállítók által a mérlegfordulónap előtt leszállított készleteket csak a mérlegfordulónap utáni dátummal számlázták le?	X			
12.	A könyvvizsgáló ellenőrizte a 11. pontban szereplő tételek helyes beszámolását?	X			lásd útonlévő
13.	A leltározandó készlet teljes egészében látható?		X		garanciák
<i>Vevőkövetelések megerősítése</i>					
14.	A Társaság küldött-e ki megerősítő leveleket a könyvvizsgáló iránymutatásai alapján?	X			év végén küldi ki
15.	A könyvvizsgálóhoz érkeztek vissza az egyenlegközlők?	X			Ügyfél fogja kiküldeni (rendszerből nyomtatott egyenlegközlő megy ki), de a könyvvizsgálóhoz kell visszakérni

Könyvvizsgálók kötelező szakmai továbbképzése, 2024

		Igen	Nem	N/É	Megjegyzés
16.	Vizsgálták-e az árbevétel alakulását a beszámolási időszak utolsó időszakaira?	X			Év végén fogjuk vizsgálni
<i>Árbevétel</i>					
17.	Vannak-e olyan stornózások a következő évben, amelyek tárgyévi teljesítésű számlát érintenek?		X		Év végén fogjuk vizsgálni, előző évre vonatkozóan nem voltak
18.	A kapcsolt vállalkozásoktól származó árbevétel volt-e elszámolva a tárgyidőszak végén?	X			Év végén fogjuk vizsgálni

		Aláírás	Dátum
Készítette:		0	0 2025.
Ellenőrizte:		0	0 2025.
Jóváhagyta:		0	0 2025.

6. táblázat T6b - Csalás, hamisítás vizsgálatára irányuló ellenőrzés

		igen	nem	n.é	Megjegyzés
1.)	A tárgyévben előfordult-e az alábbi gazdasági események valamelyike?				
	Fiktív bevételi tételek		x		
	Túlszámlázások		x		
	Ésszerűtlen végleges pénzeszköz átvétel		x		
	Ésszerűtlen tagi kölcsönök felvétele		x		
	Kötelezettségről a jogosult az ügyfél javára egyoldalúan lemond		x		
	Pénz átfolytatás		x		
	Ésszerűen nem indokolható, szokatlan tőkeműveletek		x		
	Szokatlan és indokolatlan nagy összegű készpénzbevételek		x		
	Leltári többletek		x		
	Eszközök jogellenes eltulajdonítása		x		
2.)	Történt-e változás a Cégvezetésben és a cégvezetés módjában?		x		
3.)	Folytat-e székhely nélküli tevékenységet?		x		
4.)	Volt-e Tulajdonváltás?		x		
5.)	Valótlan ügyletek rögzítése?		x		
6.)	Számvitel politika szándékosan helytelen alkalmazása?		x		
7.)	Volt-e olyan gazdasági ügylet, ami FATF listán (OECD pénzmosás megelőzésével foglalkozó szervezete) szereplő helyszínhez illetve az off-shore helyszínekhez kapcsolódik?		x		
8.)	Volt-e olyan ügylet, ami terrorista tevékenységet folytatók listáján szereplő szervezet, személy számára nyújtott szolgáltatást vagy teljesített számára pénzkifizetést?		x		
9.)	Tapasztalt-e olyan körülmények vagy események bármelyikét?				
	· A dolgozók tisztességét és alkalmasságát illetően felmerült kételyek		x		
	· adatok vagy dokumentumok manipulálását, megamisítását vagy megváltoztatását		x		
	· A társaságon belül vagy arra nehezedő szokásostól eltérő kényszerítő hatások		x		
	· Gazdasági események hatásának eltitkolása vagy kihagyása		x		
	· Szokásostól eltérő ügyletek		x		

Könyvvizsgálók kötelező szakmai továbbképzése, 2024

		igen	nem	n.é	Megjegyzés
10.)	A társaság meghatározta-e az üzletmenet végzését alapvetően meghatározó jogszabályoknak a körét, amelyek be nem tartása lényeges hatással lehet a pénzügyi kimutatásokra?	x			
11.)	A gazdálkodó szervezet megfelel-e ezeknek a törvényeknek és jogszabályoknak?	x			
12.)	Az illetékes hatóságokkal, engedélyező és jogszabályalkotó szervekkel kapcsolatos tárgyévi ügyek nem voltak hatással a pénzügyi kimutatásokra? Ha bármilyen szankció történt, annak kérjük a rövid leírását		x		

A csalás, hamisítás kockázata szempontjából lényeges területek

		Igen	Nem	N/É	Megjegyzés
Értécsökkenés, maradványérték, értékhelyesbítés					
1.	A könyvvizsgált társaság változtatott-e az értécsökkenési politikán?		X		
2.	A könyvvizsgáló végzett-e tesztelést az értécsökkenés és a maradványérték, mint becslések megfelelőségére vonatkozóan?	X			
3.	Amennyiben érték helyesbítéssel élt a Társaság a könyvvizsgáló elvégezte a szükséges könyvvizsgálói eljárásokat a becslések megfelelőségére vonatkozóan?			X	
Készletek, leltár					
3.	Vannak-e összecsomagolt termékek?		X		Nincsenek jelentős és tipikus készletek.
4.	Voltak-e nehezen megközelíthető helyek?		X		
5.	A leltárelővizsgálat végzők a leltárelővizsgálat elvégzése után elhoztak-e egy másolatot a leltárfelvételi ívek leltárelővizsgálat befejezésének állapotáról?	X			
6.	Az 5. pontban szereplő másolatok adatait az évvégi könyvvizsgálat során összevetették-e a készletrendszerben/leltárkiértékelésben szereplő adattal?	X			
7.	A leltáradatokat elektronikusan rögzítették-e?	X			
8.	A könyvvizsgáló ellenőrizte, hogy az elektronikusan rögzített mennyiségek ugyanazok, mint a leltárelővizsgálat időpontjában a "rendszerben" meglévő adatok?	X			
9.	A könyvvizsgált társaság több helyszínen is tárol és leltároz készleteket?		X		
10.	A könyvvizsgáló megbizonyosodott-e arról, hogy az egyes helyszíneken tárolt készleteket nem "utaztatják" a telephelyek között?			X	
11.	Volt-e olyan eset, amikor a szállítók által a mérlegfordulónap előtt leszállított készleteket csak a mérlegfordulónap utáni dátummal számlázták le?	X			
12.	A könyvvizsgáló ellenőrizte a 11. pontban szereplő tételek helyes beszámolását?	X			lásd útonlévő
13.	A leltározandó készlet teljes egészében látható?		X		garanciák
Vevőkövetelések megerősítése					
14.	A Társaság küldött-e ki megerősítő leveleket a könyvvizsgáló iránymutatásai alapján?	X			
15.	A könyvvizsgálóhoz érkeztek vissza az egyenlegközlők?	X			
16.	Vizsgálták-e az árbevétel alakulását a beszámolási időszak utolsó időszakaira?	X			Lásd árbevétel elemzés
Árbevétel					
17.	Vannak-e olyan stornózások a következő évben, amelyek tárgyévi teljesítésű számlát érintenek?		X		91-es kartonok vizsgálva, egyes könyvelés teszt
18.	A kapcsolt vállalkozásoktól származó árbevétel volt-e elszámolva a tárgyidőszak végén?	X			Jelentős kapcsolt tranzakciók, egyes könyvelés teszt

Könyvvizsgálók kötelező szakmai továbbképzése, 2024

		Aláírás	Dátum
Készítette:		0	2025.
Ellenőrizte:		0	2025.
Jóváhagyta:		0	2025.

V. melléklet – Vevő összefoglaló munkalap

Ügyfél: JÓ GYAKORLAT Kft.	Pozíció: Követelések	Dátum 2025.xx.xx.
Könyvvizsgáló:	Év: 2024.12.31	Lap: REF. XX

Releváns állítások: L, T, P, É

Cél:

Megfelelő és elegendő könyvvizsgálati bizonyosság szerzése arról, hogy a vevőkövetelések lényeges hibás állítástól mentesek.

Módszer:

1) Mérlegtétel összeállítása a főkönyvből	1) Elvégezve, lásd a Ref.1 munkalapon
2) Analitika egyeztetése a főkönyvvel	2) Elvégezve, lásd a Ref. 2. munkalapon
3) Követel egyenlegű követelések átsorolásának vizsgálata	3) Nem találtunk ilyet, a vizsgálatot lásd a Ref. 3. munkalapon
4) Szokatlan tételek indokoltságának vizsgálata	4) Nem találtunk ilyet, a vizsgálatot lásd a Ref. 3. munkalapon
5) Követelések vizsgálata fordulónap utáni pénzügyi rendezéssel vagy megerősítővel	5) Jelentősebb vevőket egyenlegközöltettük, lásd a Ref. 4. munkalapon
6) Értékvesztés képzés vizsgálata	6) Elvégezve. Korosítás és vevőkockázat alapján nincs lejárt esedékességű, vagy kockázatos tétel, amelyre értékvesztés képzése lenne indokolt. A vizsgálatot lásd a Ref. 5. munkalapon
7) Devizás követelések fordulónapi árfolyamra való átértékelésének vizsgálata, egyeztetés az eredmény oldallal	7) N/A, nincsenek devizás követelések, lásd a Ref. 2 munkalapon.
8) Cut-off teszt	8) Elvégezve, nem találtunk cut-off problémát, lásd a Ref. 6. munkalapon

Eredmény:

Adatok ezer Ft-ban

fk-i sz.	megnevezés	2023.12.31	2024.12.31	Változás	Változás %	Megjegyzés
3111	Belföldi követelések forintban Belföldi követelések értékvesztése			0	-	
	Főkönyv összesen	278 398	685 076	406 678	146%	
	Mérlegben	278 398	685 076			
	<i>Kapcsolt követelések</i>	1 416	1 395			
	<i>Egyéb követelések</i>	163 460	794 180			
	<i>Vevők</i>		278 398			analitika- főkönyv egyeztetést lásd az X munkalapon
	<i>Egyenlegközléssel igazolt</i>			X		lásd az egyenlegközlés vizsgálatát a Ref. 4. munkalapon
	<i>Értékvesztés</i>			Y		Lásd az értékvesztés vizsgálatát az Z munkalapon
	Nem vizsgált			Z		A nem vizsgált tételek értéke nem jelentős (végrehajtási lényegességi szint alatti)
	<i>Azonosított hiba mértéke:</i>			0		

Konklúzió:

Nem azonosítottunk lényeges hibás állítást, a követelések tételei alapbizonylatokkal alátámasztottak.

VI. melléklet – Fordulónap utáni események vizsgálata

Ügyfél:	JÓ GYAKORLAT Kft.
Fordulónap:	2024.12.31

A könyvvizsgálati munka során azokat a tevékenységeket, amelyek révén azonosíthatók az éves beszámoló módosítását vagy az abban való kimutatást szükségessé tevő események, a könyvvizsgálói jelentéskezeléséhez a lehető legközelebbi időpontban el kell végezni. Ilyenek lehetnek az alábbiak:

Vizsgálandó terület	Megjegyzés
· Az ügyfél vezetősége által - az utólag bekövetkező események azonosítása érdekében - bevezetett eljárások, intézkedések felülvizsgálata.	Havi áttekintéseket végeznek, havi vezetőségi ülések.
· A vezető testületek üléseiről a tulajdonosok számára készített jegyzőkönyvek, jelentések áttekintése, illetőleg az ezeken való részvétel. Amennyiben ilyen jegyzőkönyvek nem állnak rendelkezésre, szóbeli információkérésre van szükség.	Áttekintettük, előző évet lényegesen befolyásoló információt nem azonosítottunk.
· Az ügyfél - a beszámolóval lezárt évet követő évi - tevékenységéről készült jelentések, beszámolók, pénzügyi tervek, cash-flow tervek, főkönyvek felülvizsgálata.	Áttekintettük a 2025 évi rendelkezésre álló főkönyvi kivonatot, a havi jelentéseket, előző évet lényegesen befolyásoló információt nem azonosítottunk.
· Az ügyfél jogi képviselőjétől való információkérés a cég folyamatban lévő peres ügyeiről, illetve az indított keresetekről.	Teljeségi nyilatkozat és jogi levél bekérve.
· A vezetőség kikérdezése arról, hogy történtek-e olyan események a mérleg fordulónapját követően, amelyek befolyásolhatják az éves beszámolót.	Nincsenek ilyen jelentős események, a Társaság a teljeségi nyilatkozatban adott tájékoztatást.

Azon mérlegfordulónap utáni események, amelyek hatással lehetnek az éves beszámolóra a következők lehetnek:

Esemény	Megjegyzés
· Becslésen alapuló - beszámolóba kalkulált értéken beállított - tételek jelenlegi állapota.	Becslésekkel kapcsolatosan új információ nem merült fel, rendben.
· Újabb kötelezettségvállalások, hitelfelvételek, garanciavállalások.	Nem történt jelentős változás 2024.12.31-hez képest.
· Mérleg fordulónapját követően értékesített eszközök, illetve tervezett eszközértékesítések. (Különös tekintettel, ha ezekből veszteség realizálódik.)	-
· Új vevők, szállítók	Nincs azonosítottunk jelentős új vevőt, szállítót.
· Cég átalakulására vonatkozó megállapodás.	Nincs
· Valamely rendkívüli esemény bekövetkezése (elemi kár, állami kisajátítás).	Nincs
· Kockázati területeken bekövetkezett esetleges előre nem látható események bekövetkezése.	Nincs
· Szokásostól eltérő módosítás a számviteli szabályozásban.	Nincs
· Olyan események bekövetkezése, amely kérdésessé teszi a beszámoló elkészítésénél alkalmazott számviteli politika helyességét (pl. vállalkozás folytatásának elve sérül).	Nincs

	Aláírás	Dátum
Készítette:	0	0 2025.
Ellenőrizte:	0	0 2025.
Jóváhagyta:	0	0 2025.

Könyvvizsgálók kötelező szakmai továbbképzése, 2024

		Válasz	Megjegyzések
	Tőkekövetelményeknek vagy más törvény által előírt követelményeknek való meg nem felelés	nem	Nem tapasztaltunk ilyet
	Függőben lévő jogi vagy szabályozási eljárások a gazdálkodó egység ellen, amelyek siker esetén olyan követeléseket eredményeznek, amelyeket a gazdálkodó egység valószínűleg nem tud teljesíteni	nem	Nem tapasztaltunk ilyet
	Törvény- vagy szabálmódosítások, vagy a kormányzati politika változásai, amelyek várhatóan hátrányosan érintik a gazdálkodó egységet	nem	Nem tapasztaltunk ilyet
	Biztosítás nélküli vagy alulbiztosított katasztrófák, amik azok bekövetkeznek.	nem	Nem tapasztaltunk ilyet
5.	Tervezési szakasz		
	A fenti válaszok alapján azonosított olyan tényezőket, amelyek kétséget vetnek fel a társaságnak a vállalkozás folytatása képességével kapcsolatban?	nem	
	Ha igen, végezzen további eljárásokat arra vonatkozóan, hogy a fennáll-e a veszély a vállalkozás folytatása elvével kapcsolatba.	N/A	
6.	Véglegesítési szakasz		
	Elvégzett eljárásai alapján nem merült fel kétség a társaságnak a vállalkozás folytatása képességével kapcsolatban?	nem	
	Ha igen, a kiegészítő mellékletben történt bemutatása megfelelő, nem igényel további kiegészítést?	N/A	
	A kiegészítő mellékletben történő bemutatásnak hatása van a könyvvizsgálói jelentésre?	N/A	
	<i>Figyelemfelhívó megjegyzés</i>	N/A	
	<i>Korlátozó vélemény</i>	N/A	
	<i>Ellenvélemény</i>	N/A	
	<i>Véleménynyilvánítás visszautasítása</i>	N/A	

Következtetés:

Vizsgálatunk során nem azonosítottunk olyan tény, körülményt, mely felvetné a vállalkozás folytatásával kapcsolatban kétségeket